د افغانستان ملي تحریک

AFGHAN NATIONAL MOVEMENT

2013 ۱۳۹۲

مهاتما ګاندي

ژوند فکر او مبارزه

لیکوال: پروفیسور عبدالخالق رشید

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

مــهاتــما ګــانــدي

ژوند، فکر او مبارزه

لیکوال:

پروفیسور عبدالخالق رشید

۱۳۹۴ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: مهاتما ګاندي- ژوند، فکر او مبارزه

لیکــوال: پروفیسور عبدالخالق رشید

خپرونــدی: د افغانستان ملي تحریك، فرهنګي څانګه

وېـبپـاڼـه: www.melitahrik.com

ډیـزایـنګر: ضیاء ساپی

پښتۍ ډیزاین: فیاض حمید

چـاپشمېـر: ۱۰۰۰ ټوکه

چـاپـکـال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریك د خپرونو لړ: (۱۱۸)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهدا :

شاغلي کرزي ته!

چې که د باندنيو ښکېلاکي او کورنيو فسادي ځواکونو

ناروا وې يې په څنګ کې نه وي،

ښه ګاندين ملګرى دى.

رشيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

سرلیک	مخ
سریزه	۱
لومړی څپرکی	
ګاندي : ژوند او مبارزه	۷
دویم څپرکی	
ګاندي او عدم تشدد	۴۸
درېیم څپرکی	
ګاندي او سرحدي ګاندي	۶۹
څلورم څپرکی	
ګاندی دیوشمیراوسنیوهندیانو او نړیوالوپه نظر:	۹۰
پنځم څپرکی	
دګاندي مرغلرې	۲۱۰
ماخذونه :	۲۱۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) کال په پيل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهير کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحريک دا ژمنه د ياد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترخ کې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحريك په ياده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهير کې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملي کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير کې يې يو بل سره مرسته او ملګرتيا کړې او دا فرهنګي بهير يې بريالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

« که کوم شی تاسو تنکوي ، تا سوپه قهرکیدای شئ ،
خو ځان به نه ګناهګاروئ »   (دمقدس کتاب زبور آیت)

سریزه:

فکرکوم نن سبا به په نړۍ کې داسې ملت او داسې ژبه نه وي چې هغوی به دداسې یوه سترانسان اویوه نومیالی (مهاتما ګاندي) له نامه ، مفکورې او مبارزې څخه نه وي خبر ، په دې چې دغه لوی انسان په خپل عصرکې په دې وتوانیده چې دانساني تقوا او ویښ فکري تمایل په مرسته په هغه پلو کې ودریږي ، هلته چې دانساني ذلت ،غلامۍ او بدمرغۍ په وړاندې په خپله پراخ انسانیت دمقابلې یوه پراخه او ناپایه جبهه جوړه اورامنځ ته کړې وه. هلته چې دتورتم په وړاندې درڼا ، دغلامۍ په وړاندې د آزادۍ اودخوارۍ پرضد دپرمختګ پوښتنه په جدي توګه نه یوازې هندیانو بلکه ټول محکوم انسانیت دخپل برخلیک ټاکلو اوخوندي ساتنې یوازنې لاره وبلله . اودغو ټولو نومونو او اصلونو پرهمدغه تاوده مهال کې دمهاتما (لویی اروا) ګاندي له تلپاتې نامه سره ځان ونښلاوه.

ګاندي اوس په نړۍ کې یوازې دیوه خوار اوډنګرهندي مبارز نوم نه دی بلکه دغه نوم اوس دنړۍ دعدم تشدد دمبارزې دتاریخ یولوی اوژوندی څپرکې دی ، هغه څپرکی چې انسان اوس په دغه اتومي ناتارکې تربل هروخت هغه ته اړدی اودهغه په لوریې تربل هروخت زیاته ورمخه کړې ده ، ځکه نو داباید ووایو چې عدم تشدد دشلمې پیړۍ یوداسې مفکوروي بهیردی چې په ګرد بشریت پورې اړه لري او دیوه ګډبشري تلپاتې میراث په نامه سره یې یادولای شو. .

زه چې په دغوحالاتوکې دګاندي اودهغه داندوژوندپه اړه خبرې کولواویوخه لیکلو ته اړشوی یم ، دهغو یوځرګند لامل دادی چې نورنو زموږ په شاوخواکې تشدد او زورزیاتی دومره زیات شوی چې دهرانسان تر زړه اوپښولاندې مځکه لړزوي او سړی داویلای شي چې که دغه اوسني حالات همداسې خپله لړۍ اوږده کړې ، نو لرې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چې دغه نړۍ به ډیره زر په یوه غمیزه ونه واړې ، له لویدیزه ترختیــزه ، بشــریت هره ګړۍ اوهره شیبه یوناڅرګند تورتم او دیوه بل مخروطي ناتار بربادۍ ته ســترګې په لاره دی ،امریکایي وچه له شماله ترجنوبه په یــوه غــچ اخیســتونکي بهیربانــدې اوښتې او اوسنی سیاسي تګلاره یې ددې لامل شوې چې نورنو ټولــه نــړۍ لــه دغــه پرمختللی هیوادڅخه دمخ اړولو په تکل کې شي . افریقا لاهم دلوږې اوخــوارۍ لــه منګولو نه ده وتلی ، لاهم پرمختللې نړۍ ته سترګې په لاره ده چې مرســته ورســره وکړي اودانسانی خواخوږۍ یوه انساني تګلاره بایدله دغې الماس تولیــدونکې وچــې سره وڅارل شي . ایشیاهم داسې درواخله ، دلته ددغې وچــې پــه زړه کــې عــراق ، فلسطین او افغانستان همدااوس په اورکې سوځي ، عراقي ملت دهیڅ په خاطر لولپه شو، دپاکستان په دننه کې هم یوبم مخ په چاودیدو دی داچې کله اوښتګه ؟ دې تــه به یوځه نورهم سترګې په لاره شو، هندوستان هم که دګاندي تګلاره ونه څاري لــه یوه سخت ګواښ سره مخامخ کیدونکی دی، لوړه او دوګړو زیاتوالی ، اتومي لیوالتیا او پرهغې ویاړکول ددغه ګواښ لاملونه دي ، ایران هم دامریکایي غیرمستقیم ګواښ په وړاندې دخپل تقدیرټاکلو په لورخپلې شپې ورځې شمیري .

داټولې خبرې دي چې په نړۍ کې یې دنشه یې مافیا او اتومې وړتیا پراختیاتــه لاره پرانیستې ده اوبشریت یې دې ته ناچارکړې چې باید دځان دخوندي ساتنې لپاره لــه هغو ټولو هلوځلوڅخه کارواخلي هغه چې ددغه پراخ ناتاراودغې بدمرغې غمیزې پــه مخنیوي کې له بشریت سره مرسته کولای شي.

موږ هم ناچاریو چې دیادوشویوناورینو دپای ته رسیدو لپــاره بایــد دبــودا ،عیســی ، ګاندی اوپاچاخان په لورسترګې وغړووااوددغه پراخ مکتب تګلارو او اصولو ته ورمخه کړو . بشریت اوس په دې پوهیدلې چې داوسني اتومي ناتارترچترلاندې دخونــدې ساتلو یوه لاره همدا نه زورزیاتی دی چې باید دهغــې پــه مرســته بشــریت وروزو ، بشریت خبرکړو اودا حقیقت یې باید په مخکې کیږدو چې که تشددته دهرچامخــه کیږي اویانړیوال زورځواکي ځواکونه یې دځان لومړنی او وروستنی حق بولې هغوی باید په دې هم پوه شي چې د دوی ددغه کار پایله له عامې بربادۍ پرته بل څه نه ده. بشریت ته دم ګړۍ یوازې همدغه دعدم تشددمعنویت ورپاتې دی چې په هغه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر قام ، دهر ملت او هرې انساني عقيدې انساني وړتیا او مرام خوندي دي او دازموږ په عصرکې یوازنی رښتنی معنویت دی چې انسانیت ته تسل ورکوي او په ډاګه هغه دمولانا دفکری معنویت دکانې کرښه خبره یې پرسترګو دالهي ډالۍ په توګه راکاږي چې :

از دیو ودد ملولم انسانم آرزوست .

معنویت په رښتیا او رښتیاینی سره دڅ وند دستړي کاروان لارښونه کوي او په بـري سره یې دسرمنزل پولې ته رسوي ، دیوه هندي لیکوال خبره ده چې : « دربښـتیا او رښتیاینې مخ په سرو زرو پوښل شوی ، څوک چې غواړي دغه حقیقت ته په رښـتیا ینې سره ځان ورنژدې کړی ، نوکله چې له هغوسره تماس نیسي هغه خپله په سـرو زرو اوړي...»

(Prof. S.P. Kanal , *Quest for trust* , New Delhi , 1976 P 738)

دپورتنی نامي خبرې دلیکوال په نظرله دغې خبرې سره داټکی هم مل دی چې پـه سرو باندې اوښتل په خپل وار دومره ساده خبره هم نه ده لکه چې دلته یې سړی په ساده توګه لولي ، مانا داچې دغې رښـتیاینې تـه رسـیدل پـه خپلـه دسـړي پـه کړواواعمالوپورې تړلې اصل دی چې عملي کیدل یې یوه تیاري اوپوره قربـانۍ تـه اړتیالري ، قرباني په دغه ترڅ کې یوازنی شرط دی ، داسې چې بایـد پـه هراړخیـزه اوڅوبعدي توګه په پام کې ونیول شي .په دغه برخه کې زیاتره پوهان په دې بـاوردي او دګاندي په اړه هم داخبره کوي چې دګاندي لویه ځانګړنه داوه چې هغه بــې ادعـا سړی و ،چې په خپل ټول ژوند کې یې دادعا لپاره یوځل هم غږ پورته نه کړ، پـه دې چې ده نه غوښتل ځان له عامې هندي ټولنې لوړوبولې ،ددې لپاره چې هغه دخپلـې ټولنې په رښتیاوو باندې ځان پوه کړی وي ، تل یې هڅه کوله چـې لـه خلکـو سـره دهغوی په شان وي ، دهغو په شان ژوند وکړي ،له هغو سره په هغه شان لکه څنګـه چې دوی دي په اړیکوکې وي اوپه هماغه شان لکه دی باید خپلو همنوعانوته ځـان وښیي .

دګاندي په نظر یوازې هغوی چې عمل اونظریې سـره یوشـي وي کـولای شـي پـه رښتیاینه باندې پوه اوبرلاسی شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي به تل له مورِ سره تلپاتې وي ، په دې چې ده دانسان لپـاره دهغـه دانســانيت دپايښت په خاطر په خپل زمان اوخپل چاپېريال کې ژورعاطفي فکروکــړ، همــداده چې دده په اړه ويل شوي دي :

« هغه زمورِ مورالي ايديالونه اوارزښتونه له يوې خوا رانوي کړل اولــه بلــې خــوايې راتازه کړل ،ايی . ايم . فوسترپه دې باوردی اووايي چې هغه بايد زمورِ دعصر ترټولــو لوړاواوچت انسان وبولو...

همداسې جي . اچ . هولمس بيا ګاندي دهند دستروياړ بودا او دستراستازي عيسی په شان لوړبولي ...

ددغو ټولوخبرو موخه داده چې ګاندي خپل تيرمهال له خپل اوس مهال ســره پــه داسې يوه پياوړی ديالکتيک کې طرحه کړ چې دهغه بنسټ يې پر معنويت بانــدې کينښود ، هغه په معنويت باوري انسان و اوپرهغه يې دخپلې پياوړې عقيدې په توګــه په ژوند کې کلک ټينګاروکړ، ان چې معنويت يې دشخصيت اوکرکتر دپياوړتيا رمــز وباله دزغم وړتيايی پرې ورزياته کړه اودزغم درس يې ترهرڅه دمخه په خپل ځــان باندې په خپل ژوند کې عملي هم کړ .

مــا ډيرکالــه پــه هندوســتان کــې تيرکــړل دګانــدي پــه اړه مــې وليکــل او پــه ډيروکنفرانسونوکې مې برخه واخيسته او اوس مې دادي يوڅه ګډې وډې دکتاب په بڼه هم پرې وليکلې ، په ډيروعلمي ناستو کی ډيرو پوه اوشعوري هندوانو له ماڅخــه داپوښتنې وکړې : نورې خبرې نه وې چې پرګاندي اودهغه په مفکوره باندې دې پــه داسې وخت کې چې نورنوډيرې هندوانو هم خپل باورپرې له لاسه ورکــړی ورمخــه کړه ؟

دهمدغې پوښتنې په تړاو غواړم خپل لوستونکي ته داخبره وکړم چې ما په رښتياهم دغې ليکنې ته په داسې ناچاره شيبه کې ورمخه کړه لکه چې ګاندي جي پــه خپــل وخت کې له ناچارۍ عدم تشدد دخپلې ســتونزې دحــل يــوازنی رمــز او راز وبالــه اوپرهغه يې ورمخه کړه . ګاندي به ويل چې انګريزان داسې ځوک اوداسې ځواک نــه دی چې هغه به دتورې په زورله ملکه وباسو، دده په نظر دايو ناشونی کار و، ځکه يې په پای کې داخبره غوره وبلله چې له شعوري دښمن سره بايد په شعوري توګه مبارزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشي ، په دې مانا چې هرڅوک که ټوپک ته لاس کړي نوبیاهم مرګ دهغه لمنه نیسې ، دهغه ملت تباه کیږي اودښمن یې نورهم دځان لپاره پرهیواد باندې دواکمن کیدو لاملونه موندلای او ترلاسه کولای شي . ګاندي په دې پوهیده چې انګریز مقدوني سکندر او چنګیز نه دی او نه هم داسې ځواک دی چې په پټوسترګویې پرهندوستان باندې خیټه اچولې ده. انګریز یوشعوري ځواک دی ، شعوري عمل کوي ځکه نو دهغه په وړاندې مبارزه هم باید شعوري وي نه جذباتي ...

زمالپاره هم دغه ټکی زموږ دعصراو زموږ دستونزې دحل په برخه کې دپاملرنې وړ شو . هغه چې باید ددغه عصر دلیونیو اویرغلګروځواکونوپاملرنه هغه ته راواړول شي ، دوی او موږ دواړه باید ځان په دې باوري کړو چې :هغه څه چې سوله کولای اورامنځ ته کولای شي هغه جګړه نه کولای شي او نه رامنځ ته کولای او هغه څه چې نه زورزیاتی یې کولای شي هغه زورزیاتی اوتشدد نه شي کولای ، عدم تشدد یوه انساني تجربه ده چې سړی پرې دزړه له کومې باورکولای شي ، ځکه نو زموږ لپاره هم په دغه ترخ کې ترټولو ښه او دپاملرنه وړخبره داده چې باید پردغې کاڼي کرښې باندې دځان اوخلکو باور داسې پیاوړی کړو لکه چې ګاندي اودهغه ملګرو په خپل عصرکې دانساني غمیزې دحل په خاطردغه بشپړه او رغنده تګلاره دستونزو دپای ته رسیدو په خاطر په عملي توګه رامنځ ته کړه اوعملا پرې مخ په وړاندې ولاړل .

په دغه رساله کې تاسې ګاندي پیژنئ اودهغه تګلاره ، تاسې عدم تشدد اودهغه ښیګړې اودننئ نړۍ په ستونزمن چا پیریال کې ددغې معنوي پدیدې اړتیا درک کوئ ، تاسې په دې پوهیږئ چې په دغه نړۍ کې هټلر، استالین ، چرچل ، روزولت ، موسولیني اوترهغو راوروسته تارچر، ریګن ، بوش او په سلګونو داسې نور زوریاتي چې په جسمي اوظاهري لحاظ دهرڅه خاوندان وو له یوه خوارځواکي سابه خوړونکي هندي مشرسره په یوه وخت اویالړ وړاندې وروسته عصرکې راوپړکیدل ، خو کوم څه چې هغوی وکړل او څه چې ده ترسره کړل ، هغه ګرده په همدغه عصرکې وو ، چا نازیزم وپاله ، چا دکمونیزم په نامه او چاهم دشونیزم او راوروستو مختورو خو د دموکراسۍ په نامه هم خپل اوهم دنورو سرونه مات کړل ،خو هغوی چې له نوموړو ایدیو سره په یوه وخت کې له دوی سره ولاړ نه شول اود دوی برعکس یې خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوله پیزه تګلاره رامنځ ته او پرمخ بوتله ، هغوی نن دانسانیت پرآسمان باندې دهغو ستورو ځای غوره کړ چې دځمکې دکرې پرمخ په هره خوا اوهرځای کې هرچا اوهرې خوا ته روښانه ځلیږي او دهرچا مینه پرې راځي . ګاندي اوهغه مفکوره لــه همــدغو ستوروڅخه یوداسې ستوري دې چې په خپــل عصــرکې یــې لــه خپلــو یارانوســره دژوندسوله پیزه بیرۍ د استعمار پرظالم زړه وروخیژوله او ځان یــې ترهغــه ځایــه پورې په بري سره ورساوه ،چې هلته یې دهرچاله خولې داواوریدل چې :

هغه زړه به له توپانه په امان وي چې کښتۍ غوندې دخلکو باربردارشي

ګاندي اودهغه شعوري تګلاره نن په ټوله نړۍ کې دهغوی لپاره چې دسړي وژونکــې اتم بم دغرور پر وزرونو نه دې ناست یوهوسا اوخوندې دمه ځای دی ، باید چې ددغه دمه ځای (ساتیاګرۍ) تر چترلاندې دآزادۍ او تلپاتې هوسایۍ په لور دهغــوی پــه وړاندې چې په جګړه نازیږي ،انسان وژني ، دنورو پرهیوادو وربلوسي ،تمدن له منځه وړي اوانساني شتمۍ لوټي له ګاندي اودهغه له نومیالي دوست پاچاخان سره یوځای یوځل بیا دآزادۍ پرکاروان پسې روان شو. ځکه چې دا دبشریت او بیا زمــوږ لپــاره داوسني امریکایي یرغل چې لمنه یې نوره هم دختیز پرلور راخوریدونکې ده دنجات اوژغورنې یوازنې لارده . او ګاندي دغه هدف ته درسیدو په خاطر موږ ته په (ځوان هند - ۱۹۲۹ کال دجنوري ۵) کې مشوره راکوي چې :

« موږ باید دغلطیو ، درغلیو او نورو نیمګړتیاوو پرمخ یوازې دخوړو (خیټې) له امله پرده وانه چوو ، په دې هم باید پوه وو چې که زموږ ورور هم زموږ معنویت اودهغه ودې ته په زیان رسولو باندې لاس پورې کوي باید چې ځان پرې ناګار او ناخبره ونه نیسو»

پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ورور باید په قصدي توګه دبل ژوندي موجود ژوند ترې وانخلي ...

«بودا»

لومړی څپرکی

ګاندي: ژوند او مبارزه

مهنداس کرم چند ګاندهې دهنداوختیز دشلمې پیړۍ له نومیالیو لاربنوونکو ، آزادی غوښتونکواوسمونوالوڅخه و ، دده په اړه نن سبا دنړۍ په هره برخه کې لیکنې کیږي ، درناوی یی کیږي اوله افکارویی ځانونه خبروي ، ځکه نو زه دلته دده دانـــدو ژوند په بیلابیلو برخوباندې تته رڼا اچوم داسې چې دهغې په ترڅ کې به دده د ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

جزيات په وار وار سره ځان ګرانو لوستونکو ته ددغه اثر دبيلابيلو څپرکو په ترڅ کې دده له نړۍ ليد او فلسفې سره يوځاى راڅرګند کړي .

ګاندي جي ته يې ټولنې دپلار په سترګه وکتل اود(بپو)په نامه يې يادکړ ،داځکه چې ده په خپل وخت کې دشلمې پيړۍ دنړيوال زورورځواک په وړاندې دمبارزې يوه ځانګړې لاره چې هغه دنه زور زياتي ياعدم تشدد لاره وه غوره کړه اودايې دخپل قوم اوخلکو داوړدومبارزو ترټولو غوره ، بريمنه اوژغورندويه پايله اومبارزه وبلله ، دى که په خپل هيواد کې و اوکه په جنوبې افريقاکې ، په دواړو هيوادو کې يې دتيري اوتجاوز په وړاندې خپلو هلوځلو ته کله بشپړ او کله هم نيمګړى دوام ورکړ،همداوه چې نړۍ ډيرزر دده دمبارزې په حقانيت باوراوايمان پيداکړ اوملت يې دى دانګريزې ښکيلاک په وړاندې ديوه سرسپارلي او پياوړي لارښود په توګه دآزادۍ په خاطر په خورا ايمانداري اورښتيايني سره بدرګه کړ.

ده دنه زورزياتې مبارزه دانګريزي ښکيلاک په وړاندې پيل اوپرمخ بوتله ، اوخپله دغه تلپاتې تګلاره يې ددغه ښکيلاک په وړاندې په خپله ګجراتي ژبه د (ستياګرى) په نامه ياده کړه ،ګاندي دغه ويى له خپلې مورنۍ ژبې ګجراتي ژبې څخه راغوره کړ چې (سات) يې د(رښتيا اومينې) او(اګره) يې د(صبر، زغم ، نرمښت، هوډ) په ماناده . ساتياګره په عمومي لحاظ هغه غورځنګ شو چې په هغه کې دګاندي تګلاره هغه چې په رښتيايينه ، نه زورزياتي ، نه جنګيدوبانـدې ولاړه وه اودهرډول توپير(مذهبي ، ژبنۍ ، ملي ، رنګ اونورو) ضد د انساني حقونوترلاسه کولو لپاره په ګوته شوې وه راپيل شوه ، ياپه بله وينا دغه تګلاره دخپل ماهيت له مخې هغه تګلاره هم ده چې دګاندي فلسفه ورته ويلاى شو،په دې چې ګاندي خپله ددغې تګلارې په اړه داخبره کوي چې ده داشان مبارزه په جنوبې افريقې کې پر هغه مهال چې هلته داپارتايد واکمني وه دهندبانود حقوقو ترلاسه کولو په خاطرپه عملي توګه راپيل کړه . دده په اند دايوازنۍ لاره وه چې دهغې په مرسته ګاندي او نورو هنديانو کولاى شول دمقاومت فلسفه دزورزياتې په وړاندې له يوې خوا راوهڅوي او له بلې خوايې پياوړې کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ساتیاګره کې ولسې سرغړونه اودولسونو پوره یوالی اودزورزیاتې په وړاندې مقاومت ددغې تګلارې زړی جوړوي. ددغې فلسفې یواصل داهم دی چې که ټول ولس په آرامه توګه دخپلو حقوقو لپاره لاس یوکړي اوسره یوموټی شي ، په دې کې شک نشته چې زورزیاتی څواک به ددغه یوالي اوپیوستون په ترخ کې دې ته غاړه ږدي چې ددوی خبره اوددوی حق به مني اوله ناچارۍ به هغه لړی پای ته رسوي هغه چې په تشددسره ددوی اونوروانساني حقوق پایمالوي او ښکیلاکي زورزیاتی زیږوي.
سره له دې چې په هند اونړۍ کې یومهال یوزیات شمیر نظروالو(په تیره مارکسستانو او انقلابی هندیانو) دغه تګلاره ډیره زیاته ګټوره اوبریالۍ ونه شمیرله ، خو زماني زموږ ترعصره داد ه راورسوله اودایې راوښوده چې دغه تګلاره دداسې یوه ملت لپاره چې تش لاس و ، او په سووکلونه انګریزانو په مادي اومعنوي لحاظ ځپلی و ، دمبارزې ترټولو غوره او بریمنه تګلاره شوه . ددغې تګلارې کره کوونکو به په دغه اړه داخبره کوله او ویل به یې چې که ملت سره یوموټی شي ،کولای شي دخپل برخلیک ټاکلو لپاره تورې ته هم لاس واچوي . لکه چې اوس په خپله په هند کې هم یوشمیر ټولنې په همدغه نظردي .

خوګاندې بیا په دې باوري نه و، هغه به ویل چې ساتیاګره یوه داسې تګلاره ده چې هغه پوره قربانۍ ته اړتیا لري، ساتیاګره له زغم اوتحمل سره ملګرې مبارزه ده اوترټولو لویه ځانګړتیایې داهم ده چې په دغه سوله ییزه مبارزه کې له وینو توییدوڅخه ډډه کیږي ، اومخه یې په شعوري توګه ددغې تګلارې داصولو له مخې نیول کیږي .

ګاندي جي په دې باور وچې په زورزیاتې سره رامنځ ته شوې خوښي او هوسایی دځوورځوخوشالي اوهوسایي وي ، خوکه نه زورزیاتې له ژوند سره پټلیزپه پام کې ونیول شي اوپه دغه ترخ کې پرمخ بوتلل شي ،زغم یې زیات دی ، سره له دې چې خوارۍ اوزیارته اړتیالري خو میوه اوپایله یې خوږه اوتلپاتې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګاندي دغه ميراث په نړيواله کچه دنه زور زياتي دپلويانو له خوا منل شوی او ستايل شوې دی ځکه چې دهمدغې تګلارې اوفلسفې برکت و چې دی دهغــې پــه مرســته دخپلې ټولنی دپلارګلوی پړاوته راپورته شو اوپه خپل همدغه نــه زورزيــاتي دريــځ سره دهرچا له خوا په ټوله نړی کي ومنل شو، ځکه دامريکاخارجــه ســکرتر ســي . مارشال (۱۹۴۸) ګاندي په خپل دغه سترانســانې ويــاړ بانــدې دانســانې ټــولنې اوتفکرلوی اوبريالی وياند وباله .

*****

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیژندنه:

مهنداس کرم چند ګاندي د ۱۸۶۹ کال داکتوبر په (۲) دپور بندر پـه ښـارګوټي کـې وزیږید، پوربندر دلویدیز هند دګجرات ایالت اړوند ښاردی چې عربي سمندرګي تـه ورڅیرمه پروت دی ، دپلار نوم یي کرم چند اودمورنوم یې پوتلوبـایي (دکـرم چنـد څلورمه میرمن ، چې نورې یې مړې شوې وي، هندومذهب کله هم له یوې میرمنـې دزیاتو سپارښتنه نه کوي.) مهنداس یا موهن دخپل پلار پـه ماشـومانوکې ترټولـو کوچنی و، په ۱۸۷۶ کال کې یې پلار چې دولتي مامورو له پوربندره راجکوټ ته بدل شو، مهنداس (موهن) هم له ده سره همدغه ښار ته ولاړ، په عمومی لحاظ پـر هغـه مهال دغه سیمه داسې وه چې دلته دانګریزانو برلاسی لکه دنـورو سـیمو پـه شـان ډیرخرګند اودپاملرنې وړ نه و.

انګریزي ښکیلاک پرهمدغه مهال دخپل ماهیـت لـه مخـې یـوازې یـوه اوسـاده ښکیلاکي بڼه نه درلوده ، د دوی ترسیورې لاندې عیسوي مبلغینو هم خپل بازار ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تود کړی و، په هره توګه چې کیدوني وه ، دوی په هنــدي ټولنــه کــې دخپــل دیــن دخورولو کارپه خورا پیاوړتیااوزړورتیا سره ترســره کــاوه. پــه زیــاتو برخــوکې یــې دمذهب، اوژبې لپاره له خپلو ټولو مادي شونتیاوواوامکاناتو څخه په سخاوت سره کار اخیست ، هندي ټولنه چې پر دغه مهال یوه وروسته پــاتې ټولنــه وه ، زیــاتو خلکــو اوزیاتو قشرونویې هڅه کوله چې له یوې لارې نه یوې لارې باید له دغه نوې برلاســې اوښکیلاکې نظام او کلتور سره له یوې خوا ځان وتړي اوله بلې خوا دهغــه مــنځ تــه ځان ورننباسې ، دګاندي پلار هم چې په راجکوټ کې خورا نــامتو اودلــویې څــوکۍ خاوند و داهیله درلوده چې زامن یې باید خپل ژوند په انګریزې سبک او سټایل سره جوړکړي ، انګریزي ښوونه او روزنه باید ولري او انګریزي ژبه یې باید دخپلې روښانه راتلونکې په خاطر زده وي .

دهندوستان ټولنه له پاټکو اوطبقوڅخه جوړه ټولنه ده ، هره طبقه آن تراوسه پــورې په دغه هیواد کــې خپــل ځــای اووړتیــالري ، بــرهمن پــه ســرکې دي ، کشــتریه اوسوداګرورپسې دي اووروستۍ پاټکې بې دټولنې وروســتۍ ډلــه شــودر دي چــې دهرڅه بوج ددوی په غاړه دی ، دګاندي کورنۍ په لوړه طبقه کې راتله، چې د (وایسیا) په نامه یادیږي. دوی زیاتره ددولتې کارونو اوسوداګري کړووړ مسوول وو.

مهنداس په خپل کورني چاپیریال کې دپلار په اندول دخپلــې مــور تراغیــز لانــدې رالوی شو،هغه خورا مذهبي میرمن وه ، همداوه چې موهن هم پــه دغــه برخــه کــې دموردتینګار له مخې له خپل هندو مذهب اومعنویت سره له ځانګرې احتیاط څخــه کاراخیست یاپه بله مانا دهغې دارادت له مخې یې له خپلې عقیدې سره مینه درلوده اوپه سمه توګه یې په دغه ډګرکې دخپلې مور په پله اومرسته ګام ایښوداځکه چې دهغې په باره کې داخبره شوې وه چې :

(دا به ترخپل عبادت مخکې دخپلې ډوډوی په فکرکې هم نه وه .)

ګاندې په خپلو یادښتونو کې هم دخپلې مور دغه درېغ خورا زیات یادکړی ، پــه دې چې هغه په خپله عقیده باندې خورا کلکه وه، دده په وینا دده مور بــه د (چتومــاس) اوږده روژه چې څلورمیاشتې وه نیوله . همداځانګړتیاوه چې دده زیــات تمایــل هــم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترخپل پلار دخپلې مورپر خوا شوی و.اومورېي (پوتلوبايې) دده لپــاره پرمعنويــت باندې د باور يوه په زړه پورې اومنلې بيلگه شوې وه.
په هرډول ،گاندي چې په کوم ښوونځي کې زده کړه کوله، هغه په انگريــزې سســتم جوړشوی ښوونځی و، ترکومه ځايه چې اسناد ښي اويادی په خپله په خپلوآثــاروکې اشاره ورته کوې ،گاندې خورا چوپه خوله زده کوونکی و، ده په خپلو يادښــتونو کــې دغه ټکی بيان کړې چې گواکی دومره غلی زده کوونکی وچې له خپلو همزولو اوهــم ټولگيوالو سره يې هم خبرې نه کولې ، کله به چې له درسه خلاص شو ، نوبيا به يوازی خپل کورته راروان و، دی يوځای ليکی چې کله به يــې ښــوونځی رخصــت شــو، لــه خپلوکتابوسره به اخته و اوله هغو به يې سرنه پورته کيده اوتل به دهغو پــه لوســتلو بوخت و، په دوولس کلنی يې لومړنی دوره زده کړې پای ته ورسولې اومنځنــی دوره يې په راجکوټ کې پيل کړه، همداسې يې خپلې زده کړې په الفريــد ښــوونځی کــې وکړی ، د منځنيوزده کړو پرمهال پر دې وتوانيده چې لــړ بايدلــه شــرمناکی څخــه راووزې اوله نوروهمزولــو ســره بايــد ناســته پاســته پيــداکړې. شــيخ مهتــاب دده دماشومتوب له خوږو ملگرو څخه و، چې له هغه سره يې خورا زياتــه ناســته پاســته درلوده، همده ورته ويلې وو ، چې دمسلمانو اوانگريزانو پياوړتيا په دې کــې ده چــې دوی غوښې خوړونکي دي ، اوهندوان چې دومره کمزوري دي ، دهغو لامل همدغــه سابه ساک خوړل دي. داخبره پر ده باندې تريوه حده منطقې لگيدلې وه، ځکه به يې کله کله په زړه کې ورتيريده چې دی هم بايدپه دغه کار بانــدې لاس پــورې کــړې ، خودموراوپلار ويره يې ددې لامل شوې وه چې بايد له دغه کاره لاس په سر پاتې شي . مانا داچې ده کله هم ځان ته په غوښو خوړلوسره پياوړتيا ورنه کړه .
په ۱۸۸۳ کال کې يې په خاصوهندې مراسمو له کستوربانومې ښايسته نجلی ســره چې دواړه ديارلس کلن وو واده وکړ. وايې چې دواده تر وخته هم لــه کســتوربا ســره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواده کولوپه خبره نه پوهیده ،خوکله یې چې کورته درزي ورغئ اودواده لپاره یې ددوی کچه اخیسته پوه شو چې ګواکې رښتیاهم دده واده دی او اوس به ضرور څه چل کیږي .

ددوی واده وشو، لکه چې دختیزو اوهندي ټولنو دود دی ،د دوی ژوندلکه دښارې اولویدیزو هیوادو دکورنیواوځوانانو په شان نه و، چې له واده وروسته دې زیاتو خرڅو اوپیسوته اړتیا ولري ، په دې چې دوی له واده وروسته له خپل پلاراوکورنۍ سره یوځای اوسیدل اوهرڅه یې دهغوې پر غاړه وو. ده خپله میرمن (بیه) بلله چې وروسته یې په خپلو لیکنوکې هم په همدغه نامه سره یاده کړې اولیکلې ده. ان داچې په خپلو یادښتوکې داخبره هم ددې په باره کې ولیکله :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ده دنه همکارئ دمقاومت دنظريې اساسات لـه دې څخـه زده کـړل) . کسـتوربا دګاندي په ژوند باندې نيغه اغيزه درلوده اوله ده سره يې يوځای دګډ ژونددرندوپېټو ته اوږه ورکړه ، ګاندي دهغې په اړه داهم وويل : (چې دازمانمايې برخه ده) .
په ۱۹۸۵ کال کې دګاندي پلار مړشو، له دې پيښې سـره سـم پرهمدغـه مهـال د کستوربا زوی پيداشو، چې لنډه موده ژوندی و.

ګاندي چې کله ښوونځی پای ته ورساوه، يوشميرملګرو اودوستانو مشوره ورکړه چې بايد دلوړوزده کړو په تيره دحقوقو د زده کړې لپاره لندن ته ولاړشي ،دوی فکرکـاوه چې داکار به ددې سبب شي څوموهن دخپل پلار په قدموبانـدې ګـام کيـږدي. دده

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره پر دغه مهال داچانس و چې باید انګلستان ته ولاړ شي اوهلته خپلې زده کړې و کړي ، ځکه يې دغه کار ته ملا وتړله که څه هم مور يې له دغه هوډ سره رضــايت نــه درلود، ځکه هغې داخبره ورته کوله چې : ((چې انګلستان ته مه ځه ،هغه له فساده ډک هیواد دی ، چیرې چې خلکوهلته ایمان اواخلاق له لاسه ورکړی دي)).

دې داهم ورته ویلي وو چې ګاندي باید هلته ځان لــه غوښــې خوړلواوشرابوڅښــلو وساتي. هو، موريې داخبره ورته کړي وه ،هغې داهم اوريدلي يې وو چې څوک هلتــه ولاړ شي داډيره نادره ده چې دهغوی په خوی دې نه شي ، ځکه يې دده له تګ ســره خپل رضايت نه و ښودلی .

مهنداس ګاندې په ۱۸۸۸ کال له هنده دانګلستان په لور په داسې حال کې چې خپل دويم بچې (چې په همدغه کال زيږدلي و اوهرې لال نوميده) اوکستوربايې پــه هنــد کې پريښودل روان شو، له دې امله چې میرمن اوزوی يــې تــرې پــاتې شــول خــورا خواشينی و.

انګلستان ته لاړ، اوهلته يې په زده کړو پيل وکړ، سره لــه دې چــې ده پــه هنــدکې انګريزي ژبه لوستې وه ،خو په پيل کې له سختو ستونزو سره مخامخ شواوهلته يــې زيــاتې ســـتونزې درلـــودې ، همـــداوه چـــې ددرســـونو پـــه څنـــګ کـــې يـــې ديوشميرنامتوورځپاڼو لکه ډيلې تلګراف اوپال مال ګزيت اونور و په لوستلو باندې هم لاس پورې کړ.

دانګلستان چاپيريال دده لپاره په هراړخيزه توګه نوی اوله ستونزو ډک چاپيريــال و، دده خپله يادونه ده چې کله هلته ورسيد،په خپله ډوډوی خوراک حيــران و څــويې چې يوداسې هوټل ومونډ چې هلته له سبوپرته دغوښوپته نه وه ، وربلد شو، اوخپلــه مړی به يې هلته خوړه . ورو ورو يې خپله هنديوالــه بيرتــه لــه ســره راونيــوه اولــه يوشميرهندوانواودلندن دسبوخوړونکو له ټولنې سره يې ناســته پاســته پيداشــوه. ګاندي له دغو ستونزو سره سره خپلوزده کړو ته ملاوتړلــه اوپــه پرلــه پســې توګــه ديوشميرنامتوليکوالو لکه انګريزې شاعر (پرسي بايسشي شيلي) امريکــايې شــاعر (هنري ديويد توريو اوروسي ليکوال تولستوی له آثارو اودهغو له اغيزوسره مخــامخ شو. دغو ليکوالو پر ګاندي باندې زياته اغيزه وکړه او ان چې دې يې دې تــه وهڅــاوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دمعنویت اومذهب په لور ورمخه کړي اوپه دغه ترخ کې دې نوي ګامونـه اوچـت کړي ، جالبه خو داوه چې کله دی لندن ته ورسید ، هلته دی له داسې خلکو اوکسانو سره مخامخ شو، چې هغو دهنـدي مـذهبې لاربښـونو اوآثـارو پـه اړه ژورمعلومـات اوخیړنې درلودې ،داسې او دومره چې دده لپاره دحیرانۍ وړوې ، په کومو مسایلو بـه چې هغوی دهندي مذهب په باره کې خبرې اوخیړنې کولې په هغو باندې ګانـدي نـه پوهیده ،لکه چې خپله هم وایي چې خپل مذهبې کتا ب بهګوت ګیتـا یـې تردغـه مهاله نه ولوستی ، ده دلومړی ځل لپاره دخپل مذهب دغه کتا ب ولوست ، دلومړي ځل و چې په یوشمیر مذهبي اساطیرو،خیرو اوخدایانو لکه وشـنو، کرشـنا، ارجـن اوهمداسې د کایناتو اوجهان په باب دخپلو آثارو اوکتابوپه اهمیت باندې پوه شو. کله یې چې هندې سپیځلې کتابونه ولوستل ، له مذهبې مسایلو سره یې نوره هـم مینـه پیداشوه ، اودخپلو دغو معنوي ارزښتونو په اهمیت لکه دنـورو ختیزوالـو پـه شـان پرهمدغه مهال اودغه لویدیز هیواد کې پوه شو او له لویدیزوالوېې دهغو اهمیـت او اغیز په پاملرنې اوغور سره واورید. ګاندې هلته پوه شو چې دی خوک دی ، اودکـوم معنوي ،کلتوري اوفرهنګې چاپیریال او ارزښتونو لرونکی دی. ، دی په همدغه مهال په شعوري توګه دبهګوت ګیتا زړه ته ورننوت اوپه هغه کې یـې دیـوه او واحـد ذات ننداره وکړه اوددغه تلپاتی کتاب په پانوکې یې باور پرې وشو.

ګاندي په ۱۸۹۱ کال خپلې ازموینې ترسره کړې ، ددغو دریو کالو په ترخ کې یې زیات شیان زده کړل ، دده لپاره په دغه موده کې یوشمیرخیزونه اوټکې ددې وړوو چې ده ته دنوي درسونه ورکړي اودده په نویو برياوو باندې د اغیزوښندي. ، دی په دې پـوه شو، چې دځه شان کلتور ،معنویت اومیراث خاوند دی ، په دې پوه شو، چـې څنګـه کولای شې آزاد واوسي ، اوداپته هم ورته ولګیده چې په څه شان له څه ډول خلکـو په تیره بیا له انګریزانو سره څنګه چال چلند وکړي. .

دابايد ووايوچې کله ده ځان اوښکيلاک دواړه وپيژندل ، بيا په دغه اړه لـه تولـو زده کړيو تجربو اوبرياوو سره دخپل هيواد په لور راستون شو.

ګاندي هند ته راغی خوله بدمرغه چې موريې له نړۍ سترګې پټې کړې وې ، هغې چې ټول عمر يې دده په باره کې فکرکاوه اوويل به يې چې بايد لندن ته ولاړ نه شي ځکـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هلته خلکو خپل ایمان اواخلا ق له لاسه ورکړي دي، خو ګاندي برعکس له هغـه ځایه له ډیروښو اووړتجربو او پوره ایمانداری سره یوځای را ستون شو، اوهغــه څــه چې بې مور دده په باره کې فکرکاوه پرهغه لاره یې ګام کینښود ، پرګانــدي بانــدې دموردمړینې خبرخورا سخت تمام شو، داسې چې هغه یې دځان لپاره (یــودردونکی شوک) وباله .

ګاندي له دې ټولو بریواوماتو سره سره بیر ته راجکوټ ته راورسید ، ډیره موده لانه وه تیره شوې چې په راجکوټ کې یې هم ټیکه ونه شوه ،هغه ښاریې دیوې بلــې دورې زده کړې په موخه پریښود او د بمبي دښار په لور دهنددحقوقي ستم دزده کړې پــه مقصد وخوځید، په دغه ښار کې یې په پرله پســې توګــه خپلوکتنواوځیړنوتــه دوام ورکړ، دلته یې هم زیات شمیر تجربې ترلاسه کړي ، اوپرهغه څــه چــې تراوســه نــه پوهیده پر هغو یې هم ځان دچا خبره ملاکړ، داســې چــې پــه همدغــه وخــت کــې دیوشمیرجالبوکړنواو فعالیتوله مخې دیوشمیرکسانو دپاملرنې وړ هم شــو. ګانــدي دخپلو لیکنو له مخې هوډکړی و چې له دې وروسته به له خپلي میرمنې ســره خپــل ژوند اودندې ته دوام ورکوي ، ده غوښتل چې په دغه موده کې دده میرمن هم بایــد یوځه زده کړي اوپه دغه برخه کې دی باید مرسته ورسره وکړي.دادده وروستۍ ژمنه اوپریکړه وه. خوداچې تقدیر دانه وه ورته ټاکلې ، په خپل دغه مقصد باندې بریالې نه شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوشمیرهندي مسلمانو سوداګرو ، چې دجنوبې افریقې په (ناتل) کې چې انګریــزې مستعمره وه اوسیدل ده ته بلنه ورکړه چې له دوې سره هلته دنده ترسره کړي ، لــه هغو ی سره یې ومنله اوخپله مخه یې پر هغه خواکړه. په پیل کې یې کورنی اومیرمن یوځل بیا لکه دلندن دتګ پرمهال دلته یوازې پاتې شــول اوپــه خپلــه د۱۸۹۱ کــال داپریل په میاشت کې جنوبې افریقې ته روان شوچې دمی په میاشت کې دهغه هیواد دداربن ښارته ورسید.

په جنوبې افریقې کې پر دغه مهال یوزیات شمیر هندوستانیان اوســیدل ، پــه دوی کې یوشمیر داسې کسان هم ول چې هغوی په دغه هیوادکې خپله سوداګري اوخپل کاروبارو اوتجارت درلود، ګاندې پر دغه مهال په خپله ورتیا سره دا وپتیله چې ددوی له ګټواوحقوقو څخه ننګه اوساتنه وکړي اوځان باید ددوی دمرستې کارته وګمــاري ، په جنوبې افریقا کې هندي میشتو خلکو له ښکیلاکې رژیم سره په بیلابیلو برخوکې زیاتې ستونزې درلودې ، په یوشمیر ښارو کې دوی ان دشپې ګرزیدو حق نه درلــود، په زیاترو ځایونو کې لکه دمریانو په شان چلنــد ورســره کیــده ، ان چــې پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اورګاډي کې به ترخوسپینو ته خوندي اوددوی په زړه ځای نه و، ترهغــو دوی هلتــه دکیناستو اوسپریدو حق نه درلود، هغوی چې په سوداګرۍ اونور کسبونو باندې اخته وو او شتمن هم وو له هغوی څخه درنه مالیه اخستل کیده، داشان نورې ستونزې هم وې چې ګاندي هلته دښکیلاکي قانون په وړاندې ددغو خلکو په ملاتړملا وتړله اولــه دوی سره یې ددوی دحقونو اوحیثیت داعادې په لټه کې خان له دوی سره یوکړ، اوله هغه ځرګند توپیرسره چې ده له ښکیلاک سره درلود دکلکې مبارزې اومجادلې لپاره خپله پوهه او مهارت وکارول . دده هڅې دنژدې یوه کال په تــرخ کــې تــردې حــده ورسیدې چې هندیانو داحق ترلاسه کړ چې په اورګاډي کې دې پــه لــومړۍ درجــه برخه کې دسفرکولوحق ولري .

ګاندي په ډېره لنډه موده کې په جنوبي افریقې کې دیوه ښه وکیل ، یوه ښه منځګړې او یوه پوه مشر په توګه ځان راوځلاوه اودیوه ښه استازي او لارښــود پــه ځــانګړنو باندې نامتو اووپیژندل شو.

په ۱۸۹۴ کال کې د ناتال یوشمیرمشرانو له ده څخه هیله وکړه چې دوی ته په دغــه سیمه کې درایو ورکولو حق هم ترلاسه اوپه دغه لاره کې له دوی سره مرسته وکړي. ګاندې ددوی داخبره ومنله اوزرېې یوجریان چې د ناتال دهندیانودکانګرس په نامــه یادشو راوباله. ددغه غورځنګ یوشمیرهندو شتمنوګډون والو هڅه وکړه چــې دغــه جریان یوازې ددوی پر ګټو را وڅرخیږي ، خو ګاندې له دوی سره ددوی داطرحه ونه منله اوداېې ورته په ګوته کړه چې په دغه جریان کې بایــد ټــول هنــدیان ، شــتمن اوغریب ، هندو، مسلمان او عسیویان برخه واخلي . داکار سره له دې چې دیوشــمیر شتمنوپه خوښه نه ودګاندي په غوښتنه او پخــه لارښــونه ترســره شــو، کــانګریس جوړشو ، اوکانګرس ګاندي دخپل سکرتر په توګه وټاکه. پردغه مهال هم ګانــدې پــه خورا مهارت ســره خپلــو هڅــو تــه دوام ورکــړ اوددغــه غورځنــګ لــه اهــدافو او غوښتنوڅخه یې په خورا هوښیارۍ سره ننګــه کولــه ، ان تــردې چــې اپارتایــدې حکومت ته یې هم داخبره وکړه چې ددوی کانګرس په خپله دهنــدیانو اواروپایــانو ترمنځ دهم غاړۍ اوتفاهم په ترخ کې ګامونه پورته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي دخپلې دغې دندې په ترڅ کې پرهندیانو باندې داغږ هم وکړ چې دوی بایـد دخپل کلتور اوخپل زاړه فرهنګ سره په بې پروايې چال چلند ونه کړي ، دوی باید له هغه څخه بې برخې پاتې

نه شي اونه هم نوروته داوښيي چې ګواکې دوی له خپل فرهنګه پرته د نورو دکړو او دودونو زغمونکي نه دي . ګاندي په دغه ترڅ کې دمنځګړې لارې پلوې و. ده دامنله چې هم باید له نورو زده کړې اوهم باید خپل ارزښتونه هیرنه کړي. ان پرهغـه مهال چې ګاندي له هندوستانه دباندې و، ده دغه ستونزه په لويديزکې ليده، دغه چې ان اوس هم په ټوله لويديزه نړۍ کې دختيزو اوسيدونکو لپاره په يوې خواشـينونکې ستونزې باندې اوښتې ده ، اوس په امريکا ، کاناډا اواروپايي هيوادو کـې افريقـايي او آسيايي اوسيدونکي په خواشينونکې توګه له خپلې ژبې او خپلوکلتورونو څخه پردې کيږي ،داسې چې په دغو متمدنو اوپرمختللو ټولنـو کـې لـه دوی سـره هـيڅ ډول خواخوږي ددوی دفرهنګونواوهويتونو دساتلو په برخه کې نه شته او نه ښودل کيږي

.

ګاندي جي ان يوه پيړۍ دمخه دهنديانو اونوروولسونو دغې ستونزې ته ځيرو څکـه يې پرخپلوهندوستانيانو باندې غږوکړ چې دخپل تاريخ او خپلومعنوي ارزښتونو دغه مهم اهميت ته ددغومتمدنو او پرمختللو ټولنو په زړه کې ځيروي اوهغه بايد له يـاده ونه باسي ..

ګاندې په جنوبي افريقا کې دهنديانو له حقو اوګټوڅخه په خورا زړه ورتياسره ننګـه وکړه ، ان تردې چې دخپل مسلک له مخې يـې پرسـپينوباندې داسـې قضـې هـم راوستې چې دهغوله مخې يې دوی قانون ته وسپارل اودخپلوبې عدالتيوله مخې يـې ترزندانه پورې ورسول، دغه کار اودغه مسلکي مهارت دګاندې په لاپيژندنه اووړتيـا باندې مثبته اغيزه وکړه اوپه ټوله جنوبې افريقاکې يې دی ديوه رښتنې اتل په بڼه را څرګندکړ. په دغه اړه ځوخبرې ديادونې وړدي ، لومړې داچـې ګانـدي پـه جنـوبې افريقې کې دهنديانو له څرګند ملاتړ څخه برخمن و، دويم دا چې ګانـدي پـر دغـه مهال په دغه هيواد کې چې د بيلابيلو اروپايې توکمو ټاټوبې و اواوس دلته پـه يـوه سيالۍ کي سره اوسيدل په موخو، توپيرونو اونيتونو باندې دزړه له کـومې پوهيـده ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه دې باوري و چې که دوې له یوه اوبل سره ښنلي باید په دغه ښته کې داسې نــه شې چې هندیان په پټوسترګو برخه واخلي اوپه راتلونکي کې دغه هیواد ورته ســور تنور شي . کله چې وایو ګاندي ښه لارښود و، ددغه ټکي مانا دانه ده چې ګواکې دی ښه توریالی و، نه ، دده لویې په دې کې وه چې له پوهې او تــدبیره یــې دژونــد پــه حساسو شیبوکې کار اخیست . په جنوبي افریقا کې هم دده طرح ســمه وختــه. پــر ۱۸۹۸ کال په دغه هیواد کې دجرمن آرو استوګنو او انګریزانو ترمنځ ددغــه هیــواد دنیولو اوپر دغه هیواد باندې دپوره برلاسي په خاطر جګړه ونښته،دغه جګــړه چــې ددغه هیواد په تاریخ کې د (بویر وار) په نامه یادیږي . جرمن آرو اوســیدونکوچې دلته ترانګریزانو دمخه میشته شوي وو نه غوښتل چې انګریزان په دغه هیواد باندې برلاسي شي ، همدغه سیالي وه چې پرله پسې جګړه پــه خپلــه د اروپــایي ســپینو ترمنځ ونښته، په دغه جګړه کې ددغه هیواد د اســتوګنو قومونــو دریځونــه پــه دوو خواوو وو ، په دې مانا چې یوشمیر له انګریزانو اویوشمیر نور دهغو له مخــالفو ســره ودریدل ، ګاندې پر دغه مهال دادرک کړه چې انګریزان په دغه جګړه کې وړونکــې دي ، اوپه راتلونکې کې دوی پردغه سیمه باندې برلاسي کیږي، ده خپل دریځ پر دغه مهال دانګریزانو په ګټه غوره کړ اوله دوې ســره یــې دهنــدي توکمــو پیوســتون او خواخوږي په ډاګه کړه ، جګړې نژدې دری کاله دوام وکړ ، په پای کې پــه رښــتیاهم انګریزان بریالي شول اوخپل جرمن سیالان یې ددري کلنې جګړې په پای کــې لــه ماتې سره مخامخ کړل. ما نا داچې له انګریزانو سره دهندیانو ملاتــړ پــه خپلــه ددې سبب شو، چې کله په پوره توګه برلاسي شول ، نو بیاپې هندیانو ته پاملرنه له یــاده ونه وته ،هماغه وه چې دګاندي یې هم دده د پوره پیوستون له املــه ســتاینه وکــړه اوددغې جګړې په مهمو مدالواوبهادریو یې سرلوړی کړ.له دغې بري وروسته هندیان په ګرد هیواد کې ددې جوګه شول، چې په ټولو برخــوکې دې د خپلــو حقونــو پــوره خاوندان وي. ددغه لوی بري په پایله کې ګاندي داپریکړه وکړه چې نور نو دغه هیواد باید پریږدي اودهند په لور دمخه کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکیل ګاندي هند ته راګرزي:

وکیل ګاندي د ۱۹۰۱ کال په اکتوبرکې دهند په لور راوخوځید . یوه خبره چې باید لـه پامه ونه غورځوو هغه دا چې ګاندي ته پر همدغه مهال له هند څخه دملي کـانګرس دګوند دمشرانو بلنه هم ور رسیدلې وه ، هغوی ترې غوښـتي وو چـې دی بایـد نـور هیواد ته راستون شي ، مانا داچې پر دغه مهال دګاندي هغه مهم رسالت چې دخپلو خلکو لپاره یې په افریقا کې درلود، هغه ترسره شو ی و اوپه دې هیله و چې نور بایـد په هیواد کې دننه دخپلو خلکو په تیره دمحروموپـاټکودحقونواودهیواد دآزادۍ غـم هم وخوري.

ګاندي چې پر کوم مهال هندته راورسید په دغه وخت کې دهند کانګرس ګونـد پـه یوه پوره انګریزي ضد مخالف غورځنګ باندې اوښتی و ، هغه ددغه جریان کار اوکړه له نژدې ولیدل اوپه دې فکرکې شو چې ددغه جریان په سمه رغونه باندې بایـد پـه فکري اوعملي توګه لاس په کارشي . په دې مانا چې له دغه جریانه باید هغه توکونه چې نه شي کولای ددغې ټولنې انسانې وړتیاوې په پوره توګه تمثیل اوځواب کړي له منځه یوسې ، ګاندي په دې پوهیده چې په دغه جریان کې بیلابیل افکار اوتمـایلات روان دي، هغه نه غوښتل چې دغه تمایلات باید تردې وروسته په دغه غورځنګ کې وده وکړي، په دغو تمایلاتوکې داسې څه هم وو ، چې هغو دهندې ټولنې له دودیز او تاریخې شته والي او ارزښتونو سره مخالفت درلود، هندیواله اومسلمانواله اوهمداشان انګریز واله داګرد توکونه وو چې باید هره یوه ته ځواب ورکړ شوی و ، ګاندې همدغـه حالت وځوراوه ، ځکه یې وغوښتل هماغه تګلاره اوهماغه پالسي چې پـه افریقـایې کانګرس کې یې څارله دلته هم پلې کړي ،ده غوښتل چې کانګرسیان بایـد پـه دې باورمن کړي چې هند وستان دبیلابیلو خلکو، مذهبو ، ژبو، تاریخي اومـذهبې ویـاړو هیواد دې چې ددغه هیواد په بیلابیلو قومونو اومذهبو پورې اړه لري . ګاندي کـه پـه زړه کې هرډول و، دده له ښواولویوځانګړنو څخه یوه داوه چې ده لکه دیوشمیر مذهب پالو هندوانو غوندې چال چلند دنورو مذهبود پلویانو په تیره بیا دمسلمانو په وړاندې نه شو زغملای اونه یې ترسره کاوه ، په دې چې دی په دې پوهیده چې مسـلمان پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرډول دهند په ټولنه ، سیاست اوتاریخ کې داسې ځای لري چې له هغو څخه دیـوه عینې ، تاریخي اوربښتینې واقعیت په توګه سترګې نه شې پټیدای .
همداده چې سړی دده په اړه ویلای شې چې ګاندې بی شکه چې یوسیاسي سـړی و، خوله دې سره سره دده دایوه ښه ځانګړنـه چــې دهــرې عقیــدې پلــوی یــې دده دشخصیت په اړه له پامه نه شې غورځولای هغه داده چې دی پرمعنویت باوري اوهغه ته یې په هره بڼه چې و درناوی درلود . دغه لامل و چې ده د هند په ټولنه کې ددغې ټولنې ټولو مذهبي اومعنوي ارزښتونو ته په خورا درنښت سره کتل دابه بې ځایه نــه وي چې ووایودده دغه ځانګړنه اودغه لوی معنوي ارزښت اومعنــوي درنــاوی ده تــه دمرګ په بیه هم تمام شو.
ګاندې سره له دې چې په جنوبي افریقې کې دانګریزانو پوره باور دځان کړ، خو کلـه چې هند ته راستون شو،ده هغه تګلاره په هیڅ ډول دلته نه شوای عملي کولای ، پــه دې چې دلته انګریزي ضــد مبــارزه پــه ډیرشــدت او پــه اوچتــو ملــې او مــذهبې احساساتواوژمنو سره روانه وه، همداوجه وه چې دده دنده او ونډه یــوازې دســازش اونه زور زیاتې په پوله ونه دریده ، داځکه چې له یوې خواآسیایي تمایلات او له بلې خواپه بیلابیلو سیمو اوهیوادو کې انګریزې خلاف مبارزې اوجګړې خلکو ته دا چانس ډیرلړ ورکاوه چې دګاندي په تګلاره اوفلسفه دې هغه چې په جنوبي افریقا کې یــې روانه کړې وه ګام کیږدي ، په چین کې د تریاکو جګړې ، دکوریا نښتو، په افغانســتان کې دانګریزانو پرله پسې ماتو په خپله یوډول آسیایې ملې پاله روحیــه راپــارولې وه چې دزیاتو ملتو لپاره یې دخپلو برخلیکونو په ټاکلوکې مهمه دنده اوونډه در لــوده.
سره له دې چې ګاندې د نه زورزیاتې پلوې و، خوله دې سره سره یې دهیواد په هــره برخه کې زورزیاتي کیدل اودښکیلاک په وړاندې دخلکو توده مبارزه روانــه وه چــې انګریزانو په ډیرمهارت اودتوطیوپه زور سره دهغو دپټه خوله کولــو اومــاتولو لپــاره ګامونه اوچتول اوپرضد یې نه سترې کیدونکې هلې ځلې کولې . ګاندې ناچارشو چې ددغه تاوده بهیر په ترځ کې خپل ملت دخپل برخلیک ټاکلو یوشمیر مهمو اړخونو ته متوجه کړي ، هغه هند ته له راتګ سره سم په دې باورمن شو ، چې دهند دآزادۍ په لاره کې ترټولو ګټوره اومهمه تګلاره داده چې په دغه هیوادکې هرڅواک بایدپرځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې دباور روحيه رامنځ ته کړي . دا دده له درسونو څخه و چې بايد خپل غريبان له خوارۍ وژغوري ،پوهې ته يې راوبولي ، په خپله ډوډی ماړه شي ، خپل واغوندي اوځان له هغو ناولتياووڅخه چې په ښکيلاکي ګټوپورې اړوندې وې وژغوري .

پرهمدغه مهال په زياترو ختيزو هيوادو کې دازادۍ غوښتنې مبارزې په خورا اوچت غږ سره روانې وې، په هندکې هم په کوم تدبير چې ګاندې دهند ټولنه دآزادۍ پـه لورلاربښونه کوله هغه په خپله هغه تګلاره وه چې ډيرزريې له خارجې ګټوسره ټکـر رامنځ ته شو . اوهغوی يې دې ته ناچارکړل چې ددغه هيواد په اړه پـه نويـوتګلارو ، پاليسيواو توطيو باندې لاس پورې کړي.

ګاندي په خپله مبارزه کې دايوه خبره دهندي طبقاتي ټولنې ټولو قشرونو اوپاټکو ته ورورسوله چې ددغه هيواد دغه ډيرکې غريبه ، خواره اوککړه طبقه دهندي ټـولنې لويه برخه ده،چې په هيڅ ډول له هغو څخه سترګې نه شي پټيدای ،ددې پرځای چې هغه ځان خوار او توهين شوی وانګيري ښه داده چې هغه بايد ځان ددغې ټولنې ديوه مسلم اومهم ځواک په توګه ددغه هيواد په برخليک کې په هراړخيزه توګـه ګـډ او دخيل وګڼي . ګاندي په خپل دغه دريځ باندې بې له شکه دهند ي ټـولنې داکثريـت دزړونو دترجمان دريځ ونيواوپه دغه برخه کې يې هغه تګلاره دځان کـړه هغـه چـې دهندپه پراخه ورشو کې تردغه دمه يوازې مسلمانانو دخپلو اسلامي اصولو اوانسـان ته ددرناوي اوبرابرۍ په نامه په دغه هيوادکې داسلام له پيله ترننـه پـه پـوره بـې توپيرۍ سره عملي کوله ،ځکه نودهند ټيټه او له نظره لويدلې طبقه اودهغې پراخـې پرګنې په پوره پيوستون ليکه پرليکه پرګاندي پسې ودريدې.

خوداچې انګريزانو خپل جالونه غوړولي وو، زياتو هندي لوړو کورنيو ته يې دهيواد په هره برخه کې دولتي څوکۍ، جاګيرونه اومنصبونه ورکړي وو ، پـه آرامـه او سـوکاله توګه دښه ژوند خاوندان شوي وو، هغوی په عمومي لحاظ اوس داسې حالـت درلـود چې ترانګريزانو دوی ډيرهند او ددغه هيواد دخلکو په وړاندې ليـوان ګرزيـدلي وو، دوی دخپلو هيوادوالو په وړاندې په دومره شدت او زور زياتې سره عمل کاوه چـې انګريزانو هم نه کاوه. ګاندي دغه ټکي يوڅه انديښمن کړ اوپه دې لټه کـې شـوچې ددغه درانه درد لپاره چې اوس دده په هيواد کې په يوه درانه ناسور باندې اوښتی با

(c) ketabton.com: The Digital Library

يد ددرملنې يوه سالمه لاره چاره ومومي . هغه غوښتل په دغه کارسره له يوې خــوا دانګريزانو توطيې دده دملت اوخلکو په وړاندې تس نس کړې او له بلې خوايې داپــه پام کې درلوده چې که دغه روحيه کمزورې شي ، دغه کاربه ددغــه هيــواد لــه ملــي هڅون ، پاڅون او يووالي سره په زړه پورې مرسته وکړي .

ګاندي سره له دې چې پردغه مهال دکانګرس اوهند يانو په دې شان يوشــمير کــړو باندې خواشنی و ، لايې يوکال په هند کې نه وپــوره شــوی چــې دجنــوبې افريقــې دهنديانو کانګرس بيابلنه ورکړه چې په خپله کړې ژمنه چې ويلی وو چې زربه بيرته راځي وفاوکړي او بيرته بايد راشي ، ګاندي يوځل بيا په هغه لوري ورمخه کــړه اولــه خپلې کورنۍ سره هلته روان شو. دده له رسيدو سره سم په جنوبې افريقې کې داځل دده لپاره دکارکولولاره چاره اواره وه ګاندي اوس کولای شول چې دبوير دپلويتــوب په نامه په يوشمير نورو ستونزو چې لا هم دهنديانو په وړانــدې وې لاســبري شــي، خوداچې ګاندې ته دده په وينا کوراوکورنۍ وردغاړې وو ناچار وچې دځان لپــاره يــې يوکار اويوه بوختيا موندلې وای ، ځکه نو دځان لپاره دکار په لټه کې شو. او داځل بې دځان لپاره ديوه کار موندلو په خاطرپه جهانزبورګ کې ژوند کول پيــل کــړل . اوپــه عين حال کې يې (اندين اوفينين) انګريزي ژبې اوونيزه هــم خپــره کــړه. ددغــې اوونيزې چلوونکی (منسوک لال نظر) دګاندي له هغو پيروانو و چې پرته له معاشــه يي په دغه برخه کې له ګاندي سره مرسته کوله ، خوله دې سره سره يې بياهم هرڅه په خپله په ګاندي پورې اړوندول اودهغه په هڅوچليده .

ددغې خپرونی مطالب ترزياتې اندازې په قانونی اوحقوقو مسايلو پورې راڅرخيــدل اوله زيات شمير خلکو سره يې په نوموړې برخه کې مرسته کولــه ،ددغــې خپرونــې دخپريدو

په ترڅ کې له ده سره دده يوزيات شميراروپايې دوستان هم مله او دده پــه لاره يــې ګامونه اوچت کړل .

ګاندی په دغه دوره کې هم په جنوبې افريقــې کــې دانګريزانــو دواکمنــۍد ليوالــو اوملاتړو په ډله کې و. ګاندي په خپله دغه خپرونه کې پردغه مهال په يوشمير نــورو مسايلو لکه نه زور زياتي هم يوشمير نړيوالې تجربې خپرې کړي . چې په پای کې يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغو تجربو باندې خپل نظرياتې سستم ودراوه اوپه جنوبي افريقې كې يې سره له دې چې دنه زورزياتي موضوع رامنځ ته كړه خوددغې نظريې دپياوړلپاره يې هغه تجربې چې په امريكا يې وچه ، هند ، چين او روسيه كې رامنځ ته شوې وې هم له پامه ونه غورځولې . ددې خبرې مانا داهم ده چې دده په نه زورزياتي فلسفه باندې ددغو هيوادو ديوشميرليكوالو او مخكښانو اغيزهم واوپه دغه برخه كې يې دهغوله تجربواوافكاروڅخه هم په زړه پورې ګټه واخيسته .

په جنوبي افريقې كې دګاندي د نه زور زياتي پرتګلارې باندې ان په هغه حالت كې چې ده په دغه هيواد كې دانګريزي واكمنۍ ملاتړ كاوه ، يوې خورا دردونكې جګړې چې هغه د ښكيلاكګرو انګريزانو او زولو قبيلې ترمنځ وه خپله پوره اغيزه په نښه كړه .

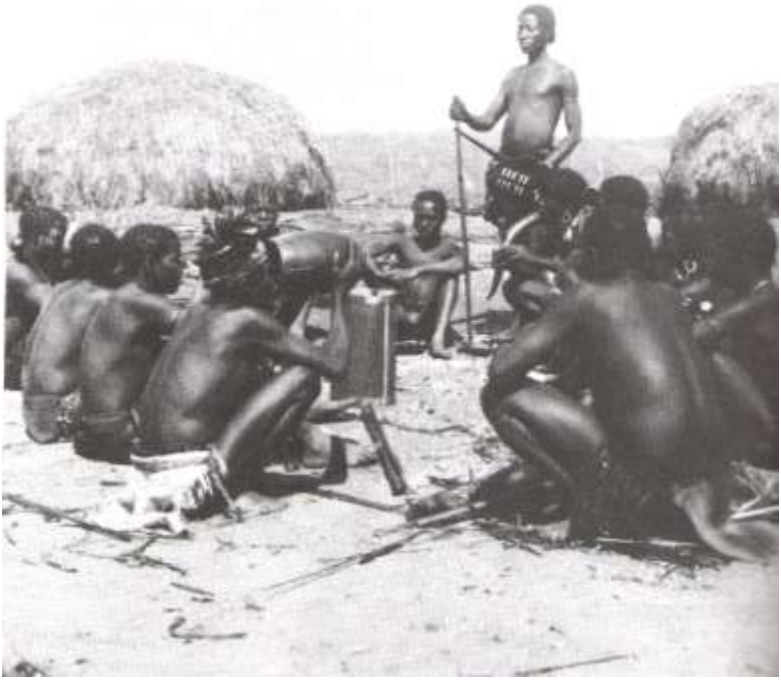

دا د زلو قبيلې جنګيالي دي چې په ۱۹۰۶ كال كې يوې غونډې ته راټول شو، دوى دانګريزانو له خوا په وحشيانه توګه وځپل شول، چې دګاندي لپاره هم دردونكې چلند و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داجگره د ځايي تورپوستو اوانګريزانو ترمنځ وه چې په خورا وحشيانه توګه يې دزولو قبيلې عام وژنه ددغې جګړې په ترڅ کې ترسره اودزولودغه پاڅون يې د تـورې پـه زور په خورا وحشيانه ډول غلی کړ، د زولوقبيلې وحشيانه وژنـه اوځپنـه د جنـوبې افريقې له هغوخواشينوونکو پيښوڅخه يوه ده چې ددغه هيواد په تاريخ کې د اتلوالو مبارزو يوروښانه ملې انځور دنړۍ د مقاومت تاريخ ته سپارلی شي . ګاندي بانـدې ددغې جګړې په ترڅ کې د نيول شويو بنديانو بې سوال اوځوابه وژنې اوتراژيدۍ هـم خپله درنه اغيزه درلوده ، هم داوه چې ده د زولو له عام وژنـې وروسـته د انګريـزې ښکيلاک مانا اومفهوم نورهم په سمه توګه درک کړل او هڅه يې وکړه چې لـه دغـې تاريخې او انساني غميزې څخه بايد دخپلې تګلارې او مبـارزې پـه تـرڅ کـې نـوې درسونه او تجربې ترلاسه کړي .همداوه چې بيا يې په خپله دا ياده کړه چې دا هسې يوه ساده جګړه نه وه بلکه دايو(وحشيانه انسانې ښکار) و چې انګريزې پوځيانو پـه بربري توګه په تش لاسو بې ګناه زولو خلکو باندې عملې کړ. زولو ګانـدي تـه نـوی درس ورکړ او ده ته يې د نه زور زياتې او زغم په ترڅ کې لومړی ديـوه انسـان او پـه راوروسته کې د يوه لارښود په توګه نوې روحيه ور وبښله او دده د نه زورزيـاتې پـه ژمنه او تګلاره باندې يې ژوره اغيزه وکړه.

څرګنده ده چې دنه زورزياتي فلسفه له ډيرپخـوا څخـه دختيزمعنويـت لـه خـورا مهموفکري ډاليوڅخه وه ، چې دلته يې دپيرړيوپه اوږدوکې په خورا وړتيـا سـره وده کړې وه، دايوه انساني طرحه وه چې دانسان اودهغه دابديت په لوريې انسانی کړه وړه په ټولنيزه اواخلاقي وړتياسره دبشري ميـراث پـه توګـه راليږدولـی وو، ان داچـې دبيلابيلو مذهبواومعنويتونو موضوع هم شوې وه ، زردشت ، بودا اوله هغه راوروسته مسيح او محمد (ص) دوی ټولوپه خپلوکرکترونو اوتعليمـاتو کـې دغـه آرتـه پـوره اهميت ورکړ اوپه هغه کې يې دبشريت تلپاتی والی ليده ، ګاندي هم په خپل عصرکې دنوموړيو لويو لارښونکو دغه تعليمات په معنوي بڼه وڅارل اودهغو په رڼاکې يې خپل خلک دزورزياتي په وړاندې چې پرهغه مهال پر هندوستان اودنړی په پراخـه برخـه باندې دانګريزانو له خوا عملآ روان و نه زورزياتي ته راوبلل اودغه لاره يـې دانسـان اوانساني ميراث دژغورنې يوازنې لاره وبلله .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګاندي په نه زور زیاتي فلسفه او مبارزه کې دا لاندې ټکي خورا مهم او دپاملرنې وړ وو:

۱ - د مخالف اودښمن په وړاندې کلک زغم اوصبر.

۲ - ساتیاګري یا پیاوړی وګړیز او خلقي مقاومت ، خونه د قهراو زور له لارې .

۳ - دنورو اوان دښمن نه توهین او همداسې دنورو د توهین په وړاندې سوله ایزه پاریدنه ،

۴- له خپلو شتو او ګټوڅخه دعامه ګټواو شتو په وړاندې تیریدل.

۵- د زورزیاتې په وړاندې په رښتیاینې سره پاریدنې او ترورووستې پولې پورې مقاومت .

ګاندې په افریقې کې د خپلې ساتیاګري تګلارې لومړنۍ مزه هغه مهال وڅکله چې کله یې د (بلک اکټ) په وړاندې خپله سرکښي په ډاګه کړه ، همداوه چې هندیانوپه دغه هیواد کې دغه قانون ته غاړه نه ایښوده او دهغو حقونو هیله یې کوله لکه چې نورو اروپایانو درلودل ، ګاندې دهمدغه حق اخستنې په ترخ کې لارښود شو اوپه مظاهرو یې لاس پورې کړ، مظاهرې کوڅو ته راووتې پولیسو د هغو په وړاندې له زوره کار اخیست خو مظاهره کوونکو دغه زورزیاتې ته په پټه خوله ځواب وایه ، دغو مظاهرو اوږده موده دوام وکړ، او په غیرمستقیه توګه ورو وورپه کوڅو اوبازاروکې هندیانو له یوشمیرقوانینو اواصولو څخه د سرغړونې تګلاره خپله کړه ، ګاندې دهمدغې عامه سوله ییزې پاریدنې په ترخ کې زنداني شو، خو هندیانو دده دزندانې کیدو دغږ په اوریدو سره بیاهم خپلې خاموشې سرکښي ته دوام ورکړاو په همدې شان یوشمیرنورهندي مشران اوعادي خلک هم د بلک اکټ په ترخ کې پرګاندي پسې زندان ته واچول شول.

دهندیانو پټه خوله سرکښي همداسې روانه وه ترهغو چې دجنوبې افریقې انګریزي مقاماتو دهندي چارو مسوول جنرال (کریستین سومتس) په خپله زندان ته ورغی ، هلته یې له ګاندي سره وکتل او له هغه سره یې داژمنه وکړه چې دوې به په دغه اړه نوې کتنه وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپایله داشوه چې ګاندي اونور زندانیان له زندانه راخوشې شول اوهغه سرغړونه چې تراوسه دهندیانو له خوا روانه وه هغه هم پای ته ورسیده خولکه چې دانګریزانو عادت و ، ددغه کار پایله هم داشوه چې انګریزانو په خپله ژمنه وفاونه کړه او نه یې ددوی غوښتنې ته عملې پاملرنه ورته وکړه، ګاندې پردغه مهال په خپله په خپل سازش اوجوړجاړې کې چې له انګریزانو سره یې منلی ودخلکو ترګوانې اوګوتنیوې لاندې راغی، په دغه ترڅ کې به غوره وې چې یوه بیلګه یې دلته دیوې یادونې په توګه ولیکو :

پردغه مهال دهندیانو دحقونو دغوښتنې په اړه په افریقا کې یوه لویه غونډه جوړه شوه چې دری زرو هندیانو په کې ګډون وکړ، په دغه غونډه کې یوه خبره داوه چې له انګریزانوسره باید دهرډول سازش اوجوړجاړي په نامه یوه خوله نه شواونه یې هرڅه باید په پټوسترګو ومنو، خو ګاندي له انګریزانو سره د راجسترشن خبره ومنله :((د ګاندي خبرو اووینو ټول خلک آرام کړي وواوددغه سازش خبره تولو ومنله خو یوازنې څوک چې په دغه ټکي راوپارید هغه هماغه ۶ فوټه دنګ پټان میرعلم و چې له خپل ځایه راپورته شو اوپه ګاندي یې د (۱۵۰۰۰) پونډو بډې خبره چې ګواکي ده اخیستې دي رامنځ ته کړه ، او ویې ویل چې ، خدای شاهد اوواحد دی چې زه به هغه سړی ووژنم چې هغه داومني چې موږ باید ځانونه راجستر کړو .

خو ګاندي یې خبره په نرمۍ سره واخیسته او ورته ویې ویل چې :« زه به لومړنی څوک یم چې ځان به راجسترکړم »(۱)

ګاندي خپل کار کاوه او په پرله پسې توګه یې په دغه ترڅ کې دخپل غورځنګ په پیاوړتیا کې له بیلابیلو لارو چارو کار واخیست ان تردې چې ددغه جریان پرله پسې مظاهروته دهندي ټولنې ښځو هم رامخه کړه او دحکومت پرضد یې دخپلو ملکې حقوقو داعادې لپاره خپل غږ پورته کړ.

په ۱۹۱۳ کال کې دګاندي میرمن کستوربا په خپله ددغه غورځنګ له یو شمېر نورو ښځو سره په مظاهروکې برخه واخیسته اودایې وښوده چې په دغه غورځنګ کې یوازې نارینه نه ، بلکې ښځې اودهغوی برخه اخیستنه هم دیادونې اوپاملرنې وړ ده . دګاندې په غورځنګ کې بې له شکه د ښځو ونډه او برخه اخیسته یو مهم اصل و، ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې باور درلود چې ښځې دده دمبارزې په ډګرکې دده ارمان او ایدیال په ښه توګه او سرې سینې سره عملي کولی شي ، دی په دې هم باوري و چې ښځه په ډېرو برخوکې د ملي خدمت اوملي مبارزې خورا ښه نښه کیدای شي . همداده چې باید دپوره حقوقو په ډګر کې دهغې کړو وړو ته په درنه سترګه وکتل شي او دژوند په ټولو برخوکې باید له نارینه وو سره مساوي ونډه او برخه ولري .

ګاندي د ۱۹۱۳ کال په نوامبرکې یوځل بیا په افریقې کې دپیاوړو مظاهرو له امله زنداني شو، په دې چې مظاهرواوپاریدنو خونړۍ بڼه غوره کړه زیات کسان ټپیان او یوشمیرووژل شول. ددغووژنو انعکاس په شاوخوا هیوادو اوسیمو کې دیوه وحشیانه عمل په توګه خپورشواوانګریزان یې په نړیواله کچه له یوې پراخې غندنې سره مخامخ کړل ، انګریزانو هم ګاندي زیات په زندان کې ونه شو ساتلی په دې چې دوی ته دهندیانو خبره یوازنی په افریقا کې سرخوږی نه و، بلکه پر دغه مهال چې دوی پرهند باندې واکمنې کوله ، دهغه ځای دپاریدنو او ستونزو سوال هم ورسره و ځکه یې ګاندي له زندانه را ویوست.

په عین حال کې ګاندي په دې بریالی شوچې دجنوبي افریقې واکمنان دې ته ناچارکړي چې په بلک اکت کې بدلون رامنځ ته کړي .

ګاندي په خپله پر دغه مهال دهغو پوښتنولپاره ځواب وموند چې یوشمیرخلکو به هلته اودلته دده دتګلارې د ماتې په اړه کولې ، ده څرګنده کړه چې ساتیاګري ، دزغم، او صبر تګلاره ده چې یوه ورځ نه یوه ورځ به په یوه څرګند بري باندې پای ته رسیږي . ګاندي وروسته په دغه ټکي باندې رڼا واچوله اوټولو ته یې دا په ډاګه کړه چې په جنوبې افریقي کې دده ددغوهځوهدف د نه زورزیاتي دتګلارې دودول وو هغه تګلاره چې دانسانانو لپاره ددوی دستونزو او غمونودحل په ترڅ کې یوازنی خوندي تګلاره ده ، ده داهم په ډاګه کړه چې کیدای شي انسانان دیووالی او تحمل او همداشان دزغم له لارې خپلو فردي اوټولنیزو ستونزو ته له دغه لارې هم دحل لاره پیداکړي او هم دپای ټکي ورته کیږدي.

ګاندي د ۱۹۱۴ کال ددسامبر په میاشت کې له جنوبې افریقي څخه بیرته هند ته راغی ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

---------- --

(1) Calvin Kytle Gandhi Soldier Of Nonviolence 1982. P 93 U.S.A

انګر یزې واکمن په دغوشپوورځوکې له افریقې څخه هندته دده په راتګ باندې خورا خوشاله وو ، ان داچې کله دی له دغه هیواده راووت انګریزې جنرال داخبره ورپســې وکړه چې : « هو، دغه سنت زموږ له سواحلو ولاړ .هیله من یم چې دغه تګ به یــې د تل لپاره وي ...»

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي بیادکور په لور:

ګاندي له جنوبې افریقې څخه لکه چې نوردتل لپاره خپل هیواد ته راغــی انګریزانــو فکرکاوه چې ګواکي نوريې دوی له غمه بې غمه شول اوهغه څه چــې ده پــه جنــوبې افریقاکې ترسره کول دهغو لړۍ به هم نوره په دغه هیوادکې له ده وروسته پــای تــه ورسیږي .خو داسې نه شوه ، په پیل کې ده غوښتل چې په هندکې هم خپلې مبارزې ته لکه دجنوبې افریقې په شان دوام ورکړي ، خو په دغه کارکې دده نژدې دوســتانو لکه ګوپال کریشنا ګوکهیل ده ته مشوره ورکړه چې دده له پاره تــروار دواره تــودې مبارزې داښه ده چې دهندي ټولنې ټولې هسکې ټیټې وګوري ، لــه هغوســره ځــان اشناکړې ، بیابه له هغه وروسته سره ګورو. هغه داهم ورته وویل چې تریوه کاله بایــد دی ځان دټول هند په سفرباندې بوخت کړي اودغه هیواد باید پــه هراړخیــزه توګــه دزړه له کومې داسې لکه څنګه چې ددغه هیواد مادی او معنوي جوړښت دی وګوري ،ګاندې داکاروکړ اوله راتګ سره سم دټول هند په سفر باندې ووت ، او ترکلي کلــې پورې يې دخلکو له بیلابیلو قشرونو اوپاټکوسره لیدنې کتنې وشوې ، ده ته داروښانه شوه چې دهند ترقي او پرمختګ ترزیاتې اندازې ددغه هیواد په بزګرانــو پــورې اړه لري ، اوپه دې باورشو اوداې وویل چې له دغې لارې کیدای شې مورږ دخپل هیــواد دپرمختګ په باره کې فکروکړو، ده داهم وویل چې زموږ ټولنــه نــه شــې کــولای د اوسنیو اسانتیاوو او ټولنیز شعور په پام کې نیولو سره په هغه لورپه چټکۍ سره ګــام اوچت کړي لکه چې انګریزان پرې اوچت شوي دې، دده ټینګار په دې و چې دهیواد دخلکو دژوند دسطحې په پام کې نیولو سره باید دپرمختګ یوپلان تــرلاس لانــدې ونیول شې . دادګاندي اند وایدیاوه چې زیاتو ملګرو ان نهرو هم نه ورسره منله او نــه په دغه برخه کې ورسره یوه خوله وو. په دې چې هغوی فکرکاوه چــې هنددوســتان اوس ددې توان لري چې په تخنیکی او صنعتی برخه کې پــه هغــه شــان لکــه چــې پرمختللې نړۍ روانه ده په اسانۍ سره چټک ګامونه پرته له دې چې دخپلــې ټــولنې ټولنیزو ستونزو اووروسته پاتې والي ته وګوري پورته کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي دهندپيژندنې ددغه اوږده سفر (ياترې) په ترڅ کې دهندې ټولنې او ارزښتونو په پام کې نيولو سره دخپل ژوند ډول هم دهغو په شان برابرکړ، په احمدآباد کې په سابرمتې اشرم(*) کې استوګن شو، ده نور دلويديزکالي اولباس وانه غوستل ،دهغـوی کړه وړه يې ګرد سره پر يوه خوا پريښودل اود ساده ژوند په لور يې ورمخه کـړه. پـه کليوبانډوکې يې خپل مرام په سراسرې توګه ترخلکو پورې ورسـاوه او هـم يـې لـه هغوې څخه دهغوی دردونه او رازونه واوريدل. په سامبرمتي اشرم کې يې لکه هندو سادو غوندې ساده ژوند او هم هغه کالي دځان له پاره غوره کړل چې دژونـد ترپايـه يې هغه په وياړسره اغوستل، ګاندي دځان لپاره هغه جامې غـوره کـړې لکـه چـې يوهندو روحاني يې اغوندي همدغه لامل و چې دخلکوپه منځ کې په مهاتمـا بانـدې نامتو شو.

دګاندې لپاره ددغه شان ژوند پيل کول او په دغه شان اوسيدل په دې مانانه وو چې ګواکي ده دژوند له اساسي مسايلو چې په سرکې يې دهنددخلکو برخليک و، په يوه خوا شو، نه ،دده لوې کمال په دې کې و چې خپلې ټولنې ته ددوی پـه شـان اوددوی دخپل ژوند او دوديزجوړښت له لارې ورننوت ، داکارپه دغوشپوورځوکې چـې نـړۍ نوې د پرمختګ په لور سترګې خلاصې کړې وې ډيراسانه کار نه و، خګاندي وچې په دغه کار سره يې هم دخپلې ټولنې دبيلابيلو قشرونو تل ته لاره موندـده او هـم يـې هغوی چې په لوړو منصبوباندې وو او په وياړ يې انګريزي قانون چلاوه په خپـل دغـه حيرانوونکی عمل سره ګوته په غاښ کړل . په دې مانا چې ګاندي که په عـين حـال کې له

(*) سابرمتی اشرم دهنددګجرات ولايت داحمدآباد دښارچې ددغه ولايت بلازمينه هم دی په زړه کې دسابرمتی سيند پرغاړه پروت دی ،دغه ځای اوس هم په شنو ونو پټ دی او دګاندي دژوند دډول اړين څيزونه او شيان لکه دهغه کالی ، څرخه ، سترګې اونورهلته خوندي دي . هره ورځ په لسګونو سيلانيان او زړه خوږي مينه وال دسابرمتي دغاړې دغه اشرم ته ورځی اودهندددغه نوميالی مشرمهاتماګاندې روح اوياد ته خپل درناوي څرګندوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګجرات په احمدآباد کې دسامبرمتي اشرم چې دګاندي ځاني شیان ، سترګی ، قلم او لیکنې ، اوهمداسې دده نــامتو څرخه په کې ساتل کیږي .

یوې خوا لوړې اوحاکمې طبقې ته یوګواښ شو، خو له بلې خــوایې دټــولنې دډیرکــې دملاتړ او پیوستون په ترخ کې دمها تما (ستره اروا) لقب هم دځان کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

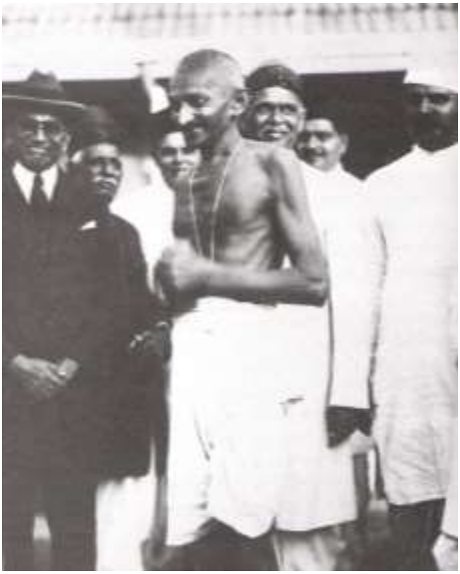

يوه ټکې ته موباید پام راواړم اوهغه داچې دغه لقب ده ته له پيله چا نه وورکړی بلکه ګاندي په دغه وياړ هغه مهال سرلوړی شوچې کله ده ځان په پوره توګه ديوه ســاده هندي سادوپه شان ټولنې ته راويوست دمهاتما لقب هم په پيل کې دده له پاره ديوه مذهبي تبرک له مخې ورکړ شوچې وروسته يې ملي بڼه غوره کړه ، پــه هنــد کــې داشان لورينه همدا اوس هم برهمن پاټکې پرهغوی چې له اصله پــه برهمنــه طبقــه پورې اړه ونه لري نه کوي ،زما دسترګو ليدلې خبره ده دهند جمهور ريس نارايانن (د نويمې لسيزې په پای کې) ته د(بې جي پې) يوشمير مشرانولکه اډوانــي اونــورو چې دده دولس مشری په وخت کي يې حکومت جوړکړ اودوزيرانو په توګه يې کــار ورسره کاوه په ډيرو وختوکې لاس نه ورکاوه په دې چې هغه له کوزنۍ طبقې څخه و. خو دګاندي له پاره داوياړ په خپله دخپل هيواد له پاره ددغه هيواد دراتلونکی په لور يوه نوې بريا او دټولنيزبري په لورنوې هيله شوه .

په لويديز کې کې دګاندي څېړونکې په دې باره کې هم فکرکوی او وايی ، کومه ملــي اوسياسې طرحه اوتګلاره چې ګاندې دهند له پاره ترلاس لاندې ونيوه ، ايــا دداســې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه مهم کار له پاره یوه پوره اقتصادي پروګرام ته هم اړتیاوه که نــه ؟ پــه دغــه اړه ترټولو دمخه داځواب دویلووړ دي چې ګاندي په لنډه موده کې دخپل هیواد د ډیرکي (اکثریت) ملاتړ ددې جوګه کړ، چې اقتصادي ملاتړ دهم په هندکې ترلاسه کړي ، په دغه اړه یوشمیرملي اقتصادي سرچینې ددې له پاره تیارې شوې چې ګاندي دې پــه هراړخیزه توګه ملاترکړي، (بریلا) ډله په دغه برخه کې لومړنی مرستندوې ځــواک و چې له ګاندي سره یې خپل پیوستون وښود اودده له اقتصــادي تګــلارې یــې خپــل اقتصادي ملاتړاوتیاری دزړه له کومې څرګند کړ.
خوله دې سره سره هندیانو ترهرڅه دمخه ګاندي دیوه ستانه او روحاني مشرپه توګه ومانه اوداسې درناوی یې ورته وکړ چې تراوسه پورې د یوشمیر خلکو اودهندو مذهب پلویانو په منځ کې ده ته په خپل وخت کې داوتار په سترګوکتل کیږي .
بله مهمه خبره چې دده په اړه یې باید په پام کــې ونیســو هغــه داده چــې دهنــدد نامتوشاعراولیکوال رابیندرانات ټاګور چې نوې یې په ۱۹۱۳ کې د نوبل جایزه ترلاسه کړې وه کمپاین دده له پاره بې اغیزې نه و، هغه ګاندي د Great Soul in peasant's) grab (په نامه سره یادکړ. مانا داچې دعامه اومذهبي اړخونو ترڅنګ ټاګور هــم دده په اوچتیااو لوړتیاکې خپله پوره ونډه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاتما ګاندي او رابندراناتهه ټاګور:

له ۱۹۲۹ کال څخه را په دې خوا په هند کې دکانګرس هلې ځلې په خورا پیاوړتیا سر دېرمختیا په لوري شوې ، ګاندي هم په دغه ترڅ کې ترډېره حده ځان فعال وښود ، له همدغې مودې را په دې خوایی ددووموخوله پاره دسرته رسولو سریزه پیل کړه ، یو داچې دمالګې خبره یې را پورته کړه اود ایې په هندیانو باندې ومنله چې دوی باید دانګریزې فابریکو جوړه کړې مالګه وانه خلي ځکه ده ویل چې دا دهرهندي حق دی چې دهند په دومره زیاته مالګه کې دوی باید په مالګه پیسې ورنه کړي. دویمه خبره چې ګاندي کلکه ونیوه هغه د ۱۹۳۰ کال دجنوري ۲۱ نیټه وه چې ده دهند دآزادۍ دورځې په نامه اعلان کړه ، ده ددغه کار په ترڅ کې پرټولو هندیانو غږ وکړ چې په نوموړې نیټه باید ددغې ورځې په درناوي سره په یوموټې والي سره خپل غږ پورته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي په دغو کالونو کې ددغه شان غوښتنو دعملی کولو په ترڅ کې په خورا جدیت سره عمل کاوه، چې لاملونه یې دوه وو ، یوداچې انګریزانو پر هغه وعده باندې چې دلومړی نړیوالې جګړي په ترڅ کې یې کانګرس ته دهند دخپلواکی په اړه ورکړې وه وفا ونه کړه ،ګاندي هم داژمنه منلې وه، اوهمدغې شیبې ته سترګې پــه لاره و، خــو کله چې له جګړې وروسته خبره برعکس شوه، په دغــه حــال کــې دې دکــانګرس دمشرانو او یوشمیر خلکو ترانتقاد لاندې راغی ځکه چې ده په کا نګرس زور اچولی و، چې باید دجګړې ترپایه انتظار وباسي ،ده داکاراوخپل پیوستون د دویمــې نړیــوالی جګړې په ترڅ کې هم له انګریزانو څخه څرګندکړ. په داسې حال کې چې دده داکــار دکانګرس ډیرکي مشرانویوه ناکامه هڅه وبلله. دویمه داچې انګریزان په دغــه کــار سره ترجګړې وروسته نورهم پرځان غره شول ، دخپلو ژمنو پروایــې ونــه ســاتله ، دهند په بیلابیلو سیموکې یې سوله ایز پاڅونونه په خونړیوپاڅونو واړول او دهندیانو پاریدنوته یې دتورې اوټوپک په زور ځواب

ګاندي اودکانګریس ملګري یې پرهغه مهال چې دی ددغه ګوند مشر اولاړښود دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړ . په جلیانواله(*) پیښه کې یې په سلګونو بې ګناه خلک ووژل چې ددغـه سـتر ناوړین پړه هم دهند زیاترو مشرانو پرګاندي اودهغه پــه تګــلاره بانــدې وراچولــه . همداوه چې ګاندي دهمدغولاملونو اونیوکوله امله خورا جدي شو، دهند ویسرای تــه یې له ګواښه ډکه لیکونه ور واستول او په هغوکې یې دهند دآزادۍ او دهنــد پرځــان ډاډه کیدلو خبرې دهغه اونوروانګریزی واکمنانانو ترغوږ و رسولی . همدغه هلې ځلې وې چې انګریزان یې ددې له پاره تیارکړل چې باید په لندن کــې دهنــد پرموضــوع باندې دښه نیت خبرې پیل کړي .
په ۱۹۳۱ کال کې ګاندي دلندن په لور حرکت وکړ. ګاندي لندن ته ولاړ اوهلته یې لــه انګریزانو سره خبرې پیل شوې ، ګاندي له انګریزانو څخه هیله وکړه چې بې لــه دې چې دی اوخلک یې نور هرتالونو او پاریدنوته زورورکړي ښه به داوي چې هندته پــه خپله خوښه آزادي ورکړي، انګریزي پارلمان هم دهند په راتلونکې باندې خبرې پیل کړي، یوه انګریز مشر ساموېل ګاندي ته وویل :

" one must hate sin but ... lover the sinner"

Gandhi said : " I think it is justi as badfor their [English] character to be ruled. I want to save my british friends from the sine of colonialism and exploitation."

(*) جلیانواله باغ دهند دپنجاب ولایت دامرتسرپه ښارکې دی چې په دغه سیمه کې انګریزانو په بې ګناه پاریدونکوباندې په ۱۹۱۹ کال وحشیانه ډزې وکړې اودهغې په ترڅ کې یې تر پنځوسوو زیات بــې ګنــاه لاریون کوونکي ووژل . دهمدغې پیښې لامل وچې دهنددبنګالي ژبې نومیــالی شــاعرټاکور دانګریــزي مقاماتو له خوا د (سر) لقب ونه مانه اودهغه د ردولو په ترڅ کې دویسرای په نامه ولیکل :

"The time has come when badges of honor make our shame glaring in their incongruous contest of humiliation, and I ,for my part whish to stand, shorn of all special distinction, by the side of my countrymen , who for their so-called insignificance, are liable to suffer a degradation not for human beings"

وګورئ بنګلا ادب په اردو ژبه ۷۵۲ مخ) (

(c) ketabton.com: The Digital Library

گاندي دا عکس په لندن کې په ۱۹۳۱ کال کې اخیستی ، پرهغه مهال چې هڅه کوله انګریزان په دې
قانع کړي چې دوی باید هندوستان ته خپلواکي ورکړي .

گاندي چې له لندنه را غبرګ شو، انگریزانو هم دپخوانی ویسرای پرځای نوی ویسرای
(لارد ویلینګ ډون) هندته را واستاوه ، ددغه ویسرای له مهمو او عملې دندو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه داوه چې دهنديانوپه ستوني کې بايد دآزادی غړ غلی کړي. اودايې هم دنده وه ،هغوی ته چې دازادی ناري اوســوري وهــي بايدســزا ورکــړي ، ده ترهرڅــه دمخــه دهنديانو دآزادی عوښتې پلان ته په سپکه سترګه وکتل ، ټول هغه فعاليتونــه چــې دآزادی په لاره کې ترسره کيدل دهغوی دمخنويې په لټه کې شو، په لومړي ګام کــې يې دهند دګانګرس فعاليت ته دپای ټکی کيښود، هغه يې غيرقانوني اعلام کړ اودهغه زياتره مشران ان دګاندي په ګډون يې زندانو ته واچول .

گاندي اودهغه څرخه چې دښکيلاکي توليداتو دنه اخيستلو په ترڅ کې يې خلکوته سپارښتنه کړه .

د ګاندي اونورو مبارزينوزندان ته تګ وچې دهيواد په يوه اوبله خواکې دپاريدنو لړی وارپه وارراتوريده ،دزندان پرهمدغه مهال دانګريزانو له سياسته ، ګانــدي تــه هــم داخرګنده شوه چې دوی هند ته آزادی ورکولوخيال نه لري ، بلکه غواړي چې په دغه هيواد کې ددووډلو هندوانو اومسلمانو دبيلتانه خبره را پورته او په همدغه شان دغه بيلتون ورو ورو نور هم دپياوړتياپه لور لارښونه کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي چې تر ۱۹۳۴ کال پورې په زندان کې و، په همدغه کال له زندانــه راووت ،لــه راوتو سره سم یې له سیاسته هم ځان په یوه خوا کړ، په دې مانا چې دکوم سیاســي مقام لرونکې نه واونه یې غوښتل چې دمقام له مخې یې بایدخلک درناوی وکړي . لــه همدغه مهاله راپه دې خوا یې دسیاست له پاره خپل بل نژدې ځوان ملګرې چې پــر دغه مهال یې دسیاست له پاره هم ځواک اوهم وړتیا درلوده را مخې ته کړ چې هغــه پنډت جواهرلال نهرو و.

ګاندي سره له دې چې پردغه مهال په سیاسي لحاظ هڅه وکړه چې ځان له سیاسته پریوه خوا کړي خوله دې سره سره یې هم هلې ځلې په خپله پیاوړتیا سره پرمخ تلې ، ده په عقیدتي اوارداتي لحاظ هم په داسې حالت کې ځان واچاوه چې دټولو عقایدو دپیروانو هم باورپرې کیده اوهم یې د شک په ســترګه ورکتــل ځکــه چــې ده تــل دخپلې عقیدې په اړه دا خبره کوله :

((زه یوعسوي یم، یویهود یم، یومسلمان یم او هم یوهندو یم .))

زه فکرکوم چې دګاندي دنه زورزیاتي دمفکورې خبره هم ترډیره حــده لــه همدغــه ټکي سره تړاو لري ، په دې مانا چې دګاندي له امله دنه زورزیاتې نظریه په نژدې یوه پیړۍ کې په یوه نړیواله مفکوره باندې واوښته، دنړی په بیلا بیلو برخو او وچو کې یې دیوشمیر خورا مهمو او نومیالیو کسانو، پوهانو ، مورخینو او آن روان پوهانو پاملرنــه ځانته ورواړوله ،دغه مفکوره اونظریه سره له دې چې نړی یې بیلګې له پخوا څخه په خپل تاریخ کې درلودې ، خو داچې دغه مفکوره او نظریه په خپــل عصــروزمان کــې څوک په څه شان دخپلې ښیګړې له پاره کارولی شي ، دمسالې اهمیت پــه همدغــه ټکي کې دی ، په یوه نظردنه زورزیاتې فلسفه په دغه عصرکې چې ګاندې را پورتــه شو نژدې دخلکو له یاده وتلې او له پامه لویدلې خبره ښکاریده ، خو ګاندي په دغــه ځانګړې زمانې شیبه کې چې بشریت دوې نړیوالې جګړې په هراړخیزه توګه زغملې وې په دې وتوانیده چې له دغه سترانساني میراث څخه دیوه زورزیاتي قام په وړاندې په میړانې سره کارواخلي ، ده دآسیایی اند اوژوند له دغې معنوي تجربې څخه ښــه کار واخیست . په دغه اړه داهم ده چې ،ګاندي اودهغه زمانې سره له دې چــې دغــې مفکورې ته د نه زورزیاتې نوم ورکړ ، دخارجي ځواک په وړاندې یې د یوې حربې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه وکاروله خو په هیوادکې دننه یې ونه شو کولای چې دغه مفکوره او ایده په هغه شان لکه چې دباندنې ښکیلاک په وړاندې یې په عمل کې پلې کړه عملي کړای شي . ترکومه ځایه چې زه ګاندي او دده قام اوآن دده طبعیت پیژنم ، ده ونــه شــوکولای چې خپل ولس دنه زورزیاتې په فلسفه باندې باورمن کړي ، نهرو، او دهند دخپلواکۍ دغورځنګ زیاتره مشران له ده سره دده په فکر روان نه شول، همداده چــې ســړی ویلی شي چې ده په کورنۍ کچه هغه هم دهنــددنیمې وچــې دویــش پرمهــال ونــه شوکولای عدم تشدد په رښتیاهم په عملې توګه دیوې داسې وسیلې په توګه چې په رښتیایې هم دخلکو له پاره نیغ په نیغه دسوکالۍ زیرې له ځان سره میراث کړي وي رامنځ ته کړي ،دده یوشمیرکره کتونکي په دې اړه داهم وایی چې هند دده دنظریاتو پراساس نه جوړشوی او نه خپلواک شوي ځکه ، هند چې کوم زورزیاتي دګاندی پــه عصر کې وګالل دهغوبیلګه دهندپه تاریخ کې خورا لږ لیدل کیږي، دخپلواکۍ پرمهال چې په هرځای کې خلکو دنه زورزیاتي په مفکوره عمل کــړی هلتــه دیــوې مثبتــې پایلې زیری ، خلکو نه لیدلې او نه یې محسوس کړی،دوی وایي چې هند دګانــدی او دده د عدم تشدد ترسترګو لاندې وویشل شو، په لکونو انسانان دتشدد قربانی شول اوپه دغه خرګند تیرې او تجاوزکې یې هرڅه له لاسه ورکړل چې اغیز یــې تراوســه پورې په زیاترو هندې سیمواو کورنیوکې پاتې دی، په کلکتــه ، امرتســر، پښــتونخوا اودهند په نورو سیموکې چې کومې پاریدنې وشوې اوپه خونړۍ توګه وځپل شــوې ، هغه ټولې دهمدغه عدم تشددترسیورې لاندې دهندپه نیمه وچه باندې وتپل شوې .
دګاندي کره کتونکي په دغه اړه یودلیل داهم وایی چې ګاندي دخپلې مبــارزې پــه ډیرووختوکې له انګریزانوسره په سازش اوجوړجاړي کې پاتې شوی ، په دې مانا چې په جنوبې افریقې کې هم ده دهغه هیواد د روا مقــابلې او مقاومــت ملاتــړ ونــه کــړ، برعکس دزولو دپاخون پر محال یې دانګریزانو په ګټه ودریداوخوله یې پټــه ونیــوه ، همداسې دهند دویش پرمهال هم ګاندې داسې نه ښکاري چــې ګــواکی دی دعــدم تشدد ترسیورې لاندې هرڅه ته ګوري ، بلکه داسې ښکاري چې دی یــوازې دخپــل ځان اوخپلومحدودوګټو په خاطرددغې سترې انسانې داعیې (عدم تشدد اوآزادۍ) پراخه دایره په لوی لاس دیوه قام او یا یوه مذهب ترکچې پرې راتنګــه کــړې ، پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې حال کې چې بودا داسې نه و، پاچا خان چې له ده سره يوځای په دغه ډګر کې را پورته اولوی شو ، پرګاندي باندې دانتقاد په ډګرکې ودريد،
دهغه انتقاد پرګاندي اوخپلو هندي ملګرو باندې له همدې امله و، چې ګاندي دغه لوی انسانی ارزښت ته په خورا وړه دايره کې وکتل ، همداوه چې پاچاخان دهند دآزادۍ له دغه ډول خپلواکی سره لکه چې ګاندي اونورو دهند دنيمې وچې دويشل په بيه ترلاسه کړه مخالف و، په دې چې هغه پوهيده چې داډول آزادي نه دهندو ، نه دمسلمان او نه هم دانسان په ګټه ده اونه هم له هغو بنسټونو سره برابره ده لکه چې نه زورزياتي يې سپارښتنه کوله . .
دګاندي او نهرو په اړه دا يوه خبره دپاملرنې وړ ده او هغه داچې ددغودواړو مشرانو د سياسي اواقتصادي دريځونو ترمنځ يولړ توپيرونو وو ، په دې مانا چې ګاندي سره له دې چې په يوه پرمختللې ټولنه کې زده کړه وکړه او دعصر دپرمختګ هرڅه يې په خپلو سترګو وليدل ، په جنوبې افريقې کې يې د توکميز توپيررنګ او خوند په عملي توګه محسوس اوولید ، هغه تجربه ورسره وه ، خو له دې سره سره يې هم ونه شوای کولای چې ديوه داسې چا په بڼه دې دټولنۍ مخ ته راووځي چې دزړو اړيکو او روابطو سره دي په تمامه مانا اوياتريوه حده خدای پامانې وکړي او د نوي هند له پاره ددیوه پرمختللې سستم د رامنځ ته کولو غږ په اوچته توګه پورته کړي ، ددې خبرې مانا داهم ده چې ده ونه شوای کولای ځان د هندي ټولنی له زاړه چوکاټه يوپه يو په يوه نوې لور ورمخه کړي، همداوه چې نه يې له ښکيلاک سره په نره غړه ورکړه ،او نه يې دهند دمذهبي نظام نیمګړتیاووته په په هغه انتقادي سترګه وکتل لکه چې د شلمو کالو په ترخ کې په خپلو ليکنو کې ورته کتلي وو ، اونه يې هم په عين حال کې نوي تمدن ته ديوې حتمې او اړينې پديدې په توګه دخپلې خرخې په انډول زړه ښه کاوه . همداوه چې ترننه پورې ګاندي ته دنوې هند ، دپرمختللي او عصري هند بنسټ وال نه شې ويل کيدای ، په دې چې دهند د غه بې ساری او په چټکتياسره پرمختګ دده له افکارو او انديښنو سره په تضاد کې و،بله خبره داهم وه چې ده نه غوښتل هند دی په داسې يو ناڅاپې تخنيکی بري باندې ورمخ شې دنوي هند تخنيکی وده او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرمختيا ترډيرې اندازې پورې دنهرواوسرسيداحمدخان ، ابولکلام آزاد،سوبهاش بابو اونوروسياسې اوعلمې مخکښانوله نظرياتو سره تړاو لري .
اودګاندي دڅرخې برعکس دپرمختګ دغه حرکت دهند ددغه وخت شرايطو اوزمانې دپېڼدت نهرو غاړې ته ورواچاوه ، هغه څوک چې پــه هرڅــه کــې يــې عصــري فکــر اونظريات دګاندي له نظرياتو سره په مخالفت کې را وپړکيدل، نهرو نه غوښــتل چــې دګاندې نظريات دې دنوې هند دپرمختګ او پياوړتيا په بهيرکې ګردســره لــه پامــه وغورځوی خوله دې سره سره يې خپله تګلاره درلوده اودژونــد ترپايــه پــورې يــې دهغې د عملې کولو په ترڅ کې ګامونه پورته کړل ، نهرو له ګاندي سره يولړتوپيرونــه درلودل ، نهرو مذهبې مشر نه و، اونه يې په دغه ټکي باندې ټينګار کــاوه ، کلــه کــه سړی دده نظريات لولي نودا پوښتنه ورحل کيږي چې ده پــه رښــتيې توګــه دنــوي اوخپلواک هند په زړه کې دنوې تمدن اوپرمختګ داسې بنسټونه کيښودل چې دهغو پرستنه ترنن پورې حرکت کوي ، اوپرهماغه لاره کې نن سبا دآسيا په جنــوب کــې ديوه لوی او پياوړې صنعتي او ان اتمي ځواک په توګه ځان په خــورا پياوړتيــا ســره ځلوي.
مقصد دادی چې ګاندي به ويل چې دهند دترقی پلان بايد لــه کليــو را پيــل شــې ، خونهرو په دغه تګلار باندې باور نه درلود ، اودايې يوه نيمګړې او دترقی له اساســاتو سره مغايره مفکوره ګڼله . ځکه خو يې په هيواد ترهرڅه دمخه د هند دترقۍ په لاره کې د دغه هيواد تخنيکي او ساينسې بنسټونو ته خپله اود خپل حکومت او حکومتی پاليسۍ پاملرنه راواړوله . چې له ده وروسته دهند نوي
نسل دپياوړي تعلميی پاليسۍ په مرسته دهغه دنوميالۍ لور اندراګاندي پــه مشــرۍ دپياوړي هندلپاره عملي کړه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندارا گاندي په ځوانۍ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

ګاندي او دعدم تشددفلسفه

ستا له ستمونو د وره چا وته فریاد کړم
وله مې په غشو ما همت درته نیــــــولی
(اشرف خان هجري)

دنه زورزیاتی ، یاعدم تشدد په اړه تراوسه پورې په هنداونوره نړی کې ددغې پــوهې اومفکورې پوهانوخورازیاتی لیکنې کړې دي ، نه زورزیاتی داسې څه او داسې تګلاره نه ده چې هغه به په رښتیاهم ګاندي رامنځ ته کړې وي ، همداده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

This photo, taken on January 27, 1948, is believed to be the last photo of Gandhi alive. He was assassinated four days later.

موږ دغې تګلارې ته دهغه ایجاد نه شو ویلای ، ګاندي په خپله هم په دغه اړه په دې نظردی چې عدم تشدد دومره لرغونی او پخوانی دی لکه چې زموږ پــه شــاوخواکې دغه غرونه دي ، مانادا چې دغه تګلاره له انساني نیچرسره مــل رامــنځ تــه شــوې اودهغه له پرمختیایی بهیرسره یې یوځای په انساني چاپیریال کــې دیــوې تلپــاتې پدیدې په توګه وده کړې ده .په دغه اړه عمومي باورداذی چې کیدای شي دمعنویــت دغه روښانه اوښیرازه کرونده اوږدمدتي چاراوعمل تــه اړتیــاولري ،اوکیــدای شــي ترڅوپښتونواو نسلونو پورې ځان وغزوي ځکه نوداپه خپل حساب ســره کومــه بــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښته پدیده نه ده .دا یوه اوږده لار، یواوږد ســفردی ،چــې دخپــل لاروي دعملــي تجربواوکړنو په ترڅ کې ځان دبډایی ترپولې پورې رسوي .
دبشرتولي معنوي هڅې ددغې تګلارې ستایوالي اوځرګندويي دي ، داســې معنــوي اثراوآسماني کتاب به نه وي چې هغه دی پردغه ایدیااومفکوره باندې ستایل شوی نه وي ، ځکه نو دادهرانسان ویاړ دی چې ووایی نه زورزیاتی یوه انساني هڅــه ده چــې انسان ته له ډیرپخواخخه دانسان دیوه ستراوویاړن معنوي اوانساني میراث په توګــه ورډالی شوې چې ترننه پورې یې دپالنې حق او ویاړ په یوه وړه انفرادي دایــره کــې دخیړنې او وینې وړ نه دی .
نه زورزیاتی یاعدم تشدد دهرمذهب پیاوړې اودپاملرنې وړلومړنی اوپیلنی ســرلیک دی . که دنړې له هرمعنویت اومذهب څخه دغه آر لرې کړې ، هلته نورداسې څه چې هغه باید معنویت اوروحانیت وبلل شي نه پاتې کیږي، په دغه اړه زه پــه دي بــاوریم چې نه زورزیاتی ترهرڅه دمخه دغه لاندې ټکي په خپله غیږ کې رانیسي :
نه زورزیاتی مینه ده،
نه زورزیاتی ځوانمردي ده ...
نه زورزیاتی د ټولو معنوی کتابو پیلامه ده ...
نه زورزیاتی دهرټولنیزچلند له پاره هوډدی ...
نه زورزیاتی دانسان اوانسانیت ترټولو پیاوړې وسله او توره ده...
نه زورزیاتی دانسانی ارزښتونو ساتندویه او پاسوالو مفکوره ده...
زموږ په عامه ژبه او ورځنې ژوند کې دعاموخلکو یوه خبره چې خورا عامه ده اوکولای شو هغه دنه زورزیاتي جوهراوزړی وبولو لکه چې وایی : (ګذشت اوبخښــل دمیړنــو ځانګړنه ده) .
داټولي هغه اشارې دي چې سړی یې په یوه سرسري نظر دهــرې تــولنې او تــولنیز بهیرپه ترڅ کې لیدای شي، خوکه چیرې موږ لرنورهم دانساني آثارو او میراثونو تل ته ورننوزو ، هلته تردې هم زیاتې خبرې په دغه اړه لیدای او لوستلای شو، په دې چــې دغه تګلاره له یوې داسې هستۍ څخه راپیل کیــږي چــې هغــه لایزالــې ده ،ځکــه نوداویلای شو هغه خدایی اوتلپاتې هستي ده چې په خپلوټولو آســماني کتــابوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې سپارښتنه کړې ده ، داسې سپارښتنه چې يوازې دانسانی پوهې پــه يــوه تــاکلې مرحله کې انسان دهغې په عملي کيدو او غوره کيــدو بانــدې لاســبرى شــوى دى ، همداده چې نن هم دبشريت په وړاندې دغه تګــلاره دژونــد پــه يــوه لــوړ پړاوکــې دپاملرنې اويادونې وړده.

نه زورزياتى دخپل ماهيت له پلوه دبديواوناوړتياوو پرضد يوه هڅه ده چې دهغې پــه مرسته انسان کولاى شي ديوشميرســتونزو لکــه ډار، عقــدې ، قهراوتيــري پرضــد دانساني پوهې اوپوره شعوري تياري په درشل کې شي . که ډار دتــل لپــاره پرژونــد باندې برلاسى وي ، دهغه ترسيوري لاندې هرډول انساني هڅه مري ، کله چې انسان له هڅې ولويد دهغه لپاره مرګ ترهر څه دمخه دورکې سنګرنيولی او پــه هغــه يــې سپاري .

که انسان عقده اوسر ټمبګې له خپل کرکتر سره مله کړي ، نو نه يوازې به ځان تباه او برباد کړي چې ان بشريت به هم دخپلو عقدو په ماتم اوښکيل کې داسې رااېسارکړي لکه حيوان ...

قهر هم داسې درواخله چې زياتې بدمرغۍ رامنځ ته کولای شي او ځومره ســتونزې چې فکرکوی له دغې بدمرغې پديدې سره ملګرې دي چې پای يــې پــه تيــري او تجاوز باندې اوړي ...

په علمي توګه دنه زورزياتي دفلسفې يوه ځانګړنه داهم ده چې دغه تګلاره انسان ته دپوهې او منطق په لور لوړتيا وربښي ، دغه فلسفه په همدغه ټکي باندې ټينګارکوي او وايي چې داانساني موخو ته د رسيدو يوازنۍ معقوله لاره ده چې دهغې په مرســته پرته له جګړې ، ډار، اوځورونوسرې هدف تــه رســيدای شــي . پــه يوشــميرفرهنګو اوکلتورونو کې دالاره زياترو پوهانو درياضت په نامه هم يــاده کــړې ، ګانــدي هــم دهمدغې لارې په اړه په دغه ټکي باوري و.

اودغه عملی رياضت يې دځان ځانګړنه کړې ده ،دی په دغه اړه وايــې چــې ددغــې برياد ترلاسه کولو په مخه دی يوازې تريوه حده پردغه لاره تللی دی ځکه نوليکي :

((څه شی چې ماغوښتل هغه ترلاسه کړم ،اوڅه چې ما په دغه ديرشوکالوکې په هغه لورګام اوچت کړ، هغه زما فنافی ذات وه ، چې ماغوښتل خپله له خدای سره مخــامخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شم او ترموکشا پورې ورسيږم ، زه وهڅيدم او ددغې مـوخې پـه لوروړانـدې ولاړم اوهغه مې وڅارله ، په هغه څه کې چې زه يې په ويلو او ليکلوکې ويلای شم اوڅه چې زما سياسي افکاراوکړنې دي ، هغه ټول
پرهمدغه ټکي باندې دريږي)).[1]
ګاندي په دغه مفکوره باندې سږي ته داوربښيي چې روحانيت ددې لامل کيږي چې انسان په انسانيت ورګډکړي ،اوکيدای شي انسان دهغه په رڼاکی دژوند اصلي مقصد هم دځان لپاره په عملي توګه غوره اومعلوم کړای شی اوهـم دنـورو لپـاره، داسې ښکارې چې نه زورزياتی په دې نه زده کيږي چې سړی بايد په کـوراوانزواکې ورتـه کينی ،بلکه دازده کړه ترهرڅه دمخه دې ته اړتيالري چې دهغې په ترڅ کې يوڅوک بايد دخپل ځان خوند او رنګ درک کړي ، ځان بايد وپيژني اولـه هغـه څخـه بايـد دغيرضروري خطراو مرګ په وړاندې ددفاع اولامل په لټه کې شي اودهغه په زړه کې بايد د سختيوله هرډول سره ځان بلد کړي .
ددغې ايدې له مخې کله چې دوه کسه سره جنګيږي او يوبل سره وهـي ، يـوزورور اوبل کمزوری دی ،دوی دواړه جګړه ماردي ، دلته دنه زورزياتي سوال نه رامنځ تـه کيږي ، په دغه ترڅ کې نه زورزياتی هغه دی چې يوکس له دغو دووتنوڅخه دمقابلی پرځای دځان ددفاع په لټه کې هلې ځلې وکړي ،په دغه ترڅ کې په څرګنـده سـړی ويلای شي چې زورورهغه څوک چې زورزياتی کوي نه دې ، بلکې زړوراوزورور هغـه دی چې ځان له
ظلم او زورزياتي څخه پرته له کټ مټ عمل څخه ژغولاشي .
دنه زورزياتی مفکوره لکه څنګه چې يادونه يې وشوه ، له ډيرپخوا ترننـه دانسـانی تفکر په تاريخ کې دانسانانو لپاره دپاملرنې وړ موضوع وه ، په دغه اړه دهندي ګروهی سپيڅلی کتاب (بګوت ګيتا) ترټولو پخوانی کتاب دی چې ددغې مفکورې اړونـدې نښې نښانې له خان سره لري ، ګيتا په دغه اړه يولړيادونې لري چې دهغو لـه مخـې

---

(۱) Ghandhi .M.K An Autobiography introduction P. 11

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړی کولای شي وواييي چې دا به لومړنی اثروي چې دعدم تشدد په اړه يې يادونې ته په خپلودرسونوکې ځای ورکړی دی ، په ګيتا کې راغلي دي :

« اجازه ورکړئ ، اوسختې خبرې يې په سره سينه واورئ ، اجازه ورکړئ ، اوهيڅوک مه توهينوئ ، يوه قهرجن سړي ته دااجازه ورکړئ چې دزړه خبره وواييی اوپرمخ يې قهرمه ورغبرګوئ ، هغه پريږدئ چې په قهرکې ځان وغوړوي او هرڅه وويلی شي ...»

له دغوتلپاتې خبروراپه ديخوا په (۵۰۰م) پيړی کې ساکايي شهزاده بودا دخپل معنويت په هڅه کې چې په بشپړه توګه دنه زورزياتې پربنسټ وه يوځل بيا په دغه لړکې ځا ن راوپړکاوه او په ځانګړې توګه يې په دغه اړه وويل :

« يوورور بايد په قصدي توګه دبل ژوندې موجود ژوند ترې وانخلی ، دځان دژوندي پاتې کيدو په خاطر بايد بل ژوند ي موجود ونه وژنو ... »

دنه زورزياتې په اړه ترهرڅه مهمه خبره داده چې دهند په نيمه وچه کې ددغې مفکورې خرګند اخځ بياهم بودايي درسونه دي ، چې دزياترو مذهبوله خوا په خپل وخت کې ځارل شوي اووده ورکړه شوي ده .

"When people will forget the Gautama Buddha, there will come another Buddha who will be called Maitreya. That is the Buddha of compassion and peace."

جن بل پخوانی مذهب دی چې په اصولوکې يې په نه زورزياتې باندې خورا زيات ټينګارشوی دی ، زياتره پوهان په دې باورهم دي چې پرګاندي باندې هم ددغه مذهب داغيزې له لارې دنه زورزياتی اغيزو چې دی يې په دغه مفکوره باندې دژوند ترپايه استوار او پابندوساته ، جن مذهب تربوديزم هم په دغه ترخ کې جدي دی لکه چې په دغه اړه وايي :

ټول ژوندي له دردونو اوځورونوځوريږي ،
همداده چې څوک بايد هغو ی ونه وژنی ...
دادعقل اوپوهې ترټولوښه او په زړه پورې خبره ده چې :
هيڅ شی بايد ونه وژل شي ،

ياداچې :

دوسلې زور هغه څه نه شي کولای ، هغه چې سوله يې کولای شي ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ته کولای شې خپل هدف په خوږه ترلاسه کړې ، نو بیادزهرواچولو ته اړتیا نشته .

(وګور ئ : نیتیرا کایام نتیا ، دجن مذهب لارښونکی کتاب ، ۲۰۳ مخ)

جن مذهب په خپلو تعلیماتو کې په نه زورزیاتي باندې زیات ټینګار کوي او اساسي اصول یې په همدغه تګلاره باندې ولاړ دي ، دغه مذهب اودغه اصول هم نه زورزیاتی هسې دیوې سرسري پدیدي په توګه نه مني او نه یې تبلیغوي ، په دغه مذهب کې هرپیرو بایدنه زورزیاتی یا عدم تشدد په عمل اونظرکې دخپل ژوند معنوي رمز وګڼی ، په دغه برخه کې دوی خومره چې په ساېه خوړلو باندې ځانونه پابندي ګڼی په همدغه اندازه دخپل معنوي ژوند دلارښوني لپاره هم په نه زورزیاتی باندې ځانونه پابندبولي .

په هندي ژبه کې د (اهنسا) دویی مانا هم نه ټپي کول او نه وژنه ده ، خوپه پراخه مانا دغه ویی د نه ځوروني په مانا هم کارول کیږي .خویوځه چې باید په دغه ترځ کې په پام کې ونیول شي ، هغه دادی چې په لاسی او قصدي توګه به نه وي .

نه زورزیاتی دګاندي له نظره هم په دوه لحاظه تعبیراوتفسیرشوی دی ، یوددغه اصل مثبته ځانګړنه ده او بله یې منفي ، منفي یې کیدای شي ، داوي چې دهرژوندي موجود لپاره دغه اصل کارول شوی دی ، مانا داچې هر ژوندي موجود ته باید په مادي اوجسمي اوهمداراز په فکري اومعنوي لحاظ زیان ونه رسول شي ، په دغه ترځ کې د زیان رسونکي اونه زیان رسونکي موجودخبره نه مطرحه کیږي .

خوترکومه خایه چې ښکاري دګاندي مراد په دغه ترځ کې یوازې په مثبته خوا کې دی ، هغه په دې باوري دی اووایي : « زه به کله هم هغه شوک چې بدکوي او ناوړتیاوې یې پرفکر باندې برلاسې وي ونه شم زغملای »

ګاندي په دې باوري دی چې په هندی ژبوکې داهنسا مانا هم پراخه مینه ، پراخه اولویه ځان تیریدنه اودتولو لپاره خیرغوښتنه ده ، اوپه دې یې هم باور دی چې :

« که زه په رښتیاهم د اهنسا پیرواو پلوی یم ،نو زه باید له خپل دښمن سره دومره اوداسې مینه ولرم لکه چې له خپل پلار او زوی سره یې لر م ...)).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماناداچې نه زورزياتی داسې مفکوره نه ده چې هغه بايد يوڅوک اويوه ټولنه دخپلــې کمزورئ نښه وبولي ، نه، نه زورزياتی دخپلې فلسفې له مخې يوه پياوړې رښتياده او يوپياوړې زړورتوب ، دګاندي په وړاندې هم دغه آر په همداسې بڼه مطرح دی ، ځکه يې له رښتياينې اوحقيقت سره يوشان اويوډول بولي ، دهغه په نظر نــه زورزيــاتی هدف دی ، وسيله نه ده ، ګاندي په دې نه دې راضي چې دغه لوړمفهوم دوسيلې پړاو اودرجې ته راټيټ کړي ، بلکه هغه غواړي چې دغه مفهوم دمينې اودرنښت په پولــه کې دهدف په کچه کې وساتي ، خکه يوازنی څه چې ګاندي پرهغه باندې ډاډمن دي هغه دادی چې دی مينې ته ديوه اوچت حقيقت او واقعيت په سترګوګوري ، دده پــه نظر هيڅوک نه شي کولای چې دمينې او نه زورزياتي ترمنځ توپيررامنځ ته کړای شي ، همداده چې ګاندي په دغه اړه ډيرپخوا ويلي وو :

"In this age of the rule of brute force, it is almost impossible for anyone to believe that anyone else could possibly reject the law of final supremacy of brute force. And so I receive anonymous letters advising me that I must not interfere with the progress of non–co–operation even though popular violence may break out. Others come to me and assuming that secretly I must be plotting violence, inquire when the happy moment for declaring open violence to arrive. They assure me that English never yield to anything but violence secret or open. Yet others I am informed, believe that I am the most rascally person living in India because I never give out my real intention and that they have not a shadow of a doubt that I believe in violence just as much as most people do. Such being the hold that the doctrine of the sword has on the majority of mankind, and as success of non–co–operation depends principally on absence of violence during its pendency and as my views in this matter affect the conduct of large number of people. I am anxious to state them as clearly as possible……"

(Source: Young India, Ahmedabad, Wednesday, 11th August, 1920)

مانا داچې هرڅوک بايد دنه زورزياتي دمفکورې له مخې په دې وتوانيږي چــې ديــوه مطلق هويت خاوند شي اودخپلې پياوړتيا په خاطر بايد دنه زورزياتي پــرلاره بانــدې ګام کيږدي ، يوه خبره چې په دغه اړه بايد وشي هغه داده چې ګاندي په خپل وخــت کې دغه لرغوني مفکوره دنوي عصر له غوښتنوسره سمه راپورته اودعمل ډګرته لکه چې مارتين لوترکينګ هم ويلي وو راوايسته ، ګاندي په خپله هم په خپلوليکنوکې په دغه اړه ځوځوځلې يادونه هم کړې ده ، ماناداچې ګاندي ديومعنويت پلوي انسان پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه په هغو ټولو معنوي وړتیاووباندي پوهیږي ، هغه چي بشریت ته دلارښـــوني پــه خاطرورمیراث شوي دي ، ګاندي په خپله وایی چي ده ټول آسماني کتابونــه لوســـتي اوپرهغــو بانــدي بــاوري دی ، همـــداده چـــي دده مفکـــوره هـــم دهمــاغو مقدســو کتابوپرارشاداتو باندي ولاړه ده ، ګاندي په دغه ټکي باندي هم باوري دی لکه چي په قران کریم کي رانازل شوي :

يا يهاالذين امنو استعينو بالصبروالصلوه ، ان الله مع الصابرين

ژباړه : ای ایمان والو ، دآخرت دثواب ترلاسه کولو پــه خاطرپــه صــبراولمانځه ســره دمرستي غوښتنه وکړئ ، بې شکه چي خدای له صبرکونکوسره دی ، (ســيقول ، ۱۵۲ او۱۵۳ اياتونه)

په نه زورزیاتي کي دپوهانوپه نظر دوه ټکي په ځانګړي توګه دپاملرني وړ دي ، دغــه ټکي لومړی ځاني دسپلین (Self Discipline)او دویــم یـــي نفســـی مجادلــه (Self Renunciation)

دی ، په دغه اړه اوس په خورا آسانی سره سړی ویلای شي چي په الهي کلام کي دغه دواړه اصله دیوه داسي انسان په وړاندي چي هغه ددوو ټکو (صبراو عبادت) په مانــا پوهیږي دیوي خورا مهمي سپارښتني مثال لري ، ګاندي په دغه رمز باندي پــوهیږي ځکه نو هغه عدم تشدد ته دداسي یوه مفهوم په نظر ګوري چي هغه دهرچــا اوهــري عقیدي دپیروانو لپاره دمنلواو عملي کولو وړدی ، که چیري انسانان په رښتیاهم پــه دغه اړه په رښتیني توګه ددغي ډالی دلاس ته راوړلو هڅه وکړي ، هغه کولای شي په ډیروهغو ستونزو چي بشریې په خپل ژوندکي لري او یاورته ناحله بریښي بریالی شي .

دنه زورزیاتي عمل اوتګلاره دهغوی له خوا چي نه غــواړي دتابعیــت اوتســلیمئ پــه بڼکیل کي راښکیل شي عملي کیږي ،هغوی ،چي په خبله مبارزه کي دخپل کــړکیچ دحل لپاره نه زورزیاتی (عدم تشدد) یوازنی ګټوره لاره بولي .

نه زورزیاتی عملا هغه هڅه نه ده چي دهغي په ترسره کولوسره به خوک لــه کــړکیچ څخه ځان پر یوه خواکړي ، بلکي داهغه یوازني مثبت ځواب دی چي دهغه په مرسته سړی کولای شي له خپل ځواکه په ګټوره اوموثره توګه کارواخلی اویایی پــه عمــل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې پلی کړي . دګاندي ساتیاګره هم پر دغه اصل راڅرخي اوپه دې ټینګارکوی چې رښتیا بایددمینې او سم عمل له لارې دټولنې اووګړي دکرکتراوخصلت ځانګړتیا شي ، ددغې تګلارې غوښتنه داده چې دتشدد په وړاندې په انفرادي اوټولنیزه توګه په خپل ټولنیز ، اقتصادي اوسیاسي چاپیریال کې ګام واخیستل شي .. لکه چې په دغه ترڅ کې دګاندي دمالګې ساتیاګره ترټولو ښه او روښانه بیلګه یادولای شو.

عیسویانو هم په خپلواصولوکې داخبره منلې ده چې (خدای یعنی مینه)

Christians generally accept the proposition that 'God is love'. This leads to the logical corollary that the main enemy is hatred itself. Relying particularly on New Testament texts, such as the sayings of Jesus that "Whoever shall say [to his brother] , Thou fool, shall be in danger of hell-fire" (Matthew 5:22) and "anyone who hates his brother is a murderer" (1 John 3:15), Christians have interpreted the terms 'brother' and 'neighbour' (following the parable of the Good Samaritan) at their widest. And this means loving opponents and even enemies:

Care as much about each other as about yourselves...
Never pay back evil for evil...
If your enemy hunger, feed him; if he thirst, give him drink...
Do not let evil conquer you, but use good to defeat evil.
(Romans 12:16-21)

(وګورئ دپورتنې مطلب په اړه په انګریزي ژبه دنه زورزیاتی ویبپانه)

په ختیزوټولنوکې چې یوشمیر ته یې دنه زورزیاتي زانګووې ورته ویلای شو، دغې فلسفې ددغوخلکودمعنویاتو پر شنه اوروښانه آسمان باندې تل خپله وړتیا او اغیزپه ژوره توګه ساتلی دي ، مانا داچې عدم تشدد ختیزانسان ته دهغه په معنوي ژونداوبرخلیک کې دیوې حیاتی اومهمې پدیدې ځای په نښه کړی دی ، همداده چې دلته دغې مفکورې ځان دپیاوړي معنوي ارزښت پړاو ته رسولی دی ، ان دومره چې که له معنویاتو څخه دغه پدیده په یوه خوا کړو، هلته معنویت ته نورڅه نه پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي . دايوازې ګاندي نه دی چې په دغه برخه کې يــې افکــار بايــد مخــکښ وي ، دفارسی اوپښتوژبوادبيات پرهغو وړتياوو ډک دي لکه چې سانسکريت او پــالي ژبــې يې دهندي ګروهې په اړه انسان ته ورډالی کولای شــي ، ســنايی ، مولانــا ، عطــار ، دهرات دپير اوهمداسې د پښتو ژبې عرفانی خيرې او ميراثونه لکه روښان ، ارزانــي ، ميزاخان انصاري ، دولت ، رحمان بابا او دخوشــال خــان دکــورنې يوشــميرنوميالي ليکوال او عارف شاعران په دغه برخه کې هغــه څــوک دي چــې ددوي افکــار دنــه زورزياتي او عدم تشدد ډيرښه استازي بلل کيدای شي . ماناداچې عرفان اوتصــوف دشعراوادب په ترڅ کې له مذهبی لارښوونکو وروسته دآسيايی ادبيــاتو دپــاملرنې وړموضوع ده . همدغه ادبيات دي چې دغه سترانسانې ميراث ته يې پــه ډيــره ښــه اوهنري بڼه انعکاس ورکړی دی .

دعرفان اوسلوک مساله په ټولو سرچينو کې دپوهې غوندې اوهــم لــه هغــې ســره انډوله طرحه موضوع ده ، عارفا ن او پوهان په دغه برخه کې له يوه اوبل سره هــيڅ ډول توپيرنه لري او نه هم ددغه انسانی ارزښت په وړاندې توپيرته اهميت ورکــوي ، دهرشاعراو روحانی پرافکاروباندې نه زورزياتی دومره برلاسی دی چې له هغه پرتــه يې فکراو ايجادبل څه نه وينې او نه يې انځورولی شي . دپښتو ژبې نوميــالی شــاعر اشرف خان هجري له هغو شاعرانو څخه دی چې دده په اشعاروکې دنــه زورزيــاتی يوه بيله او ژوندی نړی زموږ په واک راکړل شــوې ده ، زه پــه دغــه اړه لــه تاســې درنولوستونکو سره يوازې دعرفانی ادب پرپوله باندې نه تم کيږم ، موږ دغه تلپــاتې ارزښت دهغو شاعرانو دايجادپرفضاباندې هم ليدای او احساس کولای شو چې هغوی له ژوند سره يوازې په مادي لحاظ ډيراوپه معنوي لحاظ لږ چلند کــوي ان چــې دوی هم په دغه ترڅ کې خپل هغه ايجاديات چې زموږ لپاره يوازې دهغو دايجادي تجربــې په توګه اهميت لري بياهم د تفاهم اونه زورزياتي دمبلغ په توګه زموږ پــه واک کــې راکــوي ، کلــه چــې مــوږ د خوشــال خــان خټــک دنوميــالي زوی هجــري غــږ دبيجاپوراورنتمبور له دنګو کلاګانوڅخه اورو ، په هغو کې هغه ترنم او هغه څوښ چې دخوشال په افکاروکې ژوند کوي نه ليدل کيږي ، هلته دغه شاعر لکه څنګــه چــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه ارادتی کلام ده ته د صبر قومانده ورکوي ، هغه څه موږ ته په داسې ژبه وايي چې هغه دصبراوتحمل ترټولو ښه او تلپاتې درسونه بلل شو:

ستا له ستمونو د وره چا وته فریاد کړم ولـه مې په غشو ما همت درته نیولی

ګاندي دهمدغواودې ته ورته آسیایی افکارو پرپخوزینو باندې دعدم تشدد دلوړتیا آسمان ته راپورته شو، دده داندوژوند دغه پیاوړې فلسفه یوازې دیوه مذهب ، یوه عرفان او یوه سلوک په زړه کې رامنځ ته شوې فلسفه نه ده ، هسې چې دی په خپله نه شي کولای په دغه ترڅ کې ځان یوې ټاکلې عقیدې ته وسپاري ، دهغې لامل هم دغه دی ،چې ده په خپله پوهه اوخپله څیرکې سره ځان تردغې پولې راورساوه چې خپل سپیڅلې هدف ته درسیدو لپاره یې یوه سپیڅلې وسیله یا تګلاره هم غوره کړه ، مانا داچې کله موږ دګاندي فلسفه یو ه ټولنیزه او سوله ییزه پاريدنه بولو ، دهغې لوی لامل هم دادی چې هم یې هدف سپیڅلی دی او هم یې هغه ته درسیدو وسیلې ، که چیرې له دغو دواړو (هدف اووسایلو) په یوه کې هم خلل وای ، نو په دغه حال کې به دده ساتیاګره په خپله یوه جعلی اودرواغجنه هڅه وای .
بله خبره چې دګاندي دعدم تشدد په اړه یې باید وکړو هغه داده چې دده تعبیرله دغې مفکورې څخه دادی لکه چې پاچاخان دده له خولې لیکي :
«... سبا له بمبی ته لاړم ، ګاندي جی دبرلا په کورکې و، زه هم ورغلم هلته ولاړم اوهغه سره اوسیدم ، یوه ورځ یې دعدم تشدد بحث شروع کړو ، نو ما ورته ووی چې ګاندي جی تاخو ډیرې مودې نه په هندوستان کې دعدم تشدد سبق ورکړی دی اوزما خو ډیرلږ موده وشوه چې پښتنو ته مې داسبق شروع کړی دی ، ما سره هغومره ذریعی اوکارکنان نشته خومره چې تاسره دي ، ته وګوره چې د ۱۹۴۲ کال په جنګ کې هندوستان کې خومره تشدد وشو، لیکن په صوبه سرحد کې باوجود دانګریزانو دډیرظلم اواشتعال نه پښتنو تشدد ونه کړو حالانکه هندوستان سره تشدد دهغومره سامان هم نشته خومره چې پښتنوسره دی ، ددې په ځواب کې ګاندي جی ووې چې عدم تشدد دبزدل سړي کارنه دی ، داديوه بهادرسړي کاردی او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتانه دهندوستانيانو نه زيات بهادران دي ، دغه وجه ده چې هغوی تشدد ونه کړ...»
(جدوجهد ۶۸۵ مخ)

ګا ندي په پښتونخوا کې

ګاندي په ۱۹۱۸ کال کې دخپلوساتياګرانو لپاره يوشميرلارښونې په ګوته کړې په دغو لارښونوکې مونږ کولای شو ، دعدم تشدد او رښتيايني هغه مرامې څـه چـې ددغـې تګلارې لپاره دده له خوا لارښود وو په لاندې ډول سره ولولو:

ساتياګرانو ته لارښونې

ساتياګره کمپ ، نادياد ، د۱۹۱۸ کال داپريل ۱۷

۱- رضاکارانو ته وړده چې ، دا د نه زورزياتي کمپ دې ، دوی بايد په هـرډول حـالاتو کې د رښتيا اورښتياني امرومني اودهغو پيروي بايد وکړي .
۲- په ساتياګره کې د لوړتيا اوځان لوړبللو لپاره ځـای نشـته ، پـه دې مانـا چـې د ساتياګری داصولو له مخې بايد پرچا باندې فشار نه وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- سرتمبه ګې اورخه په ساتیاګره کې ځای نه لري، ان دهغـوی پـه وړانـدې چـې پوهیږو زموږ مخالف دي باید ددوستۍ له مخې چال چلند وکړو، کلیوال هم بایـد پـه همدغه روحیه باندې وروزل شي . رخه اوکینه کولای شي زمـوږ مبـارزه لـه خپلـې وړتیاځخه راوغورځوي .

۴- رضاکاران باید داپه یاد ولري چې دایوجهاد دی ،موږ په دې ځکه ټینګارکوو چـې موږ له دې پرته نورځه نه لرو،اوکه داهم په سمه توګه ترسره نه کړو مانا داچـې مـوږ دخپل مذهب په وړاندې په څه کولو کې ناکام یو. ټول هغه څه چې دژوند اومـذهبي لارښونو په ترڅ کې اړین اومهم دي ، هغه باید دلته په پام کې ونیول شي .

۵- موږ د واک اوځواک له برلاسي اوغرور سره مخـالف یو،اوهمداسـې دقـانون پـه وړاندې ړانده ،ځکه چې په دغه برخه کې بیواکه یو،خودابه ددې مانا هم نه لري چـې ګواکي موږ څه نه وینو، زموږ دنده داده چې موږ له مامورینوسره ددوی دنورو کارو په برخه کې مرسته وکړو.

۶- موږ دلته هم دهغواصولو لپاره وړاندیزکړی ،هغه چـې مـوږیې پـه خپـل کـورني چاپیریال کې په پام کې نیسو، موږ باید دحکومت اوخلکو ترڅنګ دیوه داسې ځواک په توګه چې دیوې لویې کورنۍ جوړونکی اوعملي کوونکي وي فکروکړو.

۷- موږ باید له هغوی څخه چې له موږسره هم نظري نه دي ځان پـه یـوه خـوا نـه کړو،دابه زموږ دنده وي چې له دوی سره تړاو ولـرو او دوی دخپـل نظراوفکرپرخـوا راوکاږو.

۸ــ- موږ باید ددې لپاره هڅه ونه کړو چې ځان دچالاکۍ په دریځ کې واچوو،موږ باید هڅه وکړو چې رښتینې اوپررښتیا باندې باورمن واوسو.

۹- کله چې رضاکاران په کلیوکې تمیرږي ، باید دکلیوالو دکړو وړو اواړتیاوو په پام کې نیولو سره دهغو لپاره دچوپړ تابیاهم وکړي ، هغوځـایونو تـه چـې کـولای شـی پـه پښوسفروکړي ددې اړتیانشته چې له ګاډوځخه کارواخلي،په عین حال کې باید ځان له ساده ډوډۍ خوړلو سره هم آشناکړي .

۱۰ - هرمهال چې رضاکاران پرکلیوورځي ، دوی باید دکلیوالو اقتصـادي حالـت تـه جدي پاملرنه له یاده ونه باسي ، له هغوی سره باید د زده کړې په برخه کـې مرسـته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي اوهغوی ته باید دخپلې بیکارۍ په وخت کې خوښي اوخوشالي ورپه برخه کړي
.

۱۱- که دوی وخت لري باید دکلیوالوله ماشومانو سره دزده کړې په کــارکې مرســته وکړي .

۱۲- که چیرې دوی (رضاکاران) په کلیوکې داسې څه چــې هغــه ددوی روغتیــا تــه زیانمن وي وینې هغه باید کلیوالو ته هم وروښیي اودهغو پام باید ورته راواړوي .

۱۳- په هرځای کې که رضاکاران داسې څوک وینې چې له یوه اوبل ســره پــه خپــل منځي شخړوکې ډوب دي، لومړۍ باید هغودې ته راوبولې چې په خپله له یــوه اوبــل سره جوړشي اوکه داشونې نه وي ، بیادې دهغوی ترمنځ منځګړیتوب وکړي .

۱۴- دوی باید دخلکوپه وړاندې دلوستلو دنده هم پرمخ بوزي ،کله چــې دوی ســاه اخلي اودمه کوي پرهغه مهال باید داسې څه چې دساتیاګرۍ دپیاوړتیا سبب کیــږي له هغوی سره ولولي .

۱۵- په هرډول شرایطوکې دوی باید دهرډول وسلې کارونې ته اجازه ورنه کړي ،اوهم باید داله یاده ونه باسي چې دعدم تشدد دمبارزې اصلي موخه اوهدف دنه زورزیاتي پاسوالي اوساتنه ده .دعدم تشدد مانا داده چې په زغم سره خپلــه عادلانــه جګــړه پرمخ بوځو، دلته داپوښتنه نشته چې یوپربــل بانــدې یوڅــه وزغمــو. عــدم تشــدد همیشــنی بریــالیتوب دی ، داســې چــې کلــه هــم ماتــه نــه منــي . راځــی چــې هررضاکارترهرڅه دمخه په همدغه رمزپوه کړو څوهغه بیــاوکولای شــي نورپرهغــه باندې پوه کړي .

مهنداس کرم چند ګاندي

دعدم تشدد اوسني هندي کره کتونکي

دګاندي اودهغه دنه زورزیاتی په اړه یوه نظریه چې زه یې دهغه عام ذهنیت له مخــې چې په هندکې په دغه اړه شته او کله کله یې خبره ان علمي ناستوته هــم راغزیــږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپلې خیږنې اوکتنی په ترخ کې دلته رالیکم ، هغه دا ده چې وایی ګاندي په خپل ژوند کې په دې ونه توانیده چې دخپلې فلسفې په رنځاکی دې یوامن اوآرام هند وستان وويني ،دده کره کتونکی داهم وایی چې ده دهند دآزادۍ پرمهال په یوشمیر عیني واقعیتونو باندې داسې سترګې پټې کړې چې هغه دده لپاره دژوند ترپایه پورې دروح عذاب شول ، هند آزادي واخیسته خو دغه آزادې په کومه بیه اوکوم نه زورزیاتي ورته تمامه شوه ؟ په دې اړه ، ده دکانګرس دزیاترو غړو په وړاندې دزړه نازړه چال چلند تګلاره غوره کړه، په دې چې ده فکرکاوه دی په دغه برخه کې برحق دی ، په دغه اړه باید پر یوه ټکي باندې هرخوک پوه شي چې ګاندي دنه زورزیاتي پلار نه و، هندي پوهان او دګاندي کره کتونکي په دغه ټکي باوري دي چې ګاندي نه زورزیاتی ،دهغه مفکوره ،اودهغه اصول لکه څنګه چې پیل شوي وو دعمل پرمهال یانې دآزادۍ پرمهال عملی نه شوای کړل ، د نه زورزیاتي دفلسفې اوتګلارې ترټولو ګران او سخت اړخ دتاریخ په اوږدو کې داو چې ددغې مفکورې زیاترو پلویانو هغه په عمل کې سمه نه ده تطبیق کړې ،داسې فکرکیږي چې دګاندي ستونزه هم په دغه پایله باندې پای ته ورسیده چې هند یې په دوو برخو وویشه ، دهندو اومسلمان خبره ، دهند اوپاکستان خبره خو دده ترسترګولاندې دهمدغې مفکورې په درشل کې دعدم تشدد ترسیورې لاندې په درانه تشدد سره عملی شوه ،همداده چې اوس دهند اوسنی نسل په دغه برخه کې په دې نه دی باوري چې دغه تګلاره باید دخپل ټولنیز او سیاسي ژوند لپاره د مرامي تګلارې په توګه ومنی . دوی داهم نه مني چې له دغې لارې به هند دنیکمرغۍ په لور ګامونه اوچت کړي ، اوس نو ، په دغه اړه سړی په څه شان کولای شي حکم وکړي چې هند په عدم تشدد سره آزادشو، که همدا اوس په هند کې له هغو زړو کسانو څخه پوښتنه وکړې چې دوی ولې د پارتیشن پر وخت له اوسنی پاکستانه په شړلو محکوم شول ، دوی همدا خبره کوي چې که داعدم تشدد وچې ملیونونه یې تراوسه پورې دردونه زغمي ، نو تشدد به څه شی وي. مانا داچې داشان خبرې دګاندي او دهغه د نه زورزیاتې دمفکورې په اړه نن سبا دهند دځوان نسل له خوادپوښتنې وړ خبرې دي . کله چې مورډ ګاندي او دده دفلسفي فکر په اړه خبرې کوو ، نودا راته څرګند یږي چې دده عمل او وینګ په عمومی لحاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهند دويش پرمهال دده دتگلارې له اصولو سره برابر تيا نه کوله ، په دې مانـا چـې دی په عملي توګه مخکې تردې چې دانسانې ټولنی او انسانيت په تـرخ کـې خپلـه تګلاره پلې کړي ،دويش پرمهال ددې پرځای چې يواوچت انساني شعار چې هند بايد نه وای تجزيه شوی رامنځ ته کړي حوادثو په داسې يوعمل ورمخه کړ چې دهغـه پـه ترخ کې دی ترهرڅه دمخه عملآ ديو خورا پياوړی هندوپالي چا پرکرښه لکـه چـې محمدعلی جناح دمسلمانانو په مخ کې راوپړکيده ودريده ، سره لـه دې چـې ده پـه دغه برخه هيڅ هم نه دي ويلی خوعملآ دهغوپه ښنګ کې پاتې شو چې هندوسـتان يې دهندوانو لپاره غوښت اوهغوی يې له ځانه بيل وبلل چې دپاکستان په نامه دلـوی هند له پيکرې څخه بيل شول . ان دده دلارې نوميالی پيرو پاچا خان هـم پـه خپـل اثرکې دغه ټکي ته (دکانګريس بې وفايی) نوم ورکړ او په هغه کې يې خپله ګيلـه ترهرڅه د مخه له ګاندي جې څخه وکړه ځکه دهمدغې تګلارې له امله وه چې دوی خو دهند دنيمې وچې دآزادۍ ژمنه سره کړې وه نه دهغې دويش .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهند له وروستی ویسرای اوهغه له میرمنې سره د گاندي له دغې کتنې وروسته
یوڅو ورځې وروسته هند تجزیه شو .

دهند تجزیه دآزآدی په نامه ده او نورو کانگرس مشرانو له انگریزانو سره ومنله ، کله چې پاچا خان ددغې آزادۍ په وړاندې دمخالفت او نه منلو غږ پورته کړ، دی لـومړنی سړی و چې دهغه په خوله یې لاسونه ونیول او ورته ویې ویل چــې اوس کــار ترکــار تیردي باید دادزهرو غړپ ترستونې تیرکړو، پاچاخان بیاهم ورته وویــل چــې زمــوږ اوتاسې پیوستون خو دهندد آزادی لپاره په دغه شان لکه چې تاسې اونهرو یې عملې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوښ نه و. دوی هغه ته یوازې پورتنی ځواب ورکړاو په دغه حساس وخت کې پرهغه دریځ کې چې هغه دانګریزانو هیله اوموخه وه آرام پاتې شول ، کله چې ولسونه سره تباه شول ، کله چې له یوه اوبل لوریه خلک په تښتیدو او وتوشول ، ګاندې پرهغه مهال حیران شو، او په ډاګه یې خپله دغه تیروتینه ومنله او دایې لاورزیاته کړه چې په دغه کار سره دده د ژوند دوې لسیزې رالنډې شوې .، مانا داچې دغه کار دده په وینا دده ژوند را لنډ کړ.

مامخکې وویل چې ګاندي په یوزیات شمیر هیوادو او ټولنو کې د یوه نامتو اتل په توګه ومنل شو، اوهغه په دغه ټکي چې ګاندي یوسیاسی لارښود و، دګاندي په اړه دبهرنیانو خبرې له هغه عام ذهنیت سره توپیرلري هغه چې په هندکې دده له مړینې وروسته اوان نن هم برلاسی دی ، باندنیوکسانو اوڅیړونکو دی په هند کې دننه نه دی څیړلی او نه یې مطالعه کړی دي، ددوی ستاینه زیاتره داسې بڼه لري چې سړی نه پوهیږي دوی ګاندي ستایې اوکه هغه لرغونې فلسفه چې هغه نه زور زیاتې دی ،دګاندي کره کتونکي دامني چې دګاندي دژوند اصول پرعدم تشدد باندې ولاړوو ، خو داچې وایی ددغو اساساتو په زور په یوه بریالۍ پایله باندې واوښت داخبره بیادهغوی لپاره دپوښتنې وړده . باندنی پوهان هم دده په اړه په دوو برخو ویشل شوی دي ، یوه هغه ډله اوبرخه ده چې هغوی عدم تشدد ته درناوي کوي اودهغه له مخې دګاندي نوم هم په دغه ډګرکې په درناوي سره یادوي . بله ډله هغوی دي چې د هند دخپلواکۍ غورځنګ څیړی چې په دغه برخه کې یې دڅیړنو ژبه اوتګلاره په تمامه مانا بدله ده . مارتین لوترکینګ هم دګاندي دغورځنګ عملي تګلاره ستایې لکه چې په ډاګه داوایي چې :

((عیسی موږ ته د نه زور زیاتې ستراتژې راکړه ، خو ګاندي په دغه ترڅ کې موږ ته تاکتیک را په ګوته کړ)) .

سړي په دې پوهیږي چې مارتین لوترکینګ په دغه اړه ترهرڅه دمخه دتاکتیک خبرې ته اهمیت ورکوی اوپه دغه ترڅ کې دده هدف ګاندي دهغه په سیاسی لیدرشیف کې دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه پر دغې يادونې پسې داهم وليکل چې نړۍ اوانسان ته دګاندي ميراث داو چې په زغرده يې نړۍ ته داوښوده چې انسانان کولای شي خپلو هدفو ته پرته لــه دې چـــې زورته لاس اوږدکړي ورسيږي ،دده حرکت ديووالي او يوموټې توب استازی و، دغــه حرکت وکولای شول چې خلک سره راغونډ اوپه خپل يووالی سره يې دبــري پرلــور لارښونه کړي .

ما مخکې ياده کړه چې علمآ دنه زورزياتي په برخه کې دعملی کولــو موضــوع خــورا ګرانه اوپيچلې ده ، تاسې ټول په دې ښه پوهيږئ چې په دغه لاره کې ترګاندي دمخه دبودا اوترهغه راپه ديخوا حضرت عيسی اوپه زرګونــو اســلامی عارفــان مخکښــان وو.چې زياتره يې په خپل وخت کې په يوه ناکام برخليک کې نيمه خواشول.

په اوسنې هند کې هم د نه زور زياتې دتګلاري په باب څيړونکي ، ليکوال او پوهان او آن عام خلک په دې نظر دي ، چې که ګاندي په دې پوهيدای چې هند بــه يــوه ورځ داسې پياوړې ځواک کيږي ده به کله هم دالاره نه وای غوره کړې ، ده ان پــه خپــل وخت کې ونه شوای کولای چې دهند خلکو ته په رښــتيا ســره دقناعــت وړ ځــواب ورکړي ، په عامو خلکو کې داهم ډيرعامه خبره ده چې که دی د نه زورزيــاتې پلــوی اوپاسوال وای ، نو دده انځوربه په هغه څه باندې چې دتشدد مور بلله کيــږي اوهغــه پيسې دي، نه چاپيده. ددې خبرې مانا په خپله دهغوی لپاره چې دی يې دخپل ملــي مشرپه توګه منلی تراوسه نه ده روښانه ځکه نو دهغو ی يوه ډلــه (لکــه دســوبهاش پلويان) په دې نظرهم ده چې وايی : ګاندي چې دکومې ايدې لپاره ټول عمر خواري وکړه په عملی اوسياسی توګه (نه په معنوي لحاظ) يوه ماته تګلاره وه ځکه يــې دی خپله هم قرباني شو .په داسې حال کې چې ګاندي خپله دغه قرباني يوه ځان تيريدنه بلله اوهغه په دغه ډګرکې پرځان باندې عملي کړه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Nehru addressing a huge throng at the Ramlila grounds in New Delhi Feb. 1, 1948, the day following Mahatma Gandhi's funeral

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

ګاندي اوسرحدي ګاندي

... حقیقت دادی چې عدم تشدد دهغوی پالیسی وه او زموږ عقیده وه اوده .

پاچا خان

دپاچاخان پورتنې خبره هغه مهال دده له خولې راووته چې هندوستان دده هغو ملګروچې له ده سره یې ژمنه کړې وه چې دوی به دهندوستان دخپلواکی لپاره په یووالی او پیوستون سره تربرې پورې جنګیږي په دووبرخو وویشه ،کله چې انګریزانو وغوښتل دهند نیمه وچه تجزیه کړي دوی هم ورسره شول او پاچاخان یې دلیوانو (پاکستانې واکمنانانو) او پرانګانو(انګریزانو) په منځ کې یوازې پریښود...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهنددنیمې وچې په تاریخ کې چې د نه زورزیاتي خبره رامنځ ته کیږي ، هلتــه دوه نومونه کله هم له یوه اوبل څخه ځوک نه شي بیلولای چې هغه مهنداس کــرم چنــد ګاندي او عبدالغفارخا ن دي، یودګاندي په نامه مشهورشو او بل دســرحدي ګانــدي ، یوه دعدم تشدد په تیوري کاروکړ ، خو دویم په عمل کې دهغې لپاره لاس په کارشــو اوهغه یې دآسیاپه یوه داسې برخه اوداسې قام سره دعمل ډګرته راویسته چې هغوی کله هم خپله ساده خبره په ټیټ آواز سره نه وه کړې ، یوه ځان درام ترنامه لاندې په یوه معنویت پورې وتاړه اوبل د رحیم ترسیوري لاندې دبشریت لپاره دعدم تشــدد دمینې تخم په خپله پراخه لمنه کې واچاوه او دانساني کروندې په الکــه بانــدې یــې دهغه په کرلولاس پورې کړ.

دواړه پریوه خوله شوي وواوپه دې یې باورو چې دغه تګــلاره زمــوږ پــه زمانــه کــې دانساني ژوند اوتمدن ، معنویت او مینې یوازنۍ ژغورندویه تګلاره ده چې لــه هغــې پرته انسان نه شي کولای دخپل ژوند بدمرغیوته دپای ټکی کیږدي .دهمدغه مرام او موخې پربنسټ دوی یوې داسې فلسفې ته کاروکړ چې دهغه په زور یې له یوې خــوا ځان دزمان له داسې ښکیلا ک سره چې لمریې د نیواکې واکمنۍ پرسیمو باندې نــه پریوت مخامخ کړ اوله بلې خوا یې دخپلوملتونو دبیا ژوندیتوب اوروزنې په برخه کــې په هغه ویاړ باندې لاس پورې کړ چې دهغو له مخې خلکو دپلار ، فخر اوپاچاپروپاړنو باندې سرلوړي کړل ، ګاندي د بپو(پلار) او غفارخان د پاچا خان اوفخرافغان په نامه یاد شو ل .

دغه پاچا خان دخپلې زما نې په یوه واکمنه اوبډایه کورنې کې چې له نژدې یوې پیړۍ یې په دغه سیمه کې دپلرونو او نیکونو نومونه په خانانواو واکمنانانو کــې یادیــدل د ۱۸۹۰ کال په شاوخواکې په چارصده کې زیږیدلی دی ، دی دمحمدزیو واکمنانانو چې دهنددنیمې وچې او افغانستان دتاریخ دنولسمې پیړې په شپوورځوکې په سیاســي ، اقتصادی او کلتوري لحاظ دپاملرنې وړ کورنې وه ، رالوی شو ، دپلار(بهرام خان) دویم زوی و ، دښوونې او روزنې په برخه کې یې دخپل وخت علوم پــه عصــری او دودیــزو ښوونځیواو پوهنځیو کې ولوستل ، ان چې په نامتو پوهنتون علیګړ کې یې هــم یــوه موده په لوستلو باندې تیره کړې ا وددغه پوهنتون په نو میالیو کې دده نو م هم ثبت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ، داچې زه نه غواړم دده دژوند په ډیرو جزیاتو باندې خبرې وکړم ، داوړبولم چې زما ددغې لیکنې لوستونکي زمونږ ددغه نومیالي لاربښود او مشر ژوند لیک په خپلــه دده (زما ژوند اوجدوجهد) کې په هراړخیزه توګه ولــولی ، زه بــه دلتــه یــوازې پــه دغولاندې ټکو باندې په لنډه توګه دخپلې موضوع سره په تړاوکې رڼااچوم .

۱- پاچا خان او نه زور زیاتی ،

دلته اوهلته ډیرخلک په دې باوردي ، وایی او لیکي چې پاچا خان دعدم تشدد خبره له ګاندي څخه راکاپي کړه او دهغې پربنسټ یې دخپلې مبارزې تګلاره پرانیسته ، په داسې حال کې چې داخبره نه ګاندي کړې او نه هم پاچا خان په دغه اړه په ډاګه دغې موضوع ته اشاره کړې ده ، داځکه چې ګاندي جي په خپله لکه چې دمخه یې یادونــه وشوه نه زورزیاتی ته دخپلې ایجادي تګلارې په سترګو نه ګوري ، بلکــې پــه خپلــو ټولولیکنو کې په دغه ټکي باندې ټینګارکوي چې په انسانی ژوند او تاریخ کــې دغــه تګلاره یوه لرغونې تګلاره اولاره ده چې دوی هم په دغه لاره باندې په خپل وخت کې ګام پورته کړی دی .

کله چې دپاچاخان په لیکنو او کړنو کې په دغه اړه څه لټوواو یایې لیکو ،هلته هم پــه ډاګه له دغه ټکی سره مخامخ کیږو چې :

"There is nothing surprising in a Muslim or pathan like me subscribing to the creed of nonviolence .it is not a new creed . it was followed fourteen hundreds ago by the prophet all the time he was in macca"

badsha khan

« په دې کې هیڅ دحیرانې ځای نشته چې یومسلمان او یایوپښتون لکه ماغوندې دنه زورزیاتی لاره ځاري ، داکومه نوې خبره او مفکوره نه ده ،بلکه داتګلاره له هغه مهاله چې پیغامبر څوارلس سوه کاله دمخه لاپه مکې کې و پیل شوې ده »

ماناداچې داخبره اوس یوڅه ګرانه ده چې سړی یې ووایی اویایې ومني چې پاچاخان به له ګاندي دامفکوره اخیستې وي ، ځکه چې زه ددوی دواړو په اړه یوازې یوڅه چې نوي یې دلته وړاندې کوم ، دادی چې نه پاچاخان اونــه هــم ګانــدي دعــدم تشــدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایجادګروو ، بلکه دوی دواړه په دغه لاره کې ددوو بیلو عقیدو دپلویانواو پیروانو پــه توګه ددغې انساني لرغونې فلسفې لپاره په عملي توګه په خپل عصــرکې درســالت لرونکو اوسترګورو انسانانو په توګه راوړاندې شول ،سره یو شــول او دغــه لــه پامــه لویدلې او یاهم دکتابو پرپاڼوکې خوندې پلرنــی فلســفه دوی دواړو پــه یــوه شــان عملآدژوند او ټولنې په مخکې د خپل عصر له غمیزو څخه دوتلو په اړخ کې رامنځ ته اوهغه یې په جدیت او مسوولیت سره دخپل ژوند اومبارزې سره پتلیز او پرمخ بوتله . که ووایو چې دابه ددغو دوو لارښوونکو له خوا دخپلوعقیدو ترسیوري لاندې رامــنځ ته شوې وي ، داهم سمه نه ده ، په دې چې په نه زورزیاتي کې ترهرڅه دمخه یــوازې مذهبي آر نه ، بلکې دیوه پراخ انساني مفهوم په توګه دپاملرنې وړدی داســې چــې پرمذهبو باندې سیوری غوړوي او دهغو په رڼاکې په خپلوټولنوکې خپل اغیزمنتــوب ساتي .

زما په فکر دپاچا خان په اړه دوه څیزه په ځانګړې توګه دیــادونې وړ دي یودعــدم تشدد اسلامي او افغاني کول اوبل دغې پدیدې ته لکه دګانــدي اوددغــې فلســفي دنورو لارښوونکو غوندې دیوه لرغوني انسانی اصل په توګه وده اواهمیت ورکول دي . برسیره پردې یوشمیرنورې مسالې هم شته چې پاچاخان دهغو دسمون لپاره بنسټیز فکرکوي چې په هغوکې ددې لاندې ځانګړنو یادونه کیدای شي :

ـــ دپاچا خان لپاره نه زورزیاتی په خپله دبدیوپرضد یوه داسې ننی جګړه ده چــې دهغې په مرسته انسان په یوګړی اوډله ییزه توګه کــولای شــی د ډار، قهــر، کینــې اوتیري پرضد عملي جګړه وکړي ، دده په نظر دده ټولنه په آسیاکې داسې یوه ټولنه اوقوم دی چې دوی کله هم ځان له پورتنیوتېکواوځانګړنو څخه پر یــوه خــوا نــه دی ساتلی ، ماناداچې له دوی سره ډار، قهر، کینه اوتیرې دیوه فن اومهارت په توګه روزل شوي اوپه رواني اوفزیکي توګه یې ددوی ټولنیزاو فرهنګی جوړښت له اوږدې مودې راپه دیخوا ترخپلې اغیزې لاندې راوستی دی ،همدغه ټکي دي چــې دوی یــې پــه ټولنیزو اونورو نیمګړتیاوو باندې ور اړولي دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاچاخان په دې باورلري چې دغه منفي ځانګړنې حیــوانی جــرړې لــري چــې بایــد دهغودلرې کولو په لټه کې شو ، دی په دی هم پوهیږي اودامنې چــې مــوږ حیــوانې طبعیت لرو،هغه زموږ په جوړښت کې اخل شوی ، خوله دې سره سره موږ انسانان هم یو اوڅان په انساني ارزښتونو باندې ترحیواني هغوښه سمبالولای شو.

دهمدغه تحلیل له مخې پاچاخان غواړي ددغو ستونزو په وړانــدې ســخت مقاومــت وکړي اودغه بدمرغی چې په خرافاتی توګه یې دپښتنې ټولنې ژوند ترخپل کنتــرول لاندې راوستی له دغوپه بدمرغیوکې ډوبو خلکو پریوه خواکړي څکه نو ددغې سمونې لپاره دده په نظر یوازنۍ لاره عدم تشدد او امن دی چې کله پرټــولنیز نظــم بانــدې برلاسی کیږي ، دهغه له برکته انساني ژوند له شکه پرته په یوه نوی بدلون او تحــول باندی پای ته رسیدای شي .

ـــــ پاچاخان دخپلوښوونو په ترڅ کې غواړي چې خپله ټولنه دپــوهې اومنطــق پــه ارزښتونوباندې وپسولي ،

څه فکربايد وکړو چې دپاچا خان ولې دغه مهم اصل ته ورفکرشو، پــه دغــه اړه دده لپاره ترټولومهمه خبره داوه چې باید دده ټولنه زده کړه وکړي ، زده کــړه دده لپــاره هغه لومړنۍطرحه ده چې دی یې د ډار، وحشت ، کرکــې ، څــان غوښــتنې اونــورو بدمرغیو لپاره دعلاج یوازنې لاره بولې ، مدرسې اوښوونځي جوړول اوهلته دهلکــانو اونجونو روزل هغه تګلاره وه چې انسان په عملی توګه پرپورتنیوڅانګړتیــاوو بانــدې دبرې پولې ته رسوي ، دپوهې اومنطق پربنسټ دیوې ټولنې جوړول هغه تګــلاره ده چې انسان د انسانیت لوړو پوړیو ته رسوي ، پاچا خان په دې باوری دی چې دده پــه تیرنسل کې څه ډول کسان ، پوهان او دمعنویت دلارې لارښونکي رامنځ ته شوي وو آیا دده په زمانه کې دغه چانس دده دخلکوپه برخه کیدای شي ؟ دی په دې باورې دی چې دا کارپه هغه حال کې شونی دی چې دده ټولنه یوځل بیا هغه وړتیــا دڅــان کړي ، هغه چې ددوی پخوانو دپوهې له لارې دپوهې په مرسته دڅــان کــړې وه . دی ددغه کارلپاره په رښتینې توګه لاس په کارشو هم یې خپله دچا خبــره څــان ملاکــړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوهم يې دنورو لپاره دخپلې تګلارې اواصولو له مخې زده کړه اوسبق دپښتنې ټولنې د ودې او پرمختګ يوازنې لاره وبلله.

پاچاخان دانسانيت يوپښتون خواخوږی و ،

پاچاخان په داسې يوه زمانه کې راوپړکيد چې دهغې په ترڅ کې انســان اوانســانيت دخپل انفرادي اوډله ييز جوړښت په ترڅ کې يوه څرګند عاطفی سـيوري تــه اړتيــا درلوده ، شلمه پيړۍ دانسان اوانسانيت لپاره له دردونو اوغمونو ډکه پيړۍ وه ، داسې چې ترننه هم ددغې پيړۍ دپيل هماغـه حيـواني غـرور ديوشميرانســانانوپه ذهــن اوضميرکې ژوندی دی ، تراوسه هم دوی د لومړۍ او دويمې جګړې له بدمرغيوڅخــه عبرت نه اخلي اوتراوسه هم په دې لټه کې دي چې دانسان دبدبخته کولو پــه برخــه کې په څه شان ګام اوچت کړي ، پاچاخان د لومړۍ ، دويمې نړيوالې جګړې اودهغود بدمرغيو ننداره په خپلو سترګووکړه ، دغودوو جګړو په مليونو انسانان دهــيڅ لپــاره پوپناه کړل اودانســان پــه وړانــدې يــې ديــوې انســانی غميــزې يوخــورا بــدرنګ انځورراوړاندې کړ، پاچا خان ددغو بدمرغيو په زړه کــې رالــوی شــو او ددغــو ټولــو بدمرغيو په زړه کې يې خپلې مبارزې او هڅې ته ملاوتړله ، اوهغه يې دهند په نيمــه وچه کې په يوه غورځنګ باندې واړوله . پردې برسيره پاچا خان په دغــه مــوده کــې پرنړيواله غميزه پرسيره دهند په نيمه وچه کې هم يوه درنه تراژيدي وليده چې هغه ددغې نيمې وچې ويشنه وه ، داپه خپله داسې يوه انګيزه شوه چې دهغې په ترڅ کې دپاچا خان مبارزه دهرې ورځې په تيريدو سره بياوړې کيده او پخيده ، او په دغه ترڅ کې دی دومره په انسانيت باندې وځوريد چې بيلګه يې دهند په نيمه وچه کې خورا لــږه وليــدل شــوه ، همــداده چــې دی دغــې انســاني خواخــوږۍ پــه يــوه درانــه اوسترخواخوږي باندې بدل کړ، داسې چې دهغې له مخې په خپل قوم اوســيمه کــې دهرچا لپاره يومنل شوی او ددرناوي وړلاربنود شو، مور وينوچې په پښتنوکې داډيره نادره خبره وه چې په هغوی به يوځوک او يومشر دهغه په ژوند نې په اوچتودرنــاويو سره يادشوی وي ، خو پاچاخان يوازنی څوک و، چې په دغه برخه کې يې يــوازې لــه دې امله چې انسانی خدمت اوچوپړ ته يې له عاطفې اوخواخوږۍ ســره يوځــای پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربنتينې توګه ورودانګل په خپل وخت کې نه يوازې خپلوخلکو په درنښت ومانه بلکه دسيمې اونړۍ دحساسواوانسان دوستوپه منځ کی يې نوم په وياړسره يادشو.

ددغه کاريوازنې لامل داو چې دده زړه اوفکر دواړه په عمـل اونظرکـې دانسـان پـه خدمت کې شول . ددغه تکې ماناداهم ده چې ده په خپل وخت کې په شعوري توګه دانسان لپاره ترعصرلوړفکروکړ ،ده خپل قوم ته د ربښـتيايني ، وفـا ، او خواخـوږۍ داسې درس ورکړچې دهغه په مرسته يې خپل قام په ميړانې سره دنوې نړۍ اوتمدن په لور ورلاربښونه کړ. داوه خواخوږي اوداوه ديوه فکرهغه انساني هڅه چې دهغې لـه مخې په خپل قوم کې دپاچان اوفخرافغان اوپه نوروتولنوکې په نورو خواخوږو اودرنو نومونو باندې په سرلوړۍ سره يادشو.

دپښتو غزل پلار هم دې دفخرافغان په اړه پرهغه مهال چې په ۱۹۸۸ کال کې يې لـه نړۍ سترګې پټې کړې وويل :

فخرافغان لاړ

چې داعي و تل دامن او د امان لاړ — يو پيکر دپيرزوينې دانسان لاړ
هسې نه چې پاکستان په هندوستان لاړ — دادغم خبر يې نن په کل جهان لاړ
چې غرور دپيرنګي يې و مات کړی — د دنيانه نن هغه سپين ږيري ځوان لاړ
اوس به تل دحريت ګلان تازه وي — پسرلی که دپښتون دګلستان لاړ
په خندا لکه دګل و په اغزوکي — چې و تل دقام په غم خيرې ګريوان لاړ
پسته ډير ځلانده ستوري يې پرې ايښې — په دا څه شی که مو دا ما ه تابان لاړ
چې مدام به افتخار دقام اوملک وي — نن هغه ميړنی ځوان فخر افغان لاړ

حمزه فکر دتاريخ کړه هاتف ووې :

« ای الله يغفر له » لوی مسلمان لاړ

(۱۹۸۸ جنوري ۲۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) پاچاخان ،
خپلې فلسفې په برکت په نوي تمدن ورګډ شو

... زما مذهب رښتيا ، مينه ، محبت اوخدای دمخلوق خدمت دی
پاچاخان

ښايي داهم دډيرکسانو لپاره ديوې معما ځای ولري ، ښايي ډيريـــې ونــه منــي چــې پاچاخان دخپل فلسفې ليد له مخې په يوه مدني ټولنه باندې ورګډشو، کيدای شـــي تاسې ته به دهندپه نيمه وچه کې دپښتنو اند اوژوند هم داســې ښــکاره شـــي لکـه دافغانستان دپښتنو په شان ، همدغه ټکی کله کله داتيروتنه هم رامنځ ته کوي چې زياتره افغانان دپښتونخوادپښتنو په اړه هم دافغانستان دافغانانو په شان فکرکــوي ، ان کله کله خو داهم پسې وايی چې دوی نورهغه څه ، هغه ارزښتونه چې افغانان يــې لري له لاسه ورکړي ، مانا داچې په نوي ډول پښتنوکې يې شميري .
زما لپاره ددغه بحث په ترخ کې همدغه ټکي په ځانګړې توګه دپاملرنې وړټکی دی ، په دې مانا چې دغه ليد په خپله پښـــتني ټولنــه کــې پــه ټولنيزلحــاظ دټــولنيزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانونمندۍ له مخې په دوو برخو (پرمختللې) ، او د(پرمختګ په حال) یــا وروســته پاتې باندې ویشلې ده ، چې لومړی سستم په کوزه اودویم په بره پښــتونخوا بانــدې اطلاق کیدای شي .کوزه پښتونخوا له شکه پرته داقتصادی اوټولنیز سستم له مخــې دهندد نیمې وچې په سستم کې راځي ، ددغې سیمې پښتون ذهنیت د افغانستان له هغه سره په هراړخیزه توګه توپیرلري ، وګورئ داکوزني پښتانه دي چې دنوي تمدن له ښیګړو سره له نژدی یوې نیمې پیړۍ راپه دیخوا آشنادي اود ژوند تګلــوری یــې پرهغه خوا باندې روان اوعیارشوی دی ، ښاري ژوند اودنړیوال کلتوراغیز له ډیرپخوا څخه پردغو خلکو باندې سره له دې چې موږ یې د ناخپلواکو وروښوپه نامه سره یادوو برلاسی شوي او دټولنیزخوځون لوري یې دنوي عصرپه لور په هر اړخیزه توګــه روان دي . زده کړه ، دنوي تمدن لــه ځانګړنوســره آشــنایي ، ښــوونځی اوس پــه کــوزه پښتونخواکې دژوند له اړینوځانګړنوڅخه بلل کیږي ، دمدني ټولنې جوړول اوپه هغې کې دمدنې ټولنې مقررات په پام کې نیول اوس دپښتونخواکې په ښاري ژوند کې په یوې منظمې ټولنیزې قانونمندۍ باندې اوښتي دي ، ان چې ددغو ارزښتونوله مخې اوس ددوی اړیکي له لویدیزو ټولنوسره ټړل شوی ، ددوی د ژوند یوه مهمه برخه په مستقیمه اوغیرمستقمه توګه اوس له لویدیزژوند اوپرمختګ څخه اغیزمنه ده ، چې داګردې نښې نښانې اودغه پرمختګ ددغو پښتنودژوند پرټولو برخو بانــدې خپلــه څرګنده اغیزه او ټاکونکی رول لرلای شي . زه په دې باوریم چې له دغه شان حرکت سره اړوند دپاچاخان اودهغه دهلوځلواغیزپه مستقیمه توګه دپاملرنې وړدي ، په دې چې دپاچاخان فکري تمایل په رښتینی توګه نوردنولسمې پیړۍ دلومړیو کلونو تمایل نه و،هغه تمایل چې پښتنوهلته یوازې دواکمنی اوبرلاســي لپــاره فکرکــاوه اویــایې پرسیمه باندې دخپل تیرخوبونه لیدل ،نه ، دې دپښتون فکري تمایل دودې اوسمونې لپاره دشلمې پیړۍ په ترخ کې داسې لکه اروپایې سمونوالي (ریفورمستان) ودریــد، دده لویه ستونزه له خپلې ټولنې اوخپل عصرسره داده چې دی نه شي کولای خپلــو لوړو غوښتنوته دیوه مرکزي سستم اوواکمنې دمرکزیت ترسیوري لاندې کاروکړی ، ځکه یې دفکري تمایل اغیز په پرپښتنې ټولنه باندې په کمزوري اوکمرنګې ډول سره ډیر ورو ورو راڅرګند شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادپاچا خان فکري تمایل و چې پښتون ته یې دنوی فکر شعور ورکړ، اودغه ځـواک یې په آرامی اوسولې سره ددې جوګه کړچې ځان دې د هغه وچ پښتنې قالب ځخـه راوباسي هغه چې دپېړیوپـه اوږدوکـې دپښــتنو د وروســته والـي لامـل شــوی و. یوشمیرخلک ښایي ووایې چې دپښتنو دغه نوي خوځون په پاچا خان پـورې اړه نـه لري خو زه وایم چې داپه تمامه په دغه بهیرپورې اړه لري ځکه چې دغه نظریـه پـه خپله له یوه سوله ییزحرکت اویوه ځانګړي زمـا نـي واټـن سـره ملګـرې و ه چــې دپاچاخان په عصرکې یې آني اثر په ظاهري توګه ډېرکمزوری ښکاریده خـو لـه دې سره سره بیاهم دغه بهیررامنځ ته شواو وده یې وکړه ،کټ مټ کار ګاندي په هندکې رامنځ ته کړ، که داخبره وکړو چــې دهندپــه اوســنې فکــري وده بانـدې دګانــدی دافکاراغیز نه و، فکرکوم دابه یوه تیروتنه وي، بله داچې که داخبره نه وای نو نن خو به یوه هندي هم دګاندي نوم په خوله نه وای اخیستی .
ځکه نوددغې خبرې ویل اړین دي او باید په ډاګه وویل شي چې دپاچاخــان فکــري تمایل اومبارزې په پښتني ټولنه کې یو داسې پاځون رامنځ ته کړ چې له پیړیوپیړیو وروسته یې دغه ټولنه داسې وخوځوله چې په پایله کې یې پښتون ټولنیزجوړښت ته دیوه نوي ژوند اوتمدن ویاړ هغه چې دوی دلــودي اوســوري واکمنیــو لــه راپرزیــدو وروسته په معنوي او فرهنګی لحاظ لاسه ورکړی و بیا دنوي عصر اونوي تمدن په زړه کې ورپه برخه کړ. ځکه نو دا ویلای شو چې پاچاخان اوســني پښــتون را ویښ کــړ اونني نسبي پرمختګ یې دده له برکته دی .

(۳) پاچاخان غواړي سوله او وروروليي رامنځ ته کړي ..

دپاچا خان اوګاندي له ګډومیراثونوځخه یوه خورا ستره ډالۍ سوله او انسانی ورورولي اوخواخوږي ده چې دوی دخپل عصردیوې پیاوړې اړتیاپه توګه انسان اوانسانیت تــه په دغه حساسه پیړۍ اودښکیلاک ترنفوذ لاندې په دغه حساسه سیمه کې ورډالــۍ کړه . له هغه مهاله چې انګریزي ښکیلاک دهند پرنیمه وچه باندې راوخوت لــه هــم هغه مهاله تراوسه پورې دغه سیمه په هرلحاظ له ډول ډول ستونزو سره مخامخ شوې ده ، دهند نیمه وچه اوپه دغه وچه کې اوسیدونکي ولســونه او ددوی ګاونــډیان پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هراړخیزه توګه په سیاسی ، ټولنیز او فرهنګي لحاظ له یوه درانه رکود سره مخــامخ شول ، مانا داچې دوی په دغه ځانګړي پړاو کې سره له دې چې آزادي یې لــه لاســه ورکړې وه ، له خپل پخوانې معنوي بهیرڅخه هم په یوه خوا پاتې شول اوان چــې پــه ډیرو وختو کې یې رابطه له خپل پرتمین تیرسره وشلیده ، یوازې یوه خبره چــې پــه دغه ترخ کې په ډاګه وه هغه داوه چې

Gandhi travels from village to village in India, spreading his message of nonviolence. Gandhi hoped that his presence would encourage Hindus and Muslims to cease hostilities.

ښکیلا ک اودهندنیمې وچې ته هغه څه راوړل هغه چې ددوی دګټواو موخو دخوندي کولو ضمانت یې کاوه ، تشدد په دغه ترخ کې لومړنی توره وه چې دوی له هغې څخــه دخپلې اداري اوثبات دپیاوړتیا په برخه کې کارواخیست .دایوواقعیــت دی پــه هغــه ځای کې چې دتشدد لپاره شعوری کارکیږي او دایی دسیاسی تګلارې برخه وي ، په هغه حال کې داخبره ګرانه ده چې سړی ووایی هلته به عامه خوندي ساتنه برلاســې وي اوهلته به یوه ټولنه دیوې پیاوړې عاطفي خوندی ساتنې ترچترلاندې ساه باسی ، نه ، په دغه حال کې یوازنی اصل دادی چې دلته خواخوږي اوعاطفي ارزښتونه یوازې او یوازې دټولنې دغولونې لپاره کارول کیږي ، همداده چې ټولنه په هراړخیزه توګــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

له یوه ځرګند رکود سره مخامخ کیږی . دټولنپوهانو له نظره هم داخبره داسې ارزول شوې چې په دغه ترڅ کې یوازنی ځواک چې کولای شي دټولنې مخکښې ته ورمخه کړي هغه به روښانفکران وي اوبس ، ددوی په نظرروڼ اندي کولای شي دټولنې مخې ته ترهربل ځواک دمخه راووځي او دهغوی دژغورنې لپاره دحل لاره اوکلي په ګوته کړي . هغه هم په داسې حال کې چې دغه کاربه ددوی لپاره هم دحلوا ویشل نه وي ، په دې مانا چې ښکیلاک اوبرلاسی کله هم ددې لپاره نه حاضریږی چې دهغوی غوښتنو ته مثبت ځواب ورکړي بلکې برعکس دهغودخولې پټولو په برخه کې لاس په کارکیږي ، وژني یې او یایې له صحنې څخه پریوه خوا کوي .
په پاچا خان باندې همدغه کانه وشوه ، دهند دنیمې وچې دخبلواکۍ په برخه کې یې معامله اوسازش ونه منل ، کومه لوړه اوژمنه یې چې کړې وه هماغه یې ترپایه پورې خپل شعارکړه اودهغې دتحقق لپاره یې خپل لاس له ګاندي اودهغه له غورځنګ سره مل کړ، ده په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه دایوه هیله درلوده او هغه داچې دوی په سیمه او هیواد کې با ید سوله او وروروليې چې دښکیلاک او غلامۍ په له منځه وړلو کې یوازنې مرستدویه تګلاره وه دخپل مرام په توګه په ګوته اووټاکي . دوی پوره باوردرلود چې دهند نیمه وچه دخپلې پیاوړتیا اوآزادۍ لپاره هغه وخت لاس په کارکیدای شي چې ځان په امن کې احساس کړي ، هندوان اوپښتانه دجنوبی آسیا په توکمی جوړښت کې ترډیره حده ورته ټولنیزاکرلری ، په دې مانا چې په هروخت کې چې دوی له جګړې اوشخړې څخه پریوه خوا پاتې شوي ددوی لپاره دهراړخیزې فکری ، سیاسی او فرهنګې ودې لاره هم پرانیستل شوې ده ، همداده چې ګاندې هندوانو او پاچان پښتنوته خپل دغه پیغام دخپلې مبارزې په ترڅ کې ورساوه چې باید دټوپک پرځای ځان دپوهې او زده کړې اوقلم لارې ته وقف کړي . دوي په دې پوهیدل چې زمانه نوره دیوه پیاوړي بدلون منګولو ته لویدلی ، ښکیلاک په هرډول چې وي ځان له هغې سره بدلولای شي ، دوی هم همدغه خبره کوله چې د دوی دولسونولپاره هم اړینه ده چې ددغه کاروان له خوځون سره ځان عیارکړي اوکه نه داځپه به داسې څپېړه ورکړي چې بیا به یې دتلافۍ لپاره لسیزې لاځه چې پیړۍ په کاروي اوپه تللیو اوبوپسې به په افسوس افسوس سره منډې وهي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي اوپاچاخان دواړه په دغه برى باندې ورمخه شول، ننى هندوستان چې ځان دنړۍ له پياوړو ځواکونو څخه شميرې ، پښتانه هغوى چې دپاچا خان دمبارزې په چاپيريال کې وواوس ترډيره حده دعلم پرخوا شوي اودعصردپوهې ډيرارزښتونه يې دځان کړي دي. داټول دهغوى دهڅون برکت دى چې دوى دخپلو ملتونولپاره په ننبه کړ.

ځکه نو ويلاى شو چې ددوى دسولې او ورورولۍ اصل ديوه فلسفى تفکرلـه مخـې و چې ددغو دواړوملتو نونيکمرغي پرهغه پورې تړلې وه .پاچا خان له ګاندي سـره پـه مرامي لحاظ په تيره دسولې او انساني خدمت په کارکې تل يوه خوله او په يوه نظـر و ځکه نو ليکي :

« دګاندي جى په زړه کې دټولو مذهبونود يوشان احترام و اوهغه به داټول مذهبونـه حق ګڼل اوزما عقيده هم دغسې ده . دقرآن شريف اودګيتا مطالعه خوما په ښه شان سره کړې وه اوخه وخت چې زه په ديره غازي خان جيل کې سکهانوسره قيدوم نـو دهغوى نه مې دګرنته صاحب زياته حصه اوريدلې وه ،دبده مذهب دمطالعى سره زمـا ډيرشوق و ، ولې چې مورږخلک داسلام نه مخکې دبده مذهب پيروکاروو ليکن دبـده مذهب کتاب ماله په لاس رانغى . انجيل مې دطالب علمى په زمانـه کـې پـه مشـن سکول کې ويلى وو، ولې چې زه دهغوى دسکول طالب علم وم تورات مـې لـږ ډيـر جيلخانه کې کتلى و، دزردشت دپارسيانو مذهب دکتابونو دکتلومې هم ډيرشـوق و، ولې چې هغه خداى مورږ له راليږلى و اوپه بلخ کې پيداشوى دى . خداى په قرآن کـې وايى چې ما هرقوم ته دهغوى نه يوهادي ليږلى دى . ليکن ترديې وخته پورې ما دهغه متعلق هيڅ ليتريچر بيا نه مونده . خورشيدبهن اونورو پارسى دوستانو ماته ويلـې وو خو هيڅا دهغه يوکتاب ماته راونه ليږه . زما مذهب رښتيا ، مينه ، محبـت اودخـداى دمخلوق خدمت دى . مذهب هميشه دنياته داخوت اومحبت پيغام راوړى دى. دکومو خلکو په زړونوکې چې دبنى نوع انسان دپاره رواداري ، مينه نه وي ، اودکوم سړي په زړه کې چې نفرت ، بغـض ، کينـه وي نوداسـې سـړى دمـذهب نـه ډيرلـرې وي ...

(جدوجهد ۶۸۷ مخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

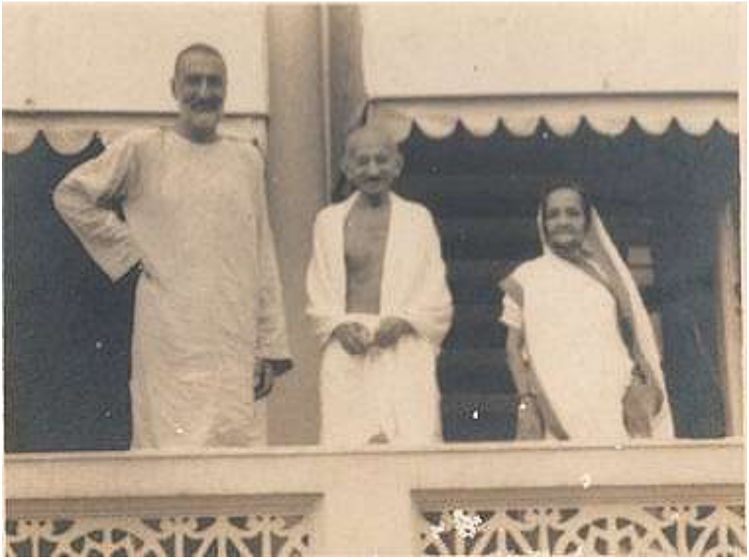

کتوربا ، گاندي او پاچاخان

پاچاخان له گاندي او دهغه له تعلیماتو سره دزړه له کومې مینه درلوده ، کوم څه چې گاندي په خپله عقیده کې پرې باوری و ، هغو ته پاچاخان هم دزړه له کومي درناوي درلود ، دپاچا خان مخالفینو خو تل دا ټکی دده د شخصیت نیمگړی اړخ باله خــو ده یې کله هم پروا ونه کړه او هغه څه چې انساني وو هغه یې دخپل عمل محک وگرزول چې په دغه ټکي یې نه یوازې گا ندي بلکي د انسانیت ټول خواخوږي قانع وو. وایــي چې :

"When Gandhiji started Seagram Ashram, he invited Khan Abdul Gaffar Khan popularly known as the Frontier Gandhi, to come and live with him for sometime. Gaffar Khan lived in the Adi Nivas in the ashram with Gandhiji. The Frontier Gandhi lead a simple life of an Ashramite. He used to serve the sick also besides attending to other duties. Though looking to his habits Gandhiji had permitted him to eat meat yet, he never ate any meat and followed the Ashram discipline. He lived like a villager and "...called himself

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴) پاچاخان اوخدایی خدمتګار

ددغه کتاب په وروستۍ برخه کې سونیا ګاندي دکانګرس اوسنې مشرې پرهغه مهال چې د اکتوبرپردویمه یې د نه زورزیاتي دورځې په ویاړ دملګرو ملتو له ستر نړیــوال سیتج څخه وینا کوله ، دغه ټکی ته اشاره وکړه چې :

« یوځه شاته ګورو ، که شلمه پیړۍ دانساني تاریخ په ترخ کې یوخونړۍ پیـړۍ وه ، خو ورسره دغه ټکی دپاملرنې وړو، چې نه زورزیاتي هم په دغه حالت کې خپله پوره وړتیا اواغیزه ولیده ، داسې چې په خورا مهارت سره یې ځان دوچواودوګمی بـاورونو ترپولوپرهغه خواکړ، په دغه ترخ کې داهم دپاملرنې وړده چې بایـد ووایـو دولسـې پاریدنې اوسرکښۍ په ډګرکې یوازنې پوځ چې په نه زورزیاتي سره لاربښونه شو، هغه دخان عبدالغفارځواک و ، هغه څوک چې په تاریخ کې د سرحدي ګاندي په نامه سره یاد شو».

خدایی خدمتګارله شکه پرته دنه زورزیاتي هغه پوځ و چې ددغې لارې پیروانو پرهغه باندې د زړه له کومې باورکاوه ، دغه سوله ییزپوځ دلومړي ځل لپاره په پښتونخوا کې دپاچاخان په مشرۍ له پښتنوڅخه جوړ شو، خدایی خـدمتګار یـو سیاسـي سـوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

یېزحرکت وچې په پښتونخوا کې دهندله کانګرس سره په مساوي اوموازي توګه رامنځ ته شو او موخه يې په يوه حساب دهند اوپه بل حسا ب دپښتونخوا خپلواکي وه ، په سياسی لحاظ يې دهند له ملي کانګرس سره نيغ اړيکي درلودل ، خو په نورو برخوکې يې خپل پښتني دريځ او ارزښتونه په تمامه مانا پـه خپلواکـه بڼـه پالـل ، ډاکترخان چې له کانګرس سره يې ديوالي پاليسی پرمخ بيوه له ۱۹۲۰ څخه بيا تر ۱۹۴۷ کال پورې دخدايی خدمتګارو پرسر والی سره دپښتونخوامشري کوله او دلتـه يې له کانګرس سره په ارتباط کې خپل حکومت هم جوړکړ، دخدايی خدمتګارو نفوذ پردغه سيمه باندې ترهغو پورې و چې څه وخت محمدعلی جناح او يارانو يې داسلام په نامه پاکستان جوړکړ اودلته يې دډاکترخان حکومت له منځه يووړ.

په هرډول خدايی خدمتګارو په رښتيني توګه دهند دنيمې وچې دخپلواکۍ پـه لاره کې درنه خوسوله ييزه مبارزه وکړه ، پرهغه مهال چې ګاندي دمـالګی لاريـون پيـل کړاو له هغه سره يې يوځای دنه همکاری اوعامه سرغړوني غږ هم اوچـت کـړ، دغـه حرکت ته خدايی خدمتګارو په پښتونخوا کې تود هرکلي ووايـه او داانګريزانـو پـه وړاندې يې دخاموشې مقابلې په نامه له ګاندي اوکانګريس سره يوځای بدرګـه کـړ، لاريون دګاندي په مشری په هندکې ترسره شو، انګريزانو دهغه لاريون په وړانـدې پرته له دې چې تر ځارنې لاندې يې ونيسی نورڅه ونه کړل ، خو دهغه پيوستون پـه وړاندې چې په کټ مټ ډول په پښتونخوا کې دهمدغه حرکت په شان اوملاتړ راپورته شو ، انګريزانوداسې عکس العمل وښود، چې څرګند وحشت يې په قصه خوانی کـې دخونړی عمل په ترڅ کې دخدايی خدمتګارو تاريخ ثبت کړی دی ، په دغه خـونړی پيښه کې په سلګونه خدايی خدمتګاراوانګريزي ښکيلاک ضدکسان شهيدان شول . خويوه خدايی خدمتګارهم په دغه ترڅ کې دتشددیوه وړه نښه هم لـه ځانـه ونـه ښوده.

لکه چې سونيا ګاندي وايی خدايی خدمتګار دعدم تشدد خورا پياوړی پـوځ و ، څـه چې دغه سوله ييزپوځ درلودل هغه داوو چې دځان ساتنې په خـاطر يـې نـه وسـله غوښته او نه يې پرهغې باندې نازکاوه ، پاچاخان به همداويل چې انسان بايد خـدايی خدمتګاري دځان لپاره ديوې مقدسې دندې په توګه وټاکي ، ځکـه چـې دادانسـان

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره هم وسله ده اوهم ويار ، كه پښتون وغواړي چې په دغه ويار باندې سرلوړی شي اوهغه دځان كړي ، ماناداچې ده به دانسانيت له يوه ستراوابدي اصل سره ځان وصل كړی وي . جالبه خوداده چې دپاچا خان په نظر عدم تشدد ياني عاطفه او خواخوږي ده ، ځكه يې خدايي خدمتگارانو ته ددغې ځانگړنې درلودل اړين بلل اوپه دغه روحيه يې دهغو دروزلو سپارښتنه كوله ، ده ددغه سوله ييزغورځنگ په اړه خپل تاكيد په ټول ژوند كې له لاسه ورنه كړ، دعدم تشدد په اړه دپاچا خان نظر ان پرهغه مهال چې دده يارانو دده په مخ كې هندوستان تجزيه كړ اودده په وينا (بې وفايي) يې ورسره وكړه هم بدل نه شو، همداده چې ده په دغه ترخ كې پرگاندي جي باندې هم داگوت نيوی وكړ چې ، دوی ځان د عدم تشدد پرپوله دوطن دبرخليک ټاكلوپه حساس وخت كې پابندونه ساته ځكه يې وليكل چې :

» هركله چې زه هندوستان ته تللی يم نوهغه مينه اومحبت دهغو هندوانو اوسيكهانو په زړونوكې محسوسوم . تاسې وگورئ چې څه وخت په هندوستان كې دتقسيم په وخت كې فسادات شروع شول . نوخدايي خدمتگارو دلته دخپلو هندوانو اوسيكهانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دحفاظت دپاره خومره تکليفونه تيرکړي دي ، اوکوم ځای کې چې خدايي خــدمتګار وو نوهلته يې دوی بچ کړی او ددوی دمال اوځان حفاظت يې کړی دی ، بل طرف تــه تاسو کانګرس ته وګورئ چې دهندوستان په هندواومسلمان کې يې څــومره نفــرت پيداکړواوڅومره تشدد يې وکړو ، خو حقيقت دادی چې عدم تشدد دهغوی پاليســي وه او زموږ عقيده وه اوده . (جدوجهد ۷۴۰ مخ)

خدايي خدمتګاردسولې او امن رامنځ ته کولو په ترڅ کې نه يوازي پــه عملــي توګــه دپاملرنې وړځواک و بلکه کيدای شي هغه دټولي نړۍ په وړانــدې ديــوه ســمبوليک ځواک په توګه هم دځانګړې پاملرنې وړځواک وبولو، پاچاخان دخپل دغه ځواک پــه جوړولوسره نړۍ ته داوښوده چې دانسان اوانسانيت ننګه او ساتنه دداسې پــوځ پــه جوړولو سره هم شوني ده چې له هغه ســره د زور اوفشــار وســيله يعنــي (وســله) ګردسره نه وي . پاچاخان په خپل دغه ګام سره داثابته کړه چې انســان هغــه وخــت دانسانيت پراصلي وړتيا باندې پوهيدای شي چې هغه له انسان سره مينه ولري او لــه انسان سره دجګړې ، کرکې ، رخې او دښمنې احســاس پــه مينــه واړوي ، ده دغــه انسانی طرحه دداسې قام په وجود کې دلومړي ځل لپاره دانسان په مخ کې کينښوده چې دهغه نوم تل د جګړې او دښمنی پررنګ رنګول شوی و . يوشميرغرضي خلکوبه پسې ويل چې دايومات حرکت و او کومه بريايی له ځان سره نه درلوده ، خوپاچاخان په دغه اړه خپل ځواب په خپل عصرکې ووايه چې :

« دموږ په ملک کې ځينې کسان شته چې زموږ دبدخواهانو په لمســه زمــوږ خــلاف داسې پراپيګنده کوي چې خدايي خدمتګارو څه وکړل ؟ اوداهم وايی چې عدم تشدد څه وکړل ؟ اوزموږ ډيرساده ګان وروڼه دخودغرضو کسانو ددې خبرونه متاثره کيږي . نو زه دوی ته وايم چې دخدايي خدمتګارو دوه مقصده وو : يو دملک آزادي اوبل پــه پښتنوکې دقامولی ، وروروليؔ ، مينې محبت اتفاق اواجتماعي ژوند احساس پيداکول .تاسو خو وګورئ ، دااحساس خو پيداشو ، اوملک هم آزادشو اوبيادې ته وګورئ چې داهرڅه دعدم تشدد په ذريعه وشو، تشدد خو نه دی شوی . تاسو وګــورئ خــدايی خدمتګاری په خلکو کې دمسلمان ، هندواوسيک په زړونوکې داسې مينــه ، محبــت پيداکړو اوداسې د ورورۍ جذبه يې راوينښه کړې وه چې تراوسه پورې هغه هنــدوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسیکان چې دصوبه سرحد نه په زورایستل شوي دي اوهندته تللی دي ځان ته اوس هم خدایی خدمتګاروايي .. (جدوجهد ۷۴۰ مخ)

خبره روښانه ده او هغه داچې دپاچاخان دخدایی خدمتګارۍ طرحې عملي کولو تــه تراوسه هم لاوخت شته ، تراوسه هم نړیوال ځواکونه د وسلو په ســیالیو اختــه دي ، چې دغه سیالي ددغې ایدې لپاره داوخت نه ورکوي چې هرځواک باید په یوه داسې طرحه باندې لکه چې پاچاخان په خپل نبوغ سره رامنځ ته کړه ځان باوري کــړي ، دخدایی خدمتګارو طرحه دپاچا خان داسې یواوچت انساني تیزس دی چې لاتراوسه هم انسانیت دخپلې وړتیا هغه شعوراو ودې ته نه دی رسیدلی چې په دغه ترڅ کــې فکروکړي ، خو دازموږ دنده ده چې باید دنړۍ دانسان ترغوږ یې همدا اوس ورتیــره کړو چې که نړیوال په دغه برخه کې په دغه سترانســاني تیــزس بانــدې فکروکــړي اووکولای شي چې ددغه تیزس لپاره عملي لارې چا رې دنړیوال بشري تکل په ترڅ کې رامنځ ته کړي اونړیوال په ګډه دخدایی خدمتګارۍداصولو په رڼا کــې لاس پــه کارشو ، کیدای شي چې په ډیره اسانه توګه نړۍ دعامه وژنې او بربریــت لــه دایمــی خطر څخه دامن او نیکمرغۍ په لور لارښونه کړو .

دباچا خان په مرګ

جې فرنګ یې سرګردان کړو باچا ن و
چې سامراج یې نن حیران کړ باچاخان و
ټیټ کتل یې دپښتون د زړه نه ورک کړل
چې سرلوړی یې افغان کړو با چا خان و
چې خاني په فقیري یې کړه بدله
دغریب د زړه ارمان و با چا خان و
سره کافرې دنامې نه په هیبت وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سپيڅلی مسلمان و با چا خان و

❊ ❊ ❊

جوړ ځوانی ته رسيدل څه کامل نه دي
ځوان هغه چې حوصله همت يې ځوان وي
که بوډا عبدالغفارمو وي ليدلی
بل به چيرته په دنيا کې داسې ځوان وي

❊ ❊ ❊

نمر که پريوځي نو بياهم پريتوتی نه دی
چې ترې پسته ځلنده ستوري روښان شته
پاچا خان که له دنيا کړې سترګې پټې
غم يې څه دی چې ترشايې ولي خان شته

دحمزه شينواري کليات ، دکابل چاپ ۱۳۸۷ (۱۹۶۲- ۶۳) مخونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

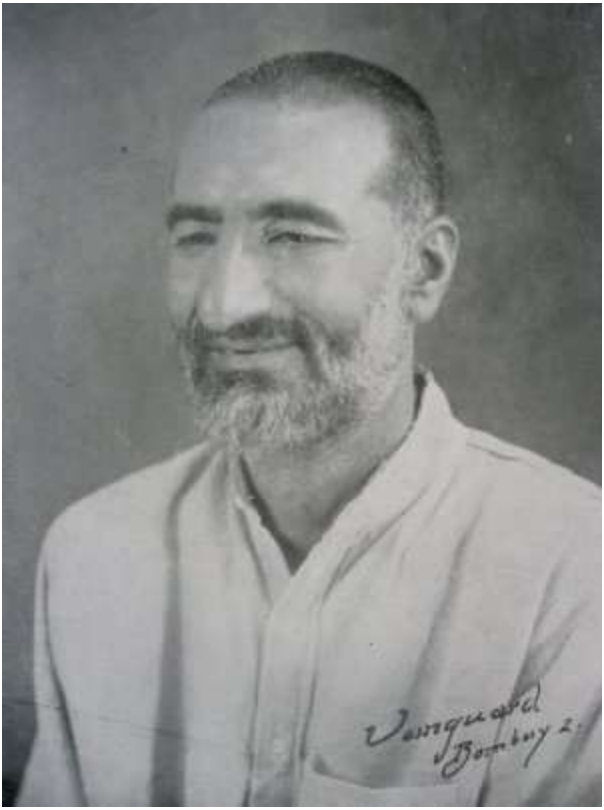

Khan Abdul Gaffar Khan (1890–1988)

Photograph by Vanguard Studio, Bombay –2

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم څپرکی

ګاندی دیوشمیراوسنیوهندي اونړیوالو سیاستوالو په نظر

په دغه برخه کې چې کومې خبرې او لیکنې تاسې لولی ، هغه ترډېرې انـدازې هغـه لیکنې اونظریات دي چې هغه د نه زورزیاتي په اړه دهند اوله هنده دباندې داوسـنې نسل سیاست پوهانو نظریات اوانګیرنې د عدم تشدد او ګانـدي پـه اړه څرګنـدوي ، داسمه ده چې په دغو مقالو کې به یوشمیرپه سیاسي موخه دیوشمیرسیاست والو له خوالیکل شوې وي ، خو مهمه داده چې دغه مقالې په شلمه پیړۍ کې دګاندي ژوند، دهغه پراخ نظریاتي سستم او دمبارزې انعکاس په خورا ښه توګه زموږ پـه واک کـې راکولاي شي ،زه باورلرم چې موږ به په دغه ترڅ کې په ګـډه ډېـرې داسـې خبـرې ولولوچې هغه ما ددغه کتاب په نورو برخوکې نه دي راوړې .

په دغه ترڅ کې داهم دپاملرنې وړخبره ده چې یوشمیرلیکوالو دګاندي اوعدم تشدد په اړه هغه څه چې له هندوستان څخه دباندې ویل شوي اولیکل شوي په ګوته کـړې دي ، په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه داهم روښانه شوې چې ګانـدي اودهغـه دعـدم تشددتګلاره له هندوستان څخه دباندې دمقبولیت په کوم پړاواوکومه کچه کـې دي ، په اروپا ، امریکا اوجنوبي آسیا کې دعدم تشدد اوګانـد ي جـې څـومره سیاسـي ، ټولینزاو معنوي اغیز خور شوی اوهغه اوس په دغه عصرکې په څه شان په دغو وچـو کې دآزادۍ ، خواخوږۍ او اخلاقی وړتیا او روزنې سره په اړخ کـې څـه ډول ارزول

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوی او په څه ډول اوس هم دګاندي دفکري تمایل په توګه دپراختیا او ودې په حال کې دي .

په دې کې شک نشته چې ګاندي او دهغه نظریاتو او مبارزې د نړۍ په معاصـر تاریخ کې د مبارزې یونوی ډول رامنځ ته اوتریوه حده یې په اذهانو کې دبري ترپولې پورې لاربښونه کړ، دده آواز دنړۍ دنامتو مبارزینو لکه مارتین لوترکینګ او په سلګونو نورو نومیالیو له خولو راووت چې په ډیره لنډه موده کې په نړۍ واله کچه دنړیوالو له خـوا په درناوي سره بدرګه شو ، کومه ساتیاګره چې مهاتما ګاندي دختیز په دغه څنـډه کـې راپیـل کـړه ، هغـه دنـړۍ پـه یوزیـات شـمیر هیـوادو کـې دهغـو هیوادویوشمیرمبارزینودخپلومبارزوپه ترڅ کې دبري ترپولې پورې دخپـل مـرام او هدف لاره کړه اودوی هم هغه دخپلو ملتو دخپلواکۍ ترلاسه کولـو پـه لاره دحـل یوازنې او تلپاتې لاره وبلله ، ګاندي خپل خلک اوخپله پیړۍ په دې باوري کړل چـې انساني بریا او آزادي ترلاسه کول یوازې دجنګ او جګړې له لیاره شونې نه ده بلکـې کیدای شي دانسان دنیکمرغۍ او آزادۍ دغه پیاوړي سرمنزل ته پـه سـوله ییـز ه توګه هم ورسیږو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)

سونیاګاندي :

راځئ چې ځانونه دګاندي دلارې مله کړو

زماله پاره ترهرڅه دمخه دادویاړاودرنښت خبره ده چې دملګروملتو دعمومي غونډې په وړاندې دلومړي ځل له پاره دګانــدي دزوکــړې دکــالیزې پرمهــال د(نــه زورزیاتي دنړیوالې ورځې) له امله ویناکوم .زه فکرکوم چې دنړیوالې ټولنې له پــاره دایولوی درنښت دي چې پرسیاست برسیره دلویوکسانو،هغوی چې په ټول بشــریت پورې اړه لري هم خبرې کوي .زه هم په دغه اړه ترهرڅه دمخه دغې عمومي غونډې ته دخپل هیواد تریوبلیون زیاتوخلکو درناوي اوښې هیلې وړاندې کوم . په عین حال کې دهغو دولتونودغړو هڅو او کړنو ته هم د درناوي سرټیټوم چې ددغه پریکړه لیک ملاتړیې له مودې سره وکړ اوهغه یې په درنښت سره ومانه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاتماګاندي د ۱۹۰۶ کال دسپتمبر په (۱۱) دجنوبي افريقې په لـور خپـل سياسـې اوروحاني سفر ساتياګره (رښتيانی پياوړتيا) غورځنګ پيل کړ. جګړو، شخړو او وينو تويدنوله ډيرپخواځخه دانساني تاريخ په جرړو کې د واک اوځـواک سـاتلوپه خـاطر ځان کلک کړی دی ، ځکه نو زورزياتي ددرنـاوي دريـځ اوپـړاو تـه رسـيدلی اونـه زورزياتی بيا دليونتوب اوغيرنورمال حالت پـه پړاوکـې سـاتل شـوی دی، داخبـره دپوښتنې وړده لکه چې يوه کتونکي داپه ګوته کړي چې د نه زورزياتي دکليمـی لـه پاره په يوه ژبه کې هم يووړاومناسب لغت نشته ، په دې چې دغه کليمه داسـې لکـه چې مانا يې ده نه ده درناوی شوې ،بلکه داصلي مانا پرځای يوازې په ساده توګه ديوه بل مقصد په خاطرکارول شوې ده.

خونورمفاهيم بياخپل سيال اومخالف لري لکه سوله اوجګـړه ،ګنـاه اوخدمت،کرکـه اومينه . سره له دې چې دنړۍ ټول مذهبونه په يوه ډول نه يوډول له نه زورزياتي سره اړيکي لري ، خوهلته هم داسې ښکاري چې ددغه مفهوم لپاره وړتعريف اولغت نه دی په ګوته شوی ، همداده چې زموږ ډټولـو فکـري بهيرونـو پـه تـرخ کـې د تشـدد اوزورزياتي کليمه يوه مهمه اوآره کليمه بلل شوې اونه زورزياتی بيا برعکس فرعـي اوله پامه لويدلې پاتې دی .

داخه دحيرانتيا وړخبره نه ده چې وايي د نه زورزياتي ددغه فرعيـت يولامـل دادی چې ګواکي دغه نظريه ديوشميرپه نظر دکمزورتيا اوډارنښه ده.په داسې حـال کـې چې دلته له رښتيانې اوحقانيت څخه پرته نورڅه ځای نه لري . نه زورزياتی دولسي نافرمانی اومقاومت فعاله او دپاملرنې وړ بڼه ده ، په دې خاطرچې دغه تګلاره په سمه توګه دعمل ډګرته راوباسو،ترهرڅه دمخه بايددهغې له پاره په دغه برخه کـې ديـوه فعال نظم اودسپلين غوښتنه له پامه ونه غورځوو، د زورزياتي پـه وړانـدې دريـدل ،اخلاقي باور، دمخالف او موافق دواړو دهرډول ناوړتياووپه وړاندې د زغـم پياوړتيـا ددغې تګلارې عملي بڼه ده.

دمهاتما ګاندي دفلسفې زړې يا همدغه نه زورزياتی په خپله دهغه باور و، هغه چې دهغـه لـه رښتينوالي څخه يې سرچينه رااخيستې وه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیاوړتیا اوځواک تل له رښتیا څخه راپیل کیږي اواتلولي بیا په خپل واردخپل ماهیت له مخې د اوچتې روحیې هڅونه اوسمبالونه په خپله غیږه کې سمبالوي داسې چې پرچا باندې بایدپه زور ونه تپل شي . ګاندي وایی چې دیوې خبرې پیل او پای دواړه دیوه الهام په مانا دي،ځکه نو پیل په خپله دپای څیره اوبنه زموږ په واک کې راکوي . هغه په دې باوردی چې بې ارزښته مانا به کله هم ارزښتناک پایلیک ونه لري .

تاریخ ، په دواړه زمانو اوسنۍ اوپخوانۍ کې داپه ګوته کوي چې تشدد او زورزیاتی په ناپایه توګه په خپله تشدد اوزورزیاتی پیاوړی کوي ، ځکه چې دکرکې اوکینې لامل کیږي ، تشدد تل غواړي چې پرنرمۍ اوآرامۍ باندې برلاسی شي ، ځکه نو موږهغه ته باید داتلولۍنښه ونه وایو او نه باید داتلولۍ بڼه ورکړو ، خوبرعکس عدم تشدد بیا یوازې په دې لټه کې دی چې ځان پرهغه څه باندې بوخت وساتی چې په پای کې پریوه پایله اویوه بریا باندې واوړي اوهغه له ځان سره ولري .

سره له دې چې دګاندي دنه زورزیاتي تګلاره په څوبڼوکې راڅرګنده شوې ده ، خودی بیاتل په خپله ددې غوښته کوي او ټینګاریې په دې دی چې ځان باید له خپل مخالف اودښمن سره تل ښکیل وساتي ، هغه لویه وړتیا او اتلولي چې دهغې له مخې مهاتما ګاندي دغه ډګرته وروړاندې شوی داده چې ده په خپله په دغه برخه کې د روحانیت او زغم لویه او روښانه لاره اووړتیا دځان کړې ده ، هغه لاره چې له شکه پرته د (بل اونورو) له خواهم دتفاهم او ستاینې دتګلارې په توګه منل شوې ده . هغه پرموږ غږکړی چې له هغه څه سره چې زموږ له پاره دستونزو لامل کیږي باید ځان ښکیل کړوځکه چې دازموږ مسولیت دی ، آیادا کیدای اویا هرڅوک په دې توانیدای شي چې رښتیااوحقیقت باید دځان له پاره انحصارکړي؟ نه ، موږ باید دتفاهم له پاره فضا برابره کړوڅودهغې په ترڅ کې انسانیت په خپله ددې جوګه شي چې ځان له خواشینۍ اویوازیتوب څخه پریوه خواکړي ،داسې چې په عین حال کې انساني روحیه دغچ اخیستنې له خطرڅخه هم وژغوري.

له بلې خوا داهم زیاتره ویل شوي چې دمهاتما ګاندي زمان له دغه زمان سره چې موږپه کې ژوندکوو توپیردرلود ، یوشمیرپوښتنې په دغه اړه داسې هم شته چې ،له هغې تګلارې سره په تړاوکې دي چې اوس هغه په نړیواله کچه په نړې کې له رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شویوستونزوسره په څنګ کې طرحه کيږي. هغه څه چې نن سبايې سوله ،امنيت او ټولنيزه هم غږي په ټوله نړۍ کې له څرګند خطرسره مخامخ کړې ده .
دمهاتما ګاندي درښتياينې زړې او وړتيا دغه ټکي دی چې په هغې کې حقيقت نه دې بدل شوی ، په دې چې انساني طبعيت په خپله تراوسه له کوم بدلون سره نه دی مخامخ شوی.
يوڅه شاته ګورو ، که شلمه پيړۍ دانساني تاريخ په ترخ کې يوه خونړۍ پيړۍ وه ، خو ورسره دغه ټکی دپاملرنې وړو، چې نه زورزياتي هم په دغه حالت کې خپله پوره وړتيا اواغيزه وليده ، داسې چې په خورا مهارت سره يې ځان دوچواودوګمی باورونو ترپولوپرهغه خواکړ، په دغه ترخ کې داهم دپاملرنې وړده چې بايد ووايو دولسي پاريدنې اوسرکښۍ په ډګرکې يوازنې پوځ چې په نه زورزياتي سره لارښوونه شو، هغه دخان عبدالغفارځواک و ، هغه څوک چې په تاريخ کې د سرحدي ګاندي په نامه سره ياد شو.
وګورئ نن سبا په ټوله نړۍ کې له انفرادي کسانو رانيولې بيا تر ګوندونو اوډلو پورې دټولو ټينګارپه نه زورزياتي دی اودزړه له کومي يې ملاتړکوي ، هغوی په دې باوري شوي چې دغه تګلاره دتوپيرونو اوجګړوپه مقابل کې د دموکراسۍ په جوړولواورامنځ ته کولو باندې بريالۍ کيږي ، پرهغه څه چې له هغوسره دهيلواواميدونوشمعی بلې اوځلاندې ساتل شوې دي.
مهاتما ګاندي دخپل کرکتر دجوړښت له پلوه دعمل سړی و،پرخپل مهال هغه له شکه پرته دژورې هڅې اوتلاش ميړنی و. هغه په رښتياهم يوهڅاند اوځواکمن انسان و ، په داسې ځواک سمبال وچې ده ته يې داتوان ورکاوه چې بايد د توپيرپالنې اونامعقول مخالفت له ډګره لوړپاتې شي . له هغه سره داسې يوځواک و چې ده ته يې که له يوې خوا ځواکمني ورکوله نوله بلې خوايې دده په نوښت سره دپرمختګ او ودې په لورلاره هم پرانيستله لکه چې يومهال يې په خپله وويل: ((موږ بايد ځانو ته داسې بدلون ورکړو لکه چې غواړويې))
کله چې موږ نن خپلې شاوخواته ګورو هره خوا زورزياتي نيولې ده :

(c) ketabton.com: The Digital Library

• دهریوه په وړاندې دترهه ګرۍ په بنه خطراوتشددهغه څه دی چې باید دنــادولتی لوبغاړو اوزموږ دډله ییزغورځنګ ناکامي ورته وویله شي، ځکه موږ ونه توانیدو چــې پرهغی باندې داتمی بې وسلې کیدنې په ترڅ کې بری ومومو.

• زورزیاتی دبیوزلو ، په تیره بیا دښځواوماشومانو په وړاندې په خورابې رحمۍ ســره روان دی . دې ته هغه ډالۍ ویلای شو چې دنړیوالتوب په هنګامه کې دنړیوال اقتصاد له امله رامنځ ته شوې اوپیاوړې شوې ده.

•اوتشدد زموږ دسیارې اومځکې په وړاندې ، دانسان په لاس دجوړوشــویو اقلیمــي فعالیتونواودژوند دبی ثباتی عکس العمل دی ، لکه څنګه چې موږ دمهاتما ګاندي لــه ژونده الهام اخلو ، راځی چې ځانونه دګاندي دلارې په کړو وړو باندې دزړه له کــومی سمبال کړو، په هغوکړو وړو چې هغه دجوړونکوپایلومله او لرونکي وي ، راځــی چــې دغه ورځ تل په یادولرو، هغه باید یوازې دکلنۍ نمانځنې په نامه خلاصــه نــه کــړو . راځی چې موږ دخپل عصر اوسني ګواښونه اوننګیینې اودهغوډولونه اورنګونه هم پــه پوره غوراوځیرکۍ سره په پام کې ونیسو.

ښاغلواومیرمنو ! نن ورځ دلته اوهلته هدف دانه دی چې ګواکي مهاتما ګاندي دنــن ورځې پوښتنه دی ، بلکي په دغه ترڅ کې ترټولو لویه اودپــاملرنې وړ پوښــتنه داده چې موږ باید ددې توان ولرو اوپه دې باید ډاډه شو چې ځانونه دخپل ژوند اومرګ په وړاندې په عملي توګه ساتلی اوخوندي کولای شو، آخوا یوشمیر په دې نظراوباوردي چې تشدد دانساني کرکتر اوخصلت اړوند توک دی ، خو لــه بلــې خــوا یوشــمیرنور بیادهغه په اړه وایې چې انساني کرکتر ددې توان لري چې په دغه برخه کې ځان لــه بدلون سره مخامخ اوپه هراړخیزه توګه ورسره غاړه غړۍ کړي .

نن سبا موږ په نړیواله کچه دمهاتما ګاندې شخصیت په درناوي سره نمانځو ، دهغه چا چې نه زورزیاتی اوعدم تشدد یې په هره خوا کې له لویو برياووخخه وګټل شو، (هغه کوم روحاني څوک نه و) .

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځی چې د نه زورزياتي دغه پرتمينه اوبريمنه لاره په بري سره ونمانځواوويې پـالو ځوپه دغه لاره کې مورِ د رښتينې بشريت په وياړاوځانګړنوسره ياداوسرلوړي شو.(*)

(*) دادسونياګاندي هغه ويناده چې دملګروملتو عمومي اسامبلې ته يې دنه زورزياتي د ورځې له امله د ۲۰۰۷ کال داکتوبر دمياشتې په دويمه نيټه واوروله ، اغلې ګاندي اوس دهند دپرمختګ په لور دتپولنې اوکانګريس ګوندمشره ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

سويتا سينګ

ساتياګره ،

دګاندي دنه زورزياتي عقيده

کيداى شي ۱۹۰۶ کال دمهنداس کرم چند په ژوند کې دپاملرنې اوبدلون د کــال پــه توګه وستايو، ځکه همدغه کال و چې ده ځــان پــه ځــانګړې او ژورې توګــه ديــوې روحاني ويښتيا په څپو کې دبشريت دچوپړ له پاره ډالۍ کړ. هغــه ځــان ددې لپــاره تياروښود چې په ځيرکۍ سره پريوه نرۍ کرښه باندې داسې ګام کيږدي چې له هغې ديوې بيولوژيکي کورنۍ له انګېرخخه ټول بشريت ته لکه دځان پــه شــان وګــورې او خپل يې وګڼي ، چې دغه کرښه اودا تګلاره هم کولاى شو د ۱۹۰۶ کــال پــه تلپــاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغیزو کې وشمیروځکه چې مهنداس کرم چند ګاندي خپله دغه لاره په همدغه کــال (ساتیاګره) وبلله .

دساتیاګرې دنبوغ زیږون په جنوبی افریقې کې پرهغه مهــال چـــې هلتــه پرهنـــدي مهاجرو باندې داپارتاید ناوړه چلند روان و تړلې دی ، ددغه نافذ شوي قانون له مخې له هندي استوګنوماشومانو اوښځو څخه غوښتنه کیده چې ددغه هیواد له ادارو سره باید خپل نومونه ثبت او ولیکي . ګوتې باید ولګوي اوداسې اسناد دې دوی جــوړکړي چې هغه باید په هروخت او هره شیبه کې له ځان سره ولري ، په دغه اړه داهم ویــل شوي وو چې که هرهندوستانی له دغه قانون څخه سروغړوي له هغه څخه به په دغه هیواد کې داستوګنې حق اخیستل کیږي ، زندان ته به اچول کیږي اویابه له هیواده شړل کیږي.

همداسې په دغه اړه داهم منل شوې وه چې که هرڅوک په کوڅه اومالت کې پرته له دغو اسناد وګرزي اویایې له ځان سره ونه لري ، هغه هم کیــدای شـــي زنــدانی شـــي اویاهم له دغه هیواده وشړل شي . ان داسې څوک چې که په دغه هیوادکې شـــتمني اوتجارتی راکړه ورکړه هم ولري.

تردوو لسیزو راوروسته ،هغه تاریخی شیبې رایادوو چې دهغو په تــرخ کــې مهاتمــا ګاندي دهغوناوړتیاوو پــه وړانــدې داســې نســخه وړانــدې کــړه چــې دده دژونــد پیښنولیکوال یې په داسې الفاظوکې زموږ په واک کې راکوي چې ته به وایی داخبــره هم داپرون دلته تیره شوې ده :

« د ۱۹۰۶ کال دسپتمبر په (۱۱) نژدې دریوزروکسانو دامپراتورۍ دواک په وړاندې په جهانزبورګ کې داعتراض غږ پورته کړ، په هغه لوي تالار کې داسې آوازونه چــې پــه هندي ژبو : تامیلي ، تیلګو، هندي اوګجراتي کــې دپوهیــدو وړوو پــه انګازوشــول ، یوشمیرمیرمنې چې سارۍ یې اغوستی وې هم په دغه ځای کــې ترســترګو کیــدې ،نارینه وو هندي اواروپایی دواړه ډوله جامې اغوستې وې ، یوشمیرلا لنګوټې اوخولۍ هم په سرکړې وې ، یوشمیر مسلمانوخوســرونه هــم تړلــي وو (مانــاداچې څــادرېې اغوستي ول) . په دوې کې زیاتره بډای ســوداګر، کــان والا، قانونپوهــان ، کــارګران ،جوالیان ،کورنې مزدوران او واړه دکانداران ټول راغونډ شــوي ول . عبــدالغنی چـــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته په دغه بريتانوي ترانسوال کې دټولنې مشراوديوې لويې کمپنۍ مديرو دغه غونډه پرانيسته او سيټ حاجی حبيب الله په دغه غونډه کې ددغې غونډې اساسي وينا واوروله ».

دسپتمبرد يوولسمې ددغو پيښودپرمخ بيولو په خاطرګاندي جې ځان جهانزبورګ ته ورساوه اوهلته يې د هندي ټولنې له غړو سره وکتل ، دترانسوال حکومتي جريدې د ۱۹۰۶ کال د اګست په ۲۲ هغه مسوده خپره کړه چې دغو مقرراتو ته يې رسمي بڼه ورکوله ، که چيرې دامنل کيده نو په دې کې شک نه وچې دهغې عملی کيدو به دجنوبي افريقي ټولو هنديانوته سخت زيان رساوه. همداوه چې ګاندي جی وويل : « دداسې قانون ترمنلو خومرګ غوره دی».

د ۱۹۰۶ کال غونډه يوه مقدماتي غونډه وبلل شوه ، په هغې کې داعتراض اوګواښ پرډول باندې خبرې وشوې ،کوم څه چې ددغې غونډې په ترڅ کې روښانه وو هغه داوو چې داپه کې ومنل شوه چې : « يابايد مړه شو اوياهم بايد يوځه وکړو».

ګاندي په يوه ټکي د زړه له کومې باوري و اوهغه داچې ده به ويل چې ددغه قانون په وړاندې بايد مقاومت وشي ، ده داخبره کوله چې : « په نړۍ کې چيرې هم آزاد خلک له دغه شان ستونزو اودقانون له داسې غيرانساني چلند سره نه دي مخامخ »

ګاندي په افريقې کې هندي ټولنې ته دامشوره ورکړه چې دوی بايد دهغه حرکت په وړاندې چې هلته يې ترسره کوي له آرامۍ اوسړښت څخه کارواخلي ، دوی بايد هغه څه اوس پريوه خواپريږدي چې هغه په هندويزم اواسلام کې دتوپيرونو لامل اوسبب کيږي.ده هغوی ته دا په ډاګه کړه چې :

« موږ ټول په يوه واحد اوورته خدای باندې باورمن يو» بايد چې دخپل ځان دخوښۍ اوخوشالۍ په خاطرله خدای سره دالوړه وکړو اوپه دې بايد دزړه لـه کـومې بـاورمن واوسو چې هغه سيال اوجوګه نه لري ، که زه رښتيا هم دخپل ځان اوآرامۍ پرضد ګام اوچت کړم ، ددې مانا داده چې زه خپل باور ترپښو لاندې کوم او هغه ته اهميت نه ورکوم .که داسې وي نو موږ دخدای په وړاندې ګناه ګار يو. زما مراد په دغه برخه کې هغه کسان دي چې هغوی هوښياردي ، پوهيږي خو بياهم په دغه برخه کې په پټوسترګواوقصدی توګه ګام پورته کوي اوانساني ارزښتونه اوژمنې د ماتې پرخوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیایی . هغه څوک چې تل په دغه باره کې خبرې کوي اوپه عمل کې دهغو پرضد وي ، هغه نورڅه نه شي کولای ، بلکی په دغه عمل سره یوازې خپل ځان ته سزا ورکوي » ګاندې په دغه ترڅ کې پرخلکوغږ وکړ چې : « که چیرې زموږپه ټولنه کې کوم کړکیچ او ستونزه رامنځ ته کیږي ، دابه هغه وخت وي چې ټول به په یوه خوله په پریکړونــې چلندباندې لاس پورې کوو. پریکړو ن به هم یوحداوشرط لري ، مانا داچې زموږ دریځ به داوي چې حکومت باید خپل چلندته ځیرشي اودهغه ټول اړخونه باید په پام کــې ونیسی ، په عین حال کې موږ هم باید ددې جــرات ولروڅوهغــه نیمګړتیــاوې چــې موږیې لرو سمې کړو اوپه هرڅه کې دې ته ونه ګورو چې اعتراض به هرڅه زمــوږ لــه پاره خوږه حلواکړي »

په پریکړه کې دباندني نړۍ په اړه څه خبره نه وه په ګوته شوې ، رایه ورکونه په دغه نظام کې هغه څه نه وه چې په دغه ترڅ کې یې دهرچا واک اوځواک په ګوته کاوه هغه په تمامه مانا په دغه برخه کې په هرچا (ده اودې) پورې اړونده خبره وه. که به له دغه چوکاټه وتلې وه نو بیایې خبره زندان ته رسیده ،په زندان کې وهل ټکول وو، کیــدای شوای چې هلته دوی دیخنې او ګرمۍ په سزاوو باندې هــم وګواښــل شــي. ان چــې کیدای شوه چې پایله یې دشتمنۍ په له لاسه ورکولو اوشړل کیدو باندې هم پای ته رسیدلې وای .

مبارزه تل یوه اوږده موده وي داسې چې کله کله کلونه غواړي ،زه په پــوره باورســره لکه چې ګاندي په خپله په دې باوري و باوري یم چــې خلــک تــل دخپلــې خوښــې اوخوشالۍ په فکرکې وي ، په مبارزه کې تل دایوه پایله شته چې هغه هم اتلولي ده.

اوریدونکودګاندي دغه وینې وستایلې ، خو ګاندې خپل غږ یوڅــه ســره راټیــټ کــړ اوبیایې وویل : « له تاسې څخه یوزیات شمیرکیدای شي په دغه تالارکې نن ځانونــه دلیوالتیا او غرور په لــوړو کــې لیــدلی اواحســاس کــړی وي ،خــودوی بایــد دســبا سهاراوراتلونکې میاشتې په اړه فکرهم وکړي ، دبیلګې په توګه یوازنۍ بریا چــې پــه دغه برخه کې کیدای شی زموږ له پاره وي هغه به له حکومت سره دمقابلې دګروي » دداسې کسانو له پاره کیدای شي داهم بې توپیره وي اوپه دې ځان قانع کړي چې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زما له پاره دلته یوازې یوه دوره پرانستل شوه) خوګاندي بیا په دغه اړه په دې فکرکې نه وڅکه یې وویل چې : ((موږ باید ومرو خو نه داچې دغه قانون ومنو)) .

دلته ډیرکسان راغلي وو، پرهندیانو باندې ټول تالار ، برنډې ، ستیج اوګالرۍ ډک شوي وو، په تیره پرهغه مهال چې دټولنې مشرغونډه پرانیسته ، په څلورو ژبو باندې تودو ویناوو د اوریدونکو د احساساتوکچه خورا لوړه کړې وه. سیټ حاجې حبیب پریکړه لیک ولوست ، هغه پریکړه لیک چې ګاندي جي دهغه په لیکلوکې د نه راجسترکیدو غوښتنه د دلایلو په ترڅ کې یاده کړې وه . حاجی صاحب پرغونډه باندې غږوکړ چې دغه پریکړه لیک ته باید په سرسري نظرسره ونه کتل شي اونه یې باید یوازې په خوله ومنی ، باید چې رایه پرې واخیستل شي ، څکه چې که نورڅوک نه پوهیږي خدای خوپرهرڅه باندې شاهد اوناظردي .

دغه انګریزي قانون په نیغه توګه دهندیانو خلاف و څکه نو هندیانونه مانه ،که چیرې هغه منل کیده او یا پاس کیده ، نو هغه به دجنوبی افریقی دنورو برخو لپاره هم دمنلو وړکیده اوهلته به عملی کیده ،اوپایله به یې داوه چې نورنوبه په جنوبي افریقا کې دهندیانو له پاره ګردسره ځای نه و، برسیره پردې دغه قانون پولیسوته داحق ورکاوه چې په کوراوکوڅه کې چې هره هندي میرمن له کوره دباندې وځي اواسناد ورسره نه وي وپوښتی ، هغه څه چې دیوې هندي میرمنې په ژوند کې دهغې له پاره ګردسره ناآشناوو. ددغه قانون دباواوفشارپر هندو اومسلمان دواړو باندې خورا زیات و، هرچا به همداویل چې :

((هرڅوک به راځي او زما دمیرمنې تصدیق به ګوري !)) ،دهمدغې ادعا په ترڅ کې دهندیانوله غونډې څخه چې ګاندي هم په کې و داغږ راپورته شو:

((لومړي خوبه زه هغه څوک چې زما له میرمنې څخه دتصدیق غوښتنه وکړي ووژنم ، له هغه وروسته چې هرڅه راځي ، راځي به)) .

دادهغې غونډې آره موخه وه چې د ۱۹۰۶ کال دسپتمبر په (۱۱) باندې دجنوبي افریقی په جهانزبورګ کې جوړه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغونډې مشر خپلې تودې خبرې وکړې ، رايه واخيستل شوه ، هرچا لـه ځـان سـره يوګلاب راوړی و، ټولو لاسونه پورته کړل اودخدای په نامه يې لوړه وکړه چې دوی بـه دحکومت دهغې طرحې خلاف وي ،هغه چې دهنديانوحقوق ترپښولاندې کوي.

حساسو اواحساس لرونکو کسانوپه خورا چټکې سره دمهنـداس ګانـدی ترغـوږه دا وړورسوله چې د دوې دغه غونډه يوه خورامهمـه اودپـاملرنې وړ پيښـه وه اودايـوه مذهبي لوړه وه چې نوره نو ماتيدای نه شوای.

په ريښتياهم داخه عادي حرکت نه و، بلکی دا داسې يوتړون و چې پـه آسـانۍ سـره دهيريدو وړهم نه و، په بله ورځ دسپتمبر په (۱۲) دمقاماتو ډرامه په هراړخيزه توګـه تس نس اوهيڅ شوه ، زياتروهنديانو په دغه اړه دافکرکاوه چې دا قانون به نافـذيږی اوهنديان به دهغه تابع اودهغه ترسيوری لاندې خپل ژوند ته دوام ورکوي ، خوداسې نه شوه ، دګاندي جی له پاره دايوتصادف و،چې په پای کې مهنداس کرم چند پردغه بري باندې ورواوښت.

بله دپاملرنې وړ پيښه چې پر دغه مهال دګاندي جی په وړاندې طرحه وه ، هغـه داوه چې ده بايد ددغې غونډې هويت اونوم په ډاګه کړی وای ،د ((مثبت مقاومت)) خبره چې ددغې غونډې دګډون کوونکوله خوا دده ترغوږه ور رسيدلې وه . دغه ټکی هغـه خه وچې دجهانزبورګ صنعتګر هوسکين يې شاهد و :

« دهنديانوترانسوال ديومثبت مقاومت پيلامه وچې دنورو خوندي هڅو په شان يـې مخنيوی ناشونی و،دوی ډيرزيات نه ول ،ددوی شمير ډيرنه و ، دوی يوازې يوڅـو ول ،دوی وسله وال نه ول ، ځکه نو ددوی مقاومت يومثبت مقاومت و ، هغه چې دکمزورو وسله ورته ويلای شو»

ګاندي په خپله په دغه اړه ليکی :

((دغه حالت زه له حيرانتيا سره مخامخ کړم اوهغه ويناچې ما بايد کړې وای هغې زه خپله له يوې څرګندې پيچلتيا سره مخامخ کړی وم .د هوسکين پرخلاف زه له خپـل مقاومت څخه ديوه (روحی ځواک) په توګه ننګه کوم ، ما دغه غونډه وليده چې هغـه دمثبت مقاومت په نامه ياده شوه ،خو په دغه برخه کې بايد له يـوه توپيرڅخـه هـم سترګې پټې نه کړو ،هغه داچې زه به يې د (روحی ځواک) او مثبت مقاومت ترمنځ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

توپیرسره وخیږم ، ما مخکې له مخکې څخه دیوې غونډې تابیا هم کړې ده چې دهغې په ترڅ کې به داهرڅه روښانه شي)).

هلته دځوان ګاندي په وړاندی څه شې ناشوني اوغیرفعال نه وو،ده په خپل اثــر (پــه جنوبی افریقی کې ساتیاګره) کې ټول جزیات په دغه اړه په ډاګه کــړي دي ، داچــې دی ولې دمثبت مقاومت خبره په دغه اړه نه خوښوي ددغه کار ســرچینه پــه خپلــه دواکمنی دډرامې په وړاندې د سپتمبرد (۱۱) نیټې د غونډې له لوړې ســره پــه تــړاو اواغیزکې بولي .

اوداټولون له شکه پرته دعدم تشدد هغه څرګنده نښه وبلل شو چې ددغــې غونــډې لپاره چې دحکومت ضد انتظام یوه په زړه پورې نښه وه دیوه ښه اوله هغې سره دوړ ټاکل شوي نامه لپاره یې هم دجایزې غوښتنه کوله .

مګن لال ګاندي دګاندي دتره دویم زوی هغه چې په فــونکس فــارم کــې اوســیده ، ګاندي ته د(ساداګره) نوم وړاندیزکړچې مانا یې (له ښه دلیل سره هــوډ اوکنتــرول) و.خوګاندي دغه نوم په ساتیاګره باندې سم کړچې د ساتیا مانا (رښتیا) چې له مینی سره انډوله وه ،او (اګره) مانا (هوډ اوځواک) وه. دساتیاګرې بله مانا (روحی ځــواک) هم وه. دګاندي دلارې لاروي ډاکتر آر.آر.دیواکرېي داسې تشریح کوي :

((ساتیاګره دژوند نوې تګلاره ده چې له روحي پیاوړتیا ، دنه زورزیاتي لــه تګــلارې سره خپله هم غاړې ساتي ، روحی وړتیا دغه اصل ته د نه ماتیدونکي اونه بدلیدونکي توک ځواک اووړتیاورپه برخه کړې ده.

دساتیاګری په اړه په خپله ګاندي ویلی چې :

دغه تګلاره دحقیقت لامل اودلیل ده خوداسې نه چې هغه باید پرمخالف لوري باندې دعکس العمل په ترڅ کې وزغمل شي ،بلکی دنورو پرځای باید چې پــه خپــل ځــان باندې تطبیق اووزغمل شي. ځکه چې دا ترهرڅه دمخه دځانی کنترول غوښــتونکی تګلاره ده. دساتیاګرې وسله اوتوره په خپله په هغې کې ده چې دقناعت پــه رڼــاکې خپله وړتیا اواغیزه ښندي. ګاندي چې په دغه پله باندې دپرمختګ تګلاره پیل کړه ، دهغه آرهدف داو چې په دغه ترڅ کې په ډله ییزه توګه دغه تګلاره هرچا ته څرګنده اودعمل ډګرته راوباسي . ده پرهغه مهال چې دتوربلاک په وړاندې یې پراخ غورځنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

راپیل اولاربښونه کړ، زنداني شو،ماناداچې دی په نړۍ کې هغه لومړنې ساتیاګردی چې دبشري حقونودننګي له امله یې زندان ته اوړې ورکړې . دګاندي له پاره داله هغو تجربوڅخه وه چې دنړۍ دروازه یې دیوې لویې اوپراخې هیلې په لورپرانیسته . داتګلاره په عین حال له هرچاڅخه د ځان تیریدنې او اتلولی غوښتنه اوهیله کوي داسې چې په ترڅ کې یې باید یوازې حیوانیت پیاوړی نه شی بلکی په دغه ترڅ کې باید دیوې پراخی الهی رڼا په لورګام اوچت شي. دهمدغو ځانګړنوپربنسټ وه چې ساتیاګره په خپله دګاندي جي د ژوند فلسفه شوه ، اودامذهب وچې له هغه سره ده ژوند وکړ اوله هغه سره ومړ.

دیوه ځارونکي لیکوال په توګه باید ووایم چې دګاندي جي په دغه بې ساری دریځ نه یوازې محکومو خلکو وویاړل بلکی دهغه دغه فداکاري په خپله په جنوبي افریقا کې دسپین توکمو له خوا هم وستایل شوه اودهغوی له خوایې هم که څه هم هلته لږکي وو درناوی وشو. ګاندي په دغه باره کې دخپل باور په اړه لیکي چې :

((لکه څنګه چې غورځنګ پیاوړی کیده انګریزانوهم په خورا جدیت سره سترګې ورته نیولې وې اوپه خورا لیواتیاسره یې ددغه غورځنګ نندارہ کوله . سره له دې چې په دغه وخت کې دلته انګریزي ورځپاڼوداروپایانو دپیاوړي ملاتړ په ترڅ کې خپرونې کولې اوهم یې دتوربلاک د قانون ملاتړکاوه ، خوپر همدغه مهال یې دیوشمیرهندیانو دفعالیتونو اوبرخې اخیستې په اړه هم په زړه پورې لیکنې کولې .همدارنګه یې په حکومت کې هم دهندیانوداستازیتوب په اړه لیکنې اویادونې درلودې داسې چې ان کله کله خوبه یې دخپلو مهموغونډو راپورونه هم هندیانو ته استول. کله چې به کومه پیښه په زړه پورې نه وه ، موږ هم کولای شول چې دځینوراپورونوپه اړه خپلې رایې اونظریې دوی ته ورولیږو. داکاران په هغه مهال کې چې لاساتیاګره په غیررسمي حالت کې وه دهندي ټولنې له خوا ترسره کیده. موږ داسې اسناد هم په واک کې لرو چې ګاندي په خپل نبوغ سره داندین امبولانس دبیوردجګړې لپاره برابرکړ هغه چې په هغه کې نژدې څلورو سوو هندیانو برخه درلوده اوګاندي په خپله په هغه کې دسرجن میجر دنده ترسره کوله اوټوله هڅه یې پردغه ټکي باندې راڅرخیده چې دوی باید ځانونه په سیمه ییز سیاست اوستونزه کې ورګډ نه کړي .ګاندي جي خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولي هڅي په دغه مهال کي دهنــدي ټــولني پــه مــنځ کــي پرخپلوهلوځلوبانــدي
راڅرخولي .
په ۱۹۰۶ کال کي ده يومشال وړونکى يونټ دنژدي دوو درجنوهنديانوپه ګډون د زولو
ياغيانو په خاطرجوړکړ. د ۱۹۱۳ کال داکتوبر په (۲۸) ګاندي جي هغه تاريخي لاريون
لارښوونه کړچي له نيوکاستل څخه تر ولکسروټ پوري غزيدلى و، په دغه لاريون کي
نژدي دريوزرو کسانو برخه اخيستي وه لکه چي دغه حرکت د (دندى) لاريون لپــاره
يوه وړاندوينه شو. ددغوخلكو اعتراض دهغو دريو پونډو ماليي په اړه و چي هغه بايــد
هندي کارګرانو دولت ته ورکړي واى .
اوپه پاى کي جنرال سموتس د ۱۹۱۴ کال دجنوري په (۲۱) دساتياګري مقاومــت تــه
غاړه کيښوه ، اوساتياګره کله چي جنرال دګاندي جى وړانديزونه ومنل وځنډيده.
په جنوبي افريقاکي دساتياګري غورځنګ په جوړولو ســره ګانــدي جــى دټــولنيزي
برابرى په ترڅ کي دپاملرني وړخدمت له هغي ورځي چي دغه هيواد ته په کال ۱۸۹۳
کال راغى اوتر۱۹۱۴ پوري دلته پاتي شو وکړ. ده له دغي لاري لــه هيوادوالــو څخــه
دعدالت دخوندي کولو له پاره په هغه هيواد کي چي دسختو توپيرونو قربــاني شــوى
وغوښتنه وکړه اوپه دغه برخه کي يي خپل غږ اوچت کړ،په تيره بيا چي کله دى ناتل
ته د نولسمي پيړى په نيمايى کي ورسيد.
پرهغه مهال چي ساتياګرى په عملى توګه دټولينزعدالت له پاره پــه کارپيــل وکــړ ،
ګاندي جي په دغه ترڅ کي بياهم ديوه وتلي مشراوپياوړي لارښود په توګه وســتايل
شو. په جنوبي افريقي کي ګاندي جى دافكاروپه رنګارنګى باندي ولاړپاتي شوچي په
دغه کارسره هغه داسي معنوي بوزغلى شوچي دراتلونكو له پاره دخپلي تجربــي پــه
ترڅ کي راوټوکيده. اودده خپلي ټولنيزي ، سياسي ،او اقتصادي فلسفي هم په دغــه
ځاى کي خپله بنه دځان له پاره غوره کړه.
هغه په خورا بيړي سره دجان ريفكن (**تردغه پايه**) دليوتولستوى (**دخداى واكمني په خپله په ده کي ده**) دهنري ديويدتوريو (**ولسي سرکښي**) اونورآثارولوستل چــي
دغوټولودده پرذهن باندي ژوره اغيزه وکړه.دده د *سرواداپا* فلسفي په خپل ذات کــي
ددغو آثارو پررڼاووباندي خپله رڼادځان کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمهاتماګاندي لپاره *ساتياګره* او *سروادايا* دواړې ديوې سکې دوه مخونه وو چې په ځرګنده توګه يې داوسني عصرله ټولينز ــ اقتصادي بدلون اودهغه له ځرګند اهميت اوفکري تمايل سره ځان داسې هم غږی کړ چې يوله بله پرته کله هم بشپړيدای نه شي. د*ساتيا*او*هيمسا* دکليمو آره موخه اومانا رښتيا اوعدم تشدد دی چې په دغو مانااوسره يې په زياترومذهبواوفلسفي افکاروکې ليدالای شو.ګاندي چې کومه لويه دنده په دغه اړه په پاملرنې سره ترسره کړه هغه داوه چې دغو دواړو مفاهيموته يې عملي بڼه ورکړه ، دده *ساتياګره* اونه زور زياتی او *سروادايا* يادکايناتي همکاري دوکتورينو دواړو په خپل وارسره دغه لاره پرانيسته چې دانساني طبعيت بنسټيزه وړتيايې په سمه اوعملي توګه له سياسي اوټولنيزسمون سره هم غاړې کړه.

په جنوبي افريقې کې هلته چې دده له مورنې هيوادځخه لرې پرته سيمه وه ، هغه ځای دده له پاره دبياهستونې په څيره کې دده دمينې وړ هيواد شو ،ده هلته داخبره تحليل او راپورته کړه چې داوسني تمدن په زړه کې له ستونزوڅخه دوتلو لاره موندنه په خپله يوپرمختګ دی ، ده خپله دغه طرحه اودژوند فلسفي اړتيا راوسپړله اوهغه يې په خپل *هند سوراج* (دهندخپل واک) کې په ۱۹۰۸ کال کې وليکله. *هندسوراج* چې دګاندي جې له مهمواودپاملرنې وړآثاروڅخه دی ،دغه اثردهغوخلکو له پاره چې دريجنريشن دهڅې پلويان اوپيروان ول دانجيل ځای غوره کړ.

په کال ۱۹۰۸ کې ګاندي جې په خپله دولسي سرکښۍ تجربه عملي اوپرهغې باندې زندان ته ورسيد، دده له پاره داپه خپله *ساتياګره* وه ، داسې چې ګاندي دلومړي ځل له پاره دهغې په ترځ کې دښځينه ځواک ننداره دکستورباپه څيره او کړو وړکې وکړه، دی په دې پوه شو چې دښځوځواک دژوند په بهيراواندېول کې يونه انکارکيدونکی آراواصل دی ، داسې اصل چې بياده هغه د(*ستری شکتی*) يا سترې ځواکمنۍ په نامه سره يادکړ.

دجنوبي افريقی دغوټولوتجربو له ده سره دامرسته وکړه چې له هغوڅخه يې دهندپه راخوځيدو اودهند له لارې يې دنړۍ په راخوځيدو کې خپل ونډه په ښه توګه ترسره کړه. اودايې په ډاګه کړه چې نورنوځانونه بايد دظالم ځواک په وړاند يا د کرکې اوياهم دمنلو په دريځ کې ودروو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتیاګری یاعدم تشدد د ۲۰۰۶ کال دسپتمبر په (۱۸) نیټه خپله یوه پیړۍ لاره بشپړه کړه،په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه په دغه ټکي باندې رڼاواچول شوه چې ،په هندکې دعدم تشدد له لارې څومره بدلونونه رامنځ ته شوي لکه چې په نوروهیوادوکې دتشدد له لارې رامنځ ته شوي دي اوپه څه شان داثابتولای شو چې څنګه کیدای شي په یوه ټولنه کې بدلون اوانقلاب پرته له وینې تویدنې څخه رامنځ ته کړو.*ساتیاګره* دخپل مفهوم له مخې په بشپړه توګه دهمدغه ټولنیز انقلابی پوه مهاتما ګاندي دژوندپیغام دی ، چې دترهګرۍ او تروروېزم اوجګړې چې دمتمدن ژوند له پاره دخطراصلي سرچینه ده یوازنې الترنتیف دی .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ایلا ګاندي

د مهاتماګاندي دجنوبي افریقې تجربې

د بدلون بیسارې بیلګه

موهن داس کرمچندګاندي دخپل عمر په (۲۴) کلنۍ کې جنوبي افریقې ته ورسېداو په (۴۵) کلنۍ له هغه ځایه راستون شو. دغه(۲۱) کالونه دهغــه دژونــد ترټولــوډېر ازمېښتي کالونووځکه چې په همدغه وخت کې دګاندي د ژوندبې ســارې فلســفې خپله بڼه راخرګنده کړه . هغه فلسفه چې پرهغې باندې ګاندي دمهاتما لقب ترلاسه کړ او هغه فلسفه چې دهغې دلوړتیا په لاره کې ددومره وړتیا ترلاسه کیدل چــا نــه شواى اټکلولى .

مهاتماګاندي نه فیلسوف و، نه دعلمي هنرې ټولنې غړی او نه هم یومسلکي لیکوال ، خوله دې سره سره هغه داسې لیکوال ولکه چې خپله وایی : ((**زما ژوند زما پیغام دی**)) . هغه خپله فلسفه لکه دیوه لیکوال اودعلمي هنري ټولنې دغړي په شان نــه ده لیکلې. په بنسټیزه توګه ، هغه یواکټیو (فعال) سړی و چې دلوړشعور خاوند ورته ویلاى شو . دا دهغه خپل شعور اود عدالت ټولنیزه نظریه وه چې هغه ته یې د بدلون په لور لارښونه وکړه .

موږ وینو چې لندن دده په دغه شعوري وده کې دپاملرنې وړ اغیزه رامنځ ته کړه . په لندن کې هغه دخپلولومړنیوورځو په ترڅ کې خپل زیات وخت پرخپلو کــالیو بانــدې خرڅ کړ ځکه ده غوښتل چې لکه د انګریزانو غوندې داشرافي ژوند پــه لورګامونــه اوچت کړي . خوهغه زر په دې پوه شو چې دده کورنۍ پرکوم څه اوکومــو ارزښــتونو باندې چې دېرې قرباني ورکړې دي هغه له لاسه نه شي ورکولاى . همداوه چــې پــه خپل خرڅې کې یې کمی راووست اودخپل ژوند ورځني خرڅ یې دحسا ب له مخــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاوه . هغه په ارزانه ا ستوګنځي ځای ونیو او دسپرلی پرځای یې داسمه وبلله چې باید پلې له یوه ځایه بل ته ولاړشي راشي . ده په هرځه کې دځان لپاره دانډول (تعادل) خبره په پام کې ونیوه . دغه تول بدلونونه هغه څه ووچې ده هغه دخپل ضمیردننی آوازپه انګازوکې دعمل ډګرته راوایستل .

هغه سابه خوړونکی و، له شراب خوړلو څخه یې ډډه کوله او له ښځو سره یې هم ناسته ولاړه نه وه ځکه چې ده له خپلې مور سره ژمنه کړی وه چې هغه به له شرابو ، ښځو او غوښې څخه ډډه کوي . هغه ډیرزر په دې پوه شو چې سابه خوړل د ژوند یوه روغه لار ده چې هغه به نه یوازې دژمنې په خاطر بلکه دیوې طبعیي چارې په توګه په خپل عملي ژوند کې په پام کې نیسي . دی په دې هم پوه شو چې شراب خوړل یوداسې چل اوعادت دی چې له زیانه پرته بله ګټه نه لري . خپلې میرمنې ته یې وفاداری ده ته دااجازه نه ورکوله چې له نورو ښځوسره دې ایل وغیل شي . خووروسته په هر حال ، دی دښځمنتوب (فیمینزم) په ارزښت دپلارواکی په مقابل کې پوه شو، ښځوته یې درناوي دزړه له کومي شو،اوهغوی ته یې یوازې دجنسي موخي دنښې په توګه نه کتل .

په ۱۸۹۳ کال جنوبي افریقې ته دده تګ له لندن څخه کورته له راستنیدوڅخه دوه کاله وروسته ترسره شو کیدای شي دغه کال دده دبرخې اخیستنې له امله دده دشعورې ودې کال هم ونوموو،ځکه ده دافریقې پر خوادیوې ودې اویوې ناچاری له امله ور مخه کړه ، دده اندیښنه دده دلږعاید په برخه کې وه چې پرهغه مهال په هند کې دده دژوند کولو له پاره نه بس کیده. هغه دخپل مسلک لپاره اندیښمن نه و ،بلکې ددې له پاره اندیښمن و چې دی لندن ته دتګ او زده کړې پرمهال دخپلې کورنی دمرستې هم پوروړی و. جنوبي افریقې ته دده سفر د پیسو ګټلو او ددغه پورد ادا کولو لپاره یوه ښه شیبه شوه . او دغه نښه دده له زیاتو کړو وړو څخه هغه هیواد ته له رسیدوسره سمه روښانه هم شوه ، دی په طبعیي توګه په طبقاتي شعوراوژوندکې راپورته شوی اوپه هغه کې نښتی و .همداوه چې دی باید په هغه سیمه کې اوسیدلی وای چې دده له مسلک اودریځ سره یې برابري کوله اودده په شان کټ مټ مسلکي کسان هلته اوسیدل . دده مسلک هم ده ته داامتیاز ورکاوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دی بایدځان له هغوی څخه چې عادي خلک دي لکه دخوراکی شیانوخرڅوونکي ، دهوټلو کارکونکي ، نایان اونورچې په مسلکی کسانو کې راځي لوړاوبیل وبولي .دده زیات پام دخپل فیشن اوخپلوکالیوپه لورو،پرته لـه دې چـې هغـه دهـوا اوموسـم څرنګوالی په پام کې ونیسي ،ده تل دریشي اونکتایی په سمه توګه اغوستل اوویښته به یې په ښکلې شان ږمنځول . دغه اغیز جنوبي افریقې ته دده په دویم سفرکې هـم له ورایه ښکاریده ، ده په دغه سفرکې خپله میرمن اوماشومان هـم لـه ځـان سـره راوستل اوهغوي ته یې هم ویل چې په لویدیزډول سره باید ژوند وکړي، په هم هغـه شان کالي اوجورابې لکه چې لویدیزو اشرافیانو به اغوستل دوی هم اغوستل .

خوکله چې ده ته په ډاګه شوه چې سپینان په جنوبي افریقا کې کله هم ددې له پاره تیارنه دي چې د ناسپینو دود دې ترسره کړي ،دغه تګلاره ده ته یوغروراوکبرمعلوم شو،دده وجدان ده ته دا اجازه ورنه کړه چې دی دې نورنایی ته ورشي ،همداوه چـې هوډ یې وکړ چې خپل ویښته باید په خپله جوړکړي . همـداوه چـې هغـه پـه دغـه پړاوکې دځاني درناوي اوویاړ په فکرکې شو، اوپه دغه کارسره یې ان چې دنوروخلکو ملنډواوخنداوو ته هم ونه کتل.

هغه له دې وروسته داهوډ هم وکړچې نورې خپلې جامې دمینځلولپاره دوبي ته هـم ورنه کړې اوبایدپه خپله یې ومنځي .

دده ضمیر دروحاني پوهې دمطالعې اوپرخدای باندې دپوره باورپه ترځ کې وده کـړې وه ، موږ دغه اغیزدده دهغې لوستنې اوویني په ترځ کې وینوچې دی په لنـدن کـې واوهلته یې دمقدسوکتابوله لوستلوسره ځانګړې لیواتیا پیداشوه ، پرده بانـدې دغـه بهیردومره اغیزه وکړه چې په ژوره توګه دمذهب تراغیزه لاندې راغی خو دیوه ټاکلي مذهب په وړاندې یې ګونډې ونه وهلې ، دی نه د مذهبې اوتعصبې تګلاروسره مـل شو اونه یې پرمذهب باندې دباورلاره له پامه وغورځوله ځکه دی په دې باوري وچـې دهرمذهب مثبتو اوښوټکوته بایدهم پام وشي اوهم درناوی . داده دمذهب پیژندنې په اړه دده ځیرکتیا وه په تیره پرهغه مهال چې دی کله په جنوبي افریقا کـې و، ان پرهغه مهال دی په دې باوروچې اسلام اویا مسیحیت ته په زوراوښتنه په خپله یوه درنه ستونزه ده ، ده پرخدای ایمان درلود ،خوکله یـې هـم دیـوه ځـانګړي مـذهب

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپارښتنه ونه کړه ، دی دیوه روحاني بهیرپه لورهغه مهال چې په افریقا کې و ورمخه شو، داچې په دغه ترخ کې یې ژوره مطالعه ترسره کړه اوپه دغه برخه کې یې ډیرمهم اودپاملرنې وړمعلومات درلودل همداوه چې دیوشمیرباورونو په یوشمیرعملي ناوړتیاووانیمګړتیاوو باندې چې خلکود دودونوپه ترخ کې منلې اورامنځ ته کړې وې انتقادوکړ .له بلې خوا همدغه مهال وچې ده ډله ییزعبادت کولو ته په اهمیت باندې سرټیټ کړاودایې هغه لاره وبلله چې په دغه بهیرکې هرچا کولای شول چې دخپل دین اومذهب لکه هندوییزم ، اسلام ،مسیحیت ، زردشتي اونورو مقدس مراسم اودعاوی دیوه اوبل په مخ کې په آزاده توګه ترسره اوولولي . په دغه ترخ کې دیوه مذهب نښې نښانې هم نه ترسترګوکیدې .

زه باورلرم چې په دغه ترخ کې دهرسړي ضمیردخدای په لوردودې اوپرمختګ خپله لاره وهي اوځان ترهغه پورې رسوي. . .په داسې توګه چې هلته دیوه مذهب نښه اوسمبول هم دچا پرمخ کې نه وي . زه یقین لرم چې د یو سړی د ضمیر پرمختګ په مستقیمه توګه له خدای سره دهغه داړیکوپه پیاوړتیا او پرمختګ پورې تړلی اصل دی . ننی آواز یا په بله وینا دزړه اووجدان غږ هم په دغه ترخ پیاوړتیا مومي او دباور وړکیږي . . ګاندي جي تل اوپه سمه توګه پخپله دننی ږغ په باره کې خبرې اترې کړې دي . اکثراً ، کله که غمولو سیاست پوهانوله ده څخه دکومې نابرې فیصلې پر خلاف کومه پوښتنه کړې ، ده پرهغه مهال دخپل زړه غږ ته رجوع کړې ده . ګاندي جي د خدای ژبه لکه دیوه ځانګړي خدای په شان هغوي ته چې اړتیا ورته لري څرګندوي . . دی ټولو انسانانوته هرڅه دی (دی په مورړ کې دی ، له موږه پورته او له موږه ها خوا) . دده دا ټینګه عقیده د وخت په تیریدو سره پرمخ لاړه اودومره وده یې وکړه چې دهغې له مخې ګاندي جي دژوند له بېلابېلولارودعملي تجربې کار پیل کړ .

دده رنځورپالې مېرمن کستوربا دختواواوبه د عملي معالجې په ترخ کې دخپل زوی منیلال ناروغي دخښتوپه تهېراپي سره دارودرمل کړه ، دخپلې روغتیا اودرملنې په کارکې دطبعيي معالجې له بېلابېلو شکلوڅخه کاراخیستل دده لپاره هغه څه وو چې پرخدای باندې دپوره باور اونښې څرګندونه کوله اودایې په ډاګه کوله چې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرخدای باندې باور دهرڅه اوهر درد درملنه ګڼلــه . دده لــه دغــه شــان طبیعــي درملنې سره لیواتیاهم له جنوبې افریقې څخه راپیل شوه .
. کله چې هغه دخپلې کورنۍ په وړاندې د خپل دین اوپورله ادا کولوڅخه ډاډه شــو، ده له هغه وروسته په رښتیانی توګه دیوې آرامۍ په ترخ کې دســاده ژونــدکولو ډول دځان له پاره په تیره بیا په ۱۹۰۴ کال کې په فونکس له ځای پرځای کیدو وروســته غوره کړ. دلته دده ساده اوبزګري ژوند وده وکړه ، اوپه دغــه کارســره یــې دبیواکــو اومزدورانو دعزت دفلسفې بنسټ کیښوداوهغه طبقاتي بهیر چې تردغه وخته دلتــه دډیروپرذهن اوژوندباندې برلاسی و ، هغه یې له عملي ماتې سره مخامخ کړ . هغه په دغه ترخ کې دخاورې او اوبو په مرسته اوهمداسې دحیواناتو دســاتنې پــه کارســره دژوند اوروغتیا په برخه کې دآسانو تجربو له لارې دلاربښونې کار ترلاس لاندې ونیو. ده دلته دطبعیت له قانونه هغه زده کړه وکړه هغه چې دهرساکښ له خوا پــه خپــل خپل ډول سره کنترول او کارول کیږي . ده چاپیر یال په تمامه مانــا درک اوولوســت اوپه هغه کې یې دهغه دموجوداتو هراړخیزه څیره له ورایه ولیده. په دغه وخت کــې ده له منګوري څخه دډارطلسم هم له لاسه ورکړ اوځان یې په هغه رمز باندې پوه کړ ، چې له هغه سره باید په یوه چاپیر یال کې ګډ واوسیږي . دمنګوري دډارکیسه هغــه مهال نوره هم روښانه اوله خطره ووته چې کله دی په فونکس کې په برنډه کې پروت واوهغه پرې تیرشو. ډیرخلک چې هغوی دارګانیک فــارمونو پــه کاربانــدې بــاورمن وو،ګاندي جي ان په هغوورځوکې په دغه اړه د (بایو رنګارنګی) خبره کوله اوپه دغه اړه پردغه ارزښت باندې دزړه له کومې باوري و.
ګاندي په دغه ترخ کې ډیرڅه اوډیرارزښتونه زده اودځان کړل ، هغه په دغــه ځــای کې دومره جدي شو چې دخپلې میرمنې اوماشومانو دباورپه خاطر یې له خپلــوملګرو اودوستانو څخه هغه ډالۍ اوسوغاتو چې دده دکورنې له پاره به یــې راوړل نــه منــل اوهغه به یې په بې پراوایی سره ردول . ان چې پربدل کې یې هغه مهال چې دی پــه جنوبي افریقا کې اوسیده د سلوایکرو په اندازه ځمکه دټولینزو موخو اوخدمتو لــه پاره په فونکس مرسته کړه اوهم یې په دربن کې خپله دپاملرنې وړ شــتمنې د ناتــل اندین کانګرس (ان . ای .سی) په واک کې ورکړه ، برسیره پردې یې خپله یوه زیاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه ګینه یې هم د ان . ای . سي په واک کې ورکړه .له بله پلوه یې په هند کې هم دخپلې پلرنۍشتمنې ټول حق خپل هغه ورور ته چې دده په زده کړه کې یې ونډه اخیستې وه ور وبښله . اوپه پای کې کله چې ده په ۱۹۱۴ کال کې غوښتل له هغه ځایه دهندپه لور راشي پرهغه مهال یې خپل ټول پورونه هم خلاص کړل .

ګاندي جي جنوبي افریقې ته د دادا عبدالله سوداګر په امر اومرسته ته رسیدلی و. همداوه چې هلته دده زیات دوستان ا ویاران هم دغه سوداګر ول .یوکال وروسته چې کله هغه په جنوبي افریقا کې خپل دفتر پرانیست ، له هم هغه راپه دیخوا دده اړیکې له مزدورانوسره هم پراخ شول .اواوس دده ملګري ترمنځنۍ طبقې په کوزه هغې کې زیات وو . په تیره بیا پرهغه مهال چې دې په فونکس کې اوسیده په هغه ځای کې زیاتره دګنیو کروندې وې چې په هغوکې زیات کارګران په کاربوخت وو. اوهلته په کورونواوبارکونو کې اوسیدل . کله چې دی له جنوبې افریقې څخه راووت ده پرهغه مهال هغه کالي اوجامې اغوستې وې ، هغه چې همدغو کارګرانو به اغوستې . دقانون دکارولو په اړه دده په ناکرار تصوراوخیال کې هم دکرار یولوی بدلون راغی . دده په لومړني دعوه کې چې هغه د دادا عبدالله له کورنې سره اړونده وه ، ده په هغه اړه محکمې ته دبل الترنتف دعملي کولو خبره وړپه ګوته کړه ، ده غوښتل چې په دغه اړه دهغې دندې آزموینه ترسره کړي ، هغه چې باید دقانون پوهانو اووکیلانو رول په کې وکتل شي ، هغه اوس په دې باوري شوی و چې د دادا عبدالله دعوه چې دکورنۍ دغړو ترمنځ یوه خورا پیچلې اوستونزه منه موضوع وه ددغه نوي وړاندیز په ترڅ کې حل کړي . ده په دغه اړه داخبره په ډاګه کړه چې : « دیوه وکیل دنده دانه وه چې یوقانوني کارپیچلی کړي ، بلکه دهغه دنده دخپل رښتیاني رسالت له مخې داده چې په ټاکلې موضوع کې سم حل او پخولاینه هم له پامه ونه غورځوي »

اوداهغه پای و چې په دغه توګه له هغه سره ده هم معامله وکړه .

مارتین لوتر کینګ (جونیر) دګاندي دارزښتونو په اړه وایي چې :

«دنه زورزیاتي تګلاره ټاکل ، دکمزورۍ اوډارنښه نه ده . له تشدد سره په عدم تشدد باندې جنګیدل په خپله دعمل یوه زړه ورتوب ته اړتیا لري . چې دنه زورزیاتي په واسطه لاربښونه کیږي »

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي جې وکولای شول چې دخپل عدم تشدد اونه زورزياتي په لورخپل باورا وخپل پيروان اوشاګردان په جنوبي افريقا کې راوکاږي ، دوی دواړو ګاندي اومارتين هڅه وکړه چې دخپلو درسونو په رڼاکې خپل پيروان ددې لپاره وهڅوي چې دنه زورزياتي دکمپينګ ددفاع لپاره لاس په کارشي .

دعدم تشدد اونه زورزياتي آره موخه داده چې يوڅوک بايد دنورو لپاره دستونزو لامل نه شي ،بلکه يوازې په دغه حد کې بايد وي چې دخپل ځان په سمونه اوزغمنه باندې ولاړ پاتې شي ، کړاو اوستونزه بايد پرخپل ځان باندې وزغمي .زغم اوتحمل ترهرڅه دمخه ديوه ځانګړي ډول دسپلين او روژې نيولو په ترڅ کې عملي بڼه دځان له پاره نيولای شي ، دغه مهم په خپله دمعنوي پياوړتيا لپاره دخوړو اوډوډې ځای لري . مهمه لاداچې له هغه سره ديوه روحانی ځواک شته والی هم اړين اودپاملرنې وړدی، داخبره په دغه اصل کې يوه منل شوې ځان تيريدنه ده چې کله يوڅوک جريم کوي ، اعتراف کوي اوځان په خپله جيل ته سپاري ، مانا داچې په دغه ترڅ کې ددې لپاره اړتيا نشته چې پوليس دې تا ترلاس ونيسی او سزادې درکړي .ځکه عدم تشددپه مانا کې دقانو ن يوه بله بڼه ده .

ديوه روا چلند په توګه په دغه مدرسه کې څوک بايد له زده کړې څخه ځان پريوه خوانه کړي، نفرت اوکرکه بايدپه دغه بهيرکې دده موخه اودنده نه وي، له دښمنانو سره بايد دروغې جوړې اومينې تګلاره غوره کړای شي ، ددغې تګلارې پلوی بايد دتشدد دهرې بڼې په وړاندې دزغم اومقاومت په ډګرکې ودريږي. اوددې انساني هڅې د عملي کيدوپه ترڅ کې بايد په عمل اونظرکې تياری ولري . دغه تګلاره پردښمنانو باندې دبرلاسي اويرغل پيغام نه ده . ځکه کله که يوڅوک په دغه اړه په دغه نيت ګام اوچت کړي ،پرته له دې چې نور ورته وګوري ، دی په خپله هم په خپله تيروتنه له ورايه پوهيدای شي .

ددغې لار ې لاروی بايد په دغه ترڅ کې هم هڅه وکړي چې په کرکترکې دعمل اونظرواتڼ له منځه يوسي ، ستاتول کوښښونه بايد دخپل عمل په اړخ کې وي،دهغوی چې څه کوي بايد پرضد نه وئ ، په دې چې ترټولو مهمه اودپاملرنې وړخبره په دغه ترڅ کې داده چې دغه تګلاره پرخدای باندې دباور دپياوړتيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوايمانداری په پياوړتيا کې لويه مرستندويه مفکوره ده. همداده چې دهرچا له پاره دا اړينه ده چې په خپل ورځنې ژوند کې دغه تګلاره په پام کې ونيسي . ځکـه نـودغې چارې اوعمل ته دژوندلاره اوتګلاره هم ويلای شو.

دعدم تشدد آره موخه اوهدف هم دمخالف لوري ګواښل اوماتول نه دي ،بلکه پرسمه لاردهغه برابرول دي. ، دغه مفکوره هغه ستربنسټيز باور دی چې دهغـه لـه مخـې هرڅوک پردې وتوانيږي چې په ځان کې بدلون راولي . راشی چې په دغه اړه دګاندي دفلسفې زړه ته ورننوزو اودهغې له دود اوآرونو سره سم په هغې کې ددرناوي هغـه نښې ووينوچې له هغه څخه په جنوبې افريقې کې دجنـرال سـموتس پـه وړانـدې څرګندې شوې .

کله چې مونږ دده په سياسی کړو کې دلويومعاملو اوکړنو يادونه کوو ،نوداهم بايد لـه ياده ونه باسو چې په دغه پراخ بهيرکې له دغې وړتيا سره سمه دعادي خلکـو ونـډه هم دګاندي جې په فلسفې کې ترټولو مهمه اودپاملرنې وړځای جوړوي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لـه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

ليکوال په جنوبي افريقې کې دګاندي دودې اوخيرښيګينې د ټرسټ مشردی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

تارا ګاندي بټاچرجي

دمالګې حماسي لاريون

د۱۹۳۰ کال دجنوري په (۱۸مه) هغه مهال چې رابيند رانات ټاګوردسابرمتي دسـيند پرغاړه دګاندي داشرم دليدو په حال کې و له ګاندي څخه وپوښتيدل چې :

ـــ زه شپه او ورځ په دې باره کې فکر کوم چې « ګاندي به دهيواد له پاره پـه ۱۹۳۰ کال کې په خپله خورجين کې څه لري ؟ »

ګاندي جي ځواب ورکړ: ((زه فکرنه کوم چې يوه رڼا به هم له دغه راچاپيرتورتم څخه راووځي)).

ان له هغې ورځې ماناد۱۹۲۴ کال له مى څخه راپه ديخـوا مهاتمـا ګانـدي پـه پـوره اوعملي توګه دسياست له اساسي تګلارې څخه ځان پريوه خواکړاوټوله پاملرنه يـې دجوړونکوتګلارو هغه چې ده (له صفرڅخه دجـوړوني خـورا مهمـه دنـده) وبللـه پرخواوروارړوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له بلې خوا داهغه مهال وچې ده دهیواد په اوږدواولنډوکې دګرزیدو اوسـفرونوکارهم راپیل کړ، دده ددغوکالوپه ویناوو اولیکنوکې پنځه ټکي له ورایه ځرګندوو: ځرخـې، کوزنې طبقه ، لومړنۍ زده کړې ،... اوپه فرقه یې هم غاړۍکې دښځوونډه ،او....

دده سفرونو ترهرځه دمخه دایوه ښیګړه درلـوده چـې خلـک یـې داوږدې مـودې هیریدنې ، ډاراوخرافاتوپه منګولوکې راوینښ کړل.ده هغوی په دې باوري کـړل چـې دوی به دده له پاره پیسې خوشې خوشې نه خرڅوي.

« دګلو دهرې غاړکۍ دپیسوپه سپما سره تاسې کولای شۍ چې شپاړسـومیرمنوته یووخت ډوډۍ ورکړئ ». په رښتیا هم ده دخپلو سفرونوپه ترڅ کې دغه پنځه مرامـې ټکي ترکلیو،ښارګوټواوښاروپورې ورسول. ده دخلکوغوږو ته داهم ور ورسوله چـې « ترهغه وخته چې جارواوبوکه په خپلولاسوکې ونه نیسۍ، تاسې به کله هم په دې ونه توانیږئ چې خپل ښارونه پاک کړئ »

په ۱۹۲۸ کال کې په کلکتې کې دکانګریس غونډې انګریزي حکومت ته دجـواهرلال نهروپه خوله په خورا ادبي توګه داوړاندیزوکړ چې دغه حکومت باید په ۱۹۲۹ کال کې هند ته ددومنیون هیواد دریځ ومنې ،خوهغوې دغې خبرې ته زیاته پاملرنه ونه کړه. مهاتما ګاندي له دغه وړاندیزوروسته په خورالیوالتیاسره ددغه حالت ځارنه کولـه ، د ۱۹۲۹ کال په دسامبرکې داخبره روښانه شوه چې په دغه ترڅ کې باید مبارزه وشي.. د ۱۹۲۹ کال د دسامبرد ۳۱په نیمه شپه کې هغه مهال چې کال رانوی کیده دهندملي کانګرس په لاهورکې دخپلواکۍ جنډه د روي سیندپه غاړه باندې جګه کـړه .چـې د ۱۹۳۰ کال دجنوري په (۲۶) د *پورنا سوراج* ژمنه اولوړه رامنځ ته شوه.

په دغه ترڅ کې یوځل بیا دټولوسترګې دسابرمتې په لورشوې خوپوه شي چې ګاندي جی به اوس په څه باندې لاس پورې کوي.

مهاتما ګاندي هم په دغه مهال کې ترخورا درانه فشارلاندې واوپه دې فکرکې وچـې ځنګه کولای شي یوځل په داسې یوه تجربه اولاریون باندې لاس پـورې کـړي لکـه ځنګه یې چې په ۱۹۱۹ - ۱۹۲۱ کلونو کې عملي کړی و. دشپږاوونیولپاره ګاندي جي په دغه اړه دیوه غیبې آواز په انتظارو، خوچې د ۱۹۳۰ کال د فبروري په (۲۷) یې خپلې پوښتنې ته یوجادویي ځواب په یوه کلیمه کې ترلاسه کړچې هغه مالګه وه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پای کې ددغه نوی حیرانوونکي زیري دتحقق له پاره دځواک په لته هلې ځلې پیل شوې ، دګاندي له خوا دهیوادپرنارینه وو اوښځوباندې غږوشوچې دمالګی دقانون لـه امله باید دبریتانوي واکمنۍ په وړاندې راوپاریږي چې غواړي هغه (مالګه) هم پرموږ باندې وپلوري.داچې دګاندي دمبارزي په ډول اوتولنو باندې لـه اوږدې مـودې راپـه دیخوا خلکودزړه له کومې باوردرلود همداوه چې خلکو داورسره ومنله چـې ګانـدي دکوم څه لپاره لاس په کاریږي هغه دبري ترپولې پورې خامخاپه خپله درایت اوپوهې سره رسوي..

ګاندي په دې باوردرلودچې یولارښوداولیډر هغـه مهـال کـولای شـي یوغورځنـګ اوبهیررامنځ ته کړي چې هغه د غوندې اوټولون په هراړخ باندې له هره پلـوه پوهـه اوبرلاسی ولري . ګاندي جي په خپله داویلي دي چې : « هغه کله هم حالـت نـه دی راایجاد کړی » . هغه یوازې په دغه اړه داکارترسره کړی چې ځان یې دغونډې اوټولنې په رمزاوهدف باندې پوه کړی اوبیـایې دهغـې لـه پـاره دپروګـرام اوکـړنلارې پـه جوړولوباندې چې نښې نښانې یې هلته له پخواڅخه وې لاس پورې کړی دی..

دمالګې دساتیاګرې خیړنه داپه ګوته کوي چې مهاتما ګاندي په دغه اړه ټول توکونـه خپـل لـرل ،دایـوازنې ګانـدین غورځنـګ و چـې لـه هـره پلـوه ګانـدي پـه خپلواصولواوتګلاروسره عیارکړی و ، همداوه چې په پایلـه کـې لـه یـوې پرتمینـې بریاسره دخلکومخې ته راڅرګندشو. دغه لاریون دګاندي هنراودده نبوغ دراتلونکـو اونویولرلیدونه پرلور رارونښانه کړ. برسـیره پـردې یـې دده دبریـاوود تګـلارې نـه زورزیاتی وړتیااواهمیت نورهم دپیاوړتیا ترپولې پـورې ورسـاوه . دغـه بـري داهـم وښووده چې دعدم تشدد اصول اوتګلارې په څه شان بریاوې له ځان سـره درلـودې ،ګاندي جې په دغه ترڅ کې داروښانه کړه چې دده دعدم تشدد تګلاره دده دخلکـو دپوهې اودرک پیاوړې پایله وه.

دمالګې ساتیاګره یالاریون په رسمي توګه د ۱۹۳۰ کـال دمـارچ پـه(۱۲) دسـهارپه شپږنیمو بجوپیل شوه،ټولویې نندارہ کوله چې ګاندي جی له خپلو (۷۸) پلویانوسـره ددندي په دغه تاریخ لاریون باندې پیل وکړ. له پیاوړی ګنې ګونې سره مل و، په میلو میلوسړک باندې اوبه پاشل شوې وې ،هرخوا په شنو پاڼو باندې پټه شـوې وه،بیـرغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغې غونډې ته په خپلې رپا سره نورپرتم هم ورپه برخه کاوه . ګاندي ددوي ټولو پــه مخ کې داسې چې خپل کالي يې په خپل لاس کې نيولي وو روان و.

« دزيارت لاريون په خپل اوږده سفرروان شو» جواهرلال نهرو دغــه بهيرتــه داســې کتنه کړې ده : هغه کــالي پــه لاس ، رڼــې ســترګې اواســتوارګامونه دګجــرات پــه خاورينولاروباندې له خپلورښتينوياړانو سره چې پرده پسې روان دي اخلــي، هغــه پردغه لوري باندې پخواهم ډيرې ګامونه اوچت کړي ،ډيروپه دغه لاره کې دده دملتيا ضمانت کړی واوله ده سره يوځای وو. خوپه دغه برخه کې ټوله تودوخه اوټوله ليواتيا اومينه په خپله په ده کې وه اوله ده ســره وه، هغــه چــې دده دهيوادوالولــه خواپــه تودوخې اومينې سره هرکلی کيده.دغه هرکلی پــه مينــې اورښــتيايني ســره ، پــه خپلواکۍ اواغيزسره و، داسې چې هيچا هم دده په وړاندې ددې توان نه درلود چې له ده څخه ځان پريوه خوا کړي اودی دې ورتې .له يوه خاورين انسان څخه دژونــد رڼــا راڅرکيږي ، هو، دادهنددآزادۍ اوخپلواکۍ پرواټ باندې يوه اوږده لاره ده اويــواوږد مزل چې دهغې په ترخ کې ددغه هيواد مليونونه وګړي له ښکيلاک څخــه دژغــورنې غيږې ته ګام ورپورته کوي..

دغه لاريون اودغه سفريوروحانی سفرو،داسې چې په څرګنده يــې ديــوې کاينــاتي رښتيا ينې په لورلاره پرانيسته . مهاتما ګاندي دغه خوځون دسابرمتي سيند له غاړې څخه د دسمندردغاړې (دندي) په لورپيل کړ،داچې دسابرمتې اشرم نوم په دغه ترخ کې يادوو له هغه سره ټولې مادي نړۍ ته دناداری اونه تړاوپيغــام هغــه چــې دټــول بشريت له پاره اړين اودپاملرنې وړدی په خپلووړانګوکې په روښانه توګه رسوي. .

دمالګې دساتياګرې وړمې دټولې نړۍ پاملرنه پرخپله خوا راواړوله،له همدغه امله وه چې دګاندې نوم اوځيرې هرچيرې ځانته په زړونوکې ځای وموند. اودنــړې پــه هــره خواکې ګاندي ددوې له پاره داسې يوڅوک شو،چې دوی فکرکاوه ، هغه ترهرچا دوی ته نژدې اود دوی مل دی ، ځکه نوهغه په خوراساده ګۍسره ددوی په ژوند کې ددوی له پاره په يوه الهامي اوددرناوي وړځيره باندې بدل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

گاندي دمالګې دلاريون پرمهال

مهاتما ګاندي په خورا ليواتياسره دغې پوښتنې ته ځواب ورکاوه اوپه دې باورو چې دده خلک اوټولنه بايد ترهرڅه دمخه دالومړني څه دځان له پاره ولري ، زده کړه ، روغتيا،اودژوندلومړنۍ اړتيا وې هغه چې دغه خلک هغو زياته اړتيالري. ، ده به ويل چې زماخيالې سوراج زمادبيوزلوخلکوسوراج اوخپلواکی ده،زما دخوب اوخيال آزادي کله هم پولې اوفاصلې نه پيژنې ، دابايد يوازې ديوچا اويوې ډلې په واک کې نه وي، سوراج اوخپلواکې مانا داچې هغه بايددهرچا ،سترګور ، ړانده ، وږي اوتږي ټولوپه واک کې وی. رښتنې خپلواکي به هغه وي چې هغه ټول نارينه ،ښځې اوماشومان په خپل ژوندکې درک کړي اودځان يې وبولي..

رښتياخوداده چې موږ تراوسه هم رښتنې خپلواکۍ ته نه يورسيدلي ،هغه چې لاتراوسه هم اوږده ، خو نه ناشونې لاره يې برياوو ته پاتې ده. دمهاتما ګاندي دژوند پيغام تل هغې ته د رسيد ولارې اوبرياوې موږ ته په ګوته کړې دي..

همداده چې کله موږ دمالګې دلاريون ساتياګره هغه چې ګاندي جي په وياړسره دبرې پولې ته ورسوله په درنښت سره يادوو، موږ بايد دهغې په ترڅ کې دهغې مهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبنسټوال ځواک چې هغه خلک دي هم له یاده ونه باسو. ځکه چــې داتر ټولودمخــه دهند دخپلواکې دمبارزې مهم او دپاملرنې وړ ټکی و.

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لــه انگریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

دمقالې لیکوال دګاندي سمرتي او درشن سمرتي مشردی..

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

ډاکتر سوشيل ميتل

نه زورزياتی په زورزياتې نړۍ کې

« زه کوم نوې څه نه لرم چې نړۍ ته يې ور زده کړم ، رښتيا اونه زورزياتی دواړه دومره زاړه دي لکه دغه غرونه اوغونډۍ »

مهنداس کرم چند ګاندي

کله چې مامې يوملګري ته وويل چې موږ غواړو په جميز ماديسون پوهنتون کې دنړيوال نه زورزياتي (عدم تشدد) مرکزجوړکړو ، هغه راوپاريد اوزريې ځواب راکړ : « زموږ ټولنه په داسې يوه جګړه کې راښکيل ده چې له منځني ختيزڅخه پيل کيږي اوان ترمرکزي آسياپورې رسيږي ، زموږ ولس مشر دترهه ګرۍ پرضد دجګړې اعلان کړی ، فکرکوم دابه ډيره ګرانه وي چې موږ دې په دغوشيبوکې د نه زورزياتي نړيوال مرکزجوړکړای شو ».

خوله يوې لنډې چوپتيا وروسته زما ځواب داو :

« هو، دابه ډيره ګرانه وي ، چې يوڅوک دې ديوې لنډمدتې آرامی په هيله ويده شوای شي ، رښتيا خبره خوداده چې دااوس تربل هروخت ښه وخت دی چې خلک بايد پــه دغه اړه ديوه الترنتيف په باره کې فکروکړي اوپه دغــه اړه لاس پــه کارشــي . تــول پردغه حقيقت باندې ښه پوهيږي ،چې زموږ هيوادوال سرتيري دهــرې ورځــې پــه اوږدو کې دتشدد قرباني کيږي اومري ،همدغه نښه په خپله داپه ډاګه کوي چې زموږ لپاره دغه لړۍ ديوه ښه پای زيرې اورښا نه راپه ګوته کوي. ځکه نوموږبايد اوس خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولې هڅې او شونتیاوې وکارو ، څووکولای شو، دغواوسنیو روانو ګواښونواوننګینوته خپل ځواب ومومو»

خوهغه لاهم ټینګاروکړ:

« آیایوازې عدم تشدد کولای شي چې دنړیوالو ټولوستونزو په وړاندې ځواب ووایې ؟

ما په زور سره ځواب ورکړ : ((نه)) ،

زما ملګری څکه په دغه اړه زړه نازړه و چې هغه نه شوای کولای د نه زورزیاتي اوهغه غیرفعال دریځ چې دیوچا له خوا ښودل کیږي ترمنځ توپیروکړای شي ،پــه عمــومي توګه نه زورزیاتي(عدم تشدد) ترعمل کولودمخه دځواب ورکولو ترټولوښه اوپــه زړه پورې وسیله اوتګلاره ده . داسې یوچلند دی چې په څرګنده توګه هرچا ته یوناشونی کاراودنده ښکاري.

خوداچې آیاد نه زورزیاتی تګلاره یوه غیرریالستیکه تګلاره ده؟ هغه پــه دغــه اړه تراوسه هم باوري نه و، نوځکه یې وویل :

« کیدای شي دایوښکلې څه وي ،خوباید فکرپرې وشي .کیدای شي په دغه ترڅ کې ارزښت څه ترسره کړو. څنګه چې زما ملګری یوحساس اوځیرک سړی دی ، کیــدای شی تاسوهم له هغه سره دم ګړی هم نظره اویوه خوله شی ،خوکه تاسې دنه زورزیاتي دتګلارې تاریخ ته لږ وګورئ اوپه دې لته کې شی چې بریایې څه وه ، تاســې کیــدای ددغه حقیقت له مخې په دغه اړه له یوې حیرانتیاسره مخامخ شی .

دنه زورزیاتی اغیــزه دبیړنــې بــدلون پــه بهیرکــې پــه څرګنــده توګــه خطرناکــه ،غیرعملي،ځورونکي او ان چې بې هدفه معلومیږي ،همداده چې کیــدای شــي دغــه چلند پرواکمن دود باندې دهغو له ګټوسره چې په بې اتفــاقی اوغیرعادلانــه بنســټ باندې ولاړې دی   یورنګي اوجوړجاړی ونه ښيي ،څکه نو (ناش ویلي) موږ ته دادرس راکوي چې کله په ۱۹۶۰ کال کې جمیز لاسون دخپل ښارپه مرکز (ډون ټــاون) کــې لومړنی سوله ییزه ناسته سره له دې چې دسوداګرواوسیمه ییزحکومت له مقاومــت، دپولیسوله بندیزونو سره مخامخ شوه اوهڅه کیده چې دغه په نظم برابره غونډه لــه عادي تګلارې څخه پریوه خواکړي اوراویې پاروي ،خو له دې سره سره دغــه ټولــون اوغونډه په بریالیتوب سره په خپل هغه هدف چې دوی لاره اوڅاره یې بریالی اوپایله

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي هم په ښارکې ديوه مثبت بدلون سبب شوه . دغه تګلاره پــه (نــاش ويلی)کــې ځوکاله هم داسې چې بدلونونه ورسره مــل وو د لوســون ترنــه زورزيــاتې لارښــونې اومشرۍ لاندې ترسره شوه ،ان ددغه ښارپوهنتون يې ترډيروپورې په خپله غيږکــې ونيو، دوندربيلټ پوهنتون مقاماتو لوسون چې پرهغه مهال دالهياتوزده کوونکی و له پوهنتون څخه ويوست،اوهم يی د مذهبی پــوهنځي تکــړه اوځــواکمن ځــوان زده کوونکی (دين) وشاړه. ځکه چې ده دخلکو په وړاندې دلوسون دشړلو په عمل باندې انتقاد وکړ.

جی .رابرت نلسن هم خپله دنده له لاسه ورکړه ، خو ترهغــه يــې ښــه اود درنــاوي وړدنده په بل ځای کې ومونده. په پای کې ريورند جميز لوســون داوږد مــدتي ځنــد پيژند ونډه هغه وخت ترلاسه کړه کله چې په ۲۰۰۵ کال کې د (وندربيلټ) لــه پــاره ونومول شو.

نه زورزياتی اغيزمنه تګلاره ده خو له دې سره سره زده کړې اونظم ته لــه کــارکولو سره په ځنګ کې اړتيا لري ، همداده چې برخه اخيستنه يې ګرانه تماميږي. .

لوسون له څه الهام واخيست ؟ په دغه ترڅ کــې ترټولــو مهمــه خبــره لــه مــارتين لوترکينګ سره هغه کتنه وه چې داوهايوپه اوبرلين کالج کې په ۱۹۵۶کال کې و شوه . خو په دې کې شک دې چې ددوې کتنې به يوپه يو په دراماتيکه توګه دومــره شــوې وي چې دومره لويه بريا دې ولري ، ددوی په اړه دايوه خبره له مخکې څخه څرګنــده وه چې دوی دواړه له مهنداس کرم چند څخه مخکې تردې چې ددوی دغه کتنه سره و شي اغيزمن وو. لوسون په هند کې د مذهبی مبلغ په توګــه کــارکړی واودګانــدي دژوند اوکارونو په اړه يې نيغ معلومات په هند اوجنوبي افريقا کې ترلاسه کــړي وو ، کينګ په بوستون پوهنتون کې له هاورد تورمن سره زده کړې کړې وې ، اوتــورمن (دشمالي فلوريدا دمريانوبچي) له اوږدې مودې دګاندي نه زورزياتي تګلارې ته دزړه له کومي درناوی درلود. کينګ دامشوره ورکړه چې لوسون بايد امريکا يې جنوب لــه يوه بدلون سره مخامخ کړي،ځکه نودی له اوبرلين څخه وندربليت ته ولیږديد. ددغه غورځنګ دجوړيدو دغه کيسه په ناش ويلی کې دمنطقي قضاوت په خاطر د ډيويــد

(c) ketabton.com: The Digital Library

هالبيرستان له خوا دهغه په ډيرعالي كتاب (ماشومان ، درندوم هوس چاپ ، ۱۹۹۸) بيا ويل شوی ده .

ګاندي ، هغه څوک چې په خپل عصركې پردووپيړيــو اودرييووچوبانــدې راوځليد،پــه پراخه توګه دشلمې پيړۍ دجوړونكي اوددې پيړۍ په ترڅ كې ديــوې ســترې اړتيــا اوهم ديوه نه وړاندې وينه كيدونكې وحشت په مقابل كې راوپړكيد. دی دنه زورزياتي په دواړو (سيمه ييزو اوملي) دولومقاومتونو په مشرتابه كې مخكښ و داسې چې پــه دغه ترڅ كې نه يوازې يې دهندياڼو دخپلواكۍ لپاره دوچ سرو انګريــزی حاكمانوپــه وړاندې سرښندنه وښوده بلكه ده له خپلې دغې تــورې ســره د عقيــدوي ، جنســي ،قومې توپيرونو اوهمدارنګه دمسيحي كولونيزدآزادۍ لپــاره هــم هڅــه وكــړه چــې دپرمختللې تكنالوژۍ په مرسته يې تريوه صنعتی انقلابه ورساوه. هغه غوښتل چــې انګريزان هم بايد آزاد شي.

دده عمل په تمامه مانا اوخــورا جــدي دول ســره دده دعقيــدې ترســيورې لانــدې دارپايانو دماتې په لور داسې يوخوځون وچې دده دخپل هندي كلتوردلارښــونې پــه زورپرمخ روان شو. په رښتيانۍ توګه دګاندي په اړه ويــل كيــږي چــې ده پــه دويــم غورځنګ كې دهندياڼودناهيلی اوكمزوری‌كچه راټيټه كړه ،څكــه چــې دوی لــومړی ځانته اجازه وركړه ،خو سره له دې يې بيا په دغه برخه كې ګامونه اوچت كــړل چــې دبې روحه تكنالوژيكي پوهې دودې په لورلاره پرانيزي. (دګاندي تحليلونه تراوســه پورې له خپل باورڅخه نــه دي رالويــدلي،چې نښــې يــې اوس هــم مــوږ دمتحــده ايالاتودسياست په آرامي ،دشمالي امريكا اوپه پاى كــې دتــولې بشــري تــولنې پــه اندوژوند باندې ليدای شو) .

هغه په ۱۹۶۹ كال كې وزيږيد، زده كړې يې په هنداوانګلستان كې وكړې ،پــه ۱۸۹۳ كال كې جنوبې افريقې ته لاړ،هلته يې په انتروالزكې ترهغه مهاله چې بيــا هنــد تــه راستنيده كاروكړاود لومړۍ نړيوالې جګړې په ترڅ كې بيرته هند تــه راســتون شــو. دجګړې په شپوورځوكې يې د ۱۹۱۹ تر ۱۹۲۲ اوبيايې د ۱۹۳۰ او۱۹۳۳ كالونو تــرمنځ دعدم تشدد دوې پاريدنې لارښونه كړې . هغه دلومړۍ هغې په ترڅ كې وويل چــې ، ګډون كوونكي په سمه توګه نه وولارښونه شوي، داسې چې دتشدد داكرپه وړانــدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقاومت وکړای شي، خودویم حرکت یې په هراړخیزه توګـه یوبریـالی حرکـت و ان دسمندرپه لوردده دحرکت په ګډون . دده دژوند لویـه غمیـزه دښـکیلاک ددورې دپای په شپوورځو ۱۹۴۷- ۴۸ کلونو کې رامنځ ته شوه. له دویمـې نړیـوالې جګـړې راوروسته انګریزي حکومت دجګړې له امله نورپه اقتصادی لحـاظ لـه پښـولویدلی اوخالي لاس شوی و. هنـدهم ډیـرزر پـه دووبرخـو دمسـلمانانواوهندوانودمذهبې توپیرونو له مخې وویشل شو،اودانګریزهغه ګډ اتباع اوس په دوو هیوادو کـې دنـوي نوي هویت په نامه سره یادشول .. خومشرګاندي دهیواد په لورپه سفرونوباندې پیـل وکړ اوپه هرلوري یې دعدم تشدد اوسولې هنګامه خوره کړه.. ګاندی خپل ټول ژونـد خپلونه زورزیاتو اصولو ته ونډه کړ.

دګاندي دژوند دغه پیښې هغه څه وې چې هغه ټولې تورمن، لوسون اوکینګ ته پـه سمه توګه معلومې وې، دوی په دغه اړه په کوم خیال کې نه ووراګیر ،دوی په دې ټولو شیانو پوهیدل څکه یې خپل ژوند دعدم تشدد تګلارې تـه ونـډه کـړ، دوې پـه دې پوهیدل چې : څوک چې دخپلواکی پـه قـدرپوهیږي اوپـه دغـه ډګرکـې لاس پـه کاراومبارزه پورې کوي ،هغوی باید دپوره زغم په زور دعدالت غوښتونکي واوسي. په ۱۹۶۳ کال کې کینګ په لنکلن میموریل کې د (*زه یوخوب لرم*) تر سـرلیک لانـدې یوه وینا وکړه چې دهغې په ترخ کې دده خورا مهمواورښتینوپلویانو دګانـدي خـولې پرسرکړې وې ، هغه چې په نیغه یې ددوی اړیکي دهغه سرې له اصولو سـره ښـودل چې هغه په مهاتما باندې نامتوو ، اوهغه چې دهند ستره اروا بلل کیده.

دګاندي اصول دنړی زیاتروبرخوته دنه زورزیاتي دمبارزې په موخـه دهغـو پلویـانو اوانقلابونوته ورسیدل ، دابه دلته ګرانه وي چې د هغولست په بشـپړه توګـه راوړل شي، یوازې یوه اشاره باید هغو هڅواوهغو بریاوو ته وشي چې ددغې تګلارې په رڼاکې له پولنډ څخه لیچ ولیساراپیل کړې اوسریې دبـرلین ددیـوال پـه رنګیـدو بانـدې ولګید،همداسې په جنوبې افریقا کې دپخولاینې غورځنګونه چې دولس مشر نلسـن منډیلااو ارچ بیشیپ دسمونډ ټوټو په نوښت سره رامنځ ته اوپرمخ بوتلل شول.

همدارنګه ددغه غورځنګ بله ځانګړې بیلګه هماغه سوله ییزخوځـون دی، چـې د دلی لاما له خوا پرتبت باندې دچین دبرلاسي په وړاندې لارښونه کیږي. .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګاندي دنه زورزياتی تګلاره دبشريت دراتلونکي لپاره يوه هيله ده ،دګاندي له نظره دجګړې خلاف ټکی سوله نه ده بلکې اهيمسا (نه زورزياتی) ده ، مهاتما ګاندي کله هم د شانتې کليمه نه ده کارولې هغه چې دانګريزی ژبې د (سولی) سره يوډول مانـا لري. هغه چې له حقيقی يوالی سره مطلق پيوستون هم دی. ، سوله دکوم ارمـان لـه پاره چې مونږ تل دعاکوو اويا پرنورودهغې له پاره غږکوو، هغه کيدای په (سن-دی) باندې مانا کړو،چې د جګړې د دريدو اوځنډيدو مانا ورکـوي.. څـه چـې دګاندي فکرو اوڅه چې دګاندي ايجادو هغه (اهيمسا) وه چې دهغـه مانـا پـه عمـل ،خبرو اوفکرسره دنوروله ځورولو اوتيپي کولوڅخه ځان په تمامه ماناژغورل دي. .

دهغه لپاره دانه د دکتورينوځای لري اونه هم دکومې دګما : ځکه دايوعمل اوکړنـه ده چې په هره شيبه کې ترسره کيږي . له دې سره سم، د(سولې!) لپاره ډيرښه مفهـوم اوورږانديزولکه چې هاملت يې ((خبرې، خبرې ،خبرې) بـولي او پـه دغـه اړه يـې وړځواب بللای شو.

ګاندي له نه زورزياتي سره نه وـ هغه کله هم له نوروڅخه هيله ونه کړه چـې دهغـه لپاره دعاوکړي ،هغه دخپلې اهيمسا پربنسټ روان و.

هغه په خورا ځيرکی سره دادليل وړاندې کاوه چې يوشميرشيطانی کړه کيدای شـي دبښنې پرپوله باندې سر کيږدي ، هغه هم داسې چې که چيرې واقع کيږي او دقناعت وړوي. هيڅوک ددې وکالت نه شي کولای چې که يوه وړه ناوړتياترسره شي نو هغه به دومره زياته ستونزه نه وې لکه يوه لويه ګناه ،نه داسې بايد نه وي ځکـه چـې بـدې اوګناه په هروخت اوهرمهال کې بدې ده اوګناه ده .

زده کړه اوښوونه دنه زورزياتي په لاره کې يوازنی اودپاملرنې وړکلي ده ،دنه زورزياتي چار پوټنسيال چې ديوې غوټې په شان دی هغه په ټولنيزمسووليت، په ننی طبعيت اوبشري تجربې پورې اړه لري. د(ناش ويلی) د ګډون کوونکو ډيری برخه چـې هلتـه راټول شوي وو، ځوان زده کـوونکي وو، هغـه څـوک اوهغـه رښـتيا چـې د ديويـد هالبرستام په کتاب (ماشومان) کې په ډاګه شوې او اشاره ورته شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جیمزمدیسون پوهنتون د مهاتما ګاندي دنه زورزیاتي پــه نړیــوال مرکزکــې مــوږ داوسنې نړۍ لپاره دهغې ستړې دندې اوچوپړپه کاراندې بوخت یو، هغه چې ګاندي دځان اوموږ ټولولپاره دعملي تجربې په ترڅ کې ازمویلې ده . هغه ویلی چې :

« زما پلاوي ،نړۍ دنه زورزیاتي په لور ددوه اړخیــزو سیاســي ، اقتصــادي ،ټــولنیزو اومذهبې اړیکو په ترڅ کې په خوځون راوستې ده ».

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لــه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

لیکوال د ویرجنیا دهرسون بورګ جیمزمدیسون په پوهنتــون کــې د مهاتمــا ګانــدي دنــه زورزیــاتي دمرکزدایرکتراودهندیزم دبرخې اسوشیت پروفیسوردی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

پروفیسور ساتیندرا نندن

مهاتما ګاندي ،

لوستونکی اولیکوال

د مهنداس کرم چند ګاندي ژوند اوپیغام دنیمي وچې په اوږدو اولنډوکي لکه دګنګــا دســـیندپه شـــان روان دي ، دده دفکـــر څپـــې اوکړنـــې دزیـــات شـــمیرانفرادي کسانواوټولنوترلمنوپوري لکه دسمندراوچتې څپې ځانونه غزوي. زموږ په اوسنی نړۍ له داسي یوه پیچلي ژوند سره ،څنګه یوڅوک کولای شي چې د یوې رڼا په شـــان دي دګردې نړۍ پرسروي ، آیاداسې رڼا هم شته چې هم کوټنی رڼــا کــوي اوهــم دنــړۍ سترسترښارونه ؟ هوشته ، اوهغه ایوازې دمیني ، هیلې اوسولې رڼا وه .
هغه په رښتیني توګه دشلمې پیړۍ یوه معجزه و. دهغې پیړې چې یوازې په لــومړۍ نیمايي کې یې اویاملیونولیونوخلکو خپل سرونه له لاسه ورکړل .کیدای شي ووایوچې ګاندي وکولای شول په خپل روحاني ځواک سره دیوزیات شمیرخلکو ژوند له مړیني وژغوري . یوازې دیوې شیبې لپاره ځیرشی اوفکروکړئ چې څوک یې معاصرین وو : یوازې اشاره ورته کوو هټلر، موسولیني ، ستالین اوماووــ . دده په شاوخوا کې هرڅه یوازې یورنګ درلود اوهغه داچې ټول په وسله والویونیفورمونــوکې نــه ماتیــدونکي ولاړکسان وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونستن چرچل ګاندي (نیم لوڅ سرکښ ملنګ) وباله اوګاندي بیا چرچل دلوڅ پاچا په نامه یادکړ،خوهغه دچړې ترڅوکه لاندې راونه نیو. څوک به دګاندې هغه نامتو وینا له یاده وباسې چې په ۱۹۳۲ کال کې یې دلندن دګردې میزدکنفرانس په ترڅ کې وکړه. انګریزي ژورنالست له هغه څخه په بکینګهم ماڼۍکې خبرو تـه دتلوپرمهال وپوښتیدل :

ـ ښاغلی ګاندي ، پوهیږئ تاسې دیوې ستري امپراتورۍ له واکمن سره دخبرو لـه پاره په دغو کالیو کې لکه لوڅ ملنګ روان یاست ؟

ګاندي ځواب ورکړ :

ـ ته اندیښنه مه کوه زما ملګریه ،دامپراتورۍ واکمن کیدای شـي زمـوږ دواړو لپـاره ډیرکالي واغوندي .

له دغه ټکي سره کیدای شي تاسې له ماسره یوه خوله وی، چـې ډیرښـه اوپرځـای ولګیده. اوکله چې له لندن څخه روانیده یوه بل ژورنالست له ده څخه پوښتنه وکـړه چې دی دلویدیزتمدن په وړاندې څه فکرکوي ؟

دی ورته موسکی شو اوځواب یې ورکړ :

ـ کیدای شی دایوه خورا ښه نظریه وي ...

مهنداس کرم چند ګاندي لکه زموږپه څیریوعادي زده کوونکی و،هغه دیوه شرمناک وکیل په توګه ځان دمنصب لوړتیا ته ورساوه. ددې لپاره چې خپله کـورنې وسـاتي هغه هوډ وکړ چې خپل عملي کارپه جنوبي افریقاکې دوړو هنـدي سـوداګرو،کارګرو اوځایي اوسیدونکو په منځ کې پیل کړي . هغه په ډیره اسانی سره جنوبې افریقا تـه راغی .

په فیجي کې دتولنیز سم سمکي خبره ډیره وروسته تردې پیل شوه . په ۲۳ کلنـی کې کله چې دی په ناتل کې پریوه دنده باندې وټاکل شو له بمبی څخه ددارېـن پـه لورپه بیړۍ کې وخوځید. دی سره لـه دې چـې هلتـه دیـوې لنـډې مـودې لپـاره ولاړخوتقدیر هلته د (۲۱) کلولپاره پاتې کړ. ده دانګریزي واکمنـی تـاریخ لـه یـوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیساري بدلون سره مخامخ کړاودنړۍ په هره خواکې يې نرواوښځوته دا ورالهام کړه چې دوی بايددخپلوسياسي حقونو له پاره مبارزه وکړي. .

دګاندي جي ژوند له زياتوايجادي ماتوڅخه ډک دی، زموږ په ټولنه کې موږ زياتره په ډيرو وړوخبروباندې دزيات بري احساس کوو، خوژور اوحساس فکرونو تل پــه خپــل دوران کې ماتې زغمي . دګاندي جي ټولې ماتې پرتمينې اومهمې وې ،ځکه نوموږ دې دده ترنورومعاصرينوزيات يادوو. په دغو ډيرو خبرو برسيره دی له خپلې ټولنې څخه يوشړل شوی اولرې کړل شوی څوک و . ځکه نودې دهنــددځانګړي ډول مشــرانوپه ډله کې راځي . هغه خپله پاملرنه دټولنې هغه ځواک ته وکړه چې هغه له پامه لويدلی اوله هرڅه لرې پاتې کړل شوی ولکه بيــوزلان ، هــري جــن ، کونــډې ، بــې ځواکــه اونورسرماتي اوپښې ماتي .

ګاندي جي هغوی ته ځواک ورکړ چې په رښتياهم بې ځواکه وو،هغــوی تــه چــې دی پوهيده اوويل يې چې انسانی روح دپاک خدای ترټولو لويه اوپوره ډالۍ ده.

هغه ترهرچا زيات دانسان دتاريخ په اوږدوکې دبشری روح پــه پياوړتيــا اوبرلاســي باندې داسې پوهيده لکه په هغه ځواک باندې چې په يوه اتوم کې پټ دی ،کارپوهان پوهيږي هغه د روح (اتما) په ننۍ (درونی) پياوړتيا باندې باوردرلود اوپه دې هيله و چې هغه بايد له هرډول بنديزونو څخه آزاده اوپه امن وي .

هغه دغه لوړه اوفوق العاده اخيستنه له خپلې لوستنې اومطالعې څخه ترلاســه کــړه ،هغه يوژور لوستونکی و،دهغه لپاره يوانساني تفکراودهغه تاريخ هم پټ اوناسپړلی نه و، په لندن کې ده پرهغــه مهــال چــې لا (١٩) کلــن زده کــوونکی و،دلويــديزکلتور دستروليکوالو لکه : *روسکن،تولستوی* او*تريو* په باره کې لوستنه وکړه . په لندن کــې دده پاتې کيدو له ده سره دامرسته هم وکړه چې پام يې دهندي تمدن پرلورشــو. ده ترهرڅه دمخه د*بګوت ګيتا* انګريزي ژباړه ولوسته . کله چې دده پرځــوانی کــې دده مور، دده چاپيريال اودماشومتوب ملګرو پرده باندې دخپل حساس اغيز نښه کيښوده ،هغه له ده سره ترلويوالي پورې لکه (سرمون اف ده مونټ) اوهمداسې په لاتينــي ، يوناني اوانګريزي باندې ليکنې پاتې وه . دهغه له ذهن څخه يولوړفکراو نظريه هم په

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه خوا پاتې نه شول.دوی ټول لکه په سمندرکې څپې ، په ونه کې دپاڼو ، پرهسـک باندې دستورواوپه فکرکې د ناسپړلو ِغوټيو په شان وو.

کله چې هغه دخپل عمرپه (۲۳) کلنې کې جنوبي افريقې ته ديوه وکيل په توګه ولاړ ، دغه تلون دده په ژوندکې يونوی څپرکی اويونوي ځواک شو،دهرپاټکي اوهرې ډلـې اړوندان لکه يهود، عيسايي ،مسلمان ،هندوـ سوداګر، مزدور ، ښوونکي ،سياست وال ،منورين ، کاتبان اوروحانيون دده ملګري شول .دوی ټول دهغـه سـازمان لـه خـورا مهمواړوندانوڅخه وو هغه چې ده په خپله را پيل اوجوړکړی و. هغه يوه جګړه را پيل کړه اوهغه يو څراغ ددغې وچې په خورا تيـاره کـنج کـې دښـځواونروپه ذهنـوکې ولګاوه. ده وويل چې : ډار يوازې دډارلپاره ، خوتيېنګارېي پردې وچې که تـه انصـاف غواړې ، بايد دنوروله پاره اودنورو په چوپړکې وې .

اودده په نړۍ کې دبهر له پاره ځای نه و، ژوند ټول هلته ګردسره ننی و.

داټول هغه څه وو چې شوي وو ،هغه مهال چې د ۱۸۹۳ کـال دجـون پـه اوومـه ،دی داورګاډي له لومړۍ درجې کوټې څخه راوغورځول شو ، پرهغه مهـال دی لـه دربـن څخه پريتوريا ته روان و اود دوندي وکيل په شان يې ځان سمبال کړی و،هغـه ګـارد چې دې يې په غيرمهذب ډول له اورګاډي څخه کښته راواچاوه ، کيدای شي هغه پـه خپل دغه غيرانساني عمل باندې ترخپل کړن وروسته پوه شوی وي . دنژدې پنځوسو کالو په ترڅ کې دغه لويه امپراتوري تس نس شوه اودمنطقی توپيرونوپه داسې يـوه ښکيل کې راوچورليده چې په پای کې ديوې کورنۍ ناروغۍ په منګولوکې ور ولويده ، ماته شوه ، ټوټې ټوټې شوه ، داسې چې ددې ټولو کړو وړاصلي لامل بيـاهم مهاتمـا ګاندي و.

دپيترماريتيزبورګ داورګاډي تم ځای يوتياره اوګوښه ځای دی چې له دربـن څخـه (۸۰) کيلومتره واټن لري. مادغه ځای په ۱۹۹۹ کال کې نژدې يوه پيړۍ وروسـته لـه اورګاډي دګاندي له غيرانساني راغورځولو وروسته وليد. له سلوکالووروسته له دغـه ځای سره دهغه اغيز له مخې چې زه يې دلته په خپلـه غيرکـې ونيـوم ، ماتـه يـوه ځانګړې خواخوږي پيداشوه، داسې چې زما لپاره دغه ځای دزيارت بنه ومونده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیترماریتیز په ساړه تم ځای کې ښايې پرهغه مهال اوهغه شیبه کې ګاندي داســوچ کاوه :

چې دی بايدڅه وکړي ؟ هندوستان ته ستون شي اوکه همدلته ددغې بــې انصــافۍ اوتوپیرونو سره دمبارزې جنډه پورته کړي ؟ هغه هوډ وکړ چې ودريږي اوخپــل غــږ دلته دهغې بې انصافۍ په وړاندې پورته کړي .هغه چې په راوروسته کې بیا یوانکارنه کیدونکی تاریخ شو. په دې چې یوه پیړۍ دلته له داسې کړو وړو سره تیره شوه چې په پای کې یې داپارتاید بدمرغ ځلی راونړید. اودابه سل نورکالونه هم ونیســي چــې دهغه دردونه اوزخمونه دې پټې اودرمل شي. نن تاسې د پیترماریتیزپه ښارکې وینې چې دمهاتما ګاندي لوړه مجسمه ددغه ښاردیوه نامتو مجسمه جوړونکی له خوا دلته دنګه شوې ده.

په ۱۹۹۳ کال کې دغه مجسمه دولس مشر نلسن منديلا له خوا دهغه له نامتو وينې ، *زما ژوند زما پیغام دی* ، له کرښوسره مخ لوڅې شوه . که وايوچې جنوبې افريقا دنړۍ یوشمیرخورا نومیالي مفکرين رامنځ ته کړي ددغې خبرې لامل هم ګاندي جــي دی چې هغه دلويښت اولويوالي دغه تخم په دغه ځمکه کې وکاره.

دجنوبې افريقي مشرانو دخپلې رښتیاينې په ترخ کې دپخولاينې يوه بې سارې دنده اوکمیسون رامنځ ته کړ، هلته چې له دردو اوزخمي روحیاتو پرته دنورڅه تاريخ نــه ښکاريده، دوی هلته دخپلې ټولنې دپیل اوجوړښت بنسټ په رښتیااوحقیقت باندې کیښود. ګاندي جي پرهغه دښته باندې چې دتعصب اوتوپیرونو اغزي کرل شــوي وو، دروح مناورودراوه اوهغه ته يې د ساتیاګرې يا رښتیا پــه عمــل کــې جــادويې نــوم ورکړ.اوبیايې رښتیا اورښتیاينې ته يوبل اړخ اومفهوم ورکړ چې هغه يــې د (مینــې او*هیمسا*) يانه زورزياتي په نامــه ســره ونومولــه .. دغــودواړه يوځــای بیــادده پــه فکراوايدې کې دسترې هستۍ ځای ونیو، چې ديوې شته والی له بلــې څخــه پرتــه ناشونی و. دا په رښتیاهم لکه يوژور، مثبت اوفعال ځواک ،لکه رښتینې مینــه دتــل لپاره و.

په عین حال کې داکارپه ژورتوګه ديوه لوي توپیراوبدلون سبب هــم شــو،خلکو لــه ډيرپخواڅخه يوبل دپیغامبراو مذهب په نامه سره وژل ، زه فکرنه کوم چې يوچــا بــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله هم په یوه ځای کې یوبل دګاندي په نامه وژلی وي. زما په نظردایـوه بـې سـارې بیلګه ده. خودبې شمیره نارینه اوښځینه خدایانوپه نړۍ کې ګاندي جې له دغوڅخـه یوهم نه شو. ځکه هغه پوهیده چې دازموږ په بشري شته والي پورې اړونده خبـره ده ،هغه په دې پوهیده چې دبشري ستونزودحل له پاره بشري اساسات اوبشـری لارې چارې دحل ترټولوښه اوسم حل اوځواب دی. هغه زمـوږ پـه مـنځ کـې ترنوروټولـو سرپیاوښځو زمـوږ پرخپـل ځـان اوزړه کـې دانسـاني حـس اوانسـانیت دژونـدي ساتلواودهغه دپاملرنې وړ لیوال و. هغه موږ دبیلابیلو وچو له بیوزلواوخورانوسره پـه دې خاطروتړلو چې له یوه اوبل سره خواخوږي اومرستندوی شو.

اوداهرڅه دهغو خلکو لکه زموږله نیکونواوغورنیکونوڅخه راپیل شول ، هندوسـتان خورا زیاتې حماسې په بیلابیلوژبوکې مخکې تردې چې انګریزان دې لیکل زد ه کړي رامنځ کړی وې ،زموږ ه زیاتره د *مهابهارت* او*رامایین* دکیسـوله سمندرونوسـره لـوی شوي یو،خوزماپه فکر له خورا حیرانوونکو حماسوڅخه یوه هم ددغوساده نارینـه وو اوښځینه وو(زموږ دپلرونو) ادیسې دی چې بیلابیلو سیموته ولاړ، هغه یې ونه نیـولې بلکه هلته یې دکوچنیوسوداګرو،دبیلابیلوټولنودایجادګروپه توګه کاروکړ. هغه ځمکه چې ده ته وړیانه وه ، هغه اوس دده دروح یوه برخه شوه. داپه خپله یـوه حماسـه ده داسې چې په هغې کې وژنې اوجګړې نشته ، دوی د خوږوشنه کرونده رامنځ ته کـړه نه دزهرو، ددوی له ژوند سره یوازې یوپیغام مل دی اوهغه داچې :

مخکې تردې چې بدوکړو ښه داده چې ویې زغمو.دفیجي پیښې دغه پیغـام اودهغـه وړتیا په عمل کې موږ ته ثابتوي اودا راښي چې :

په فیجي کې دیوې ټولنې په وړاندې دجنایاتو ترسره کول،په نیغه زموږ له انسـاني چلند اوزموږ له ګردې نړۍ سره ژور تړاو لري.هغه څه چې هیچا هم په دغه شـان نـه شوای تصورکولای . خویوه خبره ده اوهغه داچې دوی زموږ دژوند له هیلې سره سـم دیوه پرتم اوویاړ په لوردپاملرنې وړ ګامونه پورته کړل. زموږ پرخاطرو باندې به ددوی دهدیرو اود شمشان ګهاټ دایرو برېوکې ترډیروپورې خورې وي. دوی له موږسره دې اودوي موږ ته دومره رانژدې دي لکه اوښکې زموږ سترګوته .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمهاتما ګاندي جوړوني ، کړه وړه اوموخې چې په راديکاله توګه دده له ژوند سره پـه تړاوکې وې ، په جنوبې افريقا کې زياتره دکارګرانو اووړو سوداګرواودکاندارانو له خوا وڅارل شوې ،دهغه لپاره هغوی له شکه پرته رښتينې اتلان هم وو. هغــوی ده تــه دا معنوي پياوړتيا ورکړه چې بايد دبرابرۍ اوعدالت ، اواستوګنې لپــاره دمبــارزې غــړ دهغې بدرنګې او ظالمې واکمنۍ پرضد چې په توپيرونــواو تعصــبونو بانــدې ولاړه وه پورته کړي. له همدې امله وه چې ګاندي جي دهغوی څرګند حضورپه عمل اونظرکې داسې په پام کې ونيوچې ترده دمخه بل هندي داکارنه و ترسره کړی.

همداسې ده خپل ژوند دخطرمنګولو ته هغه مهال ورواچــاوه کلــه چــې ده غوښــتل دبويرپه جګړه کې داراستوګنو خلکو ساتنې اوژغورنې ته اوړې ورکړي . ده دهغوی په منځ کې هم دخپلې پياوړې توري (*ساتياګرۍ*) دودې اوڅرګندونې ، ددفاع اوتشريح په برخه کې دپاملرنې وړ پرمختګ وکړ.

مهمه خولاداچې ، دده دغې ودې اوپرمختګ ده ته دهندي رښتينې دولت په اړه يو نوی فکر اويوه نوې کتنه نه يوازې له بهرنۍ خوا بلکې له ننــۍ خــواهم ورکــړه لکــه : دبډايانوبرلاسي ،دخوارانو خوارۍ ،پربې دفــاع کســانو بانــدې زورزيــاتی ،دښــځوپه وړاندې ناوړه چلند، په کليوکې زورزياتی اودليک لوست نشتوالی داټول هغه څــه وو چې دده زړه اوفکريې وخوځاوه چې ترنن پورې زموږ پــه ټولنــه کــې ديــوې لــويې ستونزې په شان ترسترګوکيږي.

اوګاندي ددغوټولوپه اړه دهرې ورځې په ترڅ کې ټول څه ليکل .

ده دفيجي په اړه ليکنې وکړې اوان چې هلته يې خپل پلويان زموږ له دغو خلکو سره دمرستې په خاطرواستول څو هغو له زندۍ اوزندان څخه وژغوري. .

مهاتما ګاندی په خپل ژوند ليک (*له رښتيا وو سره زمادتجربو کيسه*) کې دهنــدي زيارکښ بالاسندرم په اړه دپاملرنې وړڅېرکې لري .مادلته دده له دغه کتابه دهغه له وروستۍ برخې څخه يوه برخه رانقل کړې اوداپه ډاګه کوي چې عادي هنديان کله هم نه شي کولای د داسې څه په ليکلوباندې لاس پورې کړي .

ماوويل چې بالاسندرم زما دفترته داسې چې پټکې ياسرتړونی يــې پــه لاس کــې و راننووت . هلته په عين حال کې يوځانګړې حالت و چې په ځانګړې توګه يــې زمــوږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برتری اوزیاتی هم نبود،ما لا پخوا هغه پیښه په ډاګه کړې وه چې دهغې په تـرخ کـې زما لنګوټه زما له سره پورته شوې وه.داډول زبردستي دلته دود وه چې ته باید خپل پټکي یا خولی پرهغه مهال چې له اروپا یانوسره مخامخ کیږې له سره پورتـه کـړې. داکه پرسرترلی یاا ینبی خولی وي که پټکې اویاهم دسمال چـې پرسرراتاوکړشـوي وي. ان چې درناوی په دواړو لاسونو هم بس نه دی،بالاسندارام فکرکاوه چې دې باید له ماسره هم دغه چلن وکړي . دازما په تجربوکې لومړنې هغه وه . ما په دغه کارسـره دلوړتیا اوغرور احساس وکړاو ورته ومې وې چې خپل دسمال دې پرسـروتړه ، هغـه داکار پرته له دې چې پرې وځوریږي ترسره کړ، اومادهغه پرمخ باندې دخوښی ننبې ولیدې .

زما لپاره داخبره په تما مه مانا یوناسـپړلی رازدی چـې څنګـه یوشـمیرخلک ځـان پرخپل هم نوع باندې دلوړتیاغوښتنې په ترخ کې ددرناوي اوعزت وړبولي .

زه فکرکوم کله چې وایو انسان یعنې څه ، داخبره په خپل ذات کـې دیـوه رادیکـال بدلون اوانقلاب ننبه ده. لکه چې یوه نه ایساریدونکې هیله دعام انسانیت په ترخ کې راپیل شوې ، نړې به کله هم نوره پردغه پوله خپل کاروان ونـه دروي چـې :(خـوار یوازې خواراوبایلوونکی دی) . جګړه اوس هم له جنوبي افریقې څخه ترآسیافاسفیک پورې روانه ده. لکه چې دغه شاعروایی :

هلته ، شمال لرګې په دوړوکې وړي ،
اوبیایې اچوي پر هسکو ټیټو
یوې انساني ونې ځان کله هم آرام ونه نیو،
هماغه ونه وه په خپله ګاندي ،
خواوس زه وته یو دهغه پرمینه !

دهغه آثاردا په ډاګه کوي چې هغه ځان وپیژاند،په ډله ییزه اوانفـرادي توګـه دهغـه ژوره موخه مورال اومعنویت ول. په سیاست کې دهغه دفعالې ونـډې هـدف دهغـه ټولنیزې څرګندونې وې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زه به ترهغوپورې يو مذهبي ژوند ونه لرم ، ترڅوچې مامې خپل هويت دټول بشريت په وړاندې نه وي په ډاګه کړی ،همداسې زه به کله هم دسياست په اړه څه ترسره نه شم کړای ترڅوچې زه خپله سياست ته نه وم ورننوتلی.د سړی د ګردو فعاليتونولاملونه اوکچه ديوه ناپايه ټوليزحالت څرګندوی دی) .

داچې سياست يې بيا يوه ځاني خبره وه. هغه په دې نه پوهيده ، هغه داڅرګندوله چې هرمذهب اوروحانيت دانساني فعاليتونويوه برخه دی ، روحاني قانون له پيله ترننه په خپله برخه اوساحه کارنه ورکاوه،خوخپله اغيزه يې دژوند دعادي فعاليتونوپه ترڅ کې تل په ډاګه کوله . بايد چې رښتني مذهبي واوسو، يوڅوک هم بايد ځان په دې ډاډه نه کړي چې ګواکې هماليا به دکور په انګړکې راښکيل او په امن سره به يې وګوري .

. رښتيا ، خيرښيګينه اومينه ديوه معنويت په توګه تل دبشرداندينښنو لپاره تسل توکي وو. روحانيت اوسکيولريزم په پايله کې د ټوليزشته والي اړوند توکونه دي،ګاندي دغه اړوندوالی په بې شميره توکونواومثالونوکې د نني غړاونظر اوبهرنړۍ ته دخپلې کتنې په توګه تشريح کړی دي .

ساتياګره په دغه برخه کې دده تخنيک شوه، چې ديوه عصري اونوي وړانديز اوپديدې په توګه يې خپلې چارچاپيره نړې اوپرهغې برسيره خپل ځان ته ورډالۍ کړه . درښتياني څواک په مفکورې سره هغه له خپل نظرسره سم د خدای مانا اومفهوم تشريح کړل:

زما دباورچوکاټ دادی چې هغه هم ځان له بشرسره سيال کوی. ، خوموږبايد خپل غوږونه بياهم دننۍ انګازې (دزړه آواز) په ولولوپورې تړلي وساتو.

دګاندي لپاره له ننې مخالف سره مبارزه ترباندنې هغه خورا مهمه اودپاملرنې وړده.

هغه *مهابهارت* په خپله ديوې ننۍ جګړې په توګه چې له انفرادي روح سره په دننه کې وه تشريح کړه . کوروکشترا ديوچا خپل شعوردی، اوده په خپله دبشريت دشعورملتيا وکړه.

ګاندي په روحاني توګه هره فکراوهرعمل له خلکو سره شريک کړ،دده ليکنې په سلوټوکوکې راغونډې شوې ، چې يوه انساني لاس هم دومره څه لکه چې ده ليکلي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ليکلـي. دده پـه خاموشـۍ ، ليکنـې اوعمـل کـې يوناپايـه پانګـه اچونـه وه دليوتولستوی په باره کې ده وليکل : " د تولستوی تش په نامه تنوع درښتيا پـه اړه دپرمختګ نښه وه درښتيا اوحقيقت په باره کې دي زياتره غيـرمنظم ښـکاريځکه هغه ددغې تګلارې د دوام په ترڅ کې دځپلودکتورينو دودې په فکردی، دهغه مـاتې دهغه اتلوالۍ وې ، دهغه مبارزه او اتلولي دهغه ځانګړي وو".

داهم دګاندي رښتياده چې هغه کله هم د رښتيا دزيري ورکول په شان نه ده کارولی، ده داګواښ کړی چې که هغه ان دمهاتما له خواهم راشي ، يوڅوک کولای شي ، يانـه چې دده ژوندليک ولولي ځو پرهغه پوړۍ اوکچه باندې پوه شي ، هغه چې دده خـوب اوخيال دي . هيڅ هم په دې کې دپټيدو نشته، هره چار ښه اويا بـده دده لپـاره يـوه تجربه ده چې په څرګنده توګه ښينه کوي، پـه هـره ټولنـه کـې ديـوې رښـتيانۍ پخولاينې خبره هغه وخت په ډيره اسانۍ سره رامنځ ته کيدای شي چې هغـه ټولنـه ځـان لـه رښـتيا ، اولـه رښـتيا نـۍ مينـې سـره مخـامخ کړي.پرهديروبانـدې دوښواوشنليوغوړيدل دبياژوندي کيدو اوپه پای کې دمرګ اوژوند ترمنځ دپخولاينې نښه ده.

هغه ترخپلې وروستۍ سلګۍ پورې خپل نبوغ اوراديکال اکشن پـه دغـه تـرڅ کـې وکاراوه چې :

مورږ بايد مخکې تردې چې نوربدل کړوخپل ځان دبدلون خـم تـه ور واچـوو، دغـه دکورنۍ قانون دی، خو رښتيا ، مينه اوخيرښيګڼه بيا دډلې، ټولنې اوملـت لـه پـاره دپاملرنې وړده. برسيره پردې نه زورزياتی بيا زمورږ دنسل لپاره داسې قانون دی لکـه چې زورزياتې دزورواکواوژونکولپاره دی..

زمورږ په اوسنۍنړۍ کې کيدای شي دايوه له رښتياينې څخه لرې مفکوره ښکاره شي. تراوسه پورې په دغه اتومي عصرکې که چيرې تمدن نه شي کولای چې دپراخوپرګنو منځ ته دځليدونکو اوسپينوپه زور ورننوزي ، دګاندي انساني فلسفه پـه دغـه تـرڅ يوازنې اوبشپړځواب دی چې دنړې په مخ کې بايدکيښودل شي. .

دګاندي په اړه دخيړنې په خاطر ما ډيرځايونه له پيترماريتيزبورګ څخه ترسامبرمتې اشرم پورې ، له بريلا هوس څخه هلته چې هغه ومړ،ترراج ګهاټ پورې ، هلتـه چـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وسوزول شووپلټل . دسامبرمتې په یوه کوچنې دکان کې مې یوکوچنې کتابګوټې دجان بریلی لیکنه تلویزیونی درامه چې د(ګاندي) په نامه فلم له پاره یې کښــلې وه وموندو چې په کې لیکي :

مادګاندي خپلولیکنوته لاس وراوړد کړ، هغه نژدې هره ورځ دهغې خبرپاڼې لــه پــاره چې ده په جنوبي افریقا کې خپروله یوه مقاله کښله ، اونورې هغه چې ده بیاوروســته په هندکې لیکلې اوایدت کړې وې. دهغه همداسې لیکونه دي چــې ترســلوزیاتیږي. دغه ټول یوهم ادبیات نه و، خو ورووړو ددغه پرانیستې ، هیله من اوناسپړلي ســړي شخصیت زما له پاره نا سپړلی پاتې شــو،دهغه نیکمرغــه هڅونــه ،دهغــه انســانیت اوسړیتوب، دهغه دناچاری ځواک اودهغه دانساني معما شعوري هڅون ، یوځواک چې دده د تواضع (کیدای شوچې ډیربه لوړنه و) چې دخلکو له خوا پیــروي کیــده اولــه کلتوري رنګا رنګي سره یوشان مل و ، هماغه یې نهرو ته ورزده کړه ... او دکلي بسنت له خاورو خښتو جوړ انګړخخه هلته چې دی په کې زیږیدلی و پنځه میله واټــن نــه درلود.

او ورو ورو ما هغه ګاندي هم ولید هغه چې نه امپررکټیکل او نه هــم ایدیالســت و ، هغه چې ایده اومفکوره یې یوه درد دونکې تجربه اودژوند په تــرځ کــې یــوه درنــه ستونزه وه اویوه سختي چې زه هروخت ورسره آشنا وم ...

د ګاندي په لیکنه کې ما هڅه وکړه چې هغه دیوه زړور، هوډمن په توګه انځورکړم ، زه په دې بریالې شوم چې دده په شتون اودانسان دپیچلتیا اودهغه نه ترلاسه کیدونکې باور او جوړښت په اړه یوه نه پاریدونکې رښتیا اوصــداقت کشــف کړم.داســې چــې وکولای شي د ښه اوبد ترمنځ انډول وساتلی شي ... هغه انډول چې دهغه لــه مخــې یوجوړونکی ګام ان ددغه اتومي عصرپه زړه کې پورته کړای شو.

ګاندي ژوندی و ... هغه ترټولو مهمه اودپاملرنې وړ ډرامه ،

هغه زمونږ په زړونو کې دمینې اوکرکې درنه جګړه، هغه په رښتیا هم په دې پوهیده چې دایوه جګړه وه ،یوه جګړه له زیاتو ماتواوبایلونو سره ، اوهغه یوازې په یــوه اتــل

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې باوري و. چې هغه اتلولي په خپل ذات کې يوه رښتيا ينه اوسوله وه ،داسې چې هغې کله هم بلهاري اوقربانيان نه درلودل .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انگريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده.

ليکوال دفيجي پوهنتون دټولنيزو علومواوآرت دپوهنځي او همدارنگه د کانبيرا پوهنتون افتخاراســتاد دی . دغه مقاله دليکوال هغه وينا ده چې په مهاتما گاندی های سکول کې يې دمهاتمــا گانــدي زيږيــدو دکاليزې په ترڅ کې وکړ ه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

ګاندي سمرتي،

یوه شېبه د بشریت له وجدان سره ؛

د ۲۰۰۸ کال لمرخرک به له یوه خواشینونکي یادسره راوپرکیږي ، هغه یادچې شپېته کاله مخکې دهیوادپرتم اوپلار مهاتما ګاندي دهغه په ترخ کې دابــدیت پرلاربانــدې ګام کیښود، هغه دشهادت اوعبادت کتنه له خپل خواخوږي خدای سره دپیوستون په ترخ کې په داسې حال کې چې دهغه نوم یې پرشونډو باندې و وکړه .
مهاتما ګاندي د ۱۹۴۷ کال دسپتمبر په (۹) نیټه دنوي خپلواک شوي هند پلازمینــې دډیلي ښار ته له کلکتې څخه ، له هغه ځایه چې ده هلته په معجزه یې توګه دســولې تابیاوکړه راستون شو.،داهغه شیبه وه چې هغه له ویش څخه وروســته دخپــل ژونــد خوراسختې اودرنې شیبې په کې تیرولې . په ډیلي کې ده پخــوانی کــور *بـالمیکې بستی* اوس دهغو ګنو مهاجرو کمپ شوی وچې دوی دپولې لــه اخــوا تردغــه ځایــه رارسیدلی وو. ګاندي جي داومنله چې دی باید په دغه ټاکل شوې مینــه کــې چــې (پلاتیل بریلاهاوس) نومیده واوسیږي ،داده له پاره ځکه مهم استوګنځی و چې لــه دغه ځایه ده له ملي مشرانوسره په ښه توګه تماس نیولای شو. له دې سره سره هــم چې دغه وړتیایې درلوده داځای ده له پاره په زړه پورې نه و، خوداچې ده دخوندي ساتنې په اړه اندیښنې وې ، ځکه داځای ده له پاره ترټولو ښه اوخونــدي ځــای پــه نښه شوی و. همداوه چې ده په دغه اړه په خنداسره یوځل وویل:
« تاسې فکرکوئ چې که زموږدوران راشي ، تاسې به په دې وتوانیږئ چې ما وژغورئ ؟ » .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دده استوګنځی په بریلاهوس کې په خورا احتیاط سره سمبال شوې وه،تشـناب یـې هم له کوټې سره تړلی و،کوچونه اوڅوکۍ یې اوس دنوي خاوند داړتیا له مخـې بـدل شوي وو. دغه ماڼۍ دهنددآزادۍ په شپوورځوکې یوه له خورامهموماڼیوڅخه وه چـې ددغه مهال دتاریخې پیښوشاهده هم ورته ویلای شو.

خلک له هرې خوا پردغه لوري رامات شول اوپه دې هیله ول چې مهاتماګاندي بایـد دهند دګورنر جنرال اویاهم لومړی وزیرپه توګه له خپلوملګروسـره پـه دنـده پیـل وکړي. ،دده په اړه ترټولومهمه داوه چې هغوخلکو ترهرڅه زیات د (بپو) په زړه کـې ځای درلود چې هغوي بیوسي اوخواروو، ده تل دهغوله پار ه وخت درلود، اویوتن یـې هم له ځانه خواشینی اوخپه نه ستناوه،ځکه نو ګاندي جی هم ددوی په زړو کې اوچت اودرند ځای وموندد.

ګاندي جي پردغه مهال دادنده هم دځان کړه چې دهندمشـر ان بایـد دنـوي هنـد دجوړولو کارته ځیراووهڅوي په سلګونونړیوالو وتلوځیرو ، لیکوالواوژورنالستانو سره یې په دغه وخت کې وکتل ، هغوي ټول له مهاتما ګاندي سره لـه خپلوکتنووروسـته دهغه دخدمت پر ټکي باندې باوري شول همداوه چې داسې لیکنې لکه (یوه شـیبه دبشریت په فکرکې) یې ولیکلې اوهغه یې خپرې کړې .

له همدغې کوټې څخه ده پرخپلو خلکو باندې دپاملرنې اود دوی دپیوستون په خاطر د ۱۹۴۸ کا ل دجنوري له (۱۳) تر (۱۸) پورې روژه ونیوه.

(دنفسی سپیڅلتیا) دغه نښه اوورستۍ روژه یې دجوسو پرهغه ګیلاس باندې ماتـه کړه هغه چې مولانا ابـوالکلام آزاد ده تـه ورکـړل ده دا روژه پـه دې خـاطرونیوه څودهغوی په وړاندې مقاومت وکړي چې غوښتل یې دغچ اخستنې اوړپه هیـوادکې بل کړي.، ده غوښتل چې پردغه اورباندې اوبه تویې کړي اوپه هیـواد کـې دهـرډول فرقه یې ټکرلمنه ورلنډه کړي .

له دغې روژې نیولو دوې ورځې وروسته د ۱۹۴۸ کال په (۲۰) کله چې دی په خپـل عبادت کې ډوب شوی و،په همدغه وخت کې دده پرژوند باندې د تیـارې دخوریـدو شونتیا نژدې شوې وه ، خودده ددعااوهڅې په پایله کې دډیلي په ښارکې دفرقه یې ټکرمخه ونیول شوه اوټول ښار بیر ته امن په خپله غیږه کې ونیو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۹۴۸ کال دجنوري په (۳۰) دجمعې په ورځ دمازدیګر په پنځوبجو ګاندي غوښتل چې له همدغې کوټې څخه ووځي او دوروستي ځل له پاره دعبادت په خاطرله خپل (خالق) سره وصل شي ، څوشیبې وروسته دده په وینو لړلی جسد بیرته همدغې کوټې ته راستون کړشو، اوپه پای کې د ۱۹۴۸ کال دجنوري په (۳۱) له همدغې کوټې څخه بېوخپل سفر په ابدي توګه دجمنا دسیند دغاړې په لورپیل کړ.

دمهاتما ګاندي وروستۍ ورځ اوګړی د ۱۸۴۸ کال دجنوري (۲۸) نیټه وه ، په هغه ورځ ده ځانګړی حالت درلود ، دی په بریلا هوس کې له خپلې کوټې دباندې په یوه تـاوده ماسپښین کې لمرته ناست و، په همدغه شیبه کې یې راج کماري امریـت کـور تـه وویل :

« که زه دیوه لیونی سړي په ګولۍ باندې مړشم ، زه باید ډیر خوشاله شم ، ځکه چـې نور به پرما کې دقهرڅه نه وي پاتې ، خدای به زما په زړه اوښونډو باندې وي .»

دوې ورځې وروسته دې هغه سړي چې دده پرعبادت ځای کې یې ده ته تیارې نیولی و، ده ته وروړاندې شو ، هغه یې د درځلې ماشې په کښیکلوسره راونـړاوه اومهاتمـا ګاندي یې دتل پاتې مرګ په سفر، په هغه سفرچې دده هیله و په داسې حال کې چې دخدای نوم یې پرشونډو جاري و ولیړه اوله دغې نړۍ څخه یې سترګې پټې کړې. .

شاوخواټوله آرامۍ نیولې وه، په هغه شیبه کې چې دده په وینولړلی جسد یـې دلتـه راووړ ، دده جسدپه پاټواوخلوباندې پوښل شوی و، یو چا یې ترڅنګ شمه ولګوله ، په همدغه تیل ماتیل کې چې په البوقیورقیو واټ باندې جوړو ګـورنرجنرال لاردمونـټ بیټن راورسید، ورپسې جواهرلال نهرو راغی ، نـژدې نـیم سـاعت دوی دواړه دننـه دمهاتما ګاندي له جسد سره وو، بیاراووتل اونهرودملت دپلارخبردملت په وړاندې په خوراجذباتي الفاظوکې اعلام کړ:

« ملګرو... اورڼا نوره زموږ له ژونده که‌ه وکړه ، تیارې هره خوا په سراخیستې ... زموږ ګران لارښود هغه زموږ بپو نورله موږ سـره نشـته ... هغـه رڼـا چـې پردغـه هیـواد راوپړکیده هغه څه عادي رڼا نه وه ،هغې رڼـا چـې دغـه هیـواد یـې دډیرکالولپـاره رڼاکړاودغه هیواد به دنوروډیرو کالونولپاره رڼاکړي ، اودغـه رڼـا بـه زرګونـه کلونـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته پردغه هیواد اوګرده نړۍ باندې راوځلیږي اود زرګونو زړونو لپاره به یوتلپاتې ډاډ اوتسل وي . »

بریلاهوس دملي غورځنګ دمبارزې پرمهال خورامهمه دنده ترسره کړه ، په تیره بیا د ۱۹۴۵او ۱۹۴۸ کلونو په اوږدوکې ، په دې چې دلته دملـي مشـرانو اوګانـدي جـې ترمنځ په وارو وارو ناستې ولاړې ترسره شوې اودلتـه دګانـدي اوانګریـزي مشـرانو ترمنځ تاریخي اوبرخلیک جوړونکې خبرې هم ترسره شوې دي. .
بریلاهوس په ۱۹۷۱ کال کې دحکومت له خوا دملت دپلار دیادون دمانې په نامه یـاده شوه او دمهاتما ګاندي په یاد ددغې مانې نومولو مراسم د ۱۹۷۳ کال داګست پـه (۵) ترسره شول .
د (ګاندي سمرتې اودرشن سمرتې) په نومونو چې کوم جوړښت اوس نومول شـوې ددغه جوړښت بنسټ د ۱۹۸۴ کال په سپتمبرکې د ګاندي سمرتي په نامه پـه تـیس جنوري مارګ اوډګاندي درشن نامه په راج ګـاټ کـې کینښـودل شـو، اوس دایـوه خپلواکه موسسه ده چې چارې یې دکلتور وزارت ترسرپرستۍ لاندې ترسره کیږي ، دهندلومړی وزیردغه مشردي ، اواصلي موخه یې داده چې دګاندي دژوند اوافکـارو په اړه په بیلابیلو ټولنیزو او روزنیزو پروګرامونو اوخپرونوباندې لاس پورې کړي..
ګاندی سمرتي مانې چې اوس په تیس جنوري مارګ کې ده ، دادګاندي دژوند د ۱۴۴ وروستیوورځو په زړه پورې خزانه ده چې په عین وخت کې یې دهند اونړۍ دملیونـو خلکولپاره دزیارت ځای بڼه هم غوره کړې ده، دګاندی جي کوټه په هماغه شان سره ساتل شوې لکه څنګه چې ده د ۱۹۴۸ کال دجنوري په ۳۰ دخپل وروسـتي عبـادت پرمحال پریښې وه ، دده نړیواله شتمني دلته ده اوپه دغه کوټه کې هرچا ته په خپله وړتیا سره ځان څلوي .

دمقالې لیکواله یې سویتا سینګ ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

لارد بيخو پريخ :

ګاندي اوسوراج (خپلواکي)

دګاندي په وړاندې سوراج یاخپلواکي په غوخه توګه یوه اخلاقي اوسیاسـي مفکـوره وه. اوپه انفرادي کچه دغه مفکوره دځاني هیلو اوغوښتنوپه وړاندې یودلیل اوپه پاى کې داپه خپله یوه ننى هم آهنګي وه. خوپه ملي کچه دغه مفکوره پرهغه څه بانـدې ولاړه وه چې دهغې په واسطه دټولنې ګرد برخلیک دبدلون اوتحول منګولو ته لویده داسې چې دهغې ټولنې هرغړي ترهرڅه دمخه په دغه بدلون اوتغیراودهغه په وړتیـا اوپايلوباندى باوري و.دګاندي له پاره هم هرانفرادي وګړى دواک اوځـواک سـرچینه و.هیڅوک باید بل څوک ددې له پاره ناچارنه کړي چـې دده دارادې خـلاف دې څـه ووايي اوکه يې وايي نوپايله به يې دهغوپه مړينه اوځورونه پـاى تـه ونـه رسـيږي .
اويوازې به هغه څوک په دې وتوانيږي چې دځانى اوچتيا په ترڅ کې پرخپـل ځـان باندې بسياااوډاډمن واوسيږي .
په دغه برخه کې ترټولومهم اوډپاملرنې وړ ټکى دادى څوباوري شـوچې هرانفـرادي وګړى ترهرڅه دمخه دلوړتيا غوښتنې اودځان غوښتنې خوراپیاوړى شعورلري. ځکه نو دا اويا دى به ځانو ته ددې اجازه ورنه کړي چې دنورو دیکتى اوانحصارته دې غاړه کيږدي. اونه نورچا ته ځواک اوپیاوړتیا ورکولاى ،ځکه نوداپرهرانفرادي وګړي پـورې اړه لري چې هغه ترلاسه کړى اووې ارزوي .
په جنوبى افريقا اوهندکې دګاندي دژونداوږدې مبـارزې دى پـه دې بـاوري کړچـې دزورزياتى یوسستم کولاى شي رامنځ ته شي ،خودابايد په دغه اړه په پـام کـې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې که له هغه سره يې دقربانيانو مرسته نه وي هغــه لــه منځــه تللــی دروشــميرئ ،بريتانيا ونه شواى كولاى چې هنددځان كړي ، هنديانوپه پرله پسې توګــه دهغوپــه وړاندې خپل عكس العمل ،بيلتون اوسرټكونې اوپاريدنې وښودې. خوله دې سره هم انګريزانو پرهندباندې خپله واكمنی ترډيرو پورې وساتله ځكه چې هنديانوخپله لــه هغوی سره مرسته اوهمكاري كوله، اوان چې دوی يــې اصــلي انســاني ځــواک لكــه سرتيري هم ورته برابرول ، په دغه ترڅ كې دوی خپله په ځان بسيا ايدلوژي په خپل واک كې له لاسه وركړه ،لكه څنګه چې ګاندي په دغه اړه داخرګندونه كوله، هغــوی چې لكه دچنجيوپه څير چلن باندې روږدي شوي وي اونورددې له پاره رابولي چــې پردوی باندې برلاسی شي داهغه ناداني ده چې دوی دخپلې ناپوهې په ترڅ كې دځان كړې ده ، دزورزياتی په وړاندې دبې عدالتۍ په نامه قربانيان چې دوی خپله هغه تــه په خپله خوښه غاړه ږدي اولاره ورته برابروي كله هم بې ګناهان نه شوبللی.
دګاندي له پاره دواک مانادلوړواوپيچلواړيكو سمبالول دي. دواړه واكمــن اودعــدالت قربانيان په دې باوردي چې ټول واک بياهم له پخوانوسره دی،كله چــې زورزياتوتــه پرځان دواكمن كيدوډاډ وركوي اوهغوی بيا دخپلوقربانيانوپه بې روحيې كولو بانــدې لاس پورې كوي او ددوی دزيرمه والوپه توګه دوی ته په خپله دچوپړلاره پرانيزي ،په دغه ترڅ كې داخرګنده چې هرهغه څوک چې دوی ته خدمت كوي اولــه دوی ســره دملاتړدندې ته اوږې وركوي ددې ټولومانا داده چې دوی په خپله دزبيښاک له پاره په څرګنده دعمل ډګرته راوتلي اوورسره يوشوي دي چې په دغه كارسره دغــه كســان دبرلاسودريځ اوځواک دواړه پياوړي كوي .
له هغه ځايه چې محكومان تل دځان لپاره دادليل راباسي اووايی چــې موږخوبيواكــه اوبې ځواكه يو، دوی په دغه حال كې دهغه چا په دريځ كې دريږي چې يوخودځان په باره كې فكركوي اوبل داچې په دغه ترڅ كې نور ددې توان له لاسه وركوي چې دځان په سمبالولو باندې لاس پورې كړي ،دغه هڅه هغه څه ده چې دمقابل لــوري ځــواک پياوړی كوي اوپــه عــين حــال ددې ســبب كيــږي چــې دهغــه ترســيوري لانــدې بيادډارفضاهم پرهره خواباندې خپل وزرونه وغوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخبره چې زورواﻻ تل دهرډول ځواک لرونکی دی ،په رښتیا هم یوحقیقت دی ،خوله دې سره کوم څه چې تراوسه ددې دواړوخواووپه منځ کې د رښتیا ځای نیولی اوترزیاتې اندازې هغه ددوی پرهیلواودلایلو باندې ولاړدی هغه دادی چې هرڅه باید په خپله ترسره شي اوسړی باید په خپلوپښوباندې ودریږي .
په دغه اړه داهم ځکه مهمه اودپاملرنې وړده چې دوی بایدد سستم په اهمیت اوطرحه باندې فکروکړي . په تیره بیا هغوی چې دژوند په اوږدوکې دپیاوړتیا لوړې پولې ته رسیږي اوپه څرګنده په یوه سایکولوژیکی پاملرنه او لیوالتیا باندې اوړي. دګاندي په نظر ددغې پوښتنې اوستونزې له پاره ځواب دخلکوپه لور لارښوونه اوخوځیدنه، ځان برجسته کول اوکمپاین دي، اوداپه ګوته کول دي چې واک په کوم ځای کې اوله چا سره دی . چې داپه خپله دساتیاګرانو له موخواومرامونوڅخه بلل کیدای شي .
په جنوبی افریقی کې د ۱۹۰۶ کال په ترڅ کې دهلوځلو ترسره کول اوپه پرله پسې توګه بیا په هندکې دهغوتجربوعملي کول ،داهرڅول هغه څه ووچې دهغو په ترڅ کې پربې عدالتۍ باندې زیاته رڼاچول شوې وه اوداغوښتنه یې رامنځ ته کړې وه چې له یوه بل سره وګوري،اوپه یوه ځانګړې انتخاباتې حوزه کې سره وخوځیږي چې بالاخره داکارترسره شوخوله لړو وړتیااوو اوستاینوسره. هسې نه لکه چې دیوشمیرنوروبریاووپه برخه کې په په سمه توګه دعملي توب جوګه شوی وای .خوله دې سره سره هم داکاردخلکو په وړاندې ددې سبب شو چې هغوی یې راوهڅول اوهغوی ته یې داتوان ورکړچې دیوه عمل په لورځانونه سره منظم کړي، ددغه عمل یوه بریا داهم وه چې دهغوی چې پرواک باندې وو دهغوروحیه اوځان غره والی یې هم له سختې کمزورتیاسره مخامخ کړ.اوپه ځواک کې دخلکو په ګټه یوڅرګندانډول رامنځ ته شو.
ددموکراسۍ په ترڅ کې تل واک دخلکوله استازو سره وي ،ګاندي هم فکرکاوه چې داخبره سمه ده، خودخلکو لپاره باید چې دنورشیانو ترسره کیدل هم اړین وي،داسمه نه ده چې دهرې ورځې په ترڅ کې باید هغوی خپل تصمیم ونیسي ،په دې چې په دغه کارکې کله کله داستعدادونودوړتیاخبره ترپښولاندې کیږي. دغه اصل په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وارسره دعامو اتباعودادعاوو له مخې له دووخواڅخه دپاملرنې وړوي ، لــومړی داچې دوی بایــد خپــل کســان اواســتازي ښـځې اونارینــه دې تــه وهڅــوي چــې بایددنیاوکولواودرناوي وړتیاولري اوپه عین حال کې باید دملي ګټوخبره هم پــه پــام کې ونیسی.

دویم داچې ددوی استازي ددوی په نامه عمل اوخبرې کوي ،ددوی دپریکړو دعملـــي کولو په تکل کې کیږي ،خلک باید ځانونه په دې ډاډه کړي چې دوی دخپلو استازوپه واسطه کولای شي خپل مرامونه اوغوښتنې عملی کړي. ګاندي داوایی چې له همــدې امله خلک باید دخپل سیاسي ژوند په ترڅ کې په پوره لیواتیاسره برخه واخلي.

له هرحکومت سره داتړلې چې دوی واک په ناوړه توګه کاروي ان چــې دموکراتیــک حکومت هم بیاپه دغه برخه کې له اتوکراسۍ څخه بیل نــه دی ، خوکــوم تــوپیرچې ددغودواړو ترمنځ شته هغه دادی چې یوله دغه چلن سره غاړه وړي اوبل یې نه وړي، اوهمداده چې دا په ډیرووختوکې داتوکراسی لپارغیراحتمــالي وي، یودموکراتیــک حکومت په دې پوهیږي چې که داکاروکړي ،دهغه اتباع به د هغه حکومت له مرستې څخه لاس په سرشي.اوپه پایله کې داهم شونې ده چې هغه دموکراتیک حکومت پــه ډیره اسانې سره خپله خیره دخپلووګړو په وړاندې شیطانی کړي اوخپل خلــک پــه څرګنده توګه ددرغلۍ اوانحصارښکیل ته وراچوي . لکه چې ګاندي هم دغه خبره په ګوته کوي:

« رښتنې خپلواکي به کله هم دواکمنواویوڅوتنوپه واسطه رامنځ ته نــه شـــي. بلکــه داهغه ډالۍ ده چې ټول خلک دهغې په مرسته دکمزورواکمنوپه پرضدکه چیرې هغه ونه مني راپورته کیدای شي... دخلکودپوهې دهغوي دویښتیا پــه شــعوراوځواکمنې سره کیدای شي ، هغه وچلیږي اویاترکنترول لاندې راشي »

هندي ولس ان تراوسه پورې سوراج ته اړتیالري چې باید پرهغــې بانــدې لارښــونه شي،ګاندي فکرکاوه چې په دغه ترڅ کې ښه اوپه زړه پورې لاره داده چــې ترهرڅــه دمخه مور

په هیوادکې دیوې سراسري ټولنې یاارګانیزیشن له لارې چې په هغه کې دهیوادټول وګړی نراوښځې برخه ولري اوپه خپل پراخ ګډون سره دخپلوستونزو،دخپلوسیاســـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواکمنیودبسیاکیدنې اودبې عدالتیوپرضد دخپلوسازمانودجوړولوپه کاربانديې لاس پــورې کــړو . ګانــدي دخپــل ژونــد پــه وروســـتیوڅوکالوکې پــه دغــه اړه یوشمیرجالبواودپاملرنې وړوړاندیزونو سره دعمل ډګر ته راووت .
ګاندي فکرکاوه چې دخپلواکۍ له پاره دمبارزې په اوږدوکې کــانګرس پــه روحیــاتی برلاسي باندې تېنګارکاوه چې داهځه ان ددولت له مهمواولومړنیودندوسـره یوشــي اوان چې ترې لوړه هم وه.ددغې طرحې بــې ســاری والــی پــه دې کــې وچــې دغــه کاردخلکوله خوالارښونه ، اودتېولنې له خوا پالل کیده چې په پای کې ددغه اغیــزمن مورال په ترڅ کې دولت په خپله دیوې مهمې اودپاملرنې وړ وړتیادځان کولای شوای . دده خپله وینادہ چې ویل یې ، له هغه ځایه چې کانګرس دآزادۍ په لاره کې دخلکو په مرسته واک ترلاسه کړې نواوس داورته وړده چې دوی باید خپــل (لــوک ســیوک سنګ) یانې دخلکودخدمت لپاره ملي ټولنه ولرې . دهغې غړي بایــد پــه کلیــوکې ځاي پرځای وي څوچې د (سم ګره ګرام سیوک) پــه پــوره واک اوځــواک ســمبال کارکونکي چې ځان یې په دغه اړه خپلوژمنوته وندہ کړی وي لاس په کارشي . دوی باید دخلکو پام خپلوحقونــو، ددوی اودولتــي نماینــدګیوترمنځ منځګړیتــوب اوپــه سیموکې دبې عدالتۍ هلته چې اړین وي راوګرزوي اوله ساتیاګرانو سره دې په تفاهم کې شي.
ګاندي په دغه اړه تیروتی و چې دکانګرس بیوسي یې په ډاګه کوله ، خپلواک هند په سخته توګه پردغه مهال دیوه داسې ګوند لپاره اړتیادرلوده چې هیواد اوحکومت ېې په ښه توګه لارښونه کړې وای.کانګرس په دغه مهال په سازمانی لحاظ هغه پیاوړتیــا نه درلوده چې په دغه مهال یې په اوچت مورال اوسیاسی قانونیت سره لکه چې دوی ددولت لپاره دژمنې په توګه پاس کړې و عمل وکړای شي .
دګاندي له خوا د لوک سیوک سنګ اویاورته سازمان نظرېې سره له دې چــې خپــل ارزښت یې درلود، خودابايد ووايوچې دهند دبیاراژوندي کولو دکاراوپه دغه برخه کې هلوځلو پرسیاسې اوبیروکراتیکوکړیوبرسیره په خپل واردپرګنیزو او وګړنیوســازمانو مرستې اوملتیاته اړتیا درلوده. خوبرعکس سنګ او دې ته ورته ټولنې په دغه وخــت کې په داسې توګه رامنځ ته شوې چې هغوی په مخامخ توګه له دولت سره دســیالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوالترنتف ځواک خبره په خپل مرام کې تر لاس لاندې ونیوله ،خپله خارنه اوکتنه یې په داسې توګه عیاره اوبرابره کړه چې هرچا فکرکاوه دوی په خپله دګوند اودولت لــه اړوندو اداروڅخه دي. ددوی دغه چلند دهغوکسانو له پاره یوالترنتف چینل پرانست چې هغوله سیاست اوسیاسي ژوند سره لبوالتیا اومینه درلوده. بله داچې دوی داهــم په ګوته کوله چې دولت په سیاسي لحاظ په دې نه دی توانیدلی چې پرګډوډیوباندې برلاسی وومومې. دغه کاردرې لامل هم شوچې درغل مامورین رامنځ ته کړل، دولتــې بودجه دچوراوتالان منګولو ته ولویده اوپه پــای کــې قــانون ، حکــومتي مشــورتی سرچینوخلکوته دامشوره ورکړه چې دوی باید دسیمه ییزې بې عدالتۍ پرضد خلک لارښونه کړي .

لنډه داچې ، دوې داوړتیا درلوده چې له قانون سره مرسته وکړي اودځان اوحکومــت ترمنځ دیوه پله په جوړولو باندې لاس پورې کړي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لــه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شوید ه .

لیکوال دانګلستان دویست مینسترپوهنتون ددموکراسۍ دڅانګې استاد اودمشرانو جرګې غړی دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

مارس اپستین :

ګاندي په اوسني عصر کې

هند د ۲۰۰۷ کال داګست په میاشت کې دخپلواکی (۶۰) مه کالیزه ونمانځله، په دغه پراخه سیمه کې چې نن سبا تریوه بیلیون زیاتووګړو ټاټوبی اوهیـــواد دی، پـــه دغـــه پراخه سیمه کې هرڅوک ځان له ورایه پراخ ، بډای اوترنوروپیچلی پـــه ګوتـــه کـــوي. دلته چې نه یوازې یوملي لارښود او پلاربلکې دوه جـــواهرلال نهرواوګانـــدي ددغـــې ټولنې ملی ویاړونه بلل کیږي لري .
لومړنی یې په ریشنلست لیدباندې ولاړاوباورمن دی،ځکه هنـــد هغـــه دخپلـــې ودې لامل اوهڅوونکی بولي چې هندته یې اجازه ورکړه څوپه نړۍ کې دپیاوړې دموکراسي په پربنسټ باندې آن له خپل ایجاد څخه ترننه پورې پرته له کوم ټکراوکړکیچ څخه له قانون ، پارلمان اوفیدرالیزم سره یوځای وده وکړي . برلاسې او زور زیـــاتې دلتـــه داسې څرګنده بڼه نه درلوده لکه څنګه یې چې دپوځیانو ترسیوري لاندې په ګاونډي پاکستان کې درلوده.
دګاندي برخه اخیستنه په دغه ترڅ کې هم بنسټیزه وه اوهم دپاملرنې وړ، مهاتما هغه لغت چې په سانسکریت کې یې مانا (ستره اروا) ده دیوه هڅون اوودې پـــه کاربانـــدې لاس پورې کړچې اغیزې تراوسه پورې په عامه توګه دپاملرنې اویادونې وړدي، دده دسوله ییزمقاومت فلسفه نه یوازې په شپیتموکالونو کې په متحده ایالاتوکې دمارتین لوترکینګ له پاره لارښوده شوه بلکه دنلسن ماندیلا له پاره په جنوبی افریقاکې هـــم

(c) ketabton.com: The Digital Library

داپارتايد په وړاندې ډاډمنه تکيه ګاه شوه. دعدم تشدد بهير هغه پراخه اولويه وسيله شوه چې په خوراځيرکۍ اوله مطبوعاتوڅخه دکاراخيستلوپه ترڅ کې يې په يوشميرهيوادولکه سربيا، جورجيااواکراين کې د ((رنګينه خوبونو) په څيره کې په دې وروستيوکالوکې ځان راوپړکاوه.

دهندپه باره کې څنګه؟ په دغه هيوادکې چې خدايان يې پرهره خواکې دي ،ګاندی وکولای شول چې دخپل روحاني اوفلسفي ليدپربنسټ ددموکراسۍ له پاره لاره چاره اواره کړي.

دده دهڅې اوبلنې په ترڅ کې داآسانتيا رامنځ ته شوه چې دهندهروګړی بايدځانته حرکت ورکړي اوټول هند وان اومسلمانان ، نراوښځې بايد په دغه پراخ ډګرکې دبرخې اخيستنې په ترڅ کې خپل ځان عملاً احساس کړي . ددموکراسۍ لپاره رښتينې جګړه موږته ګاندي رازده کړه،چا چې په دغې ځانګړې لارښونې سره يې زړونه ددې له پاره راوخوځول چې بايدله خپل ګاونډي سره په څنګ کې دسولې اوخوندي ساتنې په فضاکې ژوندوکړي

او دهغه يوازنې چاچې دې ته يې پام شوچې بايد انسان دننې کړکيچ له احساساتوسره سره ددې توان ولري چې نوروته درناوي وکړي اوديوه اړين اصل په توګه بايدپه خپل چاپيريال کې يوښه اوپه زړه پورې استوګنې شي . دګاندي داخرګندې اوسنۍ ځانګړنې دعصر داوسنی نوي پرمختګ په ترڅ کې دمځکې پرمخ داسې ډالۍ شوې چې دهغوسرچينه بياهم له همدغه نالوستی اوبيوزلې هندوستان څخه په ۱۹۴۷ کال کې راپيل شوه. که اوس په دغه ترڅ کې دپرتلې په لورګورو ،تاسې وينې چې پرتګالي ميرمنو تر ۱۹۷۶کال پورې چې درايوورکولوډګرته راووځي منتظرې پاتې شوې ! البرت انشتاين وويل : ((نسلونه بايد راپورته شي ، څويې په رښتينې توګه باورراشي چې دده په شان بل چاکله هم دمځکې پرمخ له وژنواووينوتويونوپرته ژوند نه دی کړی)).

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي له انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده.

دليکوال دغه مقاله له له اکسپرس فرانس څخه را اخيستل شوې ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

جاکویس اتالی :

"اونت ګاري " یا سترګاندي " ،

تاسي ولې دګاندي ژوند لیک ولیکه ، آیا ددې لامل دهند دخپلواکی شپیتمه کالیزه وه ؟

ماکله هم ددغې کالیزې په اړه فکرنه وکړی ،زما ددغې لیکنې په اړه ، زه باید ووایم چې زه تل دهغوخلکو په ژوندلیک لیکل کوم ، هغوی چې نړۍ یې دخپل روحانیت اومعنویت په زور له یوه بدلون سره مخامخ کړې وي ، لکه داوسنې مالي سستم کاشف زیګموند واربورګ ، داوسني ریاضی مخکښ بالیوس پاسکال ،زما له پاره، اوسني فرانسوي ادبیات ،کارل مارکس . په دغه اړه هم ماپه داسې یوچا پسې چې هغه دلویدیزنه وي کتل . دنړې زیاتولویوکسانو په خپلوهڅوسره نړۍ له بدلون سره مخامخ کړې چې ګاندي هم دغه خبره په خپلونظریاتوسره په رښتیا باندې بدله کړه.

تاسې هغه څنګه ومونډ ؟

دامارټین لوترکینګ و چې زه یې ګاندي ته ځیرکړم ، مخکې تردې چې زه هندکشف کړم اوپه دغه باره کې لاس په کارشم ، هغه زما پام دعدم تشددپه لورراواړاوه ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته نلسن مانديلا دګاندي اوپه جنوبي افريقاکې دهغه داوسيدواوکړووړو په اړه له ماسره خبرې وکړې ،ګاندي دهغه روښانګرلارښودو ، هغه دځان په اړه فکرکاوه چــې داوړنه ده چې سړی بايد په زندان کې هم ياغي وي، هغه په دغه ترڅ کې په دې باورو چې يوننې ځواک بايد له سړي سره مل وي ، هغه له ميديشن څخه منندوی و ، هغــه ځان ماته له هغه سره په تړاوکې راوښود.

آيا ګاندي په اوسني عصرکې مهم دی ؟

هو، هغه ډېراړين اوضروري دی، ګاندي فکرکاوه چې هند بايد په خپل هويــت ســره جوړشي ، هغه ښايی ځان په دې ملامت بللی وي اويايې نه غوښتل ، چې هغه هند ته دلويديز ترنامه اوهويت لاندې دپيژندنې ورتيا ورپه برخه کړي، ګانــدي وليــدل چــې دهغه هيواد ددښمنانو له خوا غوبل غوبل شوی، هغه هيواد چې په دغه ځــواک ســره بايد اوچت پاتې شوی وای ، هغه فکرکاوه چې هند پياوړی ملي ویاړاوبرم لــري هغــه بايد له ورکې سره مخامخ نه شي.

دهغه اصلي دنده څه وه ؟

ګاندي دهندي هويت ايجادونکی و، هغه دهندي ټولنې ملي والي ته عملي بڼه ورکړه ، وياړپرهغو تبليغاتي هڅو چې ده ته يې په جنوبي افريقا کې دمهاجرو دحقوقو ددفاع له امله لوړتيا ورپه برخه کړه ، په هندکې هم ده خپلې ټولې هڅې ددې له پاره وکړې چې دخلکو پاملرنه يې لاريونو، دمالګې دنامتو لاريون اغيز، روژو ، سفرونواونورو کړو وړو ته راواړاوله . ګاندي له شکه پرته لومړنې څوک و، چې ترهټلردمخــه يــې ميــديا دانځورونو ، بحثونو اوخپرونو په ترڅ کې دځان په ګټه وکاروله ،پــه دوديــزو کــاليو ، لوڅوپښو ، لکړې ، اوعينکو سره يې داکشف هم وکړچې هنديان بايد څنګه دځانو له پاره هندي کالي وکاروي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي څه ډول هندوستان غوښت؟

هغه یوخیالي هندوستان ، چیرې چې کښتنې پاټکې نــوردکرکې اونفــرت وړنــه وي، هندواومسلمان باید په سوله کې له یوه اوبل سره ژوند وکړي. هلته چې هندوباید په اوونۍ کې څوځلې روژه ونیسی ،هلته چې باید تشدد نه وي.

ګاندي ډیرلوړانسان و، هغه ته چې څه په فکرکې ورتیریدل هغه یې په خولــه ویــل، همداوه چې کله کله ډیرې تیروتنې هم ترې کیدې،لکه دهغه لیک په ترڅ کــې چــې هټلرته یې ولیږه اوهڅه یې کوله له هغه سره استدلال وکړي خوبیایې دهغه له امله له هټلرڅخه ښښنه وغوښته.

ګاندي ددموکراسۍ په تاکنه کې څه ونډه درلوده ، داسې یوسستم یې غوښــت چــې هغه به لکه دلویدیزپه شان وي اوکه برعکس ؟

هغه سیاسي ګوندونو ته زیات درناوي درلود،ان که به هغو له دوی سره اړیکي هم نــه درلودل، دموکراسي دده له پاره یوځرګند انتخاب و، په اقتصادي برخــه کــې دنوبــل جایزې وړونکي امرتیا سینګ دذداپه ګوته کړې چې دموکراسي لویدیزه هڅه نــه ده ،بلکی دایوه هندي فکري برياده. چې کیدای شي خبرې پرې وشي .

هغه څه ځانګړې کرشمه درلوده ؟

هو، هغه داسې یوفوق العاده څواک درلود چې کولای یې شول خلــک پرځــان پســې راوکاږي. ان هغوی چې دده له کړنوڅخه کومه ګټه هم نه ورته رسیده، ګاندي ډیرڅه ولیکل، هغه په خپل ژوندکې تل موسکی او هڅاندو ، ګاندي همداراز له تلپاتې والــي سره لیواتیادرلوده. دهغه خوښیدل چې یوڅوک دې ووژني ، هغه کیدای شول دخپل مرګ له پاره څه په نښه کړي وي، هغه دیرتم اوشوکت په لوړتیا کــې ووژل شــو، پــه داسې حال کې چې ده ته وروه چې یوڅه دمخه مړشوی وای، مانا داچې یوڅه ترویش دمخه. له ۱۹۲۰ څخه تر ۱۹۴۵ کال پورې هندپه خپله ګاندي و، ستاسې لــه پــاره بــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس داګرانه وي چې دنړۍ دپوهیدوپه راز باندې پوه شی داسې لکه چې ګاندي دغه رمز درک اوپرې پوهیدلی وو. ده هغه برلاسې اوزورزیاتی چې دیوځو سپینوله خوا پرتول بشریت باندې زغمل شوی و وغانده،دا اوس په هرذهن کې یوسمبولیکه طرحه ده چې کله ګاندي جنوبی افریقې ته په رسیدو سره له ګاډی څخه دباندې غورځول کیږي . داهغه شان کیسې دي چې دزیاتو انسانانوله خوا تجربه شوې ، خونه پر موږ ،پرموږ لویدیزوالو باندې څکه چې موږ د زورزیاتو خلکو په اړخ کې یو، اوهغه زورزیاتي وهلي خلک له خوبه راویښ کړل .

کوم درسونه له هغه پاتې شول ؟

یوساده سړی کولای شي چې نړۍ بدله کړي ، ویاړدهغه په سوچونو ، تشدد کله هم دځوریدلي اوترستم لاندې انسان له پاره دمنلووړلاره نه ده .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده.
لیکوال لوي ژوند لیکونکی دی، جاکویس اتالی به په راتلونکي منې کې دمهاتما ګاندي ژوندلیک ولیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

پروفیسور تسیوشي نارا

څه شی ما له مهاتما ګاندي څخه زده کړي دي...

پر دغه نړۍ زه دخپلي ۷۴کلني اوږدي تجربي په اوږدوکي په دي باوري شوم چي هرانسان دیومطلق موجود په توګه دی وي اوکه دابايد په خپل ژوند کي په خپله ننۍ خوشالۍ باندي پوه کیدای شي. له دغي پوهيدني سره سم دمطلقیت ترڅنګ دوه آره نورهم دي چي هغه په خپل وارزمورږ انسانانو له پاره له یوي خوامهم اوله بلي خوادپاملرني وړدي ، دغه دوه توکه ، خپلواکي اوآزادي اوسوله اوامنیت دي. له خپلواکۍ پرته به یوکس هم په ډله ییزه اوهم په انفرادي توګه دخوشالۍ احساس ونه کړي. په ورته شان ، دامنیت اوخوندي ساتني نشته والی په څرګنده توګه هرڅوک اندیښمن اوخواشینی کوي . دلته

(سوله) هغه دانسان په لاس جوړشوی دولت په ګوته کوي چي دهرډول ځوراوستونزي ، مقابلي یاجګړي څخه په یوه خواوي، همدارنګه (امنیت) هم په خپل واریوازي کوم مصنوعي مفهوم نه دي بلکه داپه خپل وارهغه اصل اوحالت دی چي په طبعيي توګه دیوي غمیزي په مخ کي ډال کیږي .

دهند دخپلواکۍ دمبارزي په ترڅ کي سياسي مشرانواوانقلابيانو دالویه بریا بلله چي دوی بايد له انګریزي ښکیلاکي واکمني څخه خپله خپلواکي واخلي ، ددغي موضوع په اړه شري اربندودیوه انقلابي لاربسود په توګه هڅه وکړه چي دپوځي مقابلي په ترڅ کي انګریزان له خپل هیوادڅخه وباسي اودهغوي واکمني پردغه خاوره باندي پای ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسوي.خوورسته چې کله هغه تقاعد شونوبيايې په پاندي چري کې پــه خپــل ننــي انقلاب اوننې صفايي باندې دخپلې روحاني خپلواکۍ له پاره چې په هغې کې به هــيڅ ډول رنځ اودرد اړول نه وي پيل وکړ.

خو دمهاتماګاندي دلارې په څارلوسره دی په خپل ژوند کې په بې ساروبرياوو باندې برلاسی شواودايې باورشو چې انساني خوشالي يوازې دهغه دټـولنې پــه سياســي ـ اقتصادي وړتيا پورې نه ده اړونده بلکې په دغه ترڅ کې هغه ته داهم اړينــه ده چــې هيوادوال يې دسوسيوـــــ کلچر او معنوي خپلواکۍ په فکرکې هم شي.

زه غواړم دلته دغه ټکی په ګوته کړم چې هغه (اربندو) په خومره ژورتياسره دګاندي دژمنې اوژورزغم تراغيزلاندې وچې دخپل هيواد دسوله ييزحالت له پاره يې نه يوازې دهنديانودګټې په خاطربلکی دانګريزي ولس په خاطر هم ګام اوچت کړی دی.

ده کله هم ددې له پاره هڅه ونه کړه چې بريتانويان بايدووژني. ددې پرځــای ده تــل هڅه کوله چې انګريزان په خپله بې عدالتي باندې باورمن کړي ، اودايې ترغوږ ورتيره کړه چې دوی بايد هغه تګلارې ترلاس لاندې ونيســي پــه هغــه کــې چــې دانســان اوانسانيت دواړو خيروي. ګاندي جی هم په خپل وارسره دخپلې مبارزې په ترڅ کې کله هم نه څوک و رټل اونه يې دڅاپه وړاندې په هغوشپوورځوکې چې دبې عــدالتې پرضدې مبارزه کوله له سپک نظرۍ څخه پــه خپــل ټــول فزيکــي ، روښــانفکري اومعنوی ځواک سره کاروا خيست .

ديوه جاپاني اوسيدونکي په توګه چې داتومي بــم ســپيرې تجربــې اومــزې مــوهم ددويمې نړيوالې جګړې په ترڅ (۱۹۴۵) کې وليدې ، په دې نظراو بــاوريم چــې بايــد داسې يوه نړيواله خوندي اوسوله ييزه تګلاره چې دهغې له مخې نړۍ نوره له اتــومي ناتاراودړله ييزې وژنې له نورو ډولووسلوڅخه خوندي پاتې شــي رامــنځ تــه شــي . برسيره پردې ديوه نړيوال تبعه په توګه په دې هيله يم چې بايد بشريت دابدله پــاره په يوه بشپړه هم غاړې اولوی طبعيت کې سره پاتې شي. ما دتيرو دريولسيزوپه ترڅ کې له زياتو نړيوالو رضاکاروسازمانونو او روڼ اندوانفرادي کسانو سره کاروکړ . ددغــه شاليدپه پام کې نيولوسره زه اوس غواړم له ځان سره په لنډه توګه داووايم چې ،کوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه ما له ګاندي جې څخه زده کړي اودده دژوند کوم اړخونه زما دژوند لـه اوسـنې حالت سره څه شان تړاولري ؟
زه کله هم په ګاندي جي پسې دلته نه وم راغلی اونه هم زماله پاره داشیبه برابره شوه چې له هغه سره دې دده دژوند په شپو ورځوکې وګورم ،کله چې په ۱۹۵۸ کال کـې زه دلومړي ځل لپاره دهند په خاوره باندې پلې شوم ، دی پرهغه مهال نورپردې نړۍ نه و اوهغه دیوه ځوان افراطي په ګولیوباندې په ۱۹۴۸ کال کې له نړۍ څخه سـترګې پټې کړې وې. خوکوم څه چې ماله هغه څخه زده کړي هغه ګردسره هغه څه دي چې ما دده له ژوندلیک اونوروآثاروڅخـه چـې نورولیکوالـودده پـه اړه لیکلـي اویـاهم دهغوکسانوله کیسوڅخه چې هغوی له ده سره لیدلی کتلي اویایې کارورسـره کـړی وپه غیرمستقیمه توګه اوریدلي دي.
له هغوځانګړنوڅخه چې ګاندي جې درلودې اوپرمـایې اغیـزه کـړې یـوه هـم دده رښتینولي ، صمیمیت ، ساده ګې اوګذشت دی، دده دشخصیت دغه جـذابیت داپـه ګوته کوي چې داده له خپلوپلرونواونیکونو څخه ترلاسه کړی دی. خـوزه پـه ځـاني توګه په دې باوري یم چې ده دغه ځانګړنې ترهغوچې ده ته میراث وې په خپل وخت کې پیاوړې اوبډایې کړې . هغه ترزیاتې اندازې دخپلومعنوي آثارولکه(بهګوت ګیتا) اونورو په زړه پورې لیوال اومینه وال و. کله چې ده په دقیقه توګه دغه کتاب ولوست، هغه په دغه برخه کې ترهر څه دمخه دلاردکرشنا اوارجن ترمنځ خبرواتـرو سـخت ترخپل اغیزلاندې راووست. همداوه چې ګاندي دخپل عمرپه اوږدوکې تـل دکرشـنا لارښونې دخپل ژوند دلارښود په توګه دخپل باورپه توګه وڅارلې.
لارد کر شنا ، لویې هستۍ ارجن ته وویل چې که چیرې دبشراستازي پـه رښـتیاهم غواړي چې دتل لپاره خپلواک اوله ننۍ خوشالۍ څخه برخمن وي باید دالاندې ټکـي په پام کې ونیسي.
۱ - باید چې خپل نفس اوذهن له بیکاره شیانوڅخه په یوه خوا کړي اوپرخپـل نفـس باید واکمن پاتې شي.
۲- هرڅه ته باید دخدایی خدمت په رڼاکې ملاوتړي نه داچې دهغه دبـدل اواجرپـه هیله وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- هرچا اوهرڅه ته باید پرته له هرډول توپیراوتعصب څخه درناوي وکړي .
۴ــ دلویې هستې اودهغې په مطلق شتون باندې باید دزړه له کومي ایمان اوباورولري.
۵- پرڅان اوخداي باندې باید دزړه له کومي اوله شکه پرته باوري وي .
تاسې کولای شی په دغه برخه کې فکروکړئ چې ګاندي جي دغه پورتنې ټکـــي پـــه خپل ژوندکې په پام کې نیولي وو که نه ؟
دلومړي ټکي په اړه څرګنده ده چې ده څومره اوپه څه شان خپل ژوند په دغه تـــرخ کې عیارکړی و. ددویم ټکي په اړه موږ وینوچې دی په څه شـــان دپـــرتم اوغرورپـــه وړاندې دریده. په دریم ټکي کې موږتول وینوچې هغه له هرچاسره چې له ده سره به مخامخ کیدل په څه درناوي اوویاړسره پر ته له دې چې دهغه اویاهغې پاټکی ، عمـــر، جنس ،شتمني ،عقیده اوقومي هویت په پام کې ونیسی چال چلندکاوه.
اوپه څلورم ټکي کې موږ ولیدچې هغه په څه زړورتیا سره دلویې اروا اومعنوي ځواک په باورباندې مغروره خپله هڅه ترسره کوله. اوپه پنځم ټکی کې وینوچې ګاندي پـــه څه شان وکولای شول چې په عملی توګه دلـــوی خـــداي پـــه مرســـته د ســـاتیاګری شعاراوبیرغ اوچت کړي.
ددغوپورتنیوشعارونوپه پام کـــې نیولوســـره ده داسپارښـــتنه کولـــه چـــې هرڅـــوک اوهرموجود باید پر(لوی خدای) باندې دباورله پاره هڅه وکړي ، ګاندي په پیل کې په همدې باور وخو وروسته یې دغه دلوی خدای مفهـــوم اووینـــه پـــه (رښـــتیااوحقیقت اوربنتیاینه) باندې واړوله. ښایې دګاندي موخه به له دغه چلندڅخه داوه چې په دغه کار دنورو مذهبوله پلویانوسره د خواخوږۍ څرګندونه وکړي څکه ده فکرکـــاوه چـــې دخدای ترنامه بیاهم رښتیاینه چې هغه خپله له هغه پرته بل څه نه ده په یوه پراخـــه مفهوم سره کارول کیږي.
ګاندي به تل پرهغه مهال چې په هیوادکې به یې کوم فرقه یی اخ وډب رامنځ ته شو، نوبیابه یې روژه نیوه ،دده دغې تګلارې هم داپه ګوته کوله چې دی څـــومره پرخپـــل نفس واکمن دی اوعمل یې څومره پر(ساتیا، رښتیاینه) باندې برابردی ، ترنامعلومې مودې پورې دروژې نیول چې ان دده ژوندیې له خطرسره مخامخ کاوه ، په دې ماناوو چې دخپلې هستی په وړاندې داثابته کړي چې دی پـــه رښـــتیاینې ســـره پـــه عمـــل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اونظرکې دهغې په وړاندې رښتني دی ،په عین وخت کې ده په دې هم باوردرلود چې دی کولای شي دهرډول شرايطو اوحالاتو په ترڅ کې دخپل باور اوهـوډ پـه وړانـدې داثابته کړي چې دی هغوته رښتینې اومتواضع دی.

یوڅوک کولای شي درښتیاینې په ترڅ کې دروحانیت اوروح دحلـول پراغیزبانـدې چې په هرژوندي موجودکې لکه دنوروپه شان خپله وړتیـالري بـاورمن پـاتې شـي، دهمدغه تسل اوباورله مخې یوڅوک کولای شي پرته له هـرډول ډاراوترهــې څخـه اوپرته له دې چې لاس تشدداوزورزیاتي ته واچوي دهرډول بې عدالتې پـه وړانـدې بریمن شي.

دغه عملي بيلګه اودغه عادت چـې دګانـدي جـې لـه خواخـارل کیـده زمـااونورو جاپانیانوله پاره چې په خپل قانون کې يې له جګړې سره دتل لپـاره خـدای پامـانې کړی اوپه دې باوري دي چې دزورکارولومانا په خپله دنړیوالې شخړې پیـاوړي کـول دي ، په زیاته اندازه الهام ورکوونکې وه .داځکه چې څـومره ښـه ویـل شـوي چـې مځکنی ، سمندري اوهوایی ځواک اونورې دې ته ورته زیرمې به کله هم ونـه سـاتل شي.

یوشمیرجاپانیان دخپل دغه همیشني نه وسله وال کیدو اونه پوځی کیـدو پـرخلاف دي،

دوي وایې چې نه ، موږ بایددقانون ددغې مادې دبدلون په فکرکــې شـواوموږ بایـد لږترلږه دیوشمیرناڅاپي حملواونیواک اودباندنیوحملوپه وړاندې دځـاني دفـاع وس ولرو. خوکه موږپه تیرکې دجګړې تـاریخ اوددوولوریـوترمنځ دواک پرسرشـخړوته کتنه کوو، موږ په دې پوهیږو اودا درک کولای شو، چې یوه لورنه یوه لـوري پـه څـه شان دخپل غرورله مخې دجګړې له پاره دناوړه تفاهم په ترڅ کې یوه لاره دجګـړې کولو لپاره موندلې اوپه ګوته کړې ده. چې په دغه ترڅ کې یـې ترهرڅـه ښـه دلیـل همدغه ځاني دفاع دځان دبرحق بللو له پاره تاویزکړي ده ، هغه چې پایلـه یـې پـه هماغه تشدداوجګړه ، عام وژنه اواتومي جګړې اوناتاربانديې دریدلې ده.

هرډول متقابل عمل چې دځاني دفاع بنـه هـم لـري پـه خپلـه کلـه کلـه دډارلـه منګولوڅخه وزي اوهغه دیرغل کوونکوپه ماغزوکې ځان په بله بنه اړوي چې زیـاتره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختونه يې بنه په غچ اخيستنه باندې وراوړي ، لکه چې موږ يې نن سبا نه يوازې پــه منځني ختيزبلکي په ګرده نړۍ کې څه ناڅه شاهدان يو. ددې لپاره چــې دجګــړې جرړې موله بيخه ايستلې وي په دغه اړه ترهرڅه دمخه دې ته اړتيالرو چــې دځــانې کنترول په ترڅ اوهڅونه کې ترپوځي وړتيا درښتنې اوبې حده انساني مينې په تــرڅ کې له يوه اوبل سره په خواخوږۍ اوهمدردۍ کې ځانونه وساتو. په لنډه توګــه، لکــه څنګه چې ګاندي جي باوردرلود چــې دچاپرضــد بــه کلــه هــم لــه زوراوځورڅخــه کاروانخلي ان که دی دنوروله خواوهم ځورول شو او ووهل شــو، مــوږ هــم بايــد دده هماغه درس په پام کې ونيساوله ده څخه بايد دزغم درس ولولو.
داچې داڅه اسانه خبره نــه ده چــې لکــه ګانــدي جــي غونــدې دې ژونــد وکــړای شو،خودلته يوشميرداسې کسان وو لکه مارتين لوترکينګ (جونير) اونورچې هغو ی په خوراميړانې سره دګاندي لاره وڅارله اوهغه يې دځان لاره کړه. هغه لاره چــې پــه خپل ذات کې يوه يونيورسل لاره اوتګلاره وه. پــه جاپــان کــې هــم دګانــدي دلارې خورازيات لارويان شته چې دګاندي دژونډلياريې خپله لاره کړې ده. زه په خپله هــم يوله دغوکسانو څخه يم چې ځان په دغه لاره کې دګاندي لــه پلويانواوپيروانوڅخــه بولم .
ترکومه ځايه چې څرګنده ده زما مذهبې والې په دغه ترڅ کې دپوښتنې وړدی ځکه چې زه ځان (ديونيورسل مذهب) پلوی ګڼم .زه هغه څوک يــم چــې پــه نــړۍ کــې هرمذهب زما مذهب دی اوزه پرته لــه دې چــې پــوه شــم داکــوم دی اوهغــه کــوم دهرمذهب چې پرمعنويت باندې ولاړوې پيرويم. ددې له پاره چــې رښــتياووايم،زما مذهبی ايديا اوليواتيا په بشپړه توګه درام کرشنا، پارامهانسا اودهغه دشاګرد سوامي ويويکانانداترنيغ اغيزلاندې دي .
له ګاندي جی څخه ما ډيرشيان زده کړي ، زه به هڅــه وکــړم چــې دهغــه روحــاني ارزښتونه په خپل ژوند کې هم په هراړخيزه توګه په پام کې ونيسم.له نيکمرغه چــې زه په خپل دغه کارکې ترډيره حده بريالی شوی هم يــم .پــه هــرډول کــوم مشــکل اوستونزمن شی چې زما له پاره ګران واوتراوسه هم دی ،هغه دګاندي جې رښــتيااينه اوصداقت دی. هغه په خپل ژوندکې په دغه برخه کې دومره رښتينې و چــې دخپلــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیوګرافی له لارې يې خپلې ټولې کړنې ان خپل جنسي اړیکي هم له موږ څخه پټ نه کړل.هغه په خپل ژوندليک کې په خپلوټولوهغوتيروتنواوګناووباندې چې له ده شوې وې په صادقانه توګه اعتراف وکړاوځان يې زموږ په وړاندې ديوه فوق العاده انسان په توګه رابرجسته کړ.

اوپه پای کې یوڅه چې یقیني دي هغه دادي چې زه به کله هم خپلې هغه هڅې چې ددغه بري پولې ته مې که څه هم په ګرانۍ سره ورسوي ، ونه دروم.

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده.

ليکوال دجاپان دتوکيوپوهنتون دباندنيوڅيړنو استاد دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

دنوي زيلاند ګورنرجنرال انند ستيا نند

ګاندي دسولې نښه

دالاندې ليکنه دهغې وينا يوه برخه ده چې دنوي زيلاند ګورنرجنرال انند ستيا نند د ۲۰۰۷ کال داکتوبر په (۲) دګاندي په ياد دهغه دمجسمې د مخ لوځي له امله د ويلينګتون داورګاډي په تم ځاى کې وکړه .

زه ترهرڅه دمخه دهغې بلنې له امله چې د ويلينګتون ښارښاروال دمهاتما ګاندي د زيړو ددغې مجسمې دمخ لوځي دمراسمو له امله ماته راکړې د زړه له کومې مننه کوم.

همدارنګه په دغه شيبه کې زه غواړم چې په لنډه توګه په اوسني نړۍ کې دمهاتماګاندي په تلپاتې ميراثونو باندې لنډې خبرې وکړم اوهم به دهند اونوي زيلاند داړيکو په اړه يوه يادونه ولرم.

مهنداس کرم چند ګاندي (۱۳۸)کاله پخوا په ګجرات کې چې دهندپه شمال لويديزه برخه پرته سيمه ده وزيږيد ، نه اويا کاله وروسته د ۱۹۴۸ کال دجنوري په (۳۰) دهندله خپلواکۍ څخه نژدې شپږمياشتې وروسته ، دهغې ډالۍ له پاره چې ده دخپل ژوند نژدې ديرش کاله دهغې له پاره ونډه کړل ديوه هندي ترهه ګر له خوا ووژل شو.

دخپلې نه زورزياتى يا عدم تشدد دفلسفې له مخې يې د زورزياتي اوبې عدالتۍ پرضد دانتقاد غږ پورته کړ، دخپل ژوند په لومړيو کې يې په جنوبي افريقاکې د قانونيوه په توګه دنده پيل اوله پوره ځواک سره هند ته راستون شو.ده له انګريزې واکمنۍ څخه دخپلواکۍ ننداره په خپلوسترګووکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی دویش اوبیلتانه پرضد و، هغه چې اوس یې هند اوپاکستان شپیته کلني ونمانځله ، هغه ویش چې په (۱۹۴۷) کال کې دهندپروچه باندې وتپل شو. دې پرهغه مهال په کلکته کې و چې په هیوادکې اخ ودب رامنځ ته شواوپه ترڅ کې یې په زرګونــه مــړه اوبې کوره شول . دنوي زیلاندپیژندل شوی هندي آري روتریایی جــراح منیرقــادري دګجرات په احمدآبادکې زیږیدلی اودګاندي له کورنۍ سره یې ملګرتیا درلوده.په هغه مقاله کې چې تیره میاشت په هندکې خپره شوه،منیرقادري هم په هغې کې دآزادۍ په شپوورځوکې دخپلوسترګولیدلی حال ولیکه ، هغه ولیکل چې کله هغه ګاندي تــه وویل چې :

زه غواړم ډیلي ته ولاړشم ، ځوهلته دخپلواکۍ دنمانځلو ننداره وکــړم ، ګانــدي پــه ځواب کې ورته وویل چې :

« هلته څه شي دي چې ویې نمانځو، په هغه ورځ زه بایداوښکې اووینې وژاړم »

دهیواد دخونړیو پیښنو په درشل کې هم هغه هڅه وکړه چــې هیــواد دهندو،مســلم اوسیک ترمنځ دفرقه یی کړکیچ له لمنې وباسي. دهند لومړنۍ لومړي وزیرجواهرلال نهرو په هیواد کې ددغه نومیالي له مړینې وروسته وویل :

« ملګرو... اورڼا نوره زموږ له ژونده کډه وکړه ، تیارې هره خوا په سراخیستې ... زموږ ګران لارښود هغه زموږ بپو نورله موږ ســره نشــته ... هغــه رڼــا چــې پردغــه هیــواد راوپرکیده هغه څه عادي رڼا نه وه ،هغې رڼــا چــې دغــه هیــواد یــې دډیرکالولپــاره رڼاکړاودغه هیواد به دنوروډیرو کالونولپاره رڼاکړي ، اودغــه رڼــا بــه زرګونــه کلونــه وروسته پردغه هیواد اوګرده نړۍ باندې راوځلیږي اود زرګونو زړونو لپاره به یوتلپاتې ډاډ اوتسل وي»

رڼا کډه وکړه ، دهغه فزیکی شته والــی نورنــه ترســترګوکیږي ، یــوازې دهغــه روح اودرسونه چې دده سترمیراث دي هغه به له موږ سره تلپاتې وي.

ګاندي درښتیاینې په لورخپله لاره پرانیســته ،هغــه نــه زور زیــاتی ، نــه همکــاري دانګریزي واکمنۍ پرضد ځکه وکارول څوله یوې خوا پرځان ډاډمن شي اوله بلې خوا بې عدالتۍ ته دپای ټکی کیږدي.هغه همدارنګه په ژوند، روح اوفزیکي سپیڅلتیا کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دسادګۍ اصل رامنځ ته کړ ، ده په خپل ژوند کې داوړتیاهم دځان کړه اودازغم یې هم رامنځ ته کړ چې نورمذهبونه هم دخپل هغه ترڅنګ هم وزغمي اوهــم یــې درنــاوی وکړي . دده غړ دځوریدلیو خلکوله پاره دنړۍ په هره برخه کې دهیلې زیرې و. لکــه چې ده خپله وویل :

« کله چې زه خواشینې کیږم ،تاریخ ته ګورم ، اوهلته ګورم چې رښتیاینه اومینه پــه هروخت اتله او وړونکې وې. سمه ده چې هلته به یووخت داسې وحشــت اوبــدمرغي برلاسي وي چې هغه به هرناوړتیا ترسره کوي، په داســې حــال کــې چــې هغــه زور اووحشت رانسکوریدونکی دي »

یوسرسپارلی هندو ، ښایې یومهال په ټولو مذهبوکې یوه ننۍ واقعي رښتیاینه داسې هم وګوري چې دهغې په زور دبې عدالتۍ په وړاندې ودریږي، په دغه تــرځ کــې کــه بیایوڅوک داسې هم پیداکیږي چې مذهب ته داسې فتواپه خوله ورکوي چې دهغــې له مخې دې تشدد عادلانه وبولي ، دغه شان طرحه اوخبره دګاندي په وړاندې په دغه ترځ یوه بې مانا اوبابیزه خبره ده. لکه چې هغه په دغه برخه کې په خپله ویلي دي :

« ترمذهب بل څه رښتنې نشته چې پرمعنویت باندې واکمني وکړي، یوڅوک دبیلګې په توګه هم نه شي کولای پردغه باندې په بې ارادتۍ والي اوقهرجن توب سره داسې چې خدای یې مل شي شونتیاوومومي »

ټایمز مجلې چې په ۱۹۳۰ کال کې ګاندي دکال سړی ونوماوه ،همداسې یې پــه ۱۹۹۹ کې البرت انشتاین دپیړۍ سړی ونوماوه ، په دې نژدې وختوکې دامنــل شــوې چــې دګاندي دمیراث په پام کې نیولوسره باید هغوی چې د زورزیاتۍ په وړاندې جنګیږي اویامري هغوی باید ((دګاندي دماشومانو)) په نامه سره یادشي،

لکــه دپولنــډدیووالی لارښــود لــیچ ولیســا، ډاکترمــارتین لوترکینــګ ،دماینامــار ددموکراسۍ مشره انګ سان سوکي اودجنوبي افریقې داپارتاید خلاف مشران نلسن ماندیلا اوارچی بیشف .

دګاندي دغه مجسمه چې په نوي زیلاندکې له ده سره دمینې اوارادت لومړنۍ نښــه ده داد ویلنګتن ښارته دهنددکلتوري اړیکو دټولنې له خوا ډالــۍ شــوې ده ، داســې ډالې چې هغه به دهند اونوي زیلاند ترمنځ د دوستۍ اوښواړیکو په زړه پورې اوغوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نښه وي ، هغه به پردغه ځای دتل لپاره دسولې دسمبول په توګه ولاړه وي اوپه نړۍ کې به په مليونوهغوی چې دګاندي له حقانيت ، درسونواولارښونوسره دزورزياتي پـه وړاندی په هره خواکې راپورته کيږي خپله ملتيا په ډاګه کوي ، په تيره بيا پـه نـوي زيلاندکې به هغه درناوي ترلاسه کړي ، لکه چې (تی وي اورنګمای)) په پاريهکا کې په ۱۸۷۰کلونوکې ترلاسه کړی و.

زه دلته په نوي زيلاند کې زيږيدلی يم اودلته مې دهندي ميراث ديوه غړي په توګـه وده کړې نن ځان په دې وياړن بولم چې دهمدغو اړيکو له امله ماته بلنه راکړه شوې اودلته ستاسې په مخ کې ولاړيم. زه باورلرم چې ددغې مجسمې درول بـه لـه شـکه پرته دهنداونوي زيلاند په جوړونـه او وده کـې دهنـدياناونوي زيلانـديانو دبرخـې اخيستنې په زړه پورې بيلګه وي، هندي آرو خلکو زموږ ټولنې ته ډيرڅه ورپه برخـه کړي دي، زموږدټولنې په اخلاقـی اوټـولنيزه روزنـه ، ديـوه پـراخ ټـولنيزنظم پـه جوړولواودنوي زيلاند په اقتصادي وده اوجوړښت کې د دوی ونـډه پـه روښـانه تـه هرچاته ځرګنده ده.

د ۲۰۰۶ سرشميرنه په ډاګه کوي چې په دغه هيوادکې دهنديانو دشميرکچه ډيره مخ په زياتيدوده، دم ګړی (۱۰۴۰۰۰) هنديان نوی زيلاند خپل کوربولي اودلته ژوند کوي. دهندي آرو استوګنو دټولنيزواړيکو له لارې نوی زيلاندپه دې بريـالی کيـدونکی دی چې دخپلې اقتصادي ودې اوکلتوري وړتيا په برخه کې رغنده ګامونه اوچت اوله هند سره دخپلواړيکو دپياوړتيا په برخه کې نورهم اوچت ګامونه پورته کړي.

اوپه پای کې زه په دغې مجسمې اودهغې په رغنده درسونو بانـدې دزړه لـه کـومي باورلرم اودابه داوړدې مودې له پاره زموږپه پلازمينه کې دسـولې دنښـې پـه توګـه اوچته اودنګه ولاړه وي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لـه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده.

ليکوال او ويناوال : دنوي زيلاند ګورنرجنرال انند ستيا نند

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴)

فرانسسکو روتلي

موږ يې بايد له مهاتما ګاندي څخه زده کړو

دادښاغلي روتلي هغه ويناده چې په روم کې يې يوې ټولنې ته دګاندي دزوکړې پرکاليزه کې اورولې وه .

دمهاتما په نامه دغه مانۍ له نژدې ديرشـــوکالو راپـــه ديخـــوا دلتـــه ولاړه ده. مادلتـــه خوځوځلې دګاندي دافکارو اويادو په خاطر په تيرخوکالوکې برخه اخيستې ده .څـــه شی چې زما له پاره دلته ددغې تاريخې مانۍ په اړه دپاملرنې وړدي ، اوځه چې ددغو کلنيومراسموپه اړه دلته ويل کيږي دهغوترڅنګ داهم ديادولووړده چې دغـــه ځـــای اودغه سيمه په خپل وار په داسې ځای کې پرته ده چې دلته آرامي اوخاموشـــي پـــه رښتيانۍ توګه ژوندپه خپله غيږکې نيولی دی.

کله چې نامتواولوی تاريخپوه توين بي له هنده دانګريزانودوتلوپه اړه خبـــرې کـــولې ،ويې ويل :

« موږ نورځه نه شوترسره کولای اوناچاريوچې بايد دې ته غاړه کيږدو، دګاندي عمـــل ددې له پاره لاره پرانيسته چې موږ بايد هندله رسوايۍ پرته پريږدو »

دادعدم تشدد زوراوځواک و، کله چې موږ دساتياګرۍ تجربه اورو، هغه کليمـــه چـــې مانا يې دحقيقت اوربنتيايني ځواک دی ، کله چې موږ وينوسونياګاندي اولـــه هغـــې سره دهند ټول ملت ددې لپاره هوډ کوي چې دساتياګرۍ پيرۍ ونمـــانځي ، کيـــدای شي چې دنړۍ دټولومشرانوپه وړاندې داووايې چې داکتوبر(۲) دګاندي دزيږيدو ورځ بايد دعدم تشدد دورځې په نامه سره ياده شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ګاندي به ویل، زه باید یوځه تاسې ته درزده کړم اوهغه داچې دعدم تشــدد اونه زور زیاتی مفکوره دومره لرغونې اوپخوانۍ ده لکه دغه غرونه ، هغه څه نــورهم ویلي وو، خوترټولويې دامهمه ده چې وایی ، چې درښتیاینې ترټولو مهمه برخه دنړۍ دتاریخ په اوږدوکې لکه څنګه چې تشدد لرغونی دی ، هماعسې عــدم تشــدد هــم لرغونی دی.

زه هیله من یم چې دګاندي تجربه اودرسونه به دهغوکړووړله پاره یودرس اوالهام شي لکه څنګه چې نن سباپه ماینامار(برما) کې روان دي اوموږ یې خورا زیات اندیښــمن کړي یو. دګاندي په خورامهموخبروکې یوه داخورامهمه اودپــاملرنې وړده لکــه چــې وایی :

« که سترګه دسترګې په ګناه راوباسو، نویوه ورځ به ټوله نړۍ ړنده شی »

.موږهیله من یوچې دموکراتیک ارزښتونه اوپوره زغم به آخر خپل ځای ونیسي.

نني سترهندته زما پیغام دادی چې ، تاسې موږته پرهغوکړو وړو چې تاسې له ګاندي څخه راپه دیخوا ترسره کړي د درناوي وړیاست. داسمه ده چې هند تــه هــم ډیــرې ستونزې لکه چې دنــړۍ نورهیوادونــه ورســره لاس اوګریــوان دي وردغــاړې دي ، خوموږبیاهم وینوچې ستاسې هیواد تراوسه دیوپیاوړې دموکراسۍ په لــورچې پــراخ پلورالیزم ، پراخ توپیرونه ،او دبیلابیلومذهبوپیروان یې ترسیورې لاندې ژونــد کــوي مخ په وړاندې حرکت کوي. زماپه اندداهماغه زغم دی ، هغــه چــې دګانــدي دخــورا ستراوپراخ میراث په توګه تاسې روزي ، هغه چې موږ باید ډیرځه ترې زده کړو.

پردې برسیره ، نن سبا موږ باید دهغوی چې خالي لاس ښکاري اوخالي لاس نــه دي، هغه چې وســله وال نــه دي ،اوپــه خپلوافکــارو وســله وال ښــکاري ، ډیرځــه زده کړو،دهغوی روحی ارزښتونه داتوان لري چې دیوه آزاد اوخپلــواک جهــان لــه پــاره وجنګیږو اونړۍ دتشدد له غم څخه بې غمه کړو. دهمدغه اصل په رڼــاکې زه پــه دې ډاډه اوباورلرم چې دګاندي پیغام داسې درونډ اوتلپاتې دی، لکــه چــې ددغوپیــاوړو غرونوډبرې دي، لکه دغه ټولې هیلې چې دلته دګاندي درناوی کوي ، دهغه پرهیــواد ویاړي اودهغه له مخې دعدم تشدد دغه ورځ چې ملګروملتوپه دغه نامه اعلام کــړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نمانځي ، دابه ټول هغه څه وي چې راتلونکي نسلونه به هم له دغې جادويي تګــلارې څخه ډېرڅه زده کړي ، له ده څخه مننه !

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپرېږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .
ليکوال : دايتاليا دلومړي وزيرمرستيال اودکلتور وزير و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵)

راج مهان ګاندي

ګاندي دشلمې پیړۍ یو لوی اتل

لی نویل ابزیروتیور ، له راج مهان ګاندي سره دګاندي دژوند اوعصرپه باره کې مرکه کړې، دغـه هماغـه مرکه ده چې ددغه فرانسوی اخبارکې د ۲۰۰۷ کال په اګست کې خپره شوې ده.

هغه دشلمې پیړۍ له لویو اتلانو څخه دی،یوشمیرخلک هغه داوسنی عصردمسیح په سترګوګوري ،خوهغه په رښتیاهم داسې څوک وچې خپل خلک یې دخپلواکۍ په لور لارښونه کړل ؟ هغه څنګه عدم تشدد رامنځ ته کړ اوڅنګه یې پرانګریزانو باندې برې ومونډ ؟

(وینسټ جوورل) ددغه لوی اوبې ساري اتل وروستې ځان ناستی موندلی . دګاندي زیات پاتې شونې اوملګري داسې چې دمهاتما لاره یې وڅارله دوی ټولو خپلـې هغـه کیسې چې دګاندي دآزادۍ دمبـارزې، دزنـدان دشـپو، دلیـدرانو دماتواوشـکونو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومتوب ،له ماشومانو اومیرمنې سره دهغه داړیکو، دهغه داغیزناک توب ، نړۍ لید اوباورنه کیدونکې کړو وړواوکرکترپه اړه درلودې هلته دلته یوبل ویلې او رسولې دي .
هغه دخپلوخلکوله پاره مهاتما یالویه اروا اولوی اتل و، پیروانواوپلویانویې هغـه دبپـو (پلار) په نامه باله ، دهغه نوم مهنداس کرم چند گاندي و، دهغه په مړینه نـامتو پـوه انشتاین خپله خواشینې څرگنده کړه اوویې ویل :
« راتلونکې نسلونه به پرداسې یوه سپیځلي سړي باندې دزړه له کومي باورمن وي » .
اوپه رښتیاهم چې حیرانوونکې خبره ده .
په هند کې ،چیرې چې خلکو همدا اوس دخپلــې آزادۍ شـــپیتمه کـالیزه ونمانځلــه ،گاندي دغه بوډا سړي یې پرفضا باندې ولاړدی اوپه موسکا سره هرې خواته گوري :
بانک نوټوته، پستي ټکټونوته ،دکورونو ، ښوونځیواوتالارونو دیوالونو ،ان چې دبالیود سینما هم په خپلوشــعارونو کـې بیوتـل پـاتې لـوړاو اوچـت اودهنـد لـه پیـاوړو لارښوونکوڅخه وباله اوپه دغه ترڅ کې یې ځان ښودنه وکړه .
خودنورې نړۍ لپاره تردې هم لوړدی ،هغوی ټولوگاندي په شـلمه پیـړۍ کـې دیـوه مورالي ځواک په توگه منلی داسې لکه دنوي عصرمسیحا، هغه دبیلابیلووچو نومیالیو مشرانو لکه مارتین لوترکینگ، لیچ ولیسا اونلسن ماندیلا ته سترالهام شو.
همداسې موږ په دې نژدې وختوکې دنړۍ پــه یوشــمیرزیاتو برخــو کــې د نـارنجی انقلابونو لکه په جیورجیا، لبنان اواکراین کې چې دگاندي پــرتګلاره بانــدې ترســره شول شاهدان یو.همداسې په ۲۱ پیړۍ کــې هــم دده دســولې ،رښــتیاینې او زغــم پیغامونه تربل هروخت اړین اودپاملرنې وړدي .
گاندي څوک و ، دغه دزړونو اویادونو اوپرهرچا گران سړي ، دغــه ســیکیولرروحانی ،دغه فداکاره انسان ولې په خپل ژوند کې دژوند دغه نوې تګلاره دخپـل پیغـام پــه توگه ترلاس لاندې ونیوله؟
دده لمسی راج مهان دمهاتما گاندي مهم ژوند لیک چاپ کړ. هغه نویل اوبزرویتور ته ددغه ایالتې وکیل ، سابه خوري ،څوک چې نیمه پیړۍ دعملي مبارزې اوکړنې له امله دخپلواودنړۍ دخلکو لپاره ازمویونکی کتونځی اوتکیه ځای شو.
نویل ابزرویتیور :

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې هغه په ۱۸۶۹ کال کې وزیږید، دهغه کورنۍ په هغه وخت کې دپوربنــدرچې دبمبۍ په شمال کې یوه کوچنې سیمه ده له نومیالیواو درنوکورنیوڅخــه وه، پلاریــې کرم چند ګاندي پرهغه مهال لوی دیوان یانی دهغې سیمې شــهزاده اولــومړي وزیــر وچې هغه سیمه اودهغې خلک یې لارښوونه کول. په لنډه توګه که چیرې دهند ددغه راتلونکي خپلواکي غوښتونکي بډای میراث نه وای ، هغه به په ریښتیا هم دغې لوړتیا ته رسیدلی وای.

ن .ا :   اوپه ډیرمذهبي ډول ؟

ر.ګ :   هو، په کورکې یې دهندویزم مقدسات، په کوموپورې چې ګاندي اړوند وتول عملي کیدل،دعا وې اوعبادت به په ورځ کې څوځوځلې ترسر ه او ویل کیدل ، هلته نه څه ښکول کیدل، نه شراب خوړل کیدل، غوښه نه یوازې منع وه بلکه ددې اجــازه هم نه وه چې پرهغې باندې څوک ولګیږي.

ن.ا :   هغه په خوراځواني کې واده هم وکړ؟

ر.ګ :   دې دخپل واده پرمهال (۱۲) کلن و،دده پلاراومورپوه نجلۍ ومونده چــې دده له پاټکي اودده په عمروه ، کستور. هغه خورا ښکلې ، خو نالوستې وه ،هغه ترمړینې پورې دده دمیرمنې په توګه له ده سره یوځای وه . یوشپیته کاله وروســته پــه ۱۹۴۲ کال کې مهنداس تل دخپل پلاردغه عمل چې ده ته یې په کوچینوالې کې په زور واده کړی و انتقاداوه، دی دخپل ژوندپه اوږدوکې دماشومانودواده کولو پرخلاف و.

ن.ا :   په ۱۹ کلنې کې دې دزده کړې لپاره لندن ته ولاړ، لامل یــې داو چــې دې پــه هندې لوړوکورنیوکې راته ...

ر. ګ :   هو، په هغه وخت کې ، یانې د نولسمې پیړۍ پــه وروســتیوکې یــوازې دوو سووتنود امپراتورۍ پلازمینې ته سفروکړ،مهنداس یوله همدغوزده کوونکــو څخــه و چې ده انګریزي واکمنې ، دهغې قانون ، دهغې دود په ښه توګه پیژندلې وو. هغه چې په ریښتیاهم ده بیا دهغې پرخلاف خپله جګړه پیل کړه. خولندن ته تګ هــم دځــوان ګاندی دآزادخیالۍ یوه نښنه وه ، په داسې حال کې چې دده دپاټکي مشران په دې نه ووخوښ چې هغه دې لندن ته ولاړشي. دهغوپه وینا چې ښیا (هغه پاټکې چې ګاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرهغه پورې اړوند و) یورپ ته ځي چې هلته له انګریزانو سره وخوري اووښيي . خومهنداس دا هوډوکړ چې ددوي پرخلاف په دغه ترڅ کې ګام پورته کړي .

ن. ا. : په لندن کې دریوکالو زده کړې پرده باندې ژوره اغیزه وکړه ؟ خو دایې ردوله چې باید عیسوي شي ؟

ر.ګ : ګاندي د مسیح تراغیزه لاندې و، هغه چې په هندویزم کې هیڅ ډول بیلګه نه درلوده، هغه (سیرمون ان ده مونت) ولوست ،خو کله یې هم ددې له پاره خپله لیواتیا،سره له دې چې عیسوی دوستانویې زیات هڅاوه ونه ښوده چې هغه دې ومنې اووروواد وړي. ځکه دې په دې باورنه وچې مسیح دې دخدای یوازنې زوی وي. په دې چې که ده دامنلې وای ماناداچې ده بایدهندویزم رد کړی وای ،مګرهغه دعمرترپایه په هندویزم باندې ولاړ هندوپاتې شو.

ن. ا. : له کله یې دمبارزې په ډګرکې دپاتې کیدو اودریدو ژمنه وکړه ؟

ر.ګ : دا ۱۹۰۶ کال و، په دغه کال زولوقبیلې دانګریزانو پرضد پاڅون وکړ، ګاندي سره له دې چې له زولوسره یې خواخوږي درلوده ، خو ده داسمه وبلله چې باید دانګریزانو اطاعت وکړي ،په حقیقت کې داهغه وخت وچې ده کله هم دافکرنه کاوه چې دی به دهنددخپلواکۍ له پاره متې رانغاړي. ده پردغه مهال یوازې هلته دهندیانو له حقوقونوڅخه دسستم په دننه کې دفاع کوله. همدا لامل وچې ده ځان دانګریزانواوزولو دجګړې په ترڅ کې دامبولانس په ډله کې ونیو. جګړې خورا دردونکې وې ، سراسرتشدد،وژنواوسادیزم دهغه احساسات وځپل اودناروغۍ احساس یې وکړ، اودغه عمل دده ژوند له بدلون سره مخامخ کړ. هغه به وروسته دجګړې انځورایستلی وای،خوده خپل (پلاوی) ته لاربښونه وکړه چې دوی باید دحقانیت او نه زورزیاتي له پاره تبلیغ وکړی . اومهاتما له همدغه ځایه راوزیږید.

ن.ا : ولې ګاندي د نه زورزیاتي مبارزې ته ډیراهمیت ورکړ ؟

ر.ګ : هغه دامریکایی لیکوال (دیوید توریو) تراغیزلاندې و،هغه چې دولسي سرکښۍ دمفهوم کاشف دی ، لکه دهغه په شان دې هم په دې باوروچې یوتبعه باید داحق ولري چې دغیرموراليي واک په وړاندې سرکښي وکړي اوراوپاریږي.برسیره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردې هغه په دې باوروچې څه په تشدد سره غوښتل اوعملي کيږي ،هغه بايد په تشدد سره وساتل شي ،هغه وويل :

(پای په ماناکې دی ،لکه څنګه چې ونه په تخم کې ده) .

ګاندي په دې پوهيده چې دانګريزي واکمنې په وړاندې وسله وال مقاومت سم نه دی ، ځکه چې ماتيږي . همداوه چې هغه (ساتياګره) چې مانا يې په هندي کې (درښتيا پياوړتيا) ده رامنځ اوومنله .

ن.ا : څنګه ساتياګره ، بالاخره انقلابي شوه ؟

ر.ګ : ګاندي هغه څه ترسره کړل چې نورچا هغه کله هم په دغه پراخه اندازه اودغې ځواکمنۍ نه وو ترسره کړي. هغه خپل پلويان د نه زورزياتی تګلارې ته راوبلل اوهغه يې دساتياګرانوپه نامه يادکړل. په دغه لاره کې ده دپاملرنې وړپيروان په نښه کړل چې دساده ژوند، مذهبي باور اوعدم تشدد پربنسټ روان شول.

ن.ا : هغه په رښتياني ډول ، دتبليغاتواورسنيولوی تاريخ جوړونکی و ...

ر.ګ : هو، هغه تربل هرچا دميديا په اهميت اووړتيا باندې پوهيده،هغه تل ددې له پاره هڅه کوله چې دخپل مرام لپاره تبليغ وکړي، هغه خپله ورځپاڼه راوايسته ،هغه په هدف کې ځکه وړونکی شو چې ده تل خپل اړيکي دنړۍ په هره برخه کې له ژورناليزم سره وساتل اوهمدايې ويل چې :

(زه دنړۍ خواخوږي غواړم).اوبيايې دخپل هويت اوله پرګنوسره دخپلواړيکو لپاره خورا پياوړي سمبولونه په ګوته کړل . له څوځوهلوځلووروسته يې په ۱۹۲۱ کال کې ساده نري کالي (دوتی) واغوستل ، اوڅلورسوه مليونو هنديانوته يې وويل

:((زه هم يوله تاسې څخه يم)).

ن.ا. : څه شی ده په رښتياهم دخپلوخلکولپاره غوښتل ؟

ر.ګ : خپله واکمني .

ن.ا : ده دانګريزانو دايستلوپه اړه څه فکرکاوه؟

ر.ګ : دنه زورزياتي تګلاره ، هغه فکرکاوه چې دغه واکمنی تريوه کال زيات عمرنه شي موندلای په دې شرط چې خلک له دوی سره ملتيا پرې کړي ، ماليه ورکول ودروی ،ښوونځيوته ولاړ نه شي همداسې پوليس اوپوځ ... څرګنده ده چې ، دده په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغو ټکو اونه اطاعت باندې دخلکوقانع کول په خپـل وارخــه آســانه خبــره نــه وه .
انګریزانو لامخکې ان پرمالګه چې دژوند ترټولو ساده اوبې ارزښته څیز و هــم مالیــه
لګولې وه. هغه څه چې دهندپه سواحلوکې په پراخه اندازه پرته وه ،خو هندیانو داحق
نه درلود چې هغه په خپل سردانګریزانو له اجازې پرته راټوله کړي . دی دهمدغې بې
عدالتې په وړاندې راوپارید اودمالګې لاریون یې پیل کړ.
د ۱۹۳۰ کال دمارچ په ۱۲ سهار ګاندي له خپلو اتیا ساتیاګرانو سره له خپل اشرم څخه
راووت ، واټن اولوری یې سمندر و، چې څلــور ســوه کیلــومتره لــرې و، پلــی یــې
پرهرښاراوهرکلي غونډې کولې اوخلکوته یې بلنه ورکوله چې له دوی ســره یوځــای
شي، ددوی بری دحیرانتیاوړو. دهندویسرای نه پوهیده چې ددوی پــه وړانــدې څــه
وکړي ،هغه ډاریده چې که دوی ونه درويي ، ددوی لیکې دخلکودګډون په تــرخ کــې
لاپیاوړې کیږي .خو له دې سره سره ، دری اوونې وروسته ګاندي په دې وتوانیده چې
یوموټې مالګه د(دوندي) له ساحل څخه راپورته کړي اوهغو په زرګونو خلکو ته یــې
وروښیي چې له دوی سره یوځای شوي وو.ددغې پیښې انځورپــه ګــرده نــړۍ کــې
خپورشو ، اولویه کنایه هم دا ورسره مل شوه چې : هندخپل برخلیک پــه خپــل لاس
کې نیولی دی!
ن.۱ : دانګریزي مقاماتوعکس العمل څنګه و ؟
ر.ګ : دوی یې وترټل ، لومړی خویې په زرګونه کسان دګاندي په ګــډون زنــدانو تــه
واچول ، وروسته یې هوډوکړ له هغه چاسره چې خلکو مهاتما باله دخبرو لاره پرانیزي
،همداوه چې ګاندي دویسرای لارد اروین سره مخامخ وکتل ،اواصلي ټکي داوو چې:
هندیان چې څومره یې زړه وي مالګه ټولولی شي،زند انیان باید راخوشی شي . چــې
داپه خپله دګاندي لپاره پرزورزیاتې امپراتوری باندې دبري یوه سمبولیکه اتلولي وه.

▫ دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریــږي
له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

▫ راج مهان دګاندي لمسی دی چې اوس په امریکا کې ژوند کوي ، دی وخت ناوخته دګاندي دافکــارو
په اړه له نړیوالو خپرونو سره مرکې کوي اوپه دغه برخه کې لیکنې خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۶)

ویم ډیتمن

مورِ کولای شو ډیرخه
له ګاندي ځخه زده کړو.

د ۲۰۰۷ کال دجون په (۱۵) دملګروملتــو عمــومي غونــډې درایوپــه اتفــاق داومنله چې د اکتوبر دویمه نیته باید (دنه زورزیاتي دنړیوالي ورځې) په توګه دهند دنومیالي بچي مهاتما ګاندي دنامه په درناوي ونمانځل شــي. زمــا لــه پــاره دهــاګ دښاروال په توګه دډیروپاړځای دی چې نن دلته دســولې پــه دغــه تــالارکې دهغــه نومیالي اتل دیادپه غونډه کې له تاسي سره یوځای برخه اخلــم. دهغــه چــا دیادپــه غونډه کې چې هغه په رښتیاهم دنه زورزیاتي هغه اتل دی چې په دغه توره باندې یې هند په خپلواکې سرلوړې کړ.
هاګ په ژوره توګه ځان له ګاندی اودهغه له افکارو سره اړوند بولي ،په هغه وخت کې چې ګاندي په جنوبي افریقا کې د نه زورزیاتي غورځنګ دبرابروحقونو په خاطرراپیل کړ، په هغه مهال کې دلته دسولې لومړني کنفرانس جوړشو چې دغه مانې یې پرځای باندې جوړه شوه. لومړني غونډه هم ډیره زرپه دغــه ځــای کــې چــې لوبغــاړي یــې دامپریالستی ځواک استازي وو جوړه شوه. دویم کنفرانس چې دلته په ۱۹۰۷کال کې جوړشو هغه زیات دهغو قوانینوپه اړه و چې هغه دجګړې په اړه نه بلکې دســولې پــه اړه ول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوداپه دې مانا هم نه وه چې ګواکي ددې کنفرانس ګډون کوونکي زیاتره پــه خپلــه ددې له پاره په دوو پښو وو چې ګواکي دوی دسولې پلویــان نــه ول ،پردغــه مهــال دسولې لومړ نیــو هڅوونکواوفعــالانو لکــه (ویلــیم ســتید) او (بریــت ون ســوتنر) دکنفرانس په څنګ کې دغونډو اولکچرونو په جوړولو باندې لاس پــورې کــړ چــې د دوی دغو هڅو په نیغه توګه دګډون کوونکو هیوادو پراستازو باندې خپله مهمه اغیزه درلوده.

په روانه پیړۍ کې هاګ دنړیوال عدالت اونړیوالې همکارۍ دمرکزپه توګه وده وکــړه ، اوس په ۲۰۰۷ کال کې دلته بې شمیره سازمانونه په دغــه ښــارکې دلاســوله ییــزې اوخوندي نړۍ لپاره په کارباندې لګیادي. دهغې نړۍ لپاره چې نوره به دهیوادو ترمنځ دجګړو اوکړکیچونو ډګرنه وي ،اویوازې دقانون محکمه هغه چې دبشري حقونــو لــه پاره یوازنۍ مرجع ده هغه به په نړۍ کې دخوندیتوب دنده ترسره کوي.

هاګ له ګاندي سره یوازې په دې تړاو نه لري چې ګواکي دادسولې ښــاردی ، بلکــې تردې هم مهمه داچــې دغــه ښــارپه ټولــه اروپــاکې یــوازنې ښــاردی چــې زیــات شمیراســتوګني یــې هنــدیان دي. مانــا داچــې دهــاګ دښــار لــه څلویښــتو زرو اوسیدونکوڅخه نژدې په سلوکې لس هندي آري دي . همداده چې هاګ کیدای شي دنیدرلنډ پلازمینه نه، بلکې هغه ته په یقینې توګه هندوستانی پلازمینه هــم ویــلای شو . ځکه چې هندیان اوس ځانونه ددغه ښاراصلي اوسیدونکي بولي ، داســې چــې دوی تراوسه هم خپل تړاو له هند اوسورینام سره نه له یاده ایستلی اونه یــې پــرې کړی دی . له هندڅخه سورینام اوله هغه ځایه نیدرلند ته ددوی دمهــاجرت یادونــه هغه څه دي چې دهندوستاني ټولنې له خوادهاګ مانۍ ته دمهاتما ګاندي دمجســمې په خیره کې ور کړي شوی دی ، زه په خپله ددغې مجســمې دځــای پرځــای کیــدو دمراسموپه ترځ کې هلته وم چې زه یې له شکه پرته دیوې حیرانــۍ پــه ســمندرکې ورډوب اودځان پرلوریې وروهڅولم ، په رښتیاهم ددغې مجســمې پــرمخ خاموشــۍ اوجذابیت زما دزړه احساس ماته راتشریح کړ :

« زه غواړم چې دټولې نړۍ کلتور زما دکورپرسرپه آزاده توګه راوالــوزي ،خــو زه بــه داونه منم چې زماپښه دې دچا پرلور وراوچته شي»

(c) ketabton.com: The Digital Library

آياداشونې ده چې په کليموکې دې ديوه پرانستي ، آزاد اوګڼ کلتـــوري ښارســـتاينه وشي ؟ دهمدغه آرپه پام کې نيولو سره مورږ ټول دلته په نيدرلندکې تراوســـه پـــورې ډيرڅه له ګاندي څخه زده کوو، ځکه چې داترهرڅه په زړه پـــورې اودپـــاملرنې وړده چې داکتوبر د دويمې دنمانځلو په ترڅ کې به نوردتل لپاره دګاندې له ياد اودهغه لـــه افکارو سره په تړاوکې وو: دسولې يوه خوندي نړۍ ، له تشدد اوبيوزلۍ څخه امن .

◘

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي له انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

◘

ليکوال دنيدرلند دهاګ دښارښاروال دی اودغه وينايې په هغه غونډه کې چې دګاندي دزيږيدو دورځې له امله جوړه شوې وه دغونډې ګډون والو ته ور واوروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۷)

نویلین هیزر

دګاندي معنویت ژوندی دی

دغه لاندې وینا دهغې مقالې لړۍ ده چې میرمن نویلین هیزر دملګروملتــو اندرســکریټرۍ جنــرال اود اسکاپ اجرایوي سکرټرۍ په بنکاک کې دعدم تشدد دنړیوالې ورځې دنمانځلو په غونډه کې واوروله .

ز دلته دژور ویاړ اوخوښۍ احساس کوم چې ستاسې په وړاندې دعدم تشدد دلومړۍ ورځې په ویاړ چې دمهاتما ګاندي دسولې ،تفاهم اوعدم تشدد له پیغام سره تړلې ده خبرې کوم .

دغه نمانځنه زمالپاره هم په ځانګړې توګه دپاملرنې وړده ځکه چې دازما لومړۍ ځل دی چې د اسکاپ دسکرټرۍ په توګه له ټاکل کیدو وروسته پــه داســې یــوه عامــه غونډه کې خبرې کوم .

دغه شیبه ماته داحق راکوي ،چې د هغواقتصادي ، ټولنیزو اوچاپیریالي پیښو په اړه چې دآسیاافاسفیک سیمه ورسره مخامخ ده ددغه سترلاربنود مهاتما ګاندي دتفکرپه رڼا کې وغړیږم . دګاندي دوه اصله ، دبې عدالتۍ پرضد هڅه یا عدم تشــدد اوســوله ییزه سرکښې ، هغه چې یونړیوال وړاندیزدی له هندسره دامرسته وکړه چې دهغوپه رڼاکې خپلواک شو، بشري حقوق خوندي شول،اودعدالت اوخپلواکۍ هنګامه په نړۍ کې خپره شوه. هنددغه لړۍ په پرله پسې توګه ترننه پورې وساتله،لکه څنګــه چــې اوس موږ هیله من یو چې په خپله سیمه کې دغه کټ مټ نظریه داقتصادي ، ټــولنیز اوجنسی عدالت پربنسټ عملي کړو.

ګاندي په دې باوري وچې دتشدد ترټولو بده څیره بیوزلي اوخواري، تعصب اوټولنیزه ګډوډي ده ، دبیوزلۍ ، ښځواوماشومانو پرضد تشدد تراوسه پــورې مــوږ پــه خپلــو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منګولو کې نیولي یو، په آسیااوفاسفیک سیمه کې دغه کچه خورا لوړه ده ،ځکه چې په دغه برخه کې خورا لږ څه تراوسه ترسره شوي دي. سره له دې چې دغه سیمه په چټکۍ سره د ودې په لور روانه ده،خو له دې سره سره هم دعاید کچه خورا ټیټه اوپه هیڅ حساب ده. د آسیا فاسفیک سیمه چې د (۶۴۰) ملیونو وګړو کور اواسـتوګنځی دی ،زیاته برخه یې له خوارۍ اوبیوزلۍ سره لاس اوګریوان دي .

خو له دغو ستونزوڅخه دوتلو لار لکه څنګه چې ګاندي پرهغې باندې ټینګارکوي هغه ،هماغه دخلکو ځواکمن کول دي، په تیره بیا بیوزلي خلک اومیرمنې چې له اقتصادي پلوه باید په خپلوپښو ودریږي. مهاتما ګاندي ویل چې دټولنیزعدالت لپـاره راپورتـه شی ،چې داچلند په وارسره دبرابرۍ اوعدالت وده ده چې دهغه په ترخ کې ټیټ ژوند د ودې لاره نیولای شي ،زموږپه عصرکې ترهرڅه دمخه داقتصـادي اوټـولنیزې ودې ترڅنګ داډیره مهمه ده چې دروغتیا اوښوونې اوروزنې په برخوکې دپرمختـګ پـه لورګامونه واخلو،ځکه چې زموږ سیمه په دغه برخه کـې خـورا زیـاتې پـاملرنې تـه اړتیالري ، باید په دغه برخه کې دګاندي پراصولو باندې دزړه له کومې ټینګاروشـي. دګاندی اصول په دغه برخه کې داټینګارکوي چې دتنـې پـه کیکښـلو سـره بایـد اقتصادي حالت له ناسم نظم سره ددې ضمانت و کړي چې ټولنـه بایـد دودې لـوړې پوړۍ ته ورپورته شي . ځکه ترهرڅه دمخه داضروري ده چې باید یوسم جوړښت په دغه برخه کې دعدالت پربنسټ رامنځ ته اوپرمختګ وکړي.موږ باورلرو چې تر ۲۰۱۵ کال پورې به (۲۳) ملیونه ماشومان دلوږې له درده ونه کړیږي ، تریوه ملیـون زیـات ماشومان به دپنځه کلنۍ په عمرباندې نه مري ،اوڅلورملیونه ماشـومان بـه پـه دې وتوانیږي چې لومړنۍ زده کړې وکړای شي.

دګاندې داصولوله مخې سوله زموږ ورځنۍ اړتیـاده ، آسـیا فاسـفیک سـیمه اوس دنړیوالې اقتصادي ودې په لور روانه شوې چې ددې کار له پاره موږ ترهرڅه دمخه په ملي او سیمه ییزه کچه نورو هڅو تـه اړتیـا لرو،ځکـه نومـوړ بایـد اوس دهمـدغې اقتصادي وړتیا په څنګ کې دټولنیزې اوانساني ودې په فکرکې هم شو.

دښځوپه وړاندې تشدد اوس په خورا پیاوړې کچې کې دی ، چـې بایـد ودرول شـي. داستونزه کیدای شي چې په کورنیواوټولنوکې دملیونو ښځواونجونو له مخې لرې کړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. نن سبا وسله والې شخړې ، پرښځوتيري اودوسلې په زور پرښځو باندې جنسي تشدد زغمل په خپله بدرنګې خيرې سره برلاسی دی، له ماشومتوب څخه ترزړبودی پورې ، دولورله ستونزو نيولې بيا ترجنسي تيری اوتښتولوپورې درندې ســتونزې دم ګړی دښځوپه وړاندې پرتې دي.، زموږ خوب ددې غميزې اوتشدد په وړاندې يوازې اويوازې دادی چې دښځوپه وړاندې پلان شوی توپير اوستونزه بايد په هــره خــواکې دهيوادو دمشرتابه اوواک لرونکو مقاماتوله خوا ترلاس لاندې ونيول شي .
همدارنګه دمهاتما ګاندی په وخت کې دچاپيريال په اړه کوم بحث نه و، په دې چې په هغه مهال کې دومره زياتې ستونزې دايکولوژيکــو انديښــنو پــه اړه لکــه چــې نــن ترسترګو کيږي نه ترسترګو کيدې ،دهغه د ژوند ساده دول موږ په دې بــاوري کــوي چې ددغې ځمکې پرمخ دخپلو ماشومانو اوبشــريت دراتلــونکی پــه خــاطر دخپــل چاپيريال په فکرکې شو، نن سبا دآسيا فاسفيک سيمې دپراختيــا پــه اړه دګانــدي پيغام انتقادي بڼه لري ،ځکه چې په دغه برخه کې داقتصادي ودې اوټــولنيزې ودې د پياوړتيا ترمنځ انډول په خپله دچاپيريالي ستونزو لامل شوی دی. .
لکه چې مايادہ کړه زما کار په اسکاپ کې دادی چې دجوړونې له پاره ســيمه ييــزې همکاری په داسې توګه چې په هغې کې داقتصادي اوټولنيزې ودې اوچاپيريالي وړتيا اصلونه په پام کې نيول شوي وي په پام کې ونيسم .ددې په څنګ کې داهم څرګنده ده چې دمهاتما ګاندي دعدم تشدد پيغام به له شکه پرته زما دهڅو محــور وي هغــه چې ويلی يې وو:
« سوله به کله هم له پرمختګه پرته خوندي نه شي ، اوکله به هــم کــوټلی پرمختــګ دښځو اونارينه وو له برابرې برخې اخيستنې پرته شونی نه وي »
دهغه اروا دې ښاده وي

▪
دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .
▪
ليکواله : ميرمن ميرمن نويلين هيزر دملګروملتو اندرسکريتری جنرال اود اسکاپ اجرايوي سکرتره ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۸)

راتوجوني مد رياواوي

دګاندي د ويښتيا څارنه ...

دمهنداس کرمچند ګاندي ژوند دهغه دآزمويني اوتجربې ډګرو، هغه په دې ډيرخوښ شوی وای چې که موږ دهغه پرګامونو باندې خپل ګامونه په رښتيا سره پورته کړي وای. هغه په خپل عصراوزمان کې دمليونو خلکو له خوا ملاتړاووستايل شو،ګاندي په نادره توګه ځانته اجازه ورکوله چې په کبراوغرور دی ځان سرلوړی وښيي. دهغه پوهې اودرک يوازې ددې له پاره لاره پرانيسته چې دبشري طبعيت اوکرکتر ژوراستازيتوب اوخرګندونه وکړي . زه په دې هم باورلرم چې هغه يوه داهيله هم درلوده چې هغه بايد لکه ديوه عادي وګړي په شان يادشي ، نه داچې هغه په پټوسترګو له رښتيني اوحقيقي نړۍ څخه وتلی اوپريوه خواوبلل شي.

دګاندي په انداوژوند کې دا ترهرڅه زياته مهمه اودپاملرنې وړوه چې دده آر اورښتينی پيغام دهند لپاره انساني وروروليء ، سوله اوبسيايىنه وو. دهغو ی لپاره چې له خپل لوی اوپراخ هيواده ناخبره اوله هغه سره ناآشناوو. دلته سره له دې چې ددغه هيوادډيرکی هندوان هم دي خو له دې سره سره دغه هيواد دخپل جوړښت له مخې دبيلابيلو فرقو اوډلو ټاټوبی اوکوردی چې دژونداو استوګنې بيلابيل ډولونه اودودونه لري .

هند ديوه ځانګړي اويوازنې کلتور مينه اوسيمه نه ده ، ځکه نو زياتره خلک له دغه هيواد سره مينه لري ، داهيواد دبډای کلتوربډای بنسټونه لري چې دکلتورونو ، مذهبونو ، ژبو ، فرقو اوباورونودجوړښت هيواد ورته ويلای شو. ګاندي جي دغې نيمې وچې ته له جنوبي افريقې څخه راغی اودانګريزې واکمنې پرخلاف يې ددغه هيواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دسمبالولو کارته دعدم تشدد دتـوري اوانتقـاد پـه زوراوړي ورکـړي . دده هڅـونې دهندولس دصفر له برخليک څخه دځواکمنی په لور راپورته اوشعوريي ورکـړ. هنـد دتيرو شپږو لسيزو په اوږدو کې سره له دې چې دلته خورازياتې ستونزې اوتوپيرونه وو بياهم يوموټې اوواحد پاتې شو.سلمان رشدي دخپلې يوې مقـالې پـه تـرڅ کـې داوسني هند دطلايی نمانځنې(ګلدن جوبلي) په درشل کـې داخبـره وکـړه چـې داهيواد په توپيرونوکې دزغم اوتحمل پياوړي پايله اوثمره دی .
هغه مهال چې ګاندي جې ونه شواى کولاى دپاکستان دجوړيدومخه ونيسي ، له هغه سره سره نن سبا هند په نړۍ کې له اندنيزيا، نايجريا اومصرڅخه وروسته دمسلمانانو دستراکثريت کوراوهيواددی.اجازه راکړئ چې داپه ډاګه ووايم چې دوی به کلـه هـم دپاکستان په لورمهاجرشوي نه وای که چيرې په هندکې هغه تګلاره په پام کې نيول شوې وای لکه چې ګاندي يې هيله درلوده. دده نړۍ ليد په داسې يوه وړه دايره کې نه وراښکيل چې هغه به دنورو مذهبو درناوی دهندويزم په مقابل کې په پام کې نه وای نيولای. هغه له جواهرلال نهرو اونورو مشرانو سـره يوځـای اوپـه يـوه خولـه ديـوه سکيولردولت دجوړولو په کارباندې دزړه له کومي پوهيده. داسې چې په هغه کې بايد دهرې ډلې اوهرعقيدې دخوندي ساتلو خبره له ياده ونه ايستل شي اودهغې ضمانت بايد وکړای شي. ګاندي په دې پوهيده چې مذهب ددولت لپاره دانديښنـې وړ ټکـی اوستونزه نه ده ،بلکې يوازې ځاني لوړتيا ده چې ديوشميرخلکو په کرکتراوکـړو وړو کې په ځرګنده دانديښنې وړ ده.
په هرډول هغه ديوه حساس هندي په توګه داپه ډاګه کـړه چـې دی ددغـه هيـواد اوخلکويواړوندڅوک دی ، اوپه عين وخت کې دی په دې هم وتوانيده چې پـه خپلـه وړتيا سره خپل خلک راوپاڅوي اودنړې دخلکوپه شان يې دلوړتيـا پـه لورلارښـونه کړي اوله هغوی سره يې په يوه کتارکې ودروي. چې لامل يې په دغه تـرڅ کـې پـه څرګنده توګه آزادي ،برابري ،عدالت ، زغم اونه زورزياتی و چـې دزمـانې نوميـاليو مبارزينولکه مارتين لوترکينګ، نلسن مانديلا، ان سان سوچې دګاندي دغه تګلاره په خپله کړو کې په پام کې ونيوه اوپه دغه برخه دګاندي پلويان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پربل څه باندې چې زه دزړه له کومې باورمن یم هغه دادی چې کله پــه فیجــي کــې دښکیلاک ضد غورځنګ په خپله په تشدد اوزورزیاتي باندې وانه وښت داهم داندو – فیجي داړیکو برکت و. له ۱۹۳۰ کال څخه بیا تــر ۱۹۸۰ کــالونو پــورې زموږدهیــواد داوسیدونکو ډیرکې برخه هندي فیجیان ول ،دیادو شویو کالونوپه ترڅ کــې هنــدي ټولنې په پرله توګه دخپلوحقونو لپاره په ټینګار لاس پورې کړی دی چې له نیکمرغه دلته تراوسه پورې کله هم خبره دتشدد او زورزیاتي ترپولې پورې نه ده رسیدلې. په داسې یوه هیواد کې لکه زموږ چې دبیلابیلو کلتورونــو، عقایــدو اوخلکوهیــوادډی یوځه خورا څرګنداودپاملرنې وړدي چې هغه زموږ دشته والي لامل شوی هغه په خپل هیواد کې دیوه اوبل په وړاندې زموږ زغم اودرناوی دی. اوداهغه ډالۍ وه چې ګانــدي دهغولپاره راپورته اودخلکوپرمخ کې پرمیدان باندې ودرید.

دګاندي زړه هغه مهال په خپلوهځوکې مات شوچې کله مسلم لیګ دمحمدعلي جناح په مشرۍ په ډاګه کړه چې دوی تیارنه دي چې له هندسره په یوه هیوادکې واوسیږي ،دوی غواړي چې دیوه ځانګړي مسلمان دولت په جوړولو باندې لاس پورې کړي.

هغه ځوک چې ګاندي یې وواژه هغه په خپله دیوې هندي افراطي ډلې غــړې و، هغــه فکروکړچې ګاندي په خپله دویش اوبلتانه دغه معامله په لوی لاس سره وکړه. په څه شي چې په دغه برخه کې دوی پوه نه وو هغه داوو چې دوی ګاندي نه پیژاند ګانــدی په هراړخیزه توګه ځان دهندي میراث اوهندویزم دوارث په توګه دټولو په مــخ کــې دروله و هغه به ویل چې دوی باید له هرچا سره دروغې جوړې داصل له مخې چــال چلند وکړي ، دده افکارو اوکړو وړو په تمامه مانا دده دخپل کلتــور اوخپــل مــذهب ترسیوري لاندې خپله وړتیا څرګندوله ، هغه پــه دې نظــرو چــې زمــوږ پرشــاوخوا راچاپیره ځمکه باید له جنګ اوډارڅخه خالي اوپه امن وي.خــدایان اودهغووړتیــاوي ددې لامل شوې چې هندیې په داسې دریځ کې دروله چــې دتــاریخ پــه اوږدوکــې آریایان ،مغل اوډیرنورنیواکګر ددغې وچې په شته والي باندې برلاسي شوي دي. چې داځانګړنه یې زموږ له فیجي سره ځومره ورته والی لري؟ موږ پــه هراړخیــزه توګــه دپارتیزاني مبارزې پرضد مبارزه کوو، قومي هویت له مذهبي توپیرونو سره سره دلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کټ مټ ډول ترسترګوکيږي . همداده چې له دغه وروستي چلند سره دټولنې دجوړښت په کارکې پرته له توپيره ګام اخستل کيږي.

زمورږپه هيواد کې ددواړو مذهبوپلويان مسلمان اوعيسويان جدي هڅه کوي چې ديوه اوبل عقيدو ته درناوی وکړي،همداده چې مورږ په دغه برخه کې له دوی سره هيڅ ډول ستونزه نه لرو.اوکه چيرې داسې څه وي نومانا به يې داوي چې دوی هم غواړي دبيلوالي اوځانګړيتوب په لورحرکت وکړي.

دګاندي جې ژوند دچوپړاودسپلين ژوند و، په جنوبي افريقې کې دده دهڅوله پيل شخه بيا دژوند تروروستې پولې پورې هغه له عادي خلکو سره نژدې پاتې شو دادده له پياوړوځانګړنو شخه وه اوداهغه څه وو چې دې يې له هغه چال چلندونوڅخه چې انګريزي ، مغلي اودهندي راجګانو په خپلوواکمنيوکې درلود لوړاوه .

دګاندي دژوند له لويو ځانګړنوڅخه داهم وه چې دده ژوندپه خپل ذات کې يوپيغام و،که هغه نن ژوندی وای ،ښايي په دغه غونډه کې به له مورږسره نه و، ځکه هغه به ويلی وای چې مورږ بايد دهغه څه لپاره ځان خوارکړو چې دی دهغه لپاره را اوچت شوي و. هغه څه چې مورږ هغه په څه شان عملي کولای شول ،دهغه پيغام په رښتني توګه ډيرمهم دی ،دومره چې مورږ هغه يوازې ديوې ورځې (داکتوبر د دويمې نيټې) په تنګ چاپيريال کې نه شوايسارولای ، مورږ دې ته اړتيا لرو چې هغه بايد دورځنی ژوند په اوږدو کې خپل مل اولارښود ومنو.

▫

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې شخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي له انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

▫

ليکوال دفيجي دټاپوګانو دولس مشر پخوانی مرستيال اوداېي هغه وينااده چې په جنوبي فاسفيک پوهنتون کې يې دمهاتما ګاندي دزيږيدو دکاليزې په مراسموکې کړې وه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۹)

میخایل . جې . نوجیم

دامریکا ،
دعامه حقونو پرغورځنګ باندې د ګاندي اغیز

« مسیح دروح اودهغې دالهام په آربانديې لاس پورې کړ خو ګاندي يې په ترڅ کې دعمل تګـلاره رامـنځ ته کړه »
دغه خبره زیاتره وختونه دامریکا دعامه حقونو دمبارزې داتل ډاکتر مارتین لوتر کینـګ (جـونیر) لـه خواتکرارېده . دګاندي دعملي کرنلارې اغیز دامریکایې عامه حقونو په غورځنګ باندې نیغـه اغیـزه وکړه ، دالاندې مقاله په امریکا کې دبشري حقونو دغورځنګ پر مبارزه باندې دګاندي اغیزه راپه ګوتـه کوي .

دملت پلار اودهنددخپلواکۍ دغورځنګ مشر غوښتل په خپل هیواد کې انګریـزي واک پای ته ورسوي ، ددغه چار په خاطرېې دنه زورزیاتي دمقاومت غورځنګ رامنځ ته کړ اوهغه يې د (ساتیاګرۍ) په نامه يادکړ . چې مانـا يـې دده پـه وینـا: « هغـه ځواکمني چې په رښتیااورښتیاینې سره پیاوړې وي » ده.
دګاندي ددې اصل تخنیک په عمومي توګه پر درې (آر) ، پـه درې (اس) اودرې (تې) باندې ولاړدی ، له دریو آرونو څخه يې مطلب ریزستانس یامقاومت ،ریفورم یا سم سمکې او ریډمپشن یاخپلواکې اوخلاصون دې . او له دریو ایسونو څخه يـې موخه سمپلستې یاساده ګی ، سلف سفرینګ یا زغم ، اوسرویس یا چوپړدی . اوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریو ټي ګانو څخه يې موخه ، تروټ یا رښتیا ، ټالرنس یــا زغــم ، او ټرســت شــیف باوریا صداقت دی .
په عمومي توګه دغه نه زورزیاتی په خپل وار د سولې اوبدلون داسې نښه ده چــې دپوره رښتیاینې او صداقت په ترڅ کې دځاني زغم وسیله هم ورته ویل کیدای شي .
په دغه ترڅ کې ټولې هغه هڅې دیادونې اوپاملرنې وړ دي چې دمینې او درناوي پــه زور سره دخپل مخالف په زړه اوفکرکې رامنځ ته کیږي او هغه پرځان راماتوي .
ګاندي ،هغه څوک چې په ژوره توګه د امریکا یې نیګروګانو دپلوي په توګه پیژنــدل شوی ، هغــه دخپلوهلوځلــو اومبــارزې پــه شــپو ورځــوکې دامریکــا دتورپوســتو دسترسکالر اولاربنود اودتوروپرګنود ملي ټولنې(ناسپ) دایدیتر ، د ډبلیو ،ایی . بی . دو بویز په نامه یوپیغام هم اســتولی دی . همداســې دوبــویزهم د ۱۹۲۹ کــال پــه فبروری کې ګاندي ته یولیک را واستاوه ، په لیک کې یې له هغه څخه هیلــه کــړې چې هغه باید له دوی سره ددوی په هلوځلوکې مرستندوی شي . هغه لیکلي وو چې :
" توکم او رنګ او س یوه نړیواله ستونزه شوې ، موږ دلته ستا مرستې ته اړیو" کله چې ګاندي دهماغه کال په می کې کوم څه په خپل لیک کې ددوبویز له پاره ولیکــل هغه یې د (ناساپ) په خپرونه کې چاپ کړل چې په هغه کې راغلي دي :
« راځئ ووایو چې دا دوولس ملیونه نیګرو ولسونه باید په دې ونه شرمیږي چې دوی دمریانولمسیان دي ، که ووایو چې موږ مریان یو په دې کې هــیڅ ډول نــه درنــاوی نشته ،ځکه نه درناوی په دغه ټکي کې دی چې دمریانو خاوندان وو... راځئ چې په دې باوري شو چې راتلونکې له هغوی سره ده ، چې رښتیاني ، مینه ناک او سپیڅلي وي ، ځکه چې مینه هغه ډالې ده چې دهغې ترشا رښتیا ده اوداهغه لاره چاره ده چې سرې دکمینۍ او تواضع پرپوله باندې دروي »
خوله دې سره سره هم دتورپوستود شخړې پــه اړه دګانــدي ډول مقاومــت خبــره دامریکایی نیګروو له خوا د ۱۹۲۴ کال په سمپوزیم کې رامنځ ته او بیا په پراخــه توګه رد شوه . خو د دوبویز دهغه لیک له مخې چې په ۱۹۲۹ کال کې کښــلی ووپــه ډاګه داټکی راغلی چې ایده اومفکوره لاتراوسه هم نه ده مړه ، هماغــه وه چــې پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۳۰ کال کې کله ګاندي دمهاتما په توګه راوپېژندل شو ، پرهمدغه مهال امریکایی نیګروګانو دهندپرلور هڅه راوکړه څو دلته هغه لومړی لاس زده کړې دګاندي دتخنیک په اړه ترلاسه اوزده کړي چې وکولای شي هغه په متحده ایالاتو کې په عملي توګه ترلاس لاندې ونیسي .

یوځل ګاندي په ۱۹۳۵ کال کې خپل میلمانه هغه مهال له حیرانتیا سره مخامخ کړل چې له دوی څخه یې هیله وکړه څو ده ته دده دخوښې سندره ووایی . (تاسې هلته وی کله چې دوی زما بادار .....)په زړه پوري خوداده چې کله کینګ په ۱۹۵۹ کال کې دهنددکتنې او لیدنې په موخه دلته راغی پرهغه مهال ده دهندیانو هغې مینې ته اشاره وکړه چې دنیګرو له سندروسره یې درلوده) . کله چې دوی دغه سندره پای ته ورسوله ګاندی یوه وړاندوینه وکړه : « دبیلګې په توګه ، کیدای شي دا رښتیاوي ، چې دغه نیګرو باید د نه زورزیاتی پیغام نړۍ ته ور رسوي »

سره له دې چې کینګ پرهغه مهال شپږکلن و،خو ویې کولای شول چې دګاندې وړاندوینه نږدې دوې لسیزې وروسته دیوه تاریخې حقیقت په توګه دخپل عمل لاره کړي .

په ۱۹۴۰ موکلونو کې پرهغه مهال چې کینګ لاهم په کوچنې عمرو ، (اسافلیف رندولف) یوسوله ییز لاریون دواشنګتن په ښارکې ترسره کړ چې پر فرانکلن روز ولت باندې فشارواچوي څو د هیوادجنګې صنایع سره راټولې او په خپل لاس کې ونیسي . رندلف هغه څوک چې د وروروله دهڅو مشراو په عین حال کې دکارګرانو یو ښه اوپیژندل شوی سازمان ورکوونکی و، هغه په دې باوري وچې دګاندي دمقاومت تګلاره کیدای شي په متحده ایالاتو کې وکارول شي .

په ۱۹۴۷ کال کې هغه یوبل غورځنګ چې متحده ایالات سره یوموټی کړي رامنځ ته کړ. پوځ ، نه یوازې دی تر ګواښ اوځپنې لاندې ونیو بلکه په زرګونه دکالیجونیګرو زده کوونکي یې هم وځپل " رندولف ته یې د(امریکایی ګاندي) نوم اوویاړ ورکړ، چې بیا کینګ هم کټ مټ ویاړ دځان کړ، هغه ډیرې ویناوې وکړې او په هغوکې یې په هند کې دګاندي په کړنوباندې رڼاواچاوله او دغه ټکې یې په ګوته کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې نیګروګان باید دخپلې مبارزې تاکتیکونه دګاندې دهغوپه شان کړي او هم بایدد عامه نه همکارې اود هغه دولسی سرکښی تګلاره په امریکا کې وځاري .

د رندولف ارمان لاریون بالاخره په ۱۹۶۳ کال کې په واشنګټن کې دپراخوډلو له خوا ترسره شو چې دهغه په ترڅ کې کینګ خپله نامتو وینا (زه یوخوب لرم) هم وکړه . دغه لاریون وکولای شول چې په خپله غیرګې دیوه ملیون څلورمه برخه خلک سره راغونډ کړي . چې یوه دریمه برخه یې سپینان وو ، دوی دتوکمي توپیرله غورځنګ سره خپل غږ یوکړی و اوپه دغه سوله ییز ه مظاهره کې یې برخه اخیستې وه . دغه مظاهره پردغه مهال دیوې پراخې مظاهرې او دعدم تشدد د یوه پراخ غورځنګ نوم یې دامریکا په تاریخ کې دځان لپاره وګاټه اویاهم داخه دحیرانۍ وړ خبره نه ده ،چې په دغه غونډه کې کینګ راندولف دامریکایی نیګروګانو د مشر په توګه یاد اوومانه .

دواشنګټن لاریون به کله هم نه وای ترسره شوی که چیرې دهغه دسازمان ورکولو په ترڅ کې (بیارد روستین) خپل دیادونې وړ سازمان ورکونکي تاکتیکونه اولارې چارې نه وای کارولې . دایوبل نیګرو نومیالی و چې هند ته راغې اودګاندي له لیوالو پیروانو څخه شو. روستین دعامه حقونو له اتلانو اود ملګرو دټولنې له نومیالیو څخه و. داهغه هماغه څوک و چې د دویمې نړیوالې جګړې په ترڅ کې یې له عسکرې دندې څخه سروغړاوه او په همدغه ګناه زندان ته واچول شو. دمونټ ګومیري بس پریکړون پرمهال دی دکینګ دنه زورزیاتي دتګلارې چې دژوند تګلاره وه تراغیزلاندې راغی . دبیلګې په توګه کله چې هغه دا واوریدل چې کینګ ترخپل بالښت لاندې ټوپک له ځان سره ساتي ، هغه ټوله شپه هلته پاتې شو اوله هغه سره یې ټوله شپه ددې لپاره استدلال کاوه چې که عدم تشدد خپله لاره کوو نوښه به داوې چې هغه دهغې په رښتینې مانا سره وځارو اوپه رښتیانی توګه باید له هغې لارې دخپل مقاومت دپیاوړتیاپه لورګامونه پورته کړو. په پای کې کینګ اودهغه ساتونکو وسله له ځانه لرې کړه همداوه چې روستین او دهغه ملګر ي ګلین سیملی کینګ په دې باوري کړ چې دوی باید دګاندي دنه زورزیاتي تګلاره خپله تګلاره کړي اوهغه باید له شکه پرته دخپل ژوند دفلسفې په توګه ومني .

(c) ketabton.com: The Digital Library

روستين دعامه اومذهبي سازمانو دسمبالولوپه برخه کې دځانګړې استعداد او مهارت لرونکی و ، چې ډيرمهم اوځرګند يې دپخولاينې فيلوشف (اف . او .آر) اود نــژادې برابرئ کانګرس (سی .او . آر .ايی) وو چې (اف . او. آر) يې مسيحي آزادپالې ډله وه چې په ۱۹۱۴ کال کې يې په انګلند کې بنسټ ايښودل شوی واود عــدم تشــدد لــه ټولنيزو بدلونونوېې ننګه کوله . او (سی .او . آر. ايی) بيا پــه ۱۹۴۲ کــال کــې پــه متحده ايالاتوکې د(جمزپارمر) له خوا چې هغه په خپله د(اف . او. آر) نيګرو دډلې غړی ورامنځ ته شو. پارمر ځان ددې لپاره ځانګړې کړی و چــې دی بايــد دګانــدي تګلاره د توکمي توپيرپه ترخ کې تر جنوبی امريکې پورې ورســوي . دده اونــورو پــه دغه خبره باندې دزړه له کومي باور راغی چې د (سی . او . آر . ايی) غــړي پــه ژوره توګه دګاندي دشاګرد چې کرشنالال شری دهاراني وتراغيزلاندې دي ، هغه څــوک چې دکتاب نوم يې (له زورزياتی پرته جګــړه) و او د (ســی . او. آر. ايــی) (نيمــه رسمي انجيل) و.

ای . جی . موستې نامتو امريکا يي سوله خوښونکي له هند او ان مهاتما ګاندي سره په ۱۹۳۱ کال کې وليــدل . موســتی هغــه څــوک وچــې د(اف .آر. او) لــه ليوالــو او سرسپارلو غړو څخه و ،کله چې له هنده راستون شو، په کاليجونواوپوهنتونوکې يې ديوشميرلکچرونو په ورکولو باندې لاس پورې کړ . په ۱۹۴۷ کال دنيګــرو دهلوځلــو دغه ځوان پلوي ددې لپاره ليوال شو چې دمسحيت عقيده د ژور ټولنيزعمــل لــه بهيرسره غوټه کړي . له موستې سره دهغه کتنه دموستی دلکچرونوپه کمــپس کــې وشوه .

لاسون هغه څوک وچې دګاندي د تګلارو سخت ليوال اومدافع و ، هغه لــه (اف .او .آر) سره يوځای شو ، او هم يې دخپل مرام دعملی کولو په موخه د ۱۹۵۰مو کالونو په ترخ کې ترجيل پورې هم ورسيد ،دې له دغې آزموينې وروسته هغه څــوک شــو چې دکوريا په جګړه کې يې له برخې اخيستنې څخه سرغړاوی وکړ. لاسون ديــوه ميتوديک استازي په توګه هند ته د تبليغی او دګاندي دساتياګرئ د يوه شاګرد په توګه سفروکړ. همدغه هند و چې ده هلته مارتين لوتر کينګ ، هغه څوک چې هغه د نه زورزياتي مقاومت له امله نامتو شو وپيژاند. لاسون پــه زياتــه انــدازه د کينــګ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغیزپه ترخ کې دهغه له ډیرو ځانګړنو څخه ا غیزمن اوبرخمن شو. کله چې په ۱۹۵۵ کال کې هغه متحده ایالاتو ته راستون شو، له کینګ سره په ګډه له هغـو ځواکونـو سره یوځای شو چې جنوب ته راشي او دلته د نه زور زیاتي تګلاره اودهغې ارزښتونو ته کاروکړي . ځکه چې په دغه برخه کې یـوازې یوځـو تنـه ددغـه کـار لـه پـاره وړاومجرب وو لکه لاسون .

په پای کې لاسو ن وکولای شول چې په سراسرجنوب په تیره بیا د تنسیســی پـه ایالت کې دنه زورزیاتي یوپیاوړې غورځنګ رامنځ ته کړي . هغه پـه دې وتوانیـده چې دګاندي دتګلارې دهنګامې دلاپیاوړتیا لپاره په سلګونه زده کونکي پـه خپلـه خوښه دخپلو تودو وینا ووپه ترخ کې وروزي :

« مینه هغه ځواک ده چې پرهغې باندې خدای سړی له خپل ځان اوسړی له ســړي سره تړي ، رښتینې مینه ځان په خپله لوړتیا ته رسوي ،هلته چې ان د دښمنې پـه زړه کې هم په مینتوب او ښښې باندې اوړي . هغه کولای شي چې له بدی سره غاړه غړی اومقابله شي اوکولای شي چې دومره ځواکمني هم په ځان کې ولري چـې ان هغه بدي هم پرځان پسې راوکاږي . ټول چې کله په مینه باندې ټینګارکوو ... باید تشدد اوځورونه پرځان ومنو ځکه چې هغه په خپله له ځواب ورکولو پرته په هـیڅ شماره شي »

کله چې پـه ۱۹۵۰ کـال کینـګ پنسـلوانیا پـه چسـترکې (دیـوانیتی ات کـروزر تکنالوژیکل سیمیناری) په باره کې دخپلې بچلر ډګری لپاره په زده کړو بوخـت و په همدغه مهال ده موستې د موستې په بل کالیج کې ولیده چـې پروینـاوو بانـدې بوخت و. کینګ دموستې لکچر په لیوالتیا سره واورید خو زیات اغیز یې پرې ونـه کړ. ان چې له موستې سره په استدلالونوکې هم ښکیل شو. په کروز ر کې یـې دزده کړو پرمهال په خورا جدي توګه دګاندي ساتیاګره ترلاس لاندې ونیوله اوهغـه یـې ولوسته . دکینګ دهمدغو سرګرمیو شپې ورځې وې چې پردغه مهال له هندڅخـه دهند په سفرتللی یوه بل نیګرو، ډاکتر (موردیسیا جانسون) ،چې وروسته د هاورد پوهنتون هغه چې له تاریخي پلوه دتورانو کالیج دی او په واشنګتن ډی ســی کـې پروت دی مشرو ، هم راستون شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارتين لوتر کينګ اومهاتما

دګاندي دنه زورزياتي له امله پرکينګ باندې دجانسون د ويناوو نيغه اغيزه ددې لامل شوه چې په بيړني توګه دهغو کتابونو په لټه کې شو، هغه چې دګاندي په باره کې ليکل شوي اوهلته موندل کيداى شول . ده په دغه اړه يودپاملرنې وړ کتاب له جورج داويز ځخه چې په کروز کې دده خورا نژدې استادو ترلاسه کړ . کينګ د داويز ددغه اوپرګاندي باندې دنورو کتابونو له لوستلو وروسته په جدي توګه په دې باوري شوچې که مينه اوخواخوږي دنه زورزياتي مقاومت له غورځنګ سره مل اوعمليٍ بڼه ومومې په دغه ترڅ کې به دمبارزې پايله له شکه پرته پياوړې ، اغيزمنه اوپه زړه پورې وي .

کينګ کيداى شي په دې هم دګاندي د درسونو تراغيزلاندې وي چې ده ګاندي اوخپل ژوند ترمنځ يولړ ګډې ځانګړني له ځان سره درلودې ، دوى هغه ځوک وو چې درنګ ضد مبارزه يې دتوپيرپالو متعصبينو په وړاندې پرمخ بيوه ، دواړو ان په ولسي کچه دسپينود ستم اوزور زياتي تجربې له ځانه سره درلودې (دلته زه هغه ټکی ته اشاره کوم چې مهاتماګاندي په جنوبي افريقا کې يوازې په دغه ګناه چې ده ځانته په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ درجه کې ځای نیولی و له اورګاډي څخه راواچول شو. خو کینګ پرهغه مهال چې جورجیاته اوترځان یې لویه پرده ډوله تکه راتاوکړې وه له همداسې یوې پیښې سره دسپینوله خوا مخامخ شو) ، دواړو دځانګړې تشدد (هغه چې ددوی ژوند یې په خپله ادعاکوي) خورا سخت زغمونه له ځانو سره درلودل او په پای کې دواړه هغــه ځوک وو چې دخپل ایمان اوعقیدې په زور یې ځانونه دنورو دچوپړ اوخدمت پــراخ بهیر ته ور واچول .

هغه په خپل لومړني کتاب (دآزادۍ په لور ګامونه) کې خپل تــش پــه نامــه (دنــه زورزیاتي په لور سفر)   په اړه کرونولوژیکه څیړنه کې یولړداسې اشارې وړاندې کړې چې دهغو په ترڅ کې یې دګاندي په لوړو ستاینو باندې لاس پورې کړ

« ګاندي دتاریخ په اوږدو کې لومړنی ځوک و چې دمسیح مینه او اخلاق یې په خورا جالبه اوځانګړې لیواتیا سره د انفرادیت اواغیزمنې ټولنیزې ځواکمنې پرپولو باندې په پراخه کچه زموږ په وړاندې کیښودل ».

کله چې ګاندي په دې ټینګار کوې چې له خپل دښمن سره مینه ولره ، دغه ټکی په خپل ذات کې د کینګ له مسیحي ایدیالونو سر ه په کټ مټ ډول سر لګوي . ګاندي له دښمن سره دمینې عملي لاره کینګ ته ور وښوده ،کینګ په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه   دګاندي دټولنیزې جوړونې هڅونکې مینه دځان کــړه اوهغــه یــې دخپلــې تګلارې په توګه و منله . هغه ،دغه ټکي ته ځیرو چې دګاندي ایدیا دبدۍ اوشیطاني هڅو په وړاندې کوم غیرفعال نه زورزیاتی مقاومت نه دی ، بلکه هغه پــه دې بــاوري وچې دا په خپله دشیطاني بدۍ او هڅو په وړاندې یو فعال اوهڅاند مقاومت دی ، چې له پراخې ملي او ټولنیزې لیواتیا سره ملتیاکوي ، داګاندي دی چې دتیري پرځای په هرڅه کې دلومړیتوب حق زغم اوتحمل ته ورکوي . " لکــه څنګــه چــې زه دګانــدي دفلسفې په ژوروکې ډوب یم ، زما ..زیاته اندیښنه په دې کې ده چې دمینې ځواک مخ په ځوریدوشو او ما دلومړي ځل لپاره دادرک کړه چې دمینې مسیحی دوکتورین او نظریې په نیغه توګه د ګاندي دنه زور زیاتي د تګلارې تراصولو لاندې دزورزیــاتي ځپلولپاره دآزادۍ په لاره کې ترټولوښه او درنه وسله ده "

(c) ketabton.com: The Digital Library

کینګ په هندکې دګاندي دتګلارو دبریو تراغیزلاندې راغی او دګاندي درښتیاینې اصول او تګلاره چې پرمینه ،رښتیاینه او ځاني قرباني بانـدې ولاړه وه دځـان لپـاره ومونده . کینګ دعدالت اوانصاف غوښتنې لپاره داسې دوکتورین ومونډل ، چـې نـه یوازې له مسیحی باورسره یوشان وو بلکې په امریکا کې یـې دسیاسـي قانونیـت اوروا حقونو له آرونو سره هم یورنګي درلوده . په لومړي ګام کې دکینګ لیوالتیا پـه تمامه مانا یوه نګه اکادیمیکه لیواتیا وه. دی په دې باوري نه و چې دګاندي دمقاومت طرحه به داسې یوه طرحه وي چې هغه به د امریکا په کچه هم دپراخو پرګنو لپاره په درد دوا شي .

برسیره پردې هغه فکرکاوه چې دګاندي میتود اوتګـلاره کیـدای شـي یـوازې پـه انفرادي برخه کې اغیزمنه وي ، ځکه نو دوی په دغه برخه کې په دوه لارې کې وو چې آیاداتګلاره به امریکایی نیګروګانو اودهغوی پراخې پرګنې چې دخپلـواکۍاوبرابرۍ لپاره یې متې رابډوهلې په هغه شان چې ددوی هیله ده لارښونه وکړای شي . پردې ټولو برسیره ، هغه دا دلیل هم وایه چې ګاندي دنه زورزیاتي غورځنګ په داسې یوه ټولنه کې لارښونه کاوه چې دهغې ټولنې ډیرکی په خپله هندوان او په مقابل کې یې یو کوچنې لږکی چې هغه انګریز ي سپینان وو په مخ کې درلود ، خو امریکایی نیګرو ګان بیا په خپله دامریکایي شمیرنې په سلوکې له لسو تر دوولسو پورې دي چې په یوه خورا واړه لږکي کې راځي . برسیره پردې کینګ داهم احساسوله چې له ګاندي سره دهغه دمقاومت په ترخ کـې دهغـه خبـره نـه یـوازې پـه هنـدکې انګریـزي واکمنانواوریده بلکې له هغه سره له هند څخه دباندنیوخلکو اوپه خپله دانګریـزې ولس اولویو مخکښو کسانو خواخوږي او ملتیاهم وه . کینګ پرهمدغه ټکـي بانـدې باورنه درلود ، هغه شک درلود اودایې ویـل چـې دغـه تګـلاره بـه پـه امریکـاکې دزورزیاتي په مقابل په تیره بیا په جنوب په هغه ځای کې چې تور یوازې دیوې ښځې دنوکرپه توګه دهغې لاس ته ګوري کار ورکړي اوکه نه ؟ په هـرډول دکینـګ هغـو تجربو چې دالاباما په مونت ګومیری او هند ته دسفرپه ترخ کې یې دځان کړې ددې لامل شوې چې دده نظریه یې په دایمي توګه د ګاندي دعدم تشدد دتګلارې په لور ورواړوله .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونټ ګوميري اوهندوستان
اود کينګ بدلون

په ۱۹۵۴ کال کې کله چې کينګ خپله دوکتورا په تکنالوژي کې له بوستون پوهنتون څخه ترلاسه کړه ، له هغې سره سم يې د مونټ ګوميري ،هغه ځای چې ديوې لنډې مودې لپاره دکورنی جګړې په شپو ورځو کې د کانفدرسی پلازمينه و، پـه ديکسـتر اويونيو بپټست چرچ کې دهيد پوستر په توګه دنده پيل کړه . دلته خورا زيات توران اوسيدل چې هغوی ټولودسپينوله خوا د ښکيلاک او زورزياتي سختې اوظالمانه شپې ورځې زغملې . دمونټ ګوميری دبسونو خبره په دغه اړه ديوې عينی پيښې په توګه ديادونې وړده ، چې هلته دا منل شوې وه چې تو ران بايد دبس دمخې پرڅوکيوباندې کينني ، دبس وروستې برخه ددوی لپاره وه ، خوکه چيرې به سپين په بس کې ولاړ و تور حق نه درلود چې دهغه ددريدو په حال کې بايد هغه پرڅوکی باندې ناست پـاتې شي . دبسونو چلونکي چې ټول سپين وو ، له توروڅخه غوښتنه کوله چې دبس کرايه بايد دمخنی دروازې په پيل کې چلونکي ته وسپاري ، اوبيا ددوروسـتی دروازې لـه لارې بس ته ورننوزي . کله کله خو به داسې هم کيدل چې بس چلونکو به کرايه ترې واخيسته ، هغو به چې ترڅو وروستی دروازې ته رسيدل دوی به حرکت وکړ اوهغوی به يې په ډنـګ ډوال بانـدې پريښـودل . دمونټګـوميري توړپوسـتو پـه ورځ کـې ځوځوځلې دلته دسپين پوستوله خوادغه شان زورزياتي په خورا بد شان سره چې هغه ته سړی انساني چلند نه شي ويلای دمونټ ګوميري دتوپيرپالو سـپينوواکمنو له خوا په خپله ټوله ناولتيا سره زغامه .

خوکله چې په ۱۹۵۴ کال کې يوه آرامه خو پرتمينه ميرمن چې(روزه پارک) نوميده په دغه ګناه چې سپينو ته يې دخپلې څوکی له پريښودلو څخه انکار وکړ بندي شوه . په دغه وخت کې په مونټ ګوميری کې دتورپوستو شميرپه عمومي توګـه زيـات و، نيګرو ټولنې دخپلو وزيرانو او خپلوکليساوو له لارې دټـول ښـار پـه کڅـه پراخـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پریکړون له بسونو سره وکړ . دوی پرهمدغه مهال مارتین لوتر کینګ دخپلې نـوې جوړکړې ټولنې دمشراولارښود په توګه وټاکــه ، اوپرهمدغــه مهــال دی پــه مونــټ ګومیری کې نوې کس و چې دلته يې له یوې سیاسي او نورو ډلواو ګروپونو سره هــم اړیکي نه درلودل . دمونټ ګومیری دبسونو پریکړون دکینګ لــومړنې تجربــه او پــه دغه ترڅ کې لومړنی هڅه وه چې دده دملي اونړیوال کرکترپه جوړولو کې يې مرسته وکړه اوپه متحده ایالاتو کې يې دیوه مورالي مشرپه توګه راوپړکاوه .

په پیل کې پر مونټ ګومیري باندې دګاندي اغیز خورا لږ و، دبسونو پریکړون دګاندي ډول مقاومت پرتګلاره باندې نه جوړشوی واو نه هم لارښونه ، سره له دې چې کینګ ګاندي ته درناوی درلود ، هغه خپل یوه ملګري ته داټکی په ګوته کړ چې دی ځنګه کولای شي دګاندی تګلاره اواصول په دغه ترڅ کې وکاروي . خوله هغه وروسته چې یوه سپین مونټ ګومیری ایدورټایز ته يې یولیک ولیکه او په هغه کــې يــې دبســونو پریکړون په هند کې دګاندي له کړو وړو سره پرتله کړ ، همدغه ټکی و چې دمونــټ ګومیری پرغورځنګ باندې دګاندي داغیزخبره ورڅ پــه ورځ پراخيــده او زیاتیــده. لکه ځنګه چې کینګ ویلي ، چې دګانــدي نــوم او دهغــه دعــدم تشــدد مقــاومتي غورځنګ په مونټ ګومیری کې هلته چې ددغه ځاى خلکو دغه نوم تردغه دمه ګرد سره نه واوریدلی په پراخه کچه نامتوشو ، دومره چې په هرځای کــې هغــه « دهنــد دتورپوستوکوچني روحانی » له زیات درناوي سره پیژندل شوی و. ان چې مطبوعاتو هم دمونټ ګومیری داعتراض په تــرڅ کــې ، پــه هنــدکې دانګریزانــودواکمنې لــه زورزیاتي سره دګاندي پریکړنونه او لاریونونه په الاباما کې دســپینو دزورزیــاتي د جوړښت له کړو وړو سره پرتله کول .

پرهغه مهال چې پریکړون لا روان و کینګ « دژورتیا پــه تــل کــې » دګانــدي داصولو اوتاکتیکونو په ژورتیاکې ډوب او دهغوتراغیزلاندې راغلی و. دګاندي داصولو دوراندیزونو په پام کې نیولو سره کینګ په دې باوري و چې ، څه چې ده په مونــټ ګومیري کې ترسره کړل هغه « دبدی او شیطاني هڅې په وړاندې دمینې هڅونکې مقابله وه».

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه یوې غونډې ته هغه کیسې ټولې وکړې چې څنګه ګاندي وکولای شول دنه زورزیاتي مقاومت له لارې انګریز ي امپراتوري په هند کې دپای پر ټکي باندې ودروي . هغه په دغه اړه داهم په ګوته کړه چې :
« زه ګاندي ته دمسیح پرلاره ورغلم » څکه نو ده په دغه برخه کې د مسیحیت په پیاوړتیاکې دخپل غورځنګ له لارې ونډه واخیسته »
کینګ وویل چې مونټ ګومیري « له ماسره دامرسته وکړه چې زما هغوپوښتنوته یې روښانه ځوابونه راکړل چې ما دعدم تشدد په برخه کې په کتابونوکې لوستې وې »
په رښتیا هم کینګ هغه فکري بهیرته ور واوښت ، هغه ته چې دی دهغه په وړاندې دیوه ګاندین په شان نه وزیږیدلی . کله چې ګاندی په (سرمون ان ده مونټ) کې دمسیح ښکلا ولیده ، هغه یې دیوه هندي اصل او باور په توګه ومنله ، خو کینګ چې بیاکومه ښکلا په ساتیاګره کې ولیده دهغې له مخې یې په خپلو امریکایی پلویانو او وریدونکو باندې ټینګار وکړ چې دوی باید ګاندي ته له مسیح اودهغه له نظر یاتو سره په موازې دریځ کې وګوري . کینګ ان ګاندي ته دا ویاړهم ورپه برخه کړ چې له ده څخه وروسته یې دبشري حقونودنوي سازمان له پاره هم د ده نوم وکاراوه . دبشری حقونو لپاره دګاندي ټولنه کینګ ګاندي ته دهغه درناوي له مخې پرانیسته چې ده دبشري حقونوپرغورځنګ باندې خپله درنه اغیزه ښندلې وه .
دمونټ ګومیري دبسونو له بریالي پریکړون څخه وروسته (سره له دې چې دیوه وژونکي یرغل په ترځ کې سخت ټپي هم شو) کینګ له خپلې میرمنې (کوریتا سکاټ کینګ)اوخپل نژدې ملګری پروفیسور (لورنس ریدیک) سره یوځای دهندوستان سفروکړ . هندته دکینګ سفر یولوی ویاړ او تجربه وه چې دی یې د (په نه زورزیاتي سره داوښتوپه لور په لوړتیا) کړ، دده له لویو هیلوڅخه وه چې باید هندوستان وګوري ، خو دده مهال ویش ده ته اجازه ورنه کړه چې دی باید د ۱۹۵۹ کال ترفبروري اومارچ پورې هلته پاتې شي .هندته دهغه د رارسیدو پرمهال دهند له لومړي وزیر جواهرلال نهرو سره دکتنې په ترځ کې کینګ وویل چې :
« نورو هیوادو ته کیدای شي زه دیوه سیلاني په توګه سفروکړ م خو هند ته زه لکه دیوه زیارت کونکي په توګه راغلم » . هند ته دکینګ سفر یوه روحاني اومعنو ي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هڅونه وه داسې چې دهغه په ترڅ کې دی دګاندي پرایدیالونو باندې نورهم باوري او سمبال شو. هغه دټول هند په اوږدو کې دګاندیوالو هڅو له فعالینواوهڅونکو سره وکتل ،کینګ په انفرادی توګه دزیاتو شیانو له لیدو اوهڅونو وروسته ، په دغه برخه کې ډیرڅه هغه مهال وویل چې کله دی بیرته متحده ایالاتوته ستون شو. هغه دغه ټکی په ګوته کړ چې څنګه هندیانو اوانګریزانو له یوه اوبل سره په برابری کې چال چلندکاوه ، او دیوه بل په وړاندې یې دهغو ی کړنې په یوځه بیل ډول سره په ګوته کړې ، او دایې څرګنده کړه چې داډول اړیکې په خپله دهغې وینې پایله ده چې ګاندي دهغې له مخې د مخالفانو په وړاندې دعدم تشدداوخواخوږی له اصولو سره سمه کاروله . کینګ همدارنګه ددغه کار درناوی کاوه چې څنګه ددغه هیواد (مشرانو خپل مورالي ځواک اووړتیا دخپل قانون ترشا کارولی دي) هغه همداسې دې ته هیله من اوخوشاله و چې :

(له لومړي وزیرڅخه تر کلیوال پورې ټول دکښتنې پاټکي په وړاندې له کرکې سره جوړنه دي) .اودهغې پرضد خبرې کوي . دی په خپله ددې کتونکی اوشاهد و چې نهرو په خپله د کوزنې پاټکی په وړاندې پرهغه مهال چې دملي خپلواکی دنظریې دپرمختیا او پیاوړتیا په اړه یې خبرې کولې دهغوی په وړاندې دکرکې او نه درناوي تګلاره په کلکه غندله . کله چې کینګ امریکا ته راستون شو، ده دمتحده ایالاتو پرمشرانو ایزنهاور او جانسن باندې غږ وکړ چې باید دامریکا دکوزنې او ځپل شوي پاټکې لپاره چې د رنګ او توکم په ګناه ځورول شوي اووروسته پاتې کړل شوي دي یوڅه وکړي ، ده پردغه مهال هغه هڅې چې دهند حکومت په دغه برخه کې ترلاس لاندې نیولې وی ، دیوې بیلګې په توګه د متحده ایالاتومقاماتو ته چې باید هغوی هم کټ مټ هڅې   دامریکایې ځپل شوي پاټکي په وړاندې په عملي توګه ترلاس لاندې ونیسي ورپه ګوته کړې .

په رښتیانی توګه دا هند و ، نه یوازې مهاتما ګاندي چې کینګ یې دیوې بیلګې په توګه   په څه ډول دیوې ځپل شوې ټولنې لپاره په خپله کارخانه کې جوړاو وروزه . کینګ هند ته دخپل سفرپه ترڅ کې پردې نورهم باورمن شو چې عدم تشدد دخپلې رښتیاینې له مخې یوازنې وسله ده چې ځپل شوې پرګنې یې په ټوله نړی کې دخپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنو دترسره کیدو لپاره کارولای شي . کینګ په دغه سفرسره د (امریکایی ګاندي) لقب دځان کړ ، داخورا په زړه پورې خبره ده چې کینګ په خپله دامریکا دتاریخ په اوږدو کې دیوه ستر لارښود په توګه دا ومنله چې مهنداس ګاندي :
« له هرپلوه او په هره کچه دنړۍ دتاریخ په پاڼوکې یوله هغو کسانو څخه دی چې دنیم درجن لویو کسانو په شمارکې راتلای شي ». په دې باید باوري یو چې دکینګ عمل دبشري حقونو په باره کې هغه څه دی چې دګاندي پرتخنیکونو باندې ولاړدی . پریکړونونه ، لاریونونه ،ورځ شپه لیکنې (شب نامې او روزنامې) ان عامه روژې نیونې داټول هغه لاسوندونه اونښې دي چې په امریکاکې یې دبشري حقونو پرغورځنګ باندې دګاندي دتګلارې اغیزبللی شو.
خودکینګ په هځونکو پریکړوکې یوه چې هغه تریوه حده ناسپړلې او ناروښانه پاتې وه هغه په زندان او جیل ورننوتل و و، چې دنه زورزیاتي له خورا مهمو ډولو څخه ګڼل کیده . کینګ هم لکه د ګاندي په شان زیات ددې لپاره لیوال نه و چې باید زنداني شي . ده ته څرګنده وه چې په جنوب کې د زندان په سلولونو کې نیګروګان څه شی ځنګه زغمي .کینګ به خپلو پلویانو ته ویل چې باید زندان ته ولاړشي خوهلته باید هغه څه ترسره شي لکه چې ګاندي ترسره کړل :په هیله منې هوا اولیواتیا کې ، هغه له دوی سره استدلال کاوه ، چې دوی باید داومنې چې په زندان کې خپله ټوله موده باید په یوه ځای کې تیره نه کړي ، بلکه : « هغه باید دشرم زندان د آزادۍ دجنت او انساني پرتم په لور واړوي » همدارنګه کینګ هم زندان ته راغی او هغه یې دآزادۍ تجربه ځای وباله . دا زندان و چې ګاندي د
(هنري دیوید توریو)لیکنه چې د عامه سرکښۍ په اړه وه ولوسته او ده ته یې داتوان ورکړ چې دخپل مرام په لور نورهم په بري سره خپل سفراو ګامونه اوچت کړي . اوداهم جیل و چې کینګ هلته (د برمینګهم له جیل څخه لیک) هغه چې د بشري حقونو دغورځنګ لپاره خورا مهم لارښود ولیکه . دهغه په ترڅ کې چې ده دهغه لپاره په غیرقانوني توګه کاغذ وموند او پرهغه باندې یې دخپل زندان شپې ورځې تیرې کړې . په دغه لیک هم دګاندي په هنګامه یانې ، رښتیا، انصاف، ځان تیریدنه او نه زورزیاتي باندې ټینګارشوی دی . دبیلګې په توګه کینګ په روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه له ګاندي ځخه دمننديوی په ترځ کې وليکل : « زه په ټينګار سره داخبره کوم او وايم چې عدم تشدد داغواړي چې مورږ بايد دهغه په اړه داسې رښتياني وو لکه ځنګه چې دهغه پای زمورږ هيله اوغوښتنه ده » .

خودايوازې دګاندي تاکتيکونه اوتګلارې نه وې ، هغو چې په کينګ کې يې يولړداسې ځانګړني را وپارولې چې هغوکينګ ته دبشري حقونو دغوښتنې اوغورځنګ په ترځ کې دمشري لاره برابره کړه . بلکې خبره تړوله دهغو په عملي کيدو وه ، ځکه چې هغه اوس په عملي توګه دکينګ په ويناوو اوليکنو کې په پرله پسې توګه عملي کيدې . هغه تل داخبره دګاندي له خولې په هرځای کې تکراروله چې که دوينو سيندونه هم دتورانو دځپلواکۍ په وړاندې وبهيږ ي بايد چې ځپلې وينې يې وي نه داچې دځپلو دښمنانو هغه دې تويې کړي .

تردې هم لامهمه داچې دهمداسې طرحو په رڼاکې ، دګاندي دمينې منطق زيات خواخوږي اوپلويان وموندل ،په دې چې کينګ دهغو په رڼاکې دامريکا له پاره ځپل خوبونه ليدل . داسې چې دهغو په رڼاکې يې بايدامريکاداسې جوړه کړي چې هغه دده دمينې وړ تړولنه وي . داسې يوه تړولنه چې کينګ هغه دځپلې نامتو وينا په ترځ کې (زه يوخوب لرم) په ډاګه کړه . ځلک بايد له شکه پرته (دکرکتر په ننيوځانګړنو باندې قضاوت وکړي نه داچې دهغه په رنګ او پوستکي باندې ځان بوخت وساتي) .

پرکينګ باندې دګاندي داغيز يوه بله بيلګه دويتنام دجګړې په اړه دهغه مخالفت وچې دهغه په پايله کې يې دولس مشر جانسون اونوروښيګرومشرانو ملاتړ له لاسه ورکړ . ځکه هغوی ورته ويل چې دجګړې په اړه خوله پټه ونيسي خو کينګ داخبره نه منله او ځپله خبره يې کوله ، دده له خورا مهمو ويناوو ځخه يوه هغه وه چې په هغې کې يې وويل : (انصاف نه ماتيدونکی ځيزدی ، ناانصافي په هرځای کې دانصاف له پاره خطرده) .

کينګ همدارنګه د کاورډيک په اړه هم دګاندي دنظريې پر پله باندې ولاړ دهغه ځه په باره کې چې ګاندي به ويل که چيرې ځوک دکاوردیک او تشدد ترمنځ دځانې دفاع په موخه ټاکنه کوي ښه به داوي چې تشدد وټاکي ، په ۱۹۶۵ کال کې کينګ ديوې مرکې په ترځ کې دګاندي نظر ومانه ځکه يې وويل : « کله چې زه دتشدد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړه خبرې کوم هلته یوه بدې شته چې هغه ترتشدد او زورزیاتي هم سپیره اوناوړه ده چې هغه ډار دی ». دکینګ او ګاندي دواړو لپاره دهځوني اوتشویق تګلاره دتشـــدد تر ردولو زیاته مهمه اودپاملرنې وړوه .
اوپه پای کې ، کینګ له ګاندي سره خپله یوه پیاوړې اودحیرانتیاوړکړنه شریکه کړه چې هغه دپیاوړو سمبولونوپه عمل کې په سپیڅلې توګه عملي کـــول وو. دواړو پـــه خورا وړتیا سره دناوړې بې انصافۍ په وړاندې چـــې ددوی دواړوخلکـــو زغملـــه پـــه یوفکراونظرسره ودریدل . دواړو د خورانواوبیوزلانولپاره متې رانغښـــتې اودهغـــو پـــه استازیتوب یې هرې خوا ته نه سترې کیدونکې مندې تـــرړې ترســـره کـــړې اودواړو دژوند کولو هغه ډول لکه چې خورانو دځان لپاره درلود وټاکه . ګاندي پـــه کلیـــوالی جونګړه او کینګ دشیکاګو په چوپړیوکې استوګنه کوله . دوی سفرهم لکه دعـــامو اوخواروخلکو په شان کاوه . ګاندي داورګاډې په دریمه درجه خونه اوپه پلـــې توګـــه سفرکاوه همدارنګه کینګ دبس او یاهم دکچرې په واسطه له یوه ځایه بل تـــه تـــه . دوی لکه عامووګړو غوندې کالي اغوستل ، ګاندي ساده خامتـــا. اوکینـــګ بیاخپـــل سګنچړدهقاني سرترپایه خورې جامې اغوستې . دوی به لکه دعادي خلکو په شـــان کارکاوه، ګاندي به په توده هوا کې په خپل خرخي باندې لګیا و اوهغه به یې څرخاوه اوکینګ به په تودو لوونوکې له مهاجرو فارمي کارګرو سره لوونه کول . دواړه پـــه دې توانیدلي وو چې له خپلې سیاسي کلتـــوري زیرمـــې څخـــه خـــورا درانـــه او پیـــاوړي سمبولونه راوټاکي .
دګاندي دمالګې لاریون دبیلګې په توګه دهم غاړی اوهـــم آهنګـــی پـــه تـــرڅ کـــې هندیانوته دولسونو له پاره په ټول هیواد کې یودپاملرنې اودرناوي وړآر و. همداسې کینګ په خپل وار سره په دې وتوانیده چې د مسحیت او امریکایي مشروطیت آرونه هغه چې دواړه سپین اوتور ورته لیوال او ترې اغیزمن وو پـــه خـــورا مهـــارت ســـره وکاروي . کینګ ته داویاړ ورپه برخه شو چې دبشري حقونو پـــه لاره کـــې یـــې دنـــه زورزیاتي د درنې وسیلې په برکت کانګرس دې ته رامات کړ چـــې دبشـــري حقونـــو قانون دپه ۱۹۶۴ اودرایې ورکولو حق دې پـــه ۱۹۶۵ کـــې پـــاس اوومنـــي . پـــه دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخوکې موږ ته دګاندي هغه اغيزپه څرګنده په ډاګه کيږي چې دهغه دلــوړ فکــراو معنوي ځواک ونډه يې په ټولنيز اوسياسي مقاومت کې بللای شو.
خوکله اوپه کوم ځای کې موږ دکينګ تګلارې له ګاندي څخــه بيلــې بلــلای شــو ؟ ترهرڅه دمخه دغه يوټکې بايد ووايو اوهغه داچې کينګ کله هم دګاندي کار بن کاپي نه و، دبيلګې پــه توګــه کينــګ او دون ګــارد دبشــري حقونودغورځنــګ زيــاترو مشرانودپاملرنې او اړتيا وړ څه ونه موندل . سره له دې چې هغه کولای شول چې پــه لوړه کچه واوسيږي . کينګ په عادي کورکې واوسيد، دعادي موټرسپرلي يې وکــړه اوپه عمومي توګه يې ځان دلوړې له منګولو څخه په يوه خوا نه کړ.
کينګ سره له دې چې دګاندي تاکتيکونه يې عملي کړل ، خو په ډيرو برخــوکې لــه هغه څخه بيل و، ګاندي ددې لپاره چې په هندکې دانګريزانو واکمنې ته دپای ټکــی کيږدي ، هغه دنه همکارۍ اوولسي سرکښۍ تګلاره وکاروله ،ده خپلــو پيروانــو تــه داخبره کوله چې دوی بايد له انګريز سرکارسره له هرډول همکارۍ څخه ډه ډه وکړي ځکه چې هغه انګريزديوه شيطاني ځواک په توګه منلی و. خوکينګ بــرعکس دغــه تګلاره په دغه شان چې واکمن سستم دې دپای پرټکي باندې ودروي ترلاس لاندې ونه نيوه . په دغه برخه کې هغه دسم ســمکې اوځــانګړو دموکراتيکــو ژمنواونظريــو وړتيااوګټورتيا په پام کې ونيوه . کينګ يو ..... امريکايی هيوادپال و ، داسې چــې پــه امريکايي ځانګړتيايي باور درلود اوپه دې هيله و چې متحده ايالات بايد دنوروهيوادو لپاره بيلګه ييزځای لاربسودځای ولري . لکه څنګه چې هغه په خپله هم په امريکاکې دمشروطه واکمنۍ له ليوالواومينه والو څخه و. دده نه زورزياتی له همدې امله يــوازې ددغې هيلې له پاره و چې تورانو ته بايد په خپل هيواد کې دامريکايی دموکراسۍ پــه زړه کې دخپل خوب عملي تعبيرورونيی اوحقونه يې بايدپه هغې کــې ديــوه پــوره استوګنې په توګه خوندي وی .
اوپه پای کې دخلکودوينيتيا په وړاندې دواک کولو په ترڅ کې هم کينګ لــه ګانــدي سره توپيرونه درلودل . کله چې ګاندي کليوالو ته دا درسونه ورکول او په دغه ټکــي يې ټينګارکاوه چې دوی بايد پرځان باندې بسياشي ،خو کينګ په دغه برخه کې پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه ټکي باندې ټينګار کاوه چې دا دفيدرال حکومت دنده ده چې دامريکايې بيوزلو تورو اوسيدونکو لپاره زده کړې ، کورونه اودندې ومومي .

آيا ګاندي له ننيو متحده ايالاتوسره څه تړاو لرلای شي ؟

کينګ ويلي چې دګاندي انقلاب په هندکې دهيلې او مينې پربنسټ و، هغه وايي چې په امريکا کې دعامه حقونوغورځنګ هم په کټ مټ آرباندې ټينګارکوي :« د دوديزو انقلابونوځخه ديوه مثبت بدلون په توده کې دواک داوښتون پـه تـرخ کـې مـوږهم دهيلې آر په پام کې نيولی دی » . کينګ غوښتل چې دغه هيله دګاندي په تولنه کې دبشري حقونو داعادې آر دبسيايني داصل پربنسټ پر يوه ولسي غورځنـګ بانـدې بدل کړي .

په هرډول دغه غورځنګ نن هم پـه متحـده ايـالاتوکې دګانـدي دهيلـې اومينـې دوکتورين پرمخ بيايي اودکينګ په وژنه باندې چې په (ميمپيس تينسـي) کـې د(لورين موتيل) په برنډه کې په ۱۹۶۸ کال کې عملي شوه له پښو را ونه لويد.

نن سبادبشري حقونو افريقايي ــ امريکـايي فعـالان لکـه ريو.جيسـي جکسـن او ريو.الشارپتون ، دګاندې دهيلې اومينې دآرونودعملي کيدو پـه تـرخ کـې غـواړي دافريقايانو او امريکايانولپاره دهيلې زيری شي ،دوی سره له دې چې دخطرونو پـه کړليچونو کې ځان ګوري او په دغه برخه کې دنه زورزياتي په رڼاکې ګامونـه پورتـه کوي . ان چې کله ده دولس مشرۍ لپاره په ۱۹۸۰ يمه کې ورمنډې کړې پرهغه مهال يې په خپلو اوريدنکوباندې غږ وکړ چې : (هيله ژوندۍ وساتۍ) .

برسيره پردې نورهم زيات اسناد شته چې دهغو له مخې سرې دمهاتما ګاندي اړيکي له متحده ايالاتوسره په څرګنده په ګوته کولای شي ، په ۲۰۰۲ کال کې ټايم مجلـې ګاندي (دپيړۍ سړی وباله) دټايم بل وړونکی البرت انشتاين ګاندي تـه ځـانګړې ارادت اودرناوی درلود هغه په دې باور وچې ګاندی دخپل عصراوزماني يوه څرګنـده څلا و. په ۱۹۸۶ کې جن شارپ دامريکا دنه زورزياتی نامتو اوپيژندل شوي سکالر له هارورد سره تړلې دالبرت انشتاين دنه زورزياتي پروګرام پرانيست هغـه چـې اوس دالبرت انشتاين دانستيتوت په نامه سره چې دنه زورزياتي په برخه کـې دڅيړنـواو تحقيقاتو کارپرمخ بيايي . متحده ايالات هم دګاندي په نامه دبيلابيلو جوړښتونولکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګاندي مرکزونو ، دګاندي کتابتونونو، دګاندي یادګارونو ،دګاندي کنفرانسونو او دګاندي خپرونوچې داتول د ګاندي دمیني ، رښتیاینې اونه زورزیاتي نظریې څرګندوي میلمه دي . چې دلته یوازې دیوڅو دنومونواو کړنو په اړه خبرې کوو.دګاندي دیادون تولنه دبیلګې په توګه په ۱۹۵۹ کال کې جوړه اوپه ۱۹۷۶کال پرانستل شوه ، دګاندي مرکز بیا له واشنګتن ډي سي څخه یوڅه دباندې دی په دغه اړه کارکوي ددغه مرکز دویب پاڼې له مخې

(Gandhimc.org)

ښکاري چې ددغه مرکز هڅه اوددنې دادي چې باید دګاندي دفلسفې ، نظریې ، ژوند خدمتونواو درسونواوهمدارنګه دهندي کلتوراو کلتورې میراثونودپیژندنې په برخه کې هلې ځلې وکړي .

په ۲۰۰۰ کال کې مورهاوس کالج ،د کینګ ګاندي دبیاپخولاینې مرکزپرانیست هغه چې دنده یې دکینګ هیله وه .همدارنګه په اتلانتا اوجورجیاکې دکینګ مرکز دکینګیانواوګاندیانو دنه زورزیاتي اوعدم تشدد تاریخی یادګاردی .په نیویارک ستې کې د ای. جې . موستې انستیتوت دګاندي دوله نه زورزیاتي او پخولاینې اصولو ته وده او پراختیاورکوي . برسیره پردې دلته دګاندي کنفرانسونه هم شته چې هغوی هم کارپوهان اوهم عملي کارکوونکي په دغه ترخ کې سره راټولوي څوله یوه اوبل سره دنظر یاتو د راکړې ورکړې لپاره ناستې ولاړې ترسره کړي ، دوی په اوسنې عصرکې په نړیواله کچه داتومي ناتار او ترهه ګری دجګړې په اړه دګاندې دنظریو په رڼاکې دلارو چارو په کاربانډې اخته دي .په یوه همداسې کنفرانس کې چې په ممپیس تینسې کې د ۲۰۰۷ کال په اکتوبرکې جوړشو ، تر ۷۵۰ زیاتو سکالرانو،عملي برخه والواو زده کونکو ګډون کړی و چې هغوی دکینګیانواوګانديانودنه زورزیاتي په دغو سیمینارونو اوورکشاپونه کې برخه واخیسته .

دګاندي په یاد دنمانځنې یوه غونډه دامریکا دعامه فضا دځانګې له خوا جوړه شوه ، دغې غونډې پرموږ باندې غږ وکړ چې دګاندي ایدیوته باید کاروشي ، په هوستون اوتکزاس کې دګاندي کتابتون په جنوبي تکزاس کې دګاندې دمیراثونو او نظریودخوریدو اوساتلو سپارښتنه کوي . هرکال په اکتوبرکې دګاندي کتابتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښارپه کچه د (یوزر شمي دسولي لپاره) ټولون دمهاتما ګاندي دزیرېدودکالیزې په ویاړ جوړوي . دهوستون ښاروال بیل وایت څوک چې دګاندي دنه زورزیاتی دتګلارې په ترڅ کې یوپیاوړي وکیل اودمتحده ایالاتو دکانګرس غړی هم دی هرکال په دغه غونډه کې چې دزرګونو ګډون کونکو په ګډون سره جوړېږي برخه اخلي .

اوپه پای کې ددغه اصل داهمیت په پام کې نیولو سره په متحده ایالاتوکې سړی کولای شي یواوږد لست ددغه پراخ غورځنګ په اړه چې دګاندي او کینګ دنه زورزیاتی نظریاتواوتاکتیکونو دپراختیا په ترڅ کې په شعوري او غیرشعوري دپاملرنې وړ دی په ګوته کولای شي . ددغو ښو ترټولو مهمه اودپاملرنې وړ یوه دېره نوې چې د ۲۰۰۷ کال په سپتمبرکې رامنځ ته شوه داده چې دهغې له مخې په لسګونو زروامریکایانو د لویزیانا په (تیني ټاون جنه) کې لاریون و چې د افریقایي ـــ امریکایي ښوونځي له شپږو زده کونکوسره د توپیرپالوغیرعادلانه چال چلند له امله ترسره شو. په ښونځي کې یوشمیرتورو له سپینوسره دجګړې په ترڅ کې شکمن سپین له ښونځي څخه وایستل خو په څنګ کې یې په کټ مټ جرم کې شپږتنه توران د سرې وژنې په نامه ترمحاکمه لاندې ونیول . غونډې یالاریون دتش په نامه (جیناسکس) په وراندې رامنځ ته شو، داسې چې دتورو اوسپینواو دبشري حقونو دلارویانو لکه ، ریو جاکسون او شارپتون لپاره په ځانګړې توګه دکینګ اوګاندي دنظریاتو ترسیوري لاندې دپاملرنې وړو. لاریون په عمومي توګه دعدم تشدد له اصولو سره سم ترسره شو،دوی په عمومي توګه داغوښتنه درلوده چې سمه پیز وکیل باید دافریقایي - امریکایي زده کونکوپردوسیه باندې بیاکتنه وکړي اودهغودجرم دسزا کچه باید راټیټه کړي .

سره له دې چې یوشمیرغورځنګونه لکه (جینه سکس) ګاندي پلوي نه وو خودوی چې کومه چاره اوکړنه ترسره کړه په هغه کې دګاندي دتګلارې اونه زورزیاتي روح په تمامه مانا په پام کې نیول شوې وه . دوی دنه زورزیاتي تګلاره ترهغو وخاړله ترڅوېې توپیرپالي بې انصافي پرهغه باندې سمه کړه.

دګاندي اوکینګ میراث کیدای شي په امریکایي بدن کې د بډوګی په شان خپله دنده دتوپیرپالې روحیې ،سیاست اونورو ټولنیزوستونزودپاکوالي او تصفیې او زمور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوینې دنګه والي اوپاکوالي په برخه کې په پرله پسې توګه ترسره کړي . سره له دې چې زموږ یوشمیرزیات په دغه اړه ځانونه ناګار اوناخبره اچوي . په داسې حـال کـې چې زموږژوند پرته له هغو ناشونې دی .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپرېږي لـه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

دګاندي مرغلرې

« سرې په رښتیاهم خپلوخلکو ته دخدمت له کچې سره دلوړتیا اواوچتیا وړکیږي ».

مهاتما ګاندي

« نه زغم په خپله دتشددیوډول اوچلن دی چې درښتیا اودموکراتیک معنویت پــه وړاندې خنډکیږي »

مهاتما ګاندي

« ساتیاګره یعنې دنابرابرۍ په وړاندې جګړه ده داسې چې یوڅوک په خپله خوښه ځان دهغې زغم ته ور وسپاري ».

مهاتما ګاندي

« کمزوري کله هم بښونکی نه وي بلکه بښنه تل دپیاوړي ځانګړنه ده ».

مهاتما ګاندي

« که همکاري یودنده ده ، ما دنه همکارۍ دنده هم تر سره کـړې کیــدای شــي پــه ځانګړو شرایطوداهم ددندې یوډول وي »

مهاتما ګاندي

« که موږددې ترمنځ توپیروکړای شوچې موږ څه کوو اویاد څه کولو توان لرو،پــه دې توګه کیدای شي چې دنړۍ ستونزې په یوه خوا اوحل شي » .

مهاتما ګاندي

« په یوڅه باندې باور اودهغه بیا نه ایله کول رښتیاینه نه ده».

مهاتما ګاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

« په میړانې سره رښتیانی زغم ان دتیږو زړونه هم سوځوي او هم یې ویلې کوي »

مهاتما ګاندي

« ترهرڅه لومړنې زغم اوتحمل د فکرزغم اوتحمل دی ».

مهاتما ګاندي

« زه تشدد ردم ځکه کله چې هغه دښو کړوپه وړاندې راڅرګندیږي ،ښه کړه په داسې حال کې موقتي وي،اوشیطانې کړه یې په وړاندې دایمی کیږي ».

مهاتما ګاندي

« مهاتما ګاندي راغی او دهنددملیونو په دروازه کې ودرید،ځان یې له دوی څخه یووباله ، دوی ته یې ددوی په ژبه خبرې وکړې ... څوک چې په تلپاتې توګه دهند دپراخوپرګنو له خوا په درنښت ومنل شو. رښتیا رښتیا پاڅوي.

رابیندرانات ټاګور

« زړورتیا، واک ته رسیدل ،اتلولي اوپردې ټولو برسیره ځان تیریدنه هغه وړتیاوې دي چې زموږ لارښوونکي یې باید ولري».

مهاتما ګاندي

« پیاوړتیا له فزیکی وړتیا څخه نه رامنځ ته کیږي، بلکه هغه دپیاوړې ارادې بریاده».

مهاتما ګاندي

« موږ پریږدئ چې په پوره اندازه میړني وواو په تلپاتې توګه مړه شو،خو یوڅوک هم مه پریږدئ چې ددغه تلپاتي په لورګام واخلي ».

مهاتما ګاندي

« دبیان او قلم آزادي دخپلواکۍ بنسټ دی »

مهاتما ګاندي

« که چیرې په دویم کس چې ته یې ګورې دخدایي نښې ونه ګورې ، دهغه په تمه کیدل دوخت خرڅول دی ، راتلونکې ته یې ګورئ ».

مهاتما ګاندي

« خوشالي هغه مهال ده چې کله یوڅوک څه فکرکوې ، څه وایي اوڅه په هم غاړۍ سره ترسره کوې ».

مهاتما ګاندي

« دهرچا خپل مذهب دهغه اودهغه دهستوونکي ترمنځ خبره ده، نه دنورچا»

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاتما ګاندي

« که زه دیوه لیوني سړي په ګولۍ باندې ووژل شم ، زه باید په هغه شیبه کې وخاندم . په هغه حال کې به په ماکې هیڅ ډول قهرنه وي، خدای بـه زمـا پـه زړه اوشونډو باندې وی.خوته له ماسره یوه ژمنه وکړه چې : که داسې څه واقع شي چې یوه اوښکه دهم توې نه کړې ».

مهاتما ګاندي

« سوراج (خپلواکي) د ویښواوبیداروخلکو له پاره ده ، نه دخوبولیواو بـې پـرواو لپاره»

مهاتما ګاندي

« ګاندي په سیاسي تاریخ کې یـوبې سـارى څـوک دى،مـوږ نیکمرغـه یـو اولـه تقدیرڅخه مننـدوى یوچې پرموږ یې دغه دعصررڼا ولوروله ،هغه چې دنویونسلونو له پاره به یوه رڼا اوالهام وي »

البرت انشتاین

« هغه به ماته پیاوړتیا راکړي اوماته به لار راوښـیي ،ترټولوپیـاوړې وسـله دزړه اونفس خفي عبادت دی ، ځکه نو دسولې اوآرامۍ شتون تل په خدای کې دی ».

مهاتما ګاندي

« غواړم چې دټولو وچوکلتورونه چې څومره شونې وي زمـا پرکورباندې خپـل سیوري په آزادۍ سره راوغوړوي ،خو زه به کله ځان ته داحق ورنه کړم چـې خپلـه پښه دچا په لورچې زما دمبارزې خنډشي وراوږده کړم» .

مهاتما ګاندي

« که زموږ موخه داوي چې دغې نړۍ ته رښتینې سـوله وښـیو، کـه مـوږ پـه دې برلاسي شو چې دجګړې پرضد رښتینې جګړه پرمخ بوځو، زموږ له پاره وړده چې له ماشومانودزړه خبرې پیل کړو».

مهاتما ګاندي

« هغه اتلولي چې په تشدد سره ترلاسه شي دهغې پایله ماته اولنډمدتې ده».

مهاتما ګاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه :

قرآن کریم ، (سیقول ، ۱۵۲ او ۱۵۳ ایاتونه))۱(
(۲) انجیل ، (رومن ۱۲. ۱۶. ۲۱)
(۳) نیتیرا کایام نتیا ، دجن مذهب لاربښونکی کتاب ، ۲۰۳ مخ
(۴) بنګلا ادب ، (په اردو ژبه)
(۵) حمزه شینواری ، کلیات ، دکابل جا پ ۱۳۸۷ .
(۶) مولانا ، مثنوي معنوي ، تهران چاپ نیکلسو)ن
(۷) اشرف خان هجري ، دیوان دپیښور چاپ ،
(۸) عبدالغفارخان ، زما ژوند اوجدوجهد ، دکابل چا پ ۱۳۵۹
(۹) نیکلسون ، رینولد ، اسلام وتصوف ، ترجمه محمدحسین مدرس نهاوندي ،تهران ۱۳۴۳
(۱۰) سید شاه حسین احمد ، تصوف عهد بعهد ۲۰۰۱ (په اردو ژبه) پټنه بهار،
(۱۱) ضیا الحسن فاروقی ، شهید جستجو داکترذاکرحسین،(په اردو ژبه) ډیلی ۱۹۸۸.
(۱۲) رحمان بابا دیوان ، دکابل چاپ (۱۳۵۶) .
(۱۳)تاریخ هندوستان (رود کوثر) ، ډیلی ، ۱۹۹۸،
(۱۴)بی آر ننداً ، مهاتماګاندي .(په اردو ژبه) ډیلی ۱۹۸۶.
(۱۵) کیخسرو اسفندیار دبستان مذا هب چاپ تهران ۱۳۶۲

(16) Majumdar ... An Advance History of India.

(17) S.P. Kanal , Quest for trust , New Delhi , 1976 P 738)

(18) Calvin Kytle Gandhi Soldier Of Nonviolence 1982. P 93 U.S.A

(19) Gandhi .M.K An Autobiography introduction P. 11

(20) Mahatma Gandhi, What is Hinduism? 2004 New Delhi

(21) R .Tagore, GITANJALI , 2000 New Delhi

(22) Yogi Philosophy , by Yogi Ramacharaka, Bombay 1977.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mahatma Gandhi, New Delhi, 1945. (23) Select Works of

(24) Select Works of Jawaharlal Nehru New Delhi , ?

(25) Anwar Sheikh ,THE VEDIC CIVILISATION , U.K 2003 .

(26) Encyclopedia Britannica (23 Volumes) 18 edition

(27) The Bhagavad-Gita New Delhi , 19977

(28) Young India , Ahmadabad Wednesday 11th August 1920.

(29) B.S.Upadhyaya. FEEDERS OF INDIAN CULTURE. New Delhi 1989.

(30) India perspectives (magazine from external ministry of India) Jan - Mar , 2008

(31) Washington post , march 30 , 2008 ,

(32) Hindustan Times , August 15 2010

(c) ketabton.com: The Digital Library

About the Author :

"Professor Abdul Khaliq Rashid was born in 1957 in g Ghazni (Afghanistan). He had his early education in the historical city of Ghazni and left for Kabul for higher education in 1975. He obtained his Master's degree from the University of Kabul in 1979. He has attended international seminars in Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan, Pakistan and India. Professor Rashid is a prominent figure in the world of Pashto and Dari Studies. Presently he is a Visiting Professor in the Center of Persian and Central Asian Studies in Jawaharlal Nehru University, New Delhi wherein he has developed the Pashto Programme of study up to Advanced Diploma and B.A levels. He is keen to promote Indo-Afghan relation in academic and cultural spheres. He is deeply interested in Sanskrit studies. He has authored several books and research articles pertaining to Pashto and dari studies. His works include; Criticism in Pashto, Resistance Literature in Pashto, History of Pashto Criticism, and he has translated Megkhdutam and Vikram Urwasiya of Kalidas in to Pashto and Dari. He has penned five collections of short stories and four novels in Pashto. Professor Rashid has been awarded a Ph.D. degree by Jamia Millia Islamia; New Delhi on his outstanding work: 'Iqbal's Contribution to Afghan Studies.' He is indeed a devoted scholar, amicable colleague and a loving teacher."

(c) ketabton.com: The Digital Library

له تارا ګاندي (دګاندی لمسی) سره د لیکوال عکس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک له هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (میرحمزه سامزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

(c) ketabton.com: The Digital Library

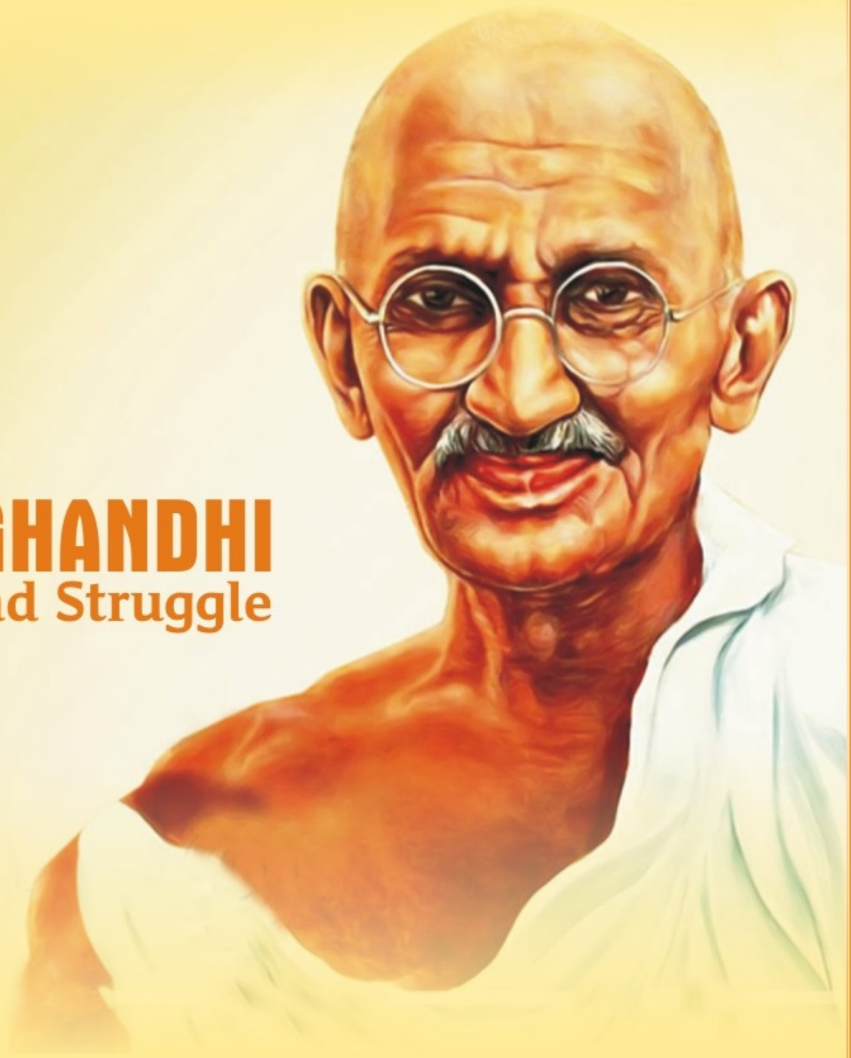

MAHATMA GHANDHI
Life, Thoughts and Struggle

BY:PROF. ABDUL KHALIQ RASHID

د افغانستان ملي تحريک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۱۱۸

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library